

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06396

GEFENGNIS-ERINERUNGEN
FUN AN ANARKHIST

Alexander Berkman

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

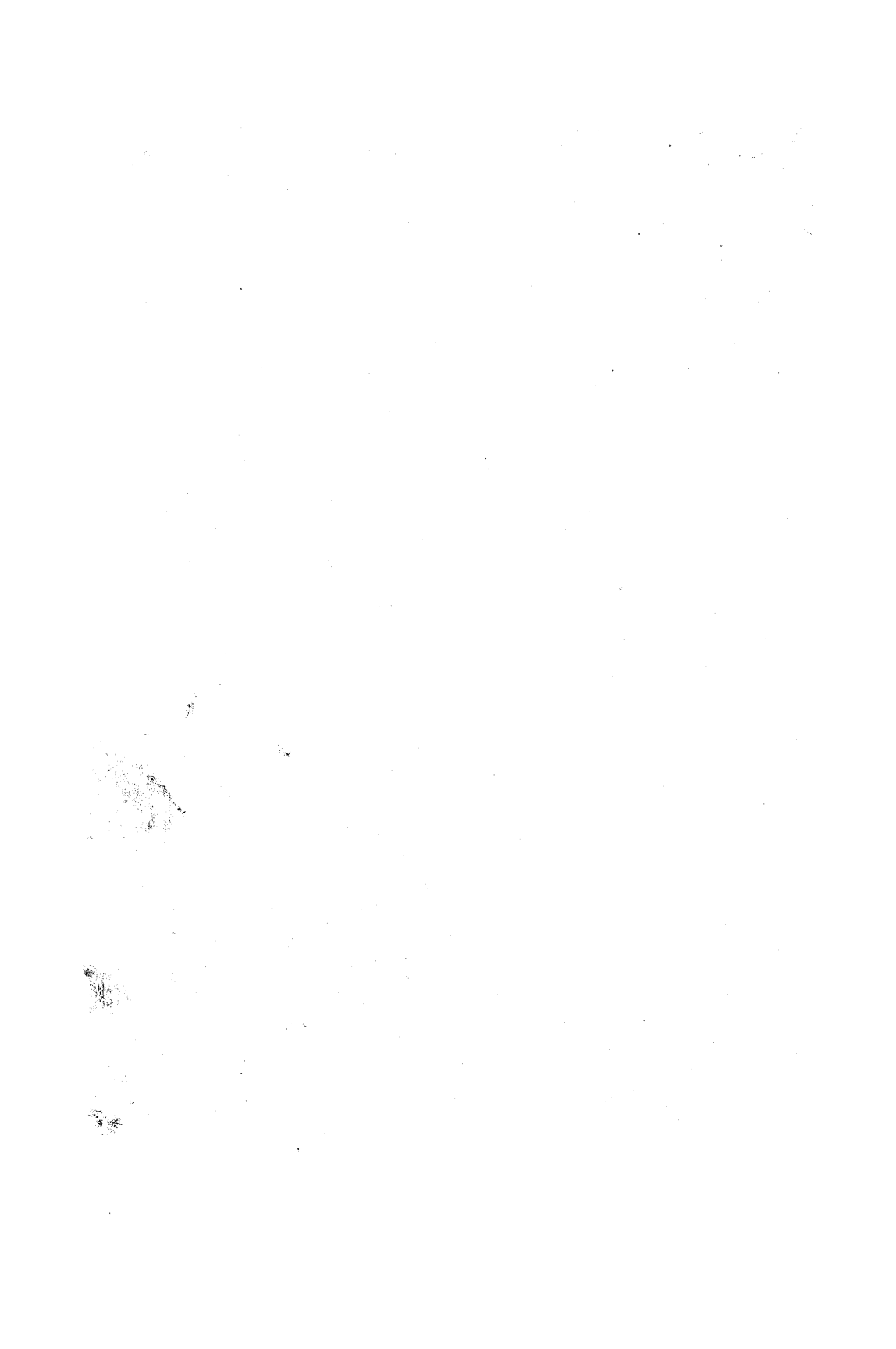
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

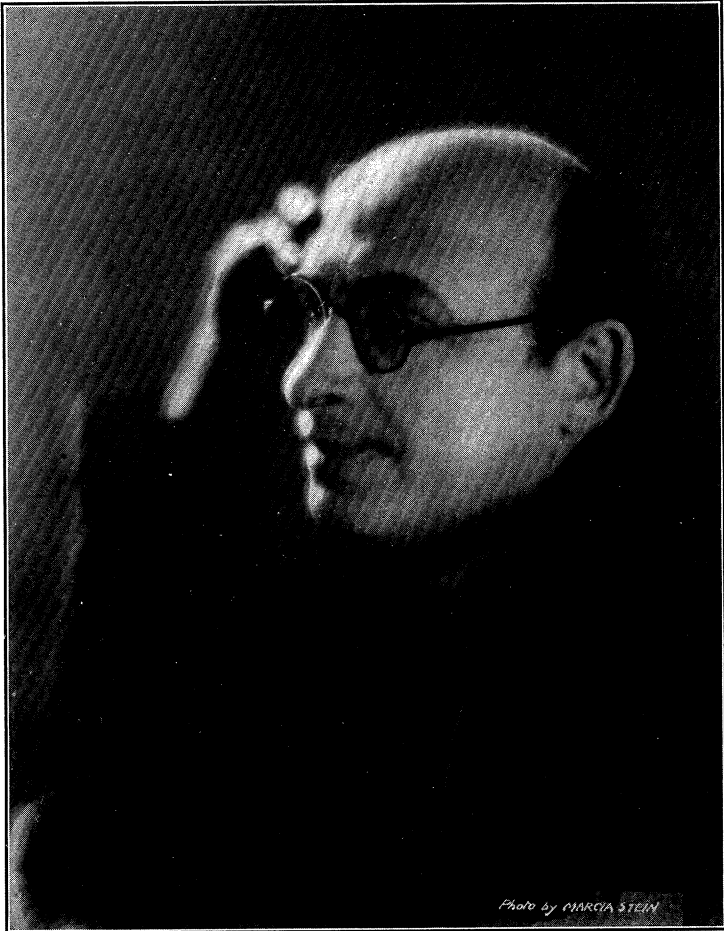

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

Alexander Perelman

אלעקסאנדער בערקמאן

**געפענגנים-עראינערונגען
פון אן אנארכיסט**

איבערזעצט פון מ. קאמיץ און א. פרומקין

ערשטער באנד

ארויסגעגעבען פון מ. ע. פיטצדושעראלד

857 בראדוויי, ניו יארק

1920

ארויסגעגעבען אין מאי 1920

GRAPHIC PRESS, NEW YORK

**צו די אלע, וועלכע קעמפען אין און אויסער דעם
געפענגניס געגען זייער קנעכטשאפט**

פאררעדע

איד ווינש, אז יעדער איינער אין דער וועלט זאל לייענען דיזען בוך. און ניט דערפאר ווייל איד וואלט וועלען, אז מען זאל זיך אַנשליסען אָן אירגענד וועלכער גרופע פון סאַציאַל־פּילאָזאָפּען אָדער רעוואָלוציאָנערען. איד ווינש, אז דאָס בוך זאל פאַרשפּרייט ווערען און געלעזען ווערען פון אַ סך מענשען, דערפאַר ווייל דאָס וואָלט באַשטימט געווען אַ בייטראַג צו אמת'ער קולטור.

בערקמאַנים בוך איז אַ בייטראַג צו די שריפטען, וועלכע פאַר־שפּרייטען ציוויליזאַציע; צוליעב פּאָלגענדע אורזאַכען.

דאָס איז אַ מַזְנְשליכער דאַקומענט. ס'איז אַ שווערע זאַך צו זיין אויפריכטיג. מעהר ווי דאָס, ס'איז אַ ווערטפולע זאַך. זיין אויפריכטיג, הייסט האַבען אומגעווענהליכע אייגענשאַפטען פּונם האַרץ און פּונם קאַפּ; אומגעווענהליכע אייגענשאַפטען פון כאַראַקטער. די ביכער, וועלכע פאַרמאַגען די דאָזיגע אייגענשאַפט, זיינען אומגעווענהליכע ביכער. עס זיינען ניטאָ קיין סך אויס־דריקליכע אויטאָביאָגראַפישע שריפטען, וואָס זיינען אויף אַ קענט־ליכען אופן אויפריכטיג; עס זיינען ניטאָ קיין סך דירעקט מענש־ליכע דאַקומענטען. דאָס איז איינס פון די דאָזיגע געצעהלטע ביכער. ניט נאָר האָט דאָס דאָזיגע בוך דעם אינטערעס פּונם מענש־ליכען דאַקומענט, נאָר ס'איז אויך אַ שלאָגענדער באַווייז פאַר דער מאַכט פון דער מענשליכער זעעלע. אַלעקסאַנדער בערקמאַן האָט פאַרבראַכט פּערצעהן יאָהר אין געפענגניס; אונטער פּילייכט מעהר ווי געווענהליך־שווערע און שטרענגע באַדינגונגען. דאָס געפענגניס־לעבען איז עלול צו פאַרניכטען דעם קערפּער, אָפּשוואַכען דעם גייסט און פאַרדאַרבען דעם כאַראַקטער. בערקמאַן האָט באַוואוסט־זיניג זיך געראַנגעלט מיט דיזע בייזע, צושטערענדע אומשטענדען. ער האָט אָפּגעהיט זיין קערפּער. ער האָט אָפּגעהיט זיין גייסט. ער האָט דאָס געמאַן מיט אַנשטרענגונג. ס'האָט זיך געפאַדערט אַ מאַראַלישער כח דערצו. ער האָט געפיהלט, אז וואָהנוי־אידען פּרובירען איהם אַריינגעהמען אין זייער מאַכט. וואָהנוי איז אַ

נאטירליכער רעוולטאט פונים געפענגניס-לעבען. ס'איז שטענדיג עלול צו קומען. אט דער מאן האט עס געפיהלט, האט מיט אלע כחות געקעמפט געגען דעם, און עס בייגעקומען. אז דאס געפענגניס האט איהם ניט געלאזט אומבאריהרט אין אמת. אבער אין עצם האט ער זיך געראטעוועט. די געזעלשאפט האט זיך געסטארעט איהם צו פארניכטען, אבער זי איז דורכגעפאלען.

אז מענשען וועלען לעזען דיזען בוך אויפמערקזאם, וועט עס פיהרען דערצו אוועקצומאכען מיט געפענגניסען. קוים וועט נאך דאס פאלק זיין באמת כאוואוסט, וואס דאס געפענגניס-לעבען איז און מוז זיין, וועט עס ניט וועלען מעהר אויפהאלטען קיין געפענג-ניסען. דאס איז דאס איינציגע בוך וואס דרינגט, לויט מיין וויסען, טיף אריין אין דער קארומפירענדער, דעמאראליזירענדער פסיכא-לאגיע פונים געפענגניס-לעבען. און בילד נאך בילד, סקיצע נאך סקיצע, ווייזט עס ניט בלויז די אויגענשויןליכע ברוטאליטעט, דומהייט, העסליכקייט וואס פילט אן די אינסטיטוציע, נאך עס ווייזט אויך אויף א זעהר ריהרענדען אופן די גוטע אייגענשאפטען און אינסטינקטען פונים מענשליכען הארץ, פארדארבען, דעמארא-ליזירט, היפלען ראנגלענדיג זיך פאר'ן לעבען; שעהנע שטרע-בונגען וואס דריקען זיך אויס אויף א נירעריגען אופן. און די פערזענליכקייט פון בערקמאן געהט דורך דורך דעם אלעם; אידעא-ליסטיש, מוטיג, אומקאמפראמיסליך, אויפריכטיג, אמתדיג; ניט אומבאריהרט, ווי איד האב געזאגט, פון זיין אומגעבונג, אבער אין עצם בלייבענדיג דערזעלבער וואס געווען.

וואס פאר לעסאנס עס זיינען דאס דא אין דיזען בוך! ווי אלע אמתדיגע דאקומענטען מאכט עס אונז צו ליעבען און האסען אונזערע מיט-מענשען, צווייפלען אין זיך אליין, צווייפלען אין אונזער געזעלשאפט; עס טרייבט אונז אָנצונעהמען א פעסטע, ערנסטע שטעלונג צום לעבען און ניט צו שנעל, צו איבעראיילט צו אורטיילען, איידער מיר געהען אריין אין א סיטואציע גרינדליך, טיכטיג. עס שטרעבט צו קאמפליצירען די איצטיגע איינפאכקייט פון אונזערע מאראל-שטעלונגען. עס שטרעבט אונז צו מאכען רייפער, דערוואקסענער.

האַמטשינס האַפגור.

אינהאלטס-פארצייכנים

ערשמער טייל : די ערוואכונג און איהר פרייז

קאפיטעל	זייט
1 די שטימע פון האמסטער	1
2 דער מלחמה-פלאץ	26
3 דער גייסט פון פיטסבורג	32
4 דער אטענטאט	38
5 „דהי טוירד דיגרי“	41
6 דאס געפענגנים	49
7 דער פראצעס	100

צווייטער טייל : דאס צוכט-הויז

1 פארצווייפעלטע געדאנקען	107
2 דער ווילען צו לעבען	128
3 גייסטערהאפטע שטילקייט	137
4 א שטראהל פון ליכט	142
5 די ווערקשטאט	147
6 מיין ערשמער בריעה	156
7 ווינגיע	161
8 צו דער מידעל	171
9 פערפאלגונג	177
10 דער „יענג“	185
11 דורכין אונטערערדישען וועג	202
12 „צוכטהויז-בליטהען“	205
13 דער יודאס	215
14 דער „דיפ“	226
15 דער דראנג פון געשלעכט	232
16 די „קארב“-צעלע	252
17 די איינצעלהאפט	255
18 עראינערונג-געסט	267

ערשמער טייל

די ערוואכונג און איהר פרייז

אלעקסאנדער בערקמאן אין צייט פון
האָמסמעד סמרייק

קאפיטעל 1.

די שטימע פון האַמסטעד.

1.

בולט איז יעדע איינצעלהייט פון יענעם טאָג איינגעקריצט אין מיין מח. עס איז דער זעקסטער יולי, 1892. מיר זיצען רוהיג אין הינטער-צימער פון אונזער קליינער דירה — פעדיא און איד — ווען פלוצלונג קומט זי אַרײַן; איהרע נאַטירליכע שנעלע, ענער-נישע טריט קלינגען מעהר ענטשלאָסען אַלס געוועהנליך. איד גיב זיך צו איהר אַ קעהר און ווער געטראָפּען פון אַ בעזונדער פונק אין איהרע אויגען און ערהיצמען פנים.

— האַט איהר דאָס געלעזען? — שרייט זי אויס, אַנווייזענדיג די האַלב-צופענטע צייטונג.

— וואָס?

— האַמסטעד, סטרייקערס דערשאַסען. די פינקערטאָגס האַט בען דער'הרג'עט פרויען און קינדער.

זי רערט שנעל, רייסענד. איהרע ווערטער קלינגען ווי דאָס געשריי פון אַ פּערוואונדעט טהיער, איהר מעלאַדישע שטימע איז בעצויגען מיט אַ הייזעריגקייט פון ערביטערונג — די ביטערקייט פון הילפלאָזע יסורים.

איד נעהם פון איהרע הענד די צייטונג. מיט שטייגענדער אויפּרעגונג לען איד דעם שניידענדיקלאַהרען בעריכט פון דעם גרויסען קאַמפּף, דעם האַמסטעדער סטרייק, אַדער ריכטיגער גע-זאָגט, דעם האַמסטעדער לאַקאָוט. דער בעריכט גיט איבער מיט איינצעלהייטען די פּערשווערונג פון דער קאַרנעגיע קאַמפּאַניע מיט דעם צוועק צו צוברעכען דעם פּערבאַנד פון די אייזען און שטאַהל אַרבייטער; די ערוועהלונג, צוליבע דיזען צוועק, פון הענרי קלעי

פריק, וועמעס בעציהונג צו ארכייט איז לחלוטין א פיינדשאפט־ליכע; זיינע געהיימע מיליטערישע פארבערייטונגען, בעת ער האט אומיסטנע פערצויגען די פרידענס־פעהראנדלונגען מיט דעם פער־באנד; די בעפעסטיגונג פון די האמסטעדער שטאהל־פאבריקען; די אויפשטעלונג פון הויכע פארקאנס פון ברעטער בעצויגען מיט שטעד־ראטען און איינגעריכט מיט שלופ־לעכער פאר ציעל־שיר סער; דאס דינגען פון א מחנה פינקערטאן־באנדיטען; דער פערזוך אריינצושמוגלען זיי בינאכט, ווען עס איז טויט־שטיל, קיין האמסטעד; און ענדליך די שוידערליכע הריגה. איד דערלאנג פערדאן די צייטונג. דאס מיידעל קוקט אויף מיר. שוויגזאם זיצען מיר, יעדערער פערנומען מיט זיינע געדאכט קען. בלויז ווילעוויין בייטען מיר זיך אום מיט א ווארט, מיט א פארשענדען בעדייטענדען בליק.

2

אין צוג איז היים און שטיקענר. די לופט איז דורכגענומען מיט טאבאק־רויך. די קולות פון די מענער, וואס זיצען דא און שפילען קארטען, רעגען מיר אויף. איד קעהר זיך אום צום פענס־טער. א שטראם פון פערפיומירטע לופט, דורכגענומען מיט דעם געשמאקען ריח פון פרישיגעקאסטע היי גיט אן אנגענעהמע קרעפ־טיגונג. גרינע וועלדער און געלע פערלער קרויען זיך אין דער ווייט, דרעהען זיך צו נעהענטער, גאנץ נאהענט, פליהען פערביי און מאכען פלאץ פאר אנדערע קרויענדע פערלער. די דארפישע לאנדשאפט זעהט אויס יונג און אנציהענד אינ'ם זונען־שיין פון פריהמארגען. אבער מיינע געדאנקען זיינען פערנומען מיט האמ־סטעד.

די גרויסע שלאכט איז אויסגעקמפפט געווארען. קיין מאל פריהער אין איהר גאצער געשיכטע, האט ארכייט אין אמעריקא ניט געוואונען אזא בעדייטענדען זיעג. מיט בעוואפענטער מאכט האבען די ארכייטער פון האמסטעד געצוואונגען דריי הונדערט פינקערטאנישע אנפאלער אונטערצוגעבען זיך, און אונטערצוגע־בען זיך אזוי אונטערטעניגליך, מיט הכנעה, מיט חרפה. וואס פאר אן ערנידעריגענדע מפלה פאר דער הערשענדער מאכט! שטעלען דען די פינקערטאן־יאניטשארען מיט זיך ניט פאר די ארגאני־

זירטע אויטאָריטעט, וואָס אונטערדריקט תמיד דעם אַרבייטער פאַר די אינטערעסען פון די עקספּלואַטאַטאָרס? מיט רעכט מען גען איצט די שונאים פון פּאַלק ציטערען פאַר דער אונטערזאָרטער טער ערוואַכונג. און דאָס פּאַלק, די אַרבייטער פון אַמעריקא, האָבן בען מיט שמחה אַנערקענט די רעבעלירענדע מעגליכקייט פון האַמסטעד. די שטאַהל-אַרבייטער זיינען ניט געווען די אַנגרייפּער. געדולדיג האָבען זיי געפּראַצעוועט און געליטען. פון זייער בלוט און שווייס איז אויסגעוואַקסען די גרויסע שטאַל-אינדוסטריע; פון זייער מאַרד איז פעט געוואָרען די מעכטיגע קאַרנעגיע קאַמפּאַני. נייע און דאָך האָבען זיי געדולדיג געוואַרט אויף דעם פּערשפּראַך כענעם גרעסערען לויז אַלס חלק פונ'ם רייכטהום, וואָס זיי האָבען בעשאַפּען. ווי אַ בלייז-שלאַג פון קלאַהרען הימעל איז געקומען דער קלאַפּ: דער אַרבייטס-לויז וועט רעדוצירט ווערען! די שטאַל-מאַגנאַטען האָבען זיך אַבסאָלוט ענטזאָגט אַנצוהאַלטען ווייטער דעם לויז לויט דעם פּריהערדיגען אַבמאַך אַלס אַ גאַראַנטיע פאַר פּרידען. פון זייטענס דער קאַרנעגיע קאַמפּאַניע איז דאָס געווען אַן אַרויסרוף צו דעם פּערבאַנד פון די אייווען-אַרבייטער, ווייל די קאַמפּאַניע האָט געוואוסט, אַז די פּאַרנעשלאַגענע קאַנדידאַטען קענען די אַרבייטער ניט אַננעהמען. זעהענדיג פּאַראַויס, אַז די אַרבייטער וועלען דאָס צוריקווייזען, האָט די קאַמפּאַניע געמאַכט אַלע פּאַרבערייטונגען פאַר מלחמה, כדי צו צוטרעטען די יוניאָן אונטערן אייווערנעם קנאַפעל. דער פּאַלש-פּנים'דיגער קאַרנעגיע האָט זיך צוריקגעהאַלטען פון אַזאַ אויפּגאַבע, האָבענדיג ערקלערט ערשט ניט לאָנג די תורה פון גוט-האַרציגקייט און האַרמאָניע. „איך וואָלט'ס אַוועקגעשטעלט אַלס אַ כּלל“ — האָט ער ערקלערט — „אַז אַ סטרייק אָדער אַ לאַקאַוט איז אונפּערצייהליך, ווי לאָנג איין צד האָט ניט פּאַרנעשלאַגען צו אַרבייטירען דעם סכּסוך און דער אַנדער צד האָט זיך דערפון ענטזאָגט. דאָס רעכט פון די אַרבייטער צו אַרגאַניזירען זיך און בילדען טרייד-יוניאָנס, איז ניט ווען ניגער הייליג, אַלס דאָס רעכט פון דעם פּאַבריקאַנט צו מאַכען פּער-בינדונגען מיט אַנדערע פּאַבריקאַנטען, און פּריהער אָדער שפּע-טער מוז דאָס אַנערקענט ווערען. אַרבייטסגעבער מוזען בעגענען גען זייערע אַרבייטער מער ווי אַויפּן האַלבען.“

מיט גלאטע ריידעלעך האט דער גרויסער פילאנטראפ איינ-
געשמועסט די ארבייטער זיי זאלען אינדארוסירען דעם הויכען
טאריף. האבענדיג אזוי אלע פראדוקטען פון זיינע זאוארען אונ-
טער פראטעקציאן, האט ענדרייו קארנעניע אויסגעפיהרט, אז די
צאלל-שטייער אויף שטאל-שטיקער זאל רעדוצירט ווערען, און דאס
האט ער בעקומען אלס צוריקגאב פאר די ברייט-הארציגע ביישטיי-
ערונגען צו די וואהלען פאר דער רעפובליקאנישער פארטיי. קאנ-
טראלירענדיג פאלשטענדיג דעם מארקעט פון שטאל-שטיקער, האט
די קארנעניע פירמא אראכגעזעצט די פרייען אלס אן אויגענשיינ-
ליכע פאלגע פון די נידריגע שטייערען דערויף. אבער דער מארק-
פרייז פון שטאל-שטיקער איז געווען די איינציגע מאס ארבייטס-
לויז אין די האמסטעדער פאבריקען. דער ארבייטס-לויז מוז אלאז
רעדוצירט ווערען! דער פערבאנד פון די אייזען און שטאל אר-
בייטער האט פארגעשלאגען, אז דאס זאל ארביטירט ווערען,
אבער מען האט זייער פארשלאג מיט פערזאכטונג צוריקגעוויזען:
ניטא וואס צו ארביטירען; זיי מוזען זיך אונטערנעבען נאר אהן
שום טענות; זייער יוניאן מוז אויסגעראטעט ווערען. און קאר-
נעניע האט אויסגעקליבען הענרי פריק, דעם בלוטיגען פריק פון
דעם קויהלען-ראיאן, אויסצופיהרען דאס פראגראם.

זאלען די אונטערדריקטע תמיד זיך אונטערנעבען? די מענ-
ליכקייט פון האמסטעד האט רעבעלירט. די פאבריק-ארבייטער
האבען צוריקגעשלידערט דעם דעספאטישען אולטימאטום. אר-
משטום אין לאנד איז ביטערליך פערדאמט געווארען די טיראנישע
האנדלונג פון דער קארנעניע קאמפאניע; פריק'ס אונגעהייערע
רציחה האט איבעראל ארויסגערופען האס און צאָרן.

איך האב מעהר ניט געקאנט פערבליבען גלייכילטיג. דער
מאמענט איז דרינגענד. די הארעפאסנע ארבייטער פון האמסטעד
האבען זיך אוועקגעשטעלט געגען זייערע אונטערדריקער. זיי הא-
בען אנגעהויבען צו ערוואכען. אבער נאך אלץ האבען די שטאל-
ארבייטער בלויז בלינד רעבעלירט. דער טרוים פון אנארכיזם נור
קאן בעלעבען אונצופרידענהייט מיט דעם בעוואוסטזיין פון א רע-
וואלוציאנערען צוועק; נור ער קאן בעפלינגלען די בעשטרעבונגען
פון ארבייט. די פערשפרייטונג פון אונזערע אידעען צווישען דעם
האמסטעדער פראלעטאריאט וואלט בעלויכטען דעם גרויסען

קאמפף, וואָס העלפט קלאָהר צו מאַכען די פּראָגע און וואָלט אָנ-
ווייזען דעם וועג צו אַ פּאַלשטענדיגער, ענדליכער בעפרייאונג.
מיינע טעג זיינען געווען פיבערהאַפט אונרוהיג. דער וועקענ-
דער רוף: „אַרבייט, וואָך אויף 1“ וואָלט אויפפלאַמען די הער-
צער פון די ערבלאָזע און וואָלט זיי בעניסטערען פאַר נאַבעלע טהאַ-
טען. דאָס וואָלט זיי געבראַכט די בשורה פון אַ נייעם טאַג און
וואָלט זיי צופערטיגען צו דער קומענדער סאַציאַלער רעוואָלוציאָן.
אפּשר וועט זיך האַמסטעד ווייזען אַלס די ערשטע רויטליכקייט
פון דעם גלענצענדען פריהמאַרגען. ווי אויפּערענט איד פלעג
ווערען פון די שטערונגען, אויף וועלכע מיין פּראַיעקט האָט זיך
אַנגעשטויסען! אונערוואַרטעטע שוועריגקייטען אויף יעדער שריט.
מיינע בעמיהונגען צו קריגען איבערזעצט דעם פּלוגבילאָט אין פאַ-
פּאָפּולערען ענגליש האַבען זיך בעווייזען ניט אויספיהרבאַר. פּער-
שפּריטען אַזא פּייערדיגען אויפרוף וואָלט מיך שטעלען אין גע-
פּאַהר, האָט גע'טענה'ט מיין פּריינד. מיט אונגעדולד האָב איד
אַבגעוואַרפען אַז אַ זייט זיינע רייד. אַזוי ווי מען וואָלט געקענט
נעהמען אין אַנבעטראַכט פּערזענליכע אַנגעלעגענהייטען, ווען עס
האַנדעלט זיך וועגען דער גרויסער זאַך! אָבער מיינע אַרנומענטען
און מיינע בקשות זיינען געווען אומזיסט. און דערווייל זיינען
אומזיסט פּערשווענדעט געוואָרען די טהייערע מאַמענטען און נייע
שטערונגען האַבען פּערשטעלט דעם וועג. איד פלעג לויפען אַן
אויפּגעבראַכטער פון דעם דרוקער צו דעם זעצער, האָב געבע-
טען, גע'טענה'ט. קיינער וויל ניט דרוקען דעם אויפרוף. און
די צייט פליהט. פּלוצלונג האָט אַ בליץ געטהאָן די נייעס פון די
פּינקערטאַנישע רציחות. די וועלט איז געשטאַנען פּערגאַפּט.
די צייט פאַר ריידען איז אַריבער. איבער'ן נאַנצען לאַנד
האַט אַבגעהילכט דער ווירערשטאַנד, וועלכען די האַמסטעדער אַר-
בייטער האַבען בעוויזען. די שטאַל-אַרכייטער האַבען זיך בראָו
גענומען פאַר דער פּערטידיגונג; די מערדערישע פּינקערטאַנס
זיינען פּערטריבען געוואָרען פון שטאַדט. אָכער אויף די ברעגען
פון דער מאַנאַנגאַהילאַ האָט געשריען הויך דאָס בלוט פון מאַ-
מאַנ'ס קרבנות. הויך שרייט דאָס בלוט. דאָס איז דאָך דאָס גע-
שריי פון פּאַלק. אַ, דאָס פּאַלק! דאָס גרויסע, מיסטעריעזע, און
דאָך אַזוי נאָהענטע און ווירקליכע פּאַלק...

אין מיניע געדאנקען זעה איד זיך ווידער אינ'ם קליינעם
רוסישען נימאזיאלישטערטעל, אינ'ם קרייז פון פעטערבורגער
סטודענטען, וועלכע זיינען געקומען אויף וואקאציע אהיים, ארום
גערינגעלט פונ'ם שייז פון דאס נעבעלהאפטע און וואונדערליכע
עפעס, וואס מיר האבען גערופען „ניהיליסט“. דער לויפענדער
צוג, האמסטער, די פינג יאהרען וואס איד האב פערבראכט אין
אמעריקא, אלעס דאס פערואנדעלט זיך אין א טומאז, עפעס ווי
א ווייטווייטע פערנאנגענהייט און ניט א געגענווערטיגע ווירק
ליכטיג. און עס דוכט זיך מיר, אז איד זיך ווידער צווישען
יענע העכערע בעשעפעניסען און הער זיך צו מיט פערגעטערונג
צו די היציגע דיסקוסיעס איבער הויכע דונקלפארשטענדליכע
טהעמאס, אין וועלכע עס ווידערהאלען זיך אפט די ווערטער:
„באזארטאוו, הענעל, פרייהייט, טשערנישעווסקי, וו'נאראד.“ צום
פאלק! צום ליעבען, איינפאכען פאלק, וועלכעס איז דאך אזוי
נאבעל ניט קוקענדיג אויף יאהרהונדערטע פון ברוטאליזירענדע
יסורים! ווי א טרומייטעןדרוף, אזוי קלינגט דאס אין מיניע אוי-
ערען פון צווישען דעם גערויש פון די פערשידענע דיסקוסירטע
אנשוואונגען און דונקעלער פראזעאלאגיע. דאס פאלק! מיניע
שטימונגען פון דער גריכישער מיטהאלאגיע פלעגען מיר א י ה ם
אפט אויסמאלען אלס דעם מעכטיגען אטלאס, וועלכער האלט אויף
זיינע פליצעס די משא פון דער וועלט: זיין רוקען געבויגען, זיין
פנים א שפיגעל פון שטומע ליידען, אין זיינע אויגען דער בליק
פון האפנונגסלאזע יסורים, א דומפער, רחמנות'דיגער רוף נאך
הילף. א, העלפען דיזען האפנונגסלאזליידענדען גבור, ערליכטערען
זיין לאסט! דער וועג איז דונקעל, די מיטלען אונבעשטימט, אבער
אין דער היציגער דעבאטע פון די סטודענטען קלינגט דאך דער
רוף: צום פאלק, ווערען איינער פון זיי, טהיילען זייערע פריידען
און ליידען, און אויף אזא'ן אופן זיי לעהרנען. יא, דאס איז די
לייוונג! אבער וואס טענה'ט דאס דער רויטהארניגער מישא פון
אדעס? „דאס איז אלץ גוט און שעהן, געהן צום פאלק, אבער די
ענערגישע מענשען, די מענער פון טהאט זיינען דאך די ר א כ -
מ ע ט א ו ס , זיי ברעכען דורך דעם וועג פון אלגעמיינער דע-
וואלוציאן דורך זייערע אינדיווידועלע רעבעלישע טהאטען געגען...“

„טיקעט, פליעו!“ א שווערע האַנד איז אויף מיין אַקסעל. איר האָב זיך אָנגעשטרענגט צו קומען וויעדער צו דער ווירקליכ־ קייט. די קאַרטען־שפילער וואָרפען זיך איבער מיט זידעל־ווערטער. מיט אַ שמוער בעוועגונג קייטעלט אָב דער קאַנדוקטאָר דאָס טיש־ברעטעל, אויף וועלכען זיי האָבען געשפּיעלט, און געהט זיך רוחיג אַוועק, טראָגענדיג עס אונטער זיין פאַכווע. אַ ברויזענדער געלעכטער בעגריסט די קאַרטען־שפילער. זייענדיג אויסגעפּויפט פון די אַנדערע פאַסאָזשירען, האָבען זיך די שפילער אין גיכען אַיינגעשטילט און אין וואַנאַן איז געוואָרען רוהיג.

מיר איז שווער אַבצוהאַלטען זיך פון אַרײַנפאַלען צוריק אין טרוימעריי. איר מוז דאָך אויסאַרבייטען ביי זיך אין קאַפּ אַ בע־שטימטען פּלאַן ווי צו האַנדלען. מיין צוועק איז פאַר מיר קלאָהר. אין האַמסטער געהט אָן אַ נעוואַלטיגער קאַמפּף: דאָס פּאַלק ווייזט אַרויס דעם ריכטיגען גייסט, קעמפּפענדיג געגען טיראַניי און אַרייַן דרינגונג. מיין האַרץ טריאומפּירט. דאָס איז דאָך, ענדליך, אויף וואָס איר האָב תּמיד געהאַפּט און וואָס איר האָב ערוואַרט פּונ־אָמערקאַנער אַרבייטס־מאַן. און איין מאָל האָט ער שוין ער־וואַכט, דאָן וועט ער זיך שוין ניט לאָזען פון קיינעם שטערען אין זיין וועג, ער וועט אַראַבשאַרען אַלע הינדערניסען, און וועט אויס־קעמפּען זאָגאַר מעהר אַלס זיינע אורשפּרינגליכע פּאַדערונגען. דער גייסט פון זייער העלדישער פּערגאַנגענהייט האָט ווידער אויפגעלעבט ביי די האַמסטעדער שטאַהל־אַרבייטער. וואָס פאַר אַן אונגעהייערע פּרייד דאָס איז צו העלפען אין אַזאַ אַרבייט! דאָס איז דאָך מיין נאַטירליכע מיסיאָן. איר פּיהל איז זיך די קראַפּט פאַר אַ גרויסער אונטערנעהמונג. ניט דער מינדעסטער שאַטען פון צווייפעל קומט מיר ארויף אויפֿן זינען. דאָס פּאַלק — דער וועלט'ס שאַפּערס, די פּראָדוצירער — זיי זיינען פאַר מיר דער גאַנצער אוניווערזום. בלויז זיי אַליין דאַרפען גענומען ווערען אין אַנבעטראַכט. די ערד בעלאַנגט בלויז צום פּאַלק, אויב ניט פּאַק־טיש, אָבער על פי יושר. אום צו מאַכען, אַז עס זאָל זיין אויך פּאַקטיש אַזוי, זיינען אַלע מיטלען בערעכטיגט; ניין, ראַטהאַט, ווען אפילו עס זאָל נויטיג זיין לעבענס צו נעהמען. די פּראַגע וועגען מאַראַלישען רעכט אין אַזעלכע אַנגעלעגענהייטען, האָט אַפּט אויפגערעגט די רעוואָלוציאָנערע קרייזען, וועלכע איר פּלעג בעזיר

כען. איך האב אלע מאל געהאלטען זיך פאר דער עקסטרעמער מיי-
נונג. וואס ראדיקאלער די מיטלען, איז געווען מין מיינונג, אלץ
שנעלער די היילונג. די געזעלשאפט איז קראנק; קראנק קאנס-
טיטוציאַעל און פונקציאָנעל. אן אַפּעראַציע איז אַפּט אובערדינגט
נויטווענדיג. דאָס אַבראַמען פון אַ טיראַן איז ניט בלויז בערעכ-
טיגט, נאָר איז אויך די העכסטע פליכט פון יעדען אמת'ען רעוואַ-
לוציאָנער. מענשליכעס לעבען איז געוויס הייליג און אונפערלעצבאַר,
אַבער טויטען אַ טיראַן, אַ שונא פון פּאַלק, דאַרף בשום אופן ניט
בעטראַכט ווערען אַלס נעהמען עמיצענס לעבען. אַ רעוואַלוציאָנער
וואַלט ליבערשט פּערלירען זיין אייגענעם לעבען טויזענד מאל,
איידער זיין שולדיג אין דאָס, וואָס מען רופט געוועהנליך מאַרד.
באמת זיינען פאַר מיר מאַרד און אַטענטאַט צוויי גענענגעזעצטע
טערמינען. אַבראַמען אַ טיראַן איז אַן אַקט פון בעפרייאַונג, דאָס
הייסט, געבען לעבען און מעגליכקייטען פאַר אַן אונטערדיקטען
פּאַלק. זיכער, די זאך פאַדערט אַמאל פּונ'ם רעוואַלוציאָנער, אַז
ער זאָל בעגעהן אַן אונאַנגענעהמע טהאַט; אַבער דאָס איז דאָך
די פּראַכע פון אַן אמת'ען רעוואַלוציאָנער — ניין, נאָך מעהר!
דאָס איז דאָך זיין שטאַלץ — אויפצוגעבען אַלע געוועהנליכע מענש-
ליכע געפיהלען, ווען די זאך פון פּאַלק פאַדערט עס. און אויב די
זאך פאַדערט זיין אייגענעם לעבען, דעסטאָ בעסער.

איז דען פאַראַן אַ נאַכעלערע זאך, איידער צו שטאַרבן פאַר
אַ גרויסען, הייליגען אידעאַל? דאָס סאַמע לעבען פון אַ ווירקליכען
רעוואַלוציאָנער האָט דאָך קיין אַנדער צוועק ניט, האָט קיין שום
אַנדער בעדייטונג ניט, ווי נור אויפצוּאַפּפּערען זיך אויף דעם מוזת
פּונ'ם געליעבטען פּאַלק. און וואָס קען נאָך זיין העכערעס אין לע-
בען, איידער צו זיין אַן אמת'ער רעוואַלוציאָנער? דאָס הייסט,
זיין אַ מאַ אַן, אַ פּאַלשטענדיגער מאַ אַן. דאָס הייסט זיין אַזאַ
מענש, וואָס האָט קיינע פּערזענליכע אינטערעסען ניט און קיינע
פאַדערונגען, וואָס זאָלען זיין העכער פון די פאַדערונגען פּונ'ם
אידעאַל; אַזאַ מענש, וואָס האָט זיך בעפרייט פון צו זיין בלויז
מענשליך, און האָט זיך דערהויבען העכער דערפון, זאָנאַר צו דער
הויכקייט פון יענער איבערצייגונג, וועלכע שליסט אויס יעדען צוויי-
פעל, יעדע חרטה; קורץ, זיין אַזאַ, וואָס פיהלט אין דער סאַמע

טיפעניש פון זיין נשמה, אז ער איז פריהער פון אלעם א רעוואַ-
לוציאַנער, און א מענש שוין דערנאָד.

אַזא רעוואַלוציאַנער פיהל איד, אַז איד בין. ווירקליך, ניט
דער ערך מעהר אַלס אפילו די עקסטרעמע ראַדיקאלען פון מיינ
אייגענעם קרייז. מיר קומט אַרויף אויפ'ן זכרון אַ כאַראַקטעריס-
טישער אומשטאַנד אין פערבינדונג מיט דעם פּאָעט עדעלשטאַט.
דאָס איז געווען אין ניו יאָרק, אין 1890. עדעלשטאַט, איינער
פון די צערטליכסטע נשמות, איז געווען בעליעכט ביי יעדען פון
אונזער קרייז, פון דער גרופע „פּיאַנערען דער פרייהייט“, די ער-
שטע אידישע אַנאַרכיסטישע אַרגאַניזאַציאָן אין אַמעריקא. אין אַ
געוויסען אַבענד האָבען זיך עדעלשטאַט'ס נאָהענטסטע פריינד פער-
זאַמעלט אויסצואַרבייטען אַ פּלאַן, ווי צו העלפען דעם קראַנקען
פּאָעט. עס איז געווען בעשלאַסען, צו שיקען אונזער קאַמעראַד
קיין דענווער; עמיצער האָט פּאַרגעשלאָגען, אַז געלד דערויף זאָל
מען נעהמען פון דער רעוואַלוציאַנערער קאַסע. איד בין געווען
דאַגענען. ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער איז מיר טהייער און וואָס
איד בין זיינער אַ פּערזענליכער פריינד און זאַנאַר געוואוינט מיט
איהם צוזאַמען אין איין צימער, פונדעסטוועגען קאן איד ניט ער-
לויבען — האָב איד אַרגומענטירט — אַז געלדער וואָס בעלאַנגען
צו דער בעוועגונג, זאָלען געברויכט ווערען פאַר פּריוואַטע צווע-
קען, ווי גוט און ווי נויטווענדיג דער צוועק זאָל ניט זיין. און
ווען מען האָט שטאַרק אַוועקגעשטעלט זיך געגען מיינע געפיהלען
אין דער אַנגעלעגענהייט, האָב איד דערויף אַזוי געענטפערט:
„מיינט איהר צו העלפען עדעלשטאַט דעם פּאָעט און מענש, אָדער
עדעלשטאַט דעם רעוואַלוציאַנער? רעכענט איהר איהם פאַר אַ
ווירקליכען, טהעטיגען רעוואַלוציאַנער? זיין פּאָעזיע איז פּרעכטיג-
שעהן, געוויס, און אינדירעקט קאן זיך זיין פּאָעזיע זאַנאַר האָבען
אַ פּראַפּאַגאַנדיסטישען ווערטה. העלפט דאַרום אונזער פריינד פון
אַיער פּריוואַטער קעשענע, אויב איהר ווילט; אָבער קיין געלד
פון דער בעוועגונג טאָר ניט געגעבען ווערען, אַ חוץ סידיען פאַר
דיִרעקטע רעוואַלוציאַנערע טהעטיגקייט.“

„הייסט עס, אַז פאַר אַיך האָט דער פּאָעט וועניגער בעדיי-
טונג, אַלס דער רעוואַלוציאַנער?“ — האָט מיר אַ זאָג געטהאָן
סיכאָן, אַ יונגער מעדיצינישער סטודענט, וועלכען מיר האָבען אין

שפאס גערופען „לינג“, דערפאר וואס איהם איז געלונגען אויסער־ליך אויסצוזהן אזוי ווי דער בעריהמטער רעוואלוציאנער.
 „איך בין פריהער פון אלעם רעוואלוציאנער, און מענש דער־נאך“ — האב איך איהם געענטפערט מיט איבערצייגונג.
 „זייט איהר ענטוועדער אַ לומפ, אָדער אַ העלד“, האָט ער זיך אַכנערופען.

„לינג“ איז געווען גערעכט. פון וואנען האָט ער מיר געזאָלט קענען? פאַר זיין בורשוואישען פערשטאַנד, ניט קוקענדיג אויף זיין אויסזעהן ווי דער שיקאַנאַ'ער מאַרטירער, האַכען מינע ווער טער געקלונגען לומפיש. נו, וועט ער זיך אין אַ שעהנעם טאַג דערוויסען וואָס איך בין, אַ לומפ אָדער אַ רעוואָלוציאַנער. דער נאַמען „העלד“ קומט מיר אויפ'ן זינען ניט אַרויף, דערפאַר וואָס הנם דער טיפּ פון אַ רעוואָלוציאַנער, ווי איך פיהל זיך, מעג זיך פאַפּלער אזוי בעצייכענט ווערען, פאַר מיר האָט אַכער דאָס וואַרט קיין בעזונדער בעדייטונג ניט. דאָס מיינט פשוט אַ רעוואָלוציאַנער, וואָס ערפילט זיין פליכט. דערין איז ניטאָ קיין העלדישקייט: דאָס איז ניט מעהר און ניט וועניגער ווי אַ רעוואָלוציאַנער דאַרף טהאָן. ראַכמעטאָו האָט געטהאָן מעהר, ניט דער ערך פיעל מעהר, שוין צופיעל. ניט קוקענדיג דערויף וואָס איך האָב פערנעטערט טשערנישעווסקי'ן, וועלכער האָט געהאַט אַזאַ שטאַרקען איינפלוס אויף דער רוסישער יוגענד פון מיין צייט, קאָן איך ניט אונטער־דריקען אין זיך דעם ווירערנעפיהל געגען דעם, וואָס דער פערפאַ־סער פון „שטטאָ דיעלאַט“? האָט פאַרגעשטעלט זיין אַרכירעוואַליר ציאַנער ראַכמעטאָו אַלס איינעם, וואָס איז דורכגעגאַנגען אַ גאַנצע סיסטעמע פון אונבעשרייבליכע יסורים און זעלבסט־פייניגונג, כדי צו פערפערטיגען זיך, ווען עס וועט נויטיג זיין, אויסצושטעהן אַזעלכעם אין דער צוקונפט. דאָס איז געווען אַ צייכען פון שוואַכ־קייט. דאַרף אַ ווירקליכער רעוואָלוציאַנער דען זיך פערפערטיגען, פערהאַרטעווען זיינע נערווען און מאַכען זיין קערפער ווי שטאַל? איך פיהל אזוי ווי דאָס וואָלט פאַר מיר געווען אַ פערזענליכע בע־ליידיגונג, דיזער געדאַנק וועגען דעם רעוואָלוציאַנער אַלס בלוז אַ בשר ודם.

ניין, דער אמת'ער רעוואָלוציאַנער דאַרף ניט צווייפלען אין

זיך אליין און מאַכען אזעלכע פערפערטיגונגען. וואָרום איד ווייס, אז איד דאַרף עס ניט. דאָס איז ניט קיין פערזענליכעס געפיהל, ווי זאָנדרבאַר דאָס זאָל זיך ניט דוכטען. מײן אייגענע אינדער-ווידאַליטעט איז אין גאַנצען אין הינטערנרונד; יא, ניטאָ בײַ מיר קיין פערזענליכער בעוואוסטזיין אין זאַכען וואָס האָבען צו טהאָן מיט דער בעוועגונג. איד בײַן איינפאַך אַ רעוואָלוציאַנער, אַ טעראָריסט אויס איבערצייגונג, אַן אינסטרומענט אין דיענסט פון דער מענשהייט; קורץ, אַ ראַכמעטאָוו. ווירקליך, איד וועל זיך צוויי אַ נאַמען געבען, ווען איד קום צו פאַהרען קיין פּיטסבורג.

דאָס שניידענדע פייפען פונ'ם לאַקאָמאָטיוו האָט מיך פּלוצ-לונג אויפגעוועקט. מײן ערשטער געדאַנק איז געווען מײן ריזיגע טאַש, אין וועלכען עס זיינען געווען וויכטיגע אַדרעסען פון גענאַטען אין אַלעגהעני, וועלכע איד האָב געזוכט צו געדענקען אויך אויסוועניג און האָב דערווייל געמוזט איינשלאָפּען. ניטאָ מײן ריזיגעטאַש! אויף אַ מאַמענט בײַן איד געבליבען אַ דערשראָקע-נער. וואָס טהו איד אויב ער איז פּערלאָרען געגאַנגען? פּלוצלונג האָט מײן פּוס אַנגעטראָטען אויף עפעס אַ ווייכע זאַך. איד הויב אויף און עס איז מיר געוואָרען גרינגער אויפ'ן האַרצען, ווען איד האָב געפונען, אַז אַלעס אינוועניג איז גאַנץ: די טהויערע אַדרע-טען, אַ שטיקעל צייטונג מיט פּריק'ס לײטאַגראַפישעם בילד און אַ דאַלאַר מזומן. מײן שמחה וואָס איד האָב געפונען דעם ריזיגעטאַש, איז ניט קלענער געוואָרען פון דעם פאַקט, וואָס מײנע פינאַנסען זיינען צוויי מאַגער. דער דאַלאַר וועט זיין גענוג פאַר אַ צימער אין אַ האַטעל אויף איין נאַכט, און אין-דער-פריה וועל איד אויפ'זוכען גאַלד'ן אַדער באַוער'ן. זיי וועלען שוין געפינען פאַר מיר אַ פּלאַץ, וואו איד זאָל קענען איינשטעהן אַ טאַג אַדער צוויי. „לאַנג וועט מיר דאָרט ניט אויסקומען איינצושטעהן“, האָב איד אין זיך אַ שמייעל געטהאָן.

מיר דערנעהנטערען זיך צו וואַשינגטאָן. דער צוג וועט זיך דאָ אַבשטעלען אויף זעקס שטונדען. איד פּערשילט דעם אונזין פון אַזאַ פּערשפּעטיגונג: עס קאַן נאָר דערווייל עפעס פּאַסירען אין פּיטסבורג אַדער אין האַמסטער. און אַ חוץ דעם, ווען מען

דארף געבען א רעכטען קלאפ טאָר מען קיין צייט ניט פערלירען. בעת די עפענטליכע מיינונג איז אויפגעבראָכט גענען די מעשים פון דער קאָרנעניע קאמפאָניע און גענען פריק'ס רציחות.

מיין אויפגענונג האָט זיך אָבער זאָנדערבאַר איינגעשטילט פונ'ם שעהנעם בילד, וואָס האָט בעגריסט מיין בליק, אָבגעהענדיג פונ'ם צוג. די זון איז אויפגעגאָנגען, אַ גרויסע געדיכט־רויטע קויל וואָס האָט אַרויסגעשטראָמט אַ גאַלדענעם שטראָם אויף דעם קאָפּיטאַל. דער קופאַל ערהויבט זיין שטאַלצען קאָפּ מאַיעסטעטיש איבער דעם הויפּען פון שטיין און מאַרמאַר. דאָס ליכט בעוועגט זיך ווי אַ לעבעדיג וועזען, ציטערענדיג מיט לידערנשאַפט צו קורשען דעם העכסטען שפיץ, טרעפענדיג איהם מיט בלענדערען גלאַנץ, און שפּרייט זיך דערנאָך אויס אין אַ ברייטער אומאַרמונג אַרום די שולטערען פון דעם הויך־שטעהענדיגן גינאַנט. די ברוש־טינענע כוואַליעס כאַפען אַרום זיינע זייטען מיט אַ ווייכען גלעט און דאַן פליסען זיי אַראָב רעכטס און לינקס, אַלץ ברייטער און נידריגער, בעלייכטענדיג די שטאַטליכע בוימער, דורכשיינענדיג צווישען די בלעטער און צווייגען און צוגיסענדיג זיך איבער דער ברייטער עוועניו, ווערענדיג אַלץ גאַלדיגער און ברייט־האַרציגער אין זייער אויסשפּרייטונג. און דער קופאַל־קאַפיגער גינאַנט, די שטאַטליכע בוימער און די ברייטע עוועניום בויגען זיך מיט אַ נייגעבוירענעם רייץ, די גאַנצע נאַטור שטראַהלט מיט זענען־ריי כער צופרידענהייט, און טוליעט זיך נעהענטער צו דעם גאַלדענעם לעבענס־געבער.

איך בעגרייף אין דיזען מאָמענט, מעהר אפשר אַלס ווען ניט איז פריהער, די גרויסע פרייד, די איבערוועלטליגענדע שמחה פון זיי. אָבער באַלד ענדערט זיך דאָס בילד. פאַר מינע אויגען ערשיינט דער מאָנאָגאַהעלאַ טייד, פיהרענדיג באַרושעם מיט בע־וואַפענטע מענער. און איך דערהער אַ שאַם. אַ אינגעל פאַלט אַנידער ביים צוגאַנגס־בריקעל, דאָס בלוט שטראָמט פון מיטען זיין שטערן. די לאַך פון דער קויל שרייט שוואַרץ אַרויס פון זיין בלוט־בעגאַסענעם פנים. געשריי און יאַמער קלינגט אין מיניע אויערען. איך זעה ווי מענשען לויפּען צום טייד און ווייבער קניען ביי דער זייט פונ'ם טויטען.

דאָס שרעקליכע בילד רופט אין מיניע געדאַנקען אַרויס זיך

עראינערונג פון אַן עהנליכען פאַל, וועלכען איד האָב שוין אַמאָל דורכגעלעבט אין מיין פאַרשטעלונג. דאָס איז געווען דאָס בילד פון אַ הינגעריכטעטען ניהיליסט. די ניהיליסטען! וויפיעל פון זייער שעצבארעם בלוט איז פּערגאַסען געוואָרען, וויפיעל טויזענדער פון זיי בעזוימען דעם וועג פון רוסלאַנד'ס יסורים! איד פיהל ווי אונבעשרייבליך נאָהענט מיין נשמה איז אין פּערוואַנדשאַפט מיט יענע מענער און פרויען, די פּערגעטרטע, די געהיימיספולע פון מיין יוגענד, וועלכע האָבען פּערלאָזען זייערע רייכע פאַמיליעס, זייער הויכע שטעלונג אין געזעלשאַפט אום „צו געהן אין פאַלקס“, ווערען איינער פון זיי, ווען אפילו ערוועקענדיג גענען זיך די פּער-אַכטונג פון די, וואָס זיינען זיי אַזוי טהייער, ווען אפילו פּערפאַלגט און פּערלאָזט פון יענע גופא, פאַר וועמען זיי האָבען זיך אַזוי אויפגעאַפּפּערט.

בולט לעבט אויף אין מיין זכרון מיין ערשטער איינדרוק פון ניהיליסטישער רוסלאַנד. איד האָב ערשט דורכגעמאַכט מיין עק-זאַמען פון צווייטען יאָהר גימנאַזיום. איבערפילט מיט גליק ליכער אויפּרעגונג בין איד אַריינגעלאָפּען אין שטוב אַנזאַגען דער מאַמען די פּרעהליכע בשורה. ווי גליקליך זי וועט זיין דערפון! קומענדיק וואָך וועט זיין מיין צוועלפטער געבורטסטאָג, אָבער די מאַמע וועט מיר ניט דאַרפּען געבען קיין מתנה. איד האָב בעסער פאַר איהר אַ מתנה. „מאַמאַ, מאַמאַ!“ רופּ איד, דערהערענדיג פּלוצלונג איהר קול, ווי זי רעדט מיט כּעס. עפעס האָט געמוזט פאַסירען, טראַכט איד זיך, וואָרום די מאַמע רעדט קיינמאָל ניט מיט אַ געשריי. איד האָב דערפיהלט עפעס זאָנדערבאַרעס, דער-זעהענדיג, אַז די טיהר פון ברייטען קאַרידאָר צום עס-צימער איז פּערמאַכט, וואָס דאָס איז קיין מאָל אַזוי ניט געווען. איד בין אַ צוטומעלטער געבליבען שטעהן ביי דער טיהר, און איד הער ווי די מאַמע זאָגט: „שעהמען דאַרפסטו זיך, נאַטאַן, דיין אייגענעם ברודער פּערזאַמען דערפאַר, וואָס ער איז אַ ניהיליסט. ביזטו דאָך ניט בעסער פון —“ איהר שטימע איז פּערשטיקט געוואָרען ביז צו שפּעטשען, אָבער מיין אַנגעשטרענגטער אויער האָט קלאָהר געכאַפט דעם שרעקליכען וואָרט, וואָס זי האָט אַרויסגערעדט מיט האַס און צאַרן — „אַ פאַלאַטש“.

איד בין געבליבען אַ פּערציטערטער. דער מאַמע'ס טאָן,

מיין רייכען אַנקעל נאַטאַנ'ס אונגעווענהליכער בעווך ביי אונז אין
 הויז, דאָס שוידערליכע וואָרט פֿאַל אַט ש — עס האָט געמוזט
 עפעס שרעקליכעס טרעפֿען. איך בין אויף די שפיץ פינגער שטיי-
 לינקערהייט אַרויסגעלאָפֿען פון קאַרידאָר און אַריינגעלאָפֿען אין
 מיין צימער. טרייסלענדיג זיך פון שרעק האָב איך זיך אַ וואָרף
 געטהאָן אויפ'ן בעט. וואָס האָט דער פּאַלאַטש געטהאָן? האָב
 איך געיאָמערט. „דיין ברודער“, האָט זי געזאָגט צום אַנקעל.
 איהר אייגענער אינגסטער ברודער, מיין געליעבטער אַנקעל מאַך
 סים. אַ, וואָס האָט עס מיט איהם געטראָפֿען? מיין אויפגערענטע
 פּאַנטאַזיע האָט מיר פּאַרגעשטעלט שרעקליכע בילדער. אַט שטעהט
 דאָרט די אימה'דיגע פיגור פון דעם רייזיגען פֿאַל אַט ש, דורכ-
 אויס אין שוואַרצען, זיין רעכטע האַנד איז נאָקעט ביו צום אַקסעל
 און ער האַלט אין דער הויך די האַק. איך האָב געזעהן דאָס
 בלאַנקען פון דעם שאַרפען שטאַהל, ווי דאָס האָט זיך גענומען
 אַראַבלאָזען לאַנגזאַם, לאַנגזאַם, אזוי פייניגענד לאַנגזאַם, אז מיין
 האַרץ האָט אויפגעהערט צו קלאָפֿען און מיינע אויגען האָבען פיר
 בערהאַפֿט נאָכגעפּאַלגט, ווי פּער'כשוּפ'ט, די גליהענדע שוואַרצע
 קויהלען אין דעם פֿאַל אַט ש'ס קאַפּ. פּלוצלונג האָבען זיך
 די צוויי פּיערדיגע אויגען צונויפגעגאַסען אין איין גרויסער פּלאַ-
 מיגרויטער קויהל; די פיגור פון דעם מוראדיגען איינאויגיגען
 ציקלאָפּ איז אויסגעוואַקסען העכער און האָט זיך געצויגען אַלץ
 העכער און העכער, און דער ריען איז שוין געווען אומעטום — פון
 אַלע זייטען איז ער געווען אַרום מיר — דאָן אַ פּלוצלונגער בלאַנק
 פון שטאַל און אין זיין מאַוים'דיגער האַנד האָב איך געזעהן, ווי
 ער האָט אויפגעהויבען אַ קאַפּ, אַבגעשניטען ביים סאַמע נאָקען,
 און דעם קאַפּ'ס אויגען פינטלען נאָכאַנאַנד, דאָס רויטע בלוט
 גיסט זיך פון מויל, פון די אויערען און פון האַלז. עפעס אייגענעס,
 בעקאַנטעס האָט זיך געזעהן אין דעם קאַפּ מיט דעם ווייסען בריי-
 טען שטערן און אויסדרוקספולען מויל, וואָס איז אזוי זאַנפט און
 אזוי טרויעריג. „אַ, מאַקסיס! מאַקסיס!“ האָב איך געוויינט
 אַ צושוידערטער פון שרעק: אַ שטראָם פון ליידענשאַפֿטליכען
 האַס צום פֿאַל אַט ש האָט מיר אַנגעכאַפֿט באַלד, און איך
 האָב זיך אַ לאַז געטהאָן מיט אַן אייגעבויענעם קאַפּ צו דעם
 איינאויגיגען מאַנסטער. נעהענטער און נעהענטער בין איך צו

איהם צוגעקומען — נאך איין שנעלען לויף און דער מעכטיגער שטויס פון מיין קערפער האָט איהם געטראָפּען אין רעכטען מיטען און ער איז אַנידערגעפאלען פאַרווערטס און שווער, גלייך אויף מיר, און איד האָב דערפיהלט ווי זיין מאַוים'דיגע מאַסע צודריקט מיינע אַרעמס, מיין ברוסט, מיין קאַפּ...

„סאַשאַ! סאַשענקאַ! וואָס איז דיר, גאַלובטשיק? “ איד האָב דערקענט מיין מוטער'ס זיסע צערטליכע שטימע, וואָס קלינגט צו מיר עפעס פון אַזוי ווייט און אַזוי פרעמד, קומט אָבער אַלץ נעהענטער און ליעבליכער. איד עפען מיינע אויגען. מיין מוטער קנייט לעבען מיין בעט און איהרע שעהע שוואַרצע אויגען בעגיסען זיך מיט טרעהרען, זי בעדעקט ליידענשאַפטליך מיט קושען מיין פנים, מיינע הענד: „גאַלובטשיק, וואָס איז מיט דיר?“

„מאַמאַ“, פרעג איד איהר, „וואָס האָט געטראָפּען מיט אַנקעל מאַקסיס?“ און איד שפיר נאָך אַהן אַטהעם דעם אויסדרוק פון איהר פנים.

די פּלוצלונגע ענדערונג אין דעם אויסדרוק פון איהר געזיכט כאַפט אַרום מיין האַרץ מיט שרעק. זי ווערט בלייך, גרויסע שווייס-טראָפענס וויווען זיך אויף איהר שטערן און איהרע אויגען ווערען קיילעכדיג-גרויס פון שרעק. „מאַמאַ!“ צוואוויין איד זיך, אַרומ-כאַפענדיג זי מיט מיינע אַרעמס. איהרע ליפען מורמלען און איד פיהל איהר וואַרעמען אַטהעם אויף מיינע באַקען; אָבער ניט אַרויסריידענדיג קיין וואַרט, ברעכט זי אויס אין ביטערליכע שלוכצען:

„ווער—ווער—האַט—דיר—געוואָנט? דו—ווייסט?“ שעפטשעט זי אַרויס שלוכצענדיג.

דער טרויער פון טויט האָט זיך אַפנים אַראַבגעלאָזען אויף אונזער הויז. אין שטוב איז אַ דריקענדע שטילקייט. יעדערער נעהט אַרום אין שטעק-שיך, און די פּיאַנאַ איז שטענדיג געשלאָסען. ביים טיש צום עסען בייט מען זיך אום מיט איין-זילביגע ווערטער, ריידענדיג זעהר שטיל. דער מאַמע'ס שטוהל איז ליידדיג. זי איז זעהר קראַנק, זאָגט אונז די וואַכטערין; קיינער דאַרף צו איהר ניט אַרײַן.

די לאַגע צורודערט מיך. איך האָלט אַלץ אין איין וואונדערן זיך, וואָס האָט געקענט טרעפען מיט מאַקסימ'ען? איז מײן פּאַנץ טאַזיע וועגען דעם פּאַל אַט ש געווען א פּאַרגעפיהל, אָדער די עכאָ פון אַ טראַגעדיע וואָס האָט שוין פּאַסירט? אונקלאַהר פיהל איד, ווי איך וואָלט געווען שולדיג אין מײן מוטער'ס קראַנקהייט. דער שלאַג פון מײן פּראַגע איז אפשר פּעראַנטוואַרטליך פאַר איהר לאַגע. אָבער עס מוז דאָך עפעס זיין נאָך וואָס דערצו, זוך איך אַיינצושמועסען מײן אונרוהיגען געמיטה. איין נאַכמיטאָג, ווען מײן עלטערער ברודער מאַקסיס (דערזעלבער נאָמען וואָס מײן מר טער'ס געליעבטער ברודער) איז עפעס געוואָרען בעזונדער גוט אויפֿ געלעגט, רופֿ איך איהם אַב אָן אַ זייט און גיב איהם אַ פרעג אויף אַ דרייטען, פּערטרויליכען אופן: „מאַקסימושאַק, זאָג מיר, וואָס איז אַ גיהליסם?“

„געה צום טיפּעל, דו מאַלאַקאָסאַם!“ האָט ער אויף מיר אָנגעשרייען מיט כּעס. און מיט אַ רציחה, וואָס איז געווען פאַר מיר אונערקלעהרליך, האָט ער אַ שליידער געטהאָן זיינע פּאַפּיערען אויף דער ערד, איז אויפגעשפרונגען פון שטוהל, וועלכער איז אומגעפאלען, און איז אַרויסגעלאָפּען פון צימער.

.....

אַנקעל מאַקסיס'ס שיקזאַל בלייבט אַ געהיימניס, די פּראַגע פון גיהליזם בלייבט ניט פּערענטפּערט. איך בין פּערטיעפט אין מיינע שטודירונגען. און דאָך שלומערט אין מײן בעוואוסטזיין אַ טיעפער בעגעהר, אַ נייגעריגקייט וועגען דאַס מיסטעריעזע און פּערבאַטענע, ווען גאַנץ אונערוואַרטעט פּאַסירט אַ פּאַל אין גימל נאַזיע, וואָס טרייבט דיעזען געפיהל צו טהעמיגקייט. איך בין שוין פּופּצעהן יאָהר אַלט, בין אין פּערטען קלאַס פון קאָוונער גימל נאַזיע. לויט דער פּאַרשריפט פון דעם אונטערריכט־מיניסטער מוז רעליגיעזע אונטערריכט אין רעגירונס־שוהלען זיין פּערפליכט־טענר. ספּעציעלע קלאַסען זיינען ערעפענט געוואָרען אין גימנאַזיע פאַר לעהרנען רעליגיאָן מיט די אידישע שילער. די עלטערן פון די שילער זיינען געגען דער ניער אַיינפיהרונג; כּמעט יעדער אידישער אינגעל קריגט רעליגיעזע ערציהונג אין דער היים אָדער אין חדר. אָבער די שוהלען־פּערוואַלטונג האָט געגעבען דעם בעפּעהל,

אַז די אידישע נימנאָזיסמען מוזען בעזוכען די קלאַסען פון רעד ליגיאָן.

ביים אויסרופען די נעמען פון די שילער דעם ערשטען טאָג האָב איך געפעהלט. ווען איך בין אויפגעפאָדערט געוואָרען צום דירעקטאָר צו געבען אַן ערקלעהרונג, האָב איך געענטפערט איהם, אַז איך האָב ניט בעזוכט דעם קלאַס דערפאַר, ווייל איך האָב אַ אידישען פּריוואַט־לעהרער אין דערהיים, און — יעדענפאַלס גלויב איך ניט אין קיין רעליגיאָן. דער ווירדיגער דירעקטאָר קוקט מיך אַז ערשטוינט.

„יונגער מענש,“ ווענדעט ער זיך צו מיר מיט דער געקניצעל־טער האַלז־שטימע, וועלכע ער געברויכט אין בעזונדער געהויבענע געלעגענהייטען. „יונגער מענש, ווען, ערלויבט מיר צו פרעגען, זייט איהר געקומען צו אַזאַ טיעפזיניגען בעשלוס?“

זיין בענעהמונג קימערט מיך ניט; אָבער דער סאַרקאַזם פון זיינע ווערטער און דער אַנגרייפענדער טאָן רופט אין מיר אַרויס ווידערשטאַנד. האַסטיג, אויף צו להכעיס ענטדעק איך איהם מיין טהייערע געהיימנים: „זינט איך האָב אַנגעשריבען די אַכ־האַנדלונג „ניטאָ קיין גאָט“, ענטפער איך איהם מיט בעהאַלטענער שמה. אָבער איך האָב באַלד זיך געכאַפט, ווי אונפאַרזיכטיג עס איז געווען מיין געשטענדנים. איך הויב אָן צו פיהלען, אַז עס וועט קומען אונאַנגענעהמעס אי אין שוהל, אי אין דער היים, און דאָך פיהל איך, אַז איך האָב געהאַנדעלט ווי אַ מאַן. אַנקעל מאַקסיים, דער ניהיליסט, וואָלט אויף מיין פּלאַץ אויך אַזוי גע־האַנדעלט. איך ווייס, אַז ער האָט אַ נאָמען פאַר זיין קאַמפּראַ־מיסלאָזער אַפּענקייט און איך לייעב איהם פאַר זיין געוואַנטער, אַפּענער האַלטונג.

„אַ, דאָס איז אינטערעסאַנט“, הער איך ווי אין אַ חלום דעם דירעקטאָר'ס אונאַנגענעהמע האַלז־שטימע, „ווען האָט איהר עס געשריבען?“

„פאַר דריי יאָהרען.“

„ווי אַלט זייט איהר דאָן געווען?“

„צוועלף.“

„האַט איהר אַייער אַרטיקעל?“

„יא.“

„וואו?“

„אין דערהיים.“

„ברענגט איהם מיר מאַרגען. ניט אנדערש, גערענקט.“

זיין שטימע איז געוואָרען שטרענג. די ווערטער האָבען אָב-געקלונגען אין מיינע אויערען מיט דעם האַרטען מעטאָלישען קלאַנג פון מיין שוועסטער'ס פּיאַנאָ אין יענעם פּערנעסענעם אָבענד פון אונזער הויזקאנצערט, ווען איד האָב אַלס שטיפּעריי בעהאַלטען אַ שטיק אייזערנע רעהר אין דעם אינסטרומענט, וועלכען מען האָט געטאַנט פאַר דיזער געלעגענהייט.

„מאָרגען, הייסט עס. איהר זייט ענטלאָסען.“

דער פּערוואַמעלטער שול-ראַטה האָט אַ זיצונג און לעזט מיין אַרטיקל. מיין פּאַרשונג ווערט איינשטימיג פּערדאַמט, מען מוז מיד בעשטראַפּען אַלס ביישפּיעל פאַר אַנדערע אַזעלכע „אונ-צייטיגע אפיקורסות, געפּעהרליכע טענדענצען און אונגעהאַרכנאָמ קייט.“ איד ווער עפענטליך אויסגעשטראַפּט און מען זעצט מיד אַראָב צוריק אין דריטען קלאַס. דיזע זאַנדערבאַרע שטראַף רויבט פון מיר אַ יאָהר, און צווינגט מיד צו חבֿר'ן זיך מיט „קינדער“. מיין העכערער קלאַס קוקט אַה אַרונטער מיט אָפּענער פּער-אַכטונג. איד פּיהל זיך שענדליך ערנידעריגט און בעליידיגט.

אַזוי לויפט בילד נאָך בילד, עראינערונג פּאַלנט נאָך עראי-נערונג, בעת די אונאויפּהערליכע שטונדען דערקריכען געהענטער צום נאַכמיטאַג, און דער סטאַנציע-זייגער בורטשעט אונאויפּהער-ליך ווי אַן אַלטע פּרוי.

3.

ענדליך אַנגעקומען. „אַלל אַבאַרד!“

ווייטער און ווייטער טראַגט זיך דער לאַקאָמאָטיוו, מיט יעדען מאָמענט ברענגענדיג מיד אַלץ געהענטער צו מיין ענד-ציעל. דעם קאַנדוקטאָרס אויסשרייען די סטאַנציעס, דאָס רוישיגע אַרײַנג-געהן און אַרײַסגעהן מאַכט אויף מיר קיין בעוואוסטזיניגען איינ-דרוק ניט. זעהענדיג און הערענדיג יעדע איינצעלהייט פון דעם וואָס אַרום מיר קומט פאַר, בין איד פונדעסטוועגען אַזוי ווי אַכווע-זענד פון אַלעם דעם. שנעלער פון דעם צוג טראַגט זיך מיין

פאַרשטעלונג, אזוי ווי קוקענדיג אויף אַ פאַנאַראַמע פון בולט'ע סצענעס, וועלכע האַבען אויגענשיינליך קיין אַרנאַנישען צוזאַמען-האַנג איינע מיט די אַנדערע, דאָך עפעס זיינען אַלע דיזע סצענעס גאַנץ אינטיים פערבונדען אין מיינע עראינערונגען פון דער פער-גאַנגענהייט. אָבער ווי אַנדערש איז די גענענוואָרט! איך טראָג זיך קיין פיטסבורג, אינ'ם סאַמע האַרצען פון דעם אַרבייטער-קאַמפּף אין אַמעריקא. אַמעריקא! איך שטעל זיך אָב פּערוואונ-דערט אויף דעם ניט-אויסגעשפּראַכענעם קלאַנג. אַמעריקא! פאַר-וואָס אין אַמעריקא? און ווידער צוואוויקלען זיך פאַר מיר בילדער פון פּערגאַנגענהייט.

איך שפּאַציר אַרום אינ'ם גאַרטען פון אונזער דאַמטשע, אין אַן אַריסטאָקראַטישער פאַרשטאַרט פון פעטערבורג, וואו די פאַ-מיליע פלעגט געוועהנליך פערברענגען די זומער-מאַנאַטען. פער-בייגענהייט די וועראַנדע, קומט אַרויס דר. סעמיאַנאָוו, דער בע-ריהמטער אַרצט; ער קומט אַרויס פון הויז און רופט מיר צו: „אַלעקסאַנדער אַסיפּאָוויטש“, ווענדעט ער זיך צו מיר אויף זיין געוועהנליכען העפליכען אופן. „אייער מוטער איז זעהר קראַנק. זייט איהר דא אַליין מיט איהר?“

„מיר האַבען דיענסטען און צוויי קראַנקע-וואַרטערניס בע-דיענען זי“, ענטפער איך.

„געוויס, געוויס.“ און דער שאַטען פון אַ שמיכעל שוועבט אַרום די ווינקלען פון זיינע איירעל-געטאַקטע ליפּען. „איך מיין פון דער פאַמיליע.“

„א, יא! איך בין דא אַליין מיט מיינ מוטער.“

„אייער מוטער איז זעהר אונרוהיג היינט, אַלעקסאַנדער אַסיפּאָוויטש. וואָלט איהר געקענט זיצען לעבען איהר דיזע נאַכט?“

„זיכער, זיכער!“ האב איך שנעל צוגעשטימט און האב זיך געוואונדערט איבער דיזען זאַנדערבאַרען פּערלאַנג. די וואַרטע-רינס האַבען מיר פּערוזיכערט, אַז די מאַמע ווערט בעסער. איהר קאַן זיך אויסווייזען זאַנדערבאַר וואָס איך זיך לעבען איהר בעט אַ גאַנצע נאַכט. אונזערע בעציהונגען זיינען געווען אַנגעשטרענגט זינט יענעם טאַג, ווען זי האַט ראַזע'ן, אונזער נייער דיענסטמיידעל, דערלאַנגט פון כּעס אַ פאַטש, און ווען איך האב אָבגעשטרימען

איהר רעכט צו בעשטראפען די דיענסטען מיט שלאגען. אזוי ווי איצט זעה איד זי, אויפשטעלענדיג זיך מיט צארנדיגען שטאלץ און אַנקוקענדיג מיד מיט פלאַמענדע אויגען פון עמפעהרונג: „דו פערגעסט, אז דו רעדסט דאָס צו דיין מוטער. אַלעק-סאַנדער.“ זי רעדט אַרויס דעם נאָמען אין פיער בעזונדערע זיל-בען, ווי אימער, ווען זי ווערט אויף מיר אין כעס. „דו האָסט קיין רעכט ניט צו שלאָגען דאָס מיידעל,“ ענטפער איד אַנטקעגען.

„דו פערגעסט זיך מיט וועמען דו רעדסט. דאָס איז ניט דיין עסק, ווי איד בעהאַנדעל די הויז-מענשען.“ איד קאָן זיך ניט צוריקהאַלטען ניט צו ענטפערען שאַרף, וואָס עס קומט מיר ארויף אויף די ליפען:

„די אַרעמע דיענסטמיידעל איז אזוי גוט ווי דו.“

איד זעה די מאַמע'ס שלאַנקע פינגער כאַפען דאָס שווערע קאַכלעפעל און באַלד האָב איד דערפיהלט אַ שאַרפען שמערץ אין מיין לינקער האַנד. אונזערע אויגען האָבען זיך בעגענענט. איהר אַרעם איז געבליבען אונבעוועגליך און איהר בליק האָט זיך אָב-געשטעלט אויף דעם בלוט-פלעק אויפ'ן ווייסען-טישטוד. דאָס קאַכלעפעל פאַלט אַרויס פון איהר האַנד. זי פערמאַכט די אויגען און לאָזט זיך קראַפטלאָז אַראָב אין שטוהל.

מיין ערביטערונג און בעליידיונג האָבען דערשטיקט אין מיר דעם מאַמענטאַלען אימפעט צוצולויפען העלפען איהר. ניט אַרויס-ריידענדיג אַ וואָרט ניב איד אַ כאַפּ די שווערע סאַלניצע פון טיש און ניב דאָס אַ שלידער אין דעם פראַנצויזישען שפיגעל. זי האָט אַז עפען געטהאָן די אויגען און איז געבליבען פערגאַפּט. אַנקוקענדיג די צושמעטערטע שפיגעל-גאַלז. איד האָב זיך אויפגעהויבען פון טיש און בין אַרויס פון הויז.

מיין האַרץ הויבט אַן שטאַרק צו קלאַפען, ווען איד געה אַריין אין קראַנקע-צוימער צו דער מאַמען. איד האָב מורא, זי זאָל ניט אַנשרייען וואָס איד בין אַריין: דער שאַטען פון דער פערנאַנגענדיג הייט שטעהט צווישען אונז. אָבער זי ליגענט רוהיג אין בעט, און האָט קענטיג ניט בעמערקט ווי איד בין אַריינגעקומען. איד זעץ זיך אַנדער לעבען איהר בעט. אַ היבשע וויילע געהט אַריבער

אין שוויגען. אַפנים די מאַמע שלאָפּט. עס ווערט פינסטער אין צימער און איד גרייט זיך צו פּערברענגען די נאַכט, זיצענדיג דאָ אין שטוהל. פּלוצלונג דערהער איד אַ שוואַכע שטימע: „סאַשאַ!“ איד בויג זיך אָן איבער איהר. „אַ טרונק וואַסער.“ איד האַלט די גלאָז לעבען איהרע ליפּען, זי ווענדעט עטוואַס אָב דעם קאַפּ, זאָגענדיג גאַנץ שוואַך: „אייז-וואַסער, זיי אַזוי נוט.“ איד הויב זיך אויף צו געהן ברענגען. „סאַשאַ!“ הער איד אַהינטער מיר און איד געה ווידער צו אויף די שפיץ פינגער צום בעט און בויג צו מיין פנים נאָהענט, גאַנץ נאָהענט צו איהר געזיכט און כאַפּ קוים איהרע שוואַכע ווערטער: „העלף מיר אַ קעהר טהאַן זיך צום וואַנדר.“ צערטליך נעהם איד מיט מיינע אַרעמס אַרום דעם שוואַכען, קראַפּטלאָזען קערפּער און איד ווער איבערוועלטיגט פון בענק-שאַפּט אַנצוריהרען מיט מיינע ליפּען איהר האַנד און אויף די קניע בעמען איהר פּערציהונג. עס ציהט מיר אַזוי שטאַרק צו איהר; מיין האַרץ ווערט איבערפילט מיט מיטלייך און לייעבע צו איהר; אָבער איד וואַג ניט צו קושען זי — מיר זיינען עפעס ווי פּערפּרעמדעט. מיט לייעבשאַפּט האַלט איד זי אין מיינע אַרעמס נור קוים אַ רגע, מורא האַבענדיג, אַז זי וועט אפשר דערקענען וואַס פאַר אַ שטורעם פון געפיהלען עס האַט זיך ערוועקט אין מיר. צערטליך קעהר איז זי צו צום וואַנדר, און אַבטרעטענדיג לאַנזאַם פיהל איד, אַזוי ווי עפעס מיסטעריעזעס און דאָר עפעס בעשטימטעס האַט אין דיווען סאַמע מאַמענט פּערלאָזען איהר קערפּער.

אין עטליכע מינוט אַרום קום איד אַריין צוריק מיט אַ גלאָז אייז-וואַסער. איד טראַג עס צו צו איהרע ליפּען, אָבער קענטיג, אַז זי פיהלט ניט מיין אַנוועזענהייט. „עס קען דאָר ניט זיין, אַז זי זאל אַזוי גיך איינשלאָפּען.“ וואונדער איד זיך. „מאַמע!“ פרוף איד זי וועקען גאַנץ זאַנפּט. קיין ענטפּער. „מאַמינקע, מאַמאַטש-קאַ!“ אָבער עס שיינט, אַז זי הערט ניט. „טהייערינקע, מאַ-מאַטשקאַ, גאַלובטשיק!“ רוף איד זי, וויינענדיג און זייענדיג בע-פאַלען מיט אַ פּלוצלונגען שרעק, און פּרעס מיינע הייסע ליפּען צו איהר געזיכט. דאָן קום איד צום בעוואוסטזיין דורך אַ האַנד, וועל-כע איד דערפיהל אויף מיין אַקסעל און איד הער די איינגעהאַל-

מענע שטימע פונ'ם דאקטאר: „מיינ יונג, איהר מוזט דאס אריי
בערטראגען. זי איז אין איהר רוח.“

4

„העי, יונגער בחור'ל, שמעה אויף! וואס זיפצסטו, הע?״
א צוטומעלטער ניב איד זיך א קעהר און בעגענען דעם פערנרעכ-
טען און דאך גוטאריציגען פנים פון א פערברוינטען ארכימער,
וועלכער זיצט אהינטער מיר.

„אה, קיין זאך ניט; בלויז גע'חלומ'ט.“ ענטפער איד. ניט
וועלענדיג ווערען אריינגעצויגען אין א געשפרעד, מאך איד זיך,
ווי איד וואלט געווען פערטיעפט אין מיין בוך.

ווי זאנדערבאר פרעמד איז דער פלוצלונגער קלאנג פון ענג-
ליש! עפעס אקוראט ווי פלוצלונג וואלט איד איבערגעפלאנצט
געווארען אין אמעריקאנער באדען. זעקס מאנאטען זיינען אריבער
נאך מיין מוטער'ס טויט. זייענדיג געדראהעט פון די אונטער-
ריכטס-בעאמטע צו קריגען א „וואלפישען פאספארט“ איבער מינע
„געפעהרליכע טענדענצען“, וועלכע וואלטען פאר מיר האלטען
פערשלאסען אלע פראפעסיאנעלע וועגען, ניט קוקענדיג אויף מינע
גוטע אויסצייכנונגען אין לעהרנען, האט זיך נאך די לאגע פער-
ביטערט דורך א געוואלטיגען קריגע מיט מיין אפעקוז, מיין אַנקעל
נאטאהא, און איד האב בעשלאסען אוועקצופאהרען קיין אמעריקא.
דארט, אויף יענער זייט אַקעאן, אין דאס לאַנד פון נאָבעלע ער-
ווערבונגען, א גלענצענדר פרייעס לאַנד, וואו מענשען געהען מיט
געהויבענעם קאפּ אין פולען מענשליכען שטאַלץ — די סאַמע פער-
וויקליכונג פון מינע יוגענדליכע טרוימען.

און אַט בין איד אין אמעריקא, אינ'ם געבענשטען לאַנד. ווי-
פיעל ענטווישונגען, וויפיעל פערלארענע האַפנונגען, וויפיעל אומ-
זיסטע קעמפּפּע!

די גאַלערעע פון מיין געהירען צוואוויקעלט זיי אלע פאר מיין
בליק. איד זעה זיך זיצענדיג אויף א באַנק אין יוניאָן סקווער
פאַרק, צוגעטויליעט נאָהענט צו פּעדיאַ און מיכאַאיל, מינע צימער-
גענאַסען. דער נאַכטזווינד בלאָזט שטאַרק איבער דעם ניט פּרעה-
ליכען פאַרק און געהמט דורך די ביינער מיט קעלט. איד בין
מיעד און הונגעריג, אויסגעמאַטערט פון א גאַנצען טאַג אומזיסטען

זוכען ארכייט. עס פאלט אין מיר איין דאס הארץ קוקענדיג אויף מינע פריינד. יעדערער פון אונז האט אָכגעגעבען זיין טרויעריג-קאלטען רעפארט ביים צוזאמענקומען זיך נאך אַ טאָג אַרומשלען פֿען זיך: „גארנישט“. פּעדיאָ קרעכצט האַלבֿפּערשלאָפּען; זיך נע הענד טאַפּען אַרום זיינע קניע. איך הויב אויף די אַראַכגעפאַ-לענע צייטונג. דעק מיט איהר צו זיינע פיס און פּערשטעק די ברע-גען אונטער זיי. אַכער אַ שטאַרקער יאָג פון ווינד רייסט אַרום די צייטונג און טראַגט זי דרעהענדיג אַוועק. ערגעץ אינ'ם הישר. איך ניב אַ ציה פּעדיאָ'ס היטעל איבער זיין פנים און ווער געטראַפּען פון זיין בלייכקייט. ווי דיזער געוונטער, פּולער, רויט־באַקיגער יונגער מענש האַט זיך געענדערט אין די עטליכע וואַכען! אַרעמער יונג, קיינער וויל ניט האַכען זיין ארכייט. וואָס פאַר יסורים דאָס וואַלטען געווען פאַר זיין מאַמע'ן, ווען זי זאָל זיך דערוויסען, אַז איהר אַזוי זאַרגפּול געהאַדעוועטער יונגער זוהן מוז פּערברענגען די נעכט אין דעם... וואָס פאַר אַ מיין וועהטאַג האָב איך דאָס דער-פיהלט? עמיצער בויגט זיך אַן איבער מיר, אויסגעהענדיג אַזוי משונה־גרויס אין דער פינסטער. האַלבֿבעטויבט דערזעה איך אַ האַנד דרעהט זיך הין און צוריק אין קורצע, האַלבֿרונדע בעווע-נונגען און ביי יעדער בעווענונג פיהל איך אַ שאַרפּען שמערץ, ווי פון אַ קנוט. אַ, דאָס איז אין מינע פּאַדעשוועס! אַ צושראַך קענער שפּרינג איך אויף. אַ גראַכע האַנד גיט מיר אַ כאַפּ ביים האַלז און איך דערזעה אַ פּאַליסמאַן.

„ווער זייט איהר, ננבים?“ ברומט ער.

מיכאַאיל ענטפּערט אַ פּערשלאָפּענער: „מיר, רוסישע. אַר-

בייט ווילען.“

„טראַגט זיך אַב פון דאַנען! גענאַנען, אַכער באַלד!“

שנעל, שטיל, געהען מיר אַוועק, פּעדיאָ מיט מיר פּאַראַויס און מיכאַאיל שלעפּט זיך נאָך פון הינטען. די דונקעל בעלויכטענע נאַסען זיינען פּערלאַזען; ווען ניט ווען געהט דורך אין איילעניש אַ פיגור, שטאַרק איינגעהילט און גליטשט זיך אַוועק געהיימיניספּול אַרום נאַס־ווינקעל. פון די גרויסע טראַטואַרען ערהויבען זיך זיך לען שטויב; זיי ווערען אויפגעכאַפּט פון ווינד, וועלכער טראַגט זיי אַוועק אויף אַ זויטער שטרעקע. דאָן דרעהען זיי זיך אַרויף צו דער הויך, ווערענדיג נאַכגעפּאַלגט פון אַ נייער כּוואַליע שטיקענ-

דען שטויב. פון ערגעץ־וואו דערטראגט זיך צו מינע נאזלעכער א פייניגענדער ריח. „די בעקעריי אויף דער צווייטער גאס“, מאכט פעדיא די בעמערקונג. אונבעוואוסטערהייט הויבען אונזערע טריט אן צו ווערען שנעלער. די אַססלען געהויבען, די קעפ אַראַכנע־לאַזען, און טרייסלענדיג זיך פון קעלט, געהען מיר ווייטער, צו דעם אונטערשטען טהייל פון דער בויעריי. מיכאַאיל בלייבט אַלץ פון הינטען. „פערדאַמט זאַל עס זיין, איד פיהל שלעכט.“ זאָגט ער, אַניאָגענדיג אונז, בעת מיר זיינען אַרײַן אין אן אַפּענעם פאַרהויז. גוט דורכזוכענדיג אונזערע קעשענעס געפינען מיר ביי זיך רונד און אַרום אַ פערמעגען פון צוועלף סענט. מיכאַאיל מוז האַבען אַ נאַכטלעגער, בעשליסען מיר געבענדיג איהם אַ צעהן־סענטיגען. די איבעריגע צוויי סענט ווערען אויסגעגעבען אויף סיגארעטען, וועלכע מיר צוטהיילען צווישען זיך אויף גלייך און יעדערער נעהמט אַ פאַר ציה פון דעם „פערטען“ אין שאַכטעל. איד מיט פעדיאַ'ן שלאָפען אויף די טרעפ פון סיטי האַל.

„פיט־בורג! פיט־בורג!“

דער שאַרפער אויסגעשריי פון דעם קאַנדוקטאָר צאַפּעלט מיך אויף מיט דער קראַפט פון אַ שלאַנג. אונגערוֹלדיג ווי איד בין פון דער לאַנגער נסיעה, איז אַבער דאָס דערוויסען־זיך, אַז איד האָב שוין עררייכט די ענדע פון מיין רייזע, געקומען אונזערוואַרטעט און האָט מיך איבערוועלטיגט מיט דעם שרעק פון ניט זיין פאַר־געברייט. אין כאַפעניש נעהם איד צונויף מינע זאַכען, אַבער בעמערקענדיג, אַז די איבעריגע פאַסאַזשירען זיצען זיך אויף זיי־ערע פלעצער, נעהם איד זיך אויך אוועקזעצען צוריק אויף מיין פּלאַץ און האָב מורא, צי בעמערקט מען ניט מיין אויפּרענונג. אום צו בעהאַלטען מיין פערלעגענהייט, גיב איד זיך אַ קעהר צום אַפּע־נעם פענסטער. געדיכטע וואַלקענס רויך פערציהען דעם הימעל, אַיינהיילענדיג דעם פריהמאַרגען אין אַ דונקעל גרוי. די לופט איז געדיכט מיט קויהלען־שטויב און אַש; אַ געשטאַנק בין ניט־גוטקייט. די גינאַנטישע גוס־אויוענס פון ווייטען מייקענען אויס פיערזיילען; די שוואַרצע אויפּבליצונגען צייכענען אַב אַ ליניע פון ראַהמען־געביידעס, צוריסענע, געלאַטעטע און חורב־דיגע. דאָס זיינען די היימען פון די אַרכייטער, וועלכע האַבען געשאַפען

דעם אינדוסטריעלען נלאַנץ פון פיטסבורג, האָבען אויפגעהאָדעוועט
 איהרע מיליאָנערען, איהרע קאַרנעניעס און איהרע פּריקס.
 דאָס בילד רופט אין מיר אַרויס האָס געגען דער פּערדאַרבנער
 סאַציאַלער גערעכטיגקייט, וועלכע פּערוואַנדעלט די בעדערפּניסען
 פון דער מענשהייט אין אַ ניהנום פון כרוטאַליזירטע אַרבייט. דאָס
 בערויבט אַ מענשען זיין נשמה, פּערטרייבט די זון־שיין פון זיין
 לעבען, ערנידערניגט איהם נידעריגער פון די חיות, און צווישען
 די זשאַרנעס פון הימעלשען זענען און העלישע יסורים ווערט פלייש
 און בלוט צומאַלען אויף אייזען און שטאַהל, פּערוואַנדלענדיג
 מענשליכע לעבענס אין גאַלד, אַחו אַ שיעור גאַלד...
 דאָס גרויסע נאַבעלע פאַלק! איז עס ווירקליך גרויס און נאָר
 בעל צו זיין שקלאַפּען און בלייבען צופּרידען? ניין, ניין! זיי
 ערוואַכען, זיי ערוואַכען!

קאפיטעל 2

דער מלחמה-פלאץ.

מיט א צופרידענער רוהיגקייט צושפרייט זיך פאר מייענע אויך גען דער מאָנאָגאָהעלאַ-טייד; זיינע וואַסערען רונצלען זיך גע-לאַסען אין דעם זונען-שיין און זומען ווייך צו צום מורמלען פונ'ם וועלדעל אויף דעם טומאַנעם ברעג. אָבער דער אַנטקעגענדיגער ברעג שטעלט פאַר אַ שאַרפען היפּוד. ביים סאַמע ראַנד פון טייד ערהויבט זיך אַ הויכער הילצערנער פאַרקאַן, בעצויגען מיט שמעך-דראַטען, און טאַמער איז דאָס וועניג, זיינען דערצו נאָך דאָ וואָך-טהורעם און פערשאַנצונגען אויף אַ מלחמה-שטייגער. די בייז-וויליגע וואַנד קוקט אויף מיר אַרונטער מיט טויזענד אויגען-לעכער, וועמען קלאַהרער מערדערישער צוועק בערעכטיגט פאַלשטענדיג דעם נאַמען „פאַרט פריק“. רעדלעך פון אויפנערענטע מענשען פילען אַן דעם אַפענעם שטח צווישען דעם טייד און דעם פאַרט און די לופט איז פול מיט טומעל פון מאַסען קולות. מענער מיט יווינטשעסטער ביקסען אַיילען פערביי, זייערע פנימ'ער זיינען בייז, די אויגען געוואַנט און דאָך אונרוהיג. פונ'ם פאַבריק-הויף שצירען אַרויס די שוואַרצע מיילער פון קאַנאַנען, די דורכגאַנגען זיינען פערשטעלט מיט פאַראַפעטען און אויף דער ערד זיינען אַנ-געוואַרפען ברענענדע אַש, לעדיגע קוילען, קעראַסין-פעסלעך, צור-בראַכענע קוימענס און הויפענס פון שטיקער שטאַל און אַיזען. דער פלאַץ זעהט אויס ווי נאָך אַ העפטענען צוואַמענשטויס — דער סימבאָל פון אונזער אינדוסטריעלען לעבען, פון דעם ריקויכטס-לאָזען קאַמפּף, אין וועלכען דער ש ט א ר ק ע ר ה, דער האַ-רעפאַסנער אַרבייטס-מאַן, איז תמיד דער קרבן, דערפאַר וואָס ער האַנדעלט ש ו ו א ד. אָבער די צאָרענטע האַלאַוועשקעס פון

די פינקערטאנישע בארושעם ביים צופאהר, און דער בלוט-בע-
שפריצער צוגאנגס-בריקעל זיינען די שטומע עדות, אז איין מאל,
לכל הפחות, איז די שלאכט געוואונען געווארען פון די וויק-
ליד שטארקע, פון דעם קרבן, וועלכער
האט געוואגט.

א גרופע ארבייטער געהען אונטער צו מיר. גרויסע, געזונד-
געוואקסענע מענער; אין זייער טראג און זייער האלמונג פיהלט
זיך קראפט פון זעלבסט-בעוואוסטער גבורה. יעדערער פון זיי איז
בעוואקמנט; מאכע טראגען ווינטשעסטערס, אנדערע געיענדיק-
סען. ביי איינעם אין האנד בעמערק איך דעם בלאנקען שטאל פון
א פלאטען-רעוואלווער.

„ווער ביזטו?“ פרעגט מיך ביזן דער מאן מיט'ן רעוואלווער.

„א פריינד, א בעזוכער.“

„קאנסטו וויזען קרערענשעלם, אדער א יוניאן-קארטע?“

זייענדיג בעפרידיגט פון מיין פערטויענסיווערטהייט, ער
לויבען זיי מיר געהן ווייטער.

אין איינע פון די פאבריק-הויפען שטויס איך זיך אן אויף א
געדיכטען רעדעל מענער און פרויען פון פערשידענע טיפען: דער
קורץ-געוויקסיגער, ברייט-פנימ'דיגער סלאוו שטעהט האנד ביי
האנד מיט דעם הויך-געוויקסיגען אמעריקאנישען ברודער-סטריי-
קער; דער טונקעל-הויטיגער איטאליענער, מיט זיינע געדיכטע
וואנצעס, זשעסטיקולירט און רעדט שנעל צו א רעדעל פון זיינע
אויפגערעגטע לאנדסלייט. אלע קלייבען זיך ארום א הויכער
פלאטפארם, אויף וועלכער עס שטעהט א הויכער, דיקער מאן.

איך שטופ זיך צו געהענטער.

„הערט, מיינע העררען, הערט!“ הער איך דעם רעדנער זאגענ-

דיג. „בלויז עטליכע ווערטער, מיינע העררען! איהר ווייסט דאך
אלע ווער איך בין, ניט וואהר?“

„יא, יא, שעריף!“ שריוען אויס עטליכע. „רייד ווייטער!“

„יא“ זאגט ווייטער דער רעדנער, „איהר ווייסט אלע ווער

איך בין. אייער שעריף, דער שעריף פון אלעגהעני, פון דער גרוי-
סע געמיינדע פון פענסילוויניא.“

„ווייטער!“ גיט איינער אונגעדולדיג א געשריי.

„ווען איהר וועט מיר ניט איבערשלאגען, מינע העררען, וועל איר ריידען ווייטער.“

„ש-ש-ש! אַרדנונג!“

דער רעדנער טרעט צו נעהענטער צום ברעג פון דער פלאַט-פאַרם.

„מענער פון האַמסטער! עס איז מיין געשוואַרענע פליכט. אַלס שעריף, אויפצוהאַלמען רוהע און אַרדנונג. אייער שטאַרט איז אין אַ צושטאַנד פון אונגעזעצליכקייט. איר האָב געבעטען דעם גובערנאַטאר ער זאל שיקען די מיליץ, און איר האָט...“

„ניין! ניין!“ פראַטעסטירען פיעלע שטימען. „צום טיי-פעל געה!“

דער טומעל פערטרינקט דעם שעריפֿס ווערטער. סטראַשעני-דיג מיט זיין פויסט, טופענדיג מיט'ן פוס אויף דער פלאַטפאַרם. שרייט ער אויף דער מאַסע, אָבער זיין שטימע פערלירט זיך אין דעם ים פון קולות.

„אַ'ראַנעל! אַ'ראַנעל!“ לאַזען זיך איצט הערען שטימען פון אַלע זייטען. דאָס געשריי שטייגט און ווערט אַן אונגעהייערער כאַרום פון קולות: „אַ'ראַנעל!“

איר זעה ווי דער פאַפּולערער פיהרער פון דעם סטרייק בע-שטייגט לאַנגזאַם די פלאַטפאַרם. דער גאַנצער עולם בלייבט שטיל. „ברידער, הויבט אַן אַ'ראַנעל אויף אַ גלאַטען, אַנציהענדען אופן. מיר האָבען געוואָונען אַ גרויסען נאַבעלען זיעג איבער דער קאַמפּאַניע. מיר האָבען די פינקערטאַנישע אַינדריינגלעך אַרויס-געטריבען פון אונזער שטאַרט —“

„פערפלוכט זאַלען זיי ווערען, מערדער!“

„שטיל! אַרדנונג!“

„איהר האָט געוואָונען אַ גרויסען זיעג, זעצט פאַרט אַ'ראַנעל, אַ גרויסען, בעדייטענדען זיעג, זאָ זיעג, וואָס נאָך קיין מאָל איז זאָ פריהער ניט בעקאַנט געווען אין דער געשיכטע פונ'ם קאַמפּף פון אַרבייט פאַר בעסערע אומשטענדען.“

שטורמישער בייפאַל רייסט איבער דעם רעדנער.

„אָבער, רעדט ער ווייטער. איהר מוזט ווייזען דער וועלט, אַז איהר ווילט אויפהאַלמען צוזאַמען מיט אַיער רעכט אויך רוה און אַרדנונג. די פינקערטאַנס זיינען געווען פרעמדע אַינדריינגלעך.“

מיר האבען בעשיצט אונזערע היימען און האבען זיי ארויסגע-
טריבען, און מיט רעכט. אבער איהר זייט געזען געהארכענדע
בירגער. איהר רעספעקטירט דאס געזען און די אויטאריטעט
פונ'ם שטאאט. די עפענטליכע מיינונג וועט אונטערשיצען אייער
קאמפף, אויב איהר וועט האנדלען גערעכטיג. איצט איז די צייט,
פריינד! — ער ערהויבט זיין שטימע אין שטייגענדער בעגייסטע-
רונג — „איצט איז די צייט! עמפפאנגט די סאלדאטען. זיי זיי-
נען ניט געשיקט געווארען פון יענעם מאן, פון דעם פריק. זיי זיי-
נען דעם פאלק'ס מיליץ. זיי זיינען אונזערע פריינד. לאמיר זיי
עמפפאנגען אלס פריינד!“

אפלאדיסענטען, געמישטע מיט געשרייען פון אונגעדולדי-
גער אונזופרידענהייט בעגריסען דיזע רעדע. הענד הויבען זיך
אלס צארענדיגע ארגומענטען און די מאסע ווערט געווענט הין
און צוריק, און עס בילדען זיך בעזונדערע רעדלעך. אויף דער
פלאטפארם ערשיינט א הויכער, דונקלער מאן. זיין געהויבענע
שטימע ציהט אלץ מעהר צו די פערזאמלונג נעהענטער צו דער
פלאטפארם. ביסלעכווייז שטילט זיך איין דער טומעל.

„גלויבט דאס ניט, מענשען!“ דער רעדנער טייטעלט מיט
זיין פינגער דער פערזאמלונג, אזוי ווי צו אונטערשרייבען זיין
ווארונג. — „גלויבט ניט, אז די סאלדאטען קומען אלס פריינד.
זעהר ווייכע ווערטער זיינען דאס, מר. א'דאנעל. זיי וועלען אונז
טהייער קאסטען. גערענקט, ברידער, וואס איך זאג איך. קיין
פריינד זיינען אונז די סאלדאטען ניט. איך ווייס וואס איך רייך.
זיי קומען אהער דערפאר, ווייל דער פערדאמטער מערדער פריק
ווייל זיי דא האבען!“

„ריכטיג! ריכטיג!“

„יא!“ זעצט פארט דער הויכער מאן און זיין שטימע ציטערט
פון געפיהל-פולקייט. „איך קאן איך זאגען אקוראט ווי די זאך
איז. דער לומפ דער שערף דארט האט געבעטען דעם גובערנא-
טאר צו שיקען אהער חיל און דער פערפלזוכטער פריק האט דעם
שערף בעצאהלט, אז ער זאל אזוי טהאן, זאג איך איך!“
„ניין! יא! ניין!“ הויבט זיך ווידער אז דער טומעל, אבער
איך קאן הערען דעם רעדנער'ס שטימע העכער פון דעם גערויש:
„יא, ער האט איהם אונטערגעקויפט. איהר קענט אלע דעם

פייגלינג דעם שעריף. לאזט די סאלדאטען ניט אריינקומען, זאגן
איך איך. וואָרום צוערשט וועלען זיי קומען, און נאָך זיי די
סטרייקברעכער. ווילט איהר זיי דאָ?
„ניין! ניין!“ ברומט די מאַסע.

„נו, אויב איהר ווילט ניט האַבען די פערפלוכטע סקעכס,
לאזט בעסער ניט אַרײַן די סאלדאטען, פערשטעהט איהר? אויב
איהר וועט עס ניט טהאָן, וועלען זיי אַיך אַרויסטרייבען פון
איערע היימען, פאַר וועלכע איהר האָט בעצאָהלט מיט איער
בלוט. זיי וועלען אַרויסטרייבען אַיך, איערע פרויען און איערע
קינדער, און אַרויסגעוואַרפען וועט איהר ווערען פון די דאָזיגע, —
ווייזט אָן דער רעדנער אויף די פאַבריקען, — „דאָס איז וואָס זיי
וועלען טהאָן, אויב איהר וועט דאָס ניט פּערהיטען. מיר האָבען
געשוויצט און געבלוטניגט אין דיזע פאַבריקען, אונזערע ברידער
זיינען דאָ אומגעקומען, פּערקריפעלט געוואָרען, מיר האָבען די פּער-
פּלוכטע קאַמפּאַניע רייך געמאַכט, און איצט שיקען זיי סאלדאטען
אָהער צו דערשיסען אונז, ווי די פינקערטאַנישע באַנדיטען האָבען
דאָס געוואָלט טהאָן, און איהר ווילט נאָך עמפּפּאַנגען מיט אַ וויל-
קאַמען די מערדער, דאָס ווילט איהר? לאזט זיי ניט אַרײַן אָהער,
זאָג איך אַיך!“

דער רעדנער פּערלאָזט די פּלאַטפּאָרם צווישען פיפּעריי און
ליאַרם.

„מעקלאָקי“, „עהרליכער“, „מעקלאָקי!“ הערט זיך אַ שטימע
ביים סאַמע זייט פון דער מאַסע. און אַזוי ווי איין מענש געהמט
די גאַנצע מאַסע אויף דאָס געשריי: „עהרליכער מעקלאָקי!“
איך נאָהר צו זעהן דעם עהרליכען בירגערמייסטער פון האָמ-
סטעד, וועלכער איז אַליין אַן אַרעם-בעצאָהלטער אַנגעשטעלטער
פון דער קאַרנעגיע קאַמפּאַניע. אַ ברייט-ביינערדיגע, גוטמוטיגער
אויסזעהענדער אַרבייטער שטופּט זיך דורך צום פּאַרענט. אַלע
מאַכען פאַר איהם גערן אַ וועג מיט גרויסענדע קעפּ-שאַקלען און
פריינדליכע שמייכלען.

„איך האָב קיין רעדע ניט פּערפּערטיגט,“ הויבט אָן דער
בירגערמייסטער אַיינגעהאַלטען. „אַבער איך וויל זאָגען, אַז איך
זעה ניט, ווי אַזוי איהר קענט קעמפּען מיט די סאלדאטען. עס
איז פּיעל אמת פאַראַן אין דעם, וואָס דער ברודער פאַר מיר האָט

געזאגט; אבער ווען איהר וועט נאכדענקען ווענען דעם, האָט ער אַיך פּערנעסען צו זאָגען איין קלייניגקייט, דאָס ווי אַזוי? ווי אַזוי וועט ער דאָס מאַכען, אַז די סאַלראַטען זאָלען ניט קענען אַריינקומען. דאָס איז וואָס אַיך האָב געוואָלט וויסען. אַיך האָב מורא, אַז עס איז אַ ריזיקע אַריינצולאָזען זיי. עס קאָן מעגליך זיין, אַז די סקעבס זיינען בעהאַלטען הינטער זיי. אַבער ווידער אַמאָל, עס איז דאָך אַ ריזיקע ניט אַריינצולאָזען די סאַלראַט, טען. איהר קאָנט זיך ניט אַוועקשטעלען געגען זיי; זיי זיינען ניט קיין פינקערטאַנס. און מיר קענען ניט קעמפּפּען געגען דער רעגירונג פון פענסילווייניאַ. אפשר וועט דער גובערנאַטאָר גאָר ניט שיקען די מיליץ. נור אויב ער וועט יאָ שיקען, רעכען אַיך, אַז דער בעסטער וועג איז, זיך צו בעפריינדען מיט זיי. אַיך רעכען, אַז דאָס איז די איינציגע זאַך וואָס מיר קענען טהאָן. דאָס איז אַלעס, וואָס אַיך האָב צו זאָגען."

די פּערוואַלונג צוגעהט זיך ענטמוטהיגט, פּערטרויערט.

קאפיטעל 3.

דער גייסט פון פיטסבורג.

1.

ווי א ריזיגער מוראווויניק סטארטשען ארויס אויף ביידע ברען
גען פונ'ם אהיזאטייך די צווילינגשטערט, אטהעמענדיג מיט דעם
גייסט פון פיבערהאפטער טהעטיגקייט און דורכנהמענדיג די
לופט מיט דער בייזקייט פון לעבען. די שטראמען פון מענשען
מוראשקעס פליסען אהן אויפהער, צונויפגעהענדיג זיך און צושיי-
דענדיג זיך, זייערע וועגען קרייצען זיך דורך און קרייצען זיך איבער,
איבערלאזענדיג אויף זייער סליאד טויזענדע נערעהטע וועגלעך
און שטעגלעך, בערג מיט בנינים, פערשפיצטע און אויפגעהורעמ-
טע. זייערע מאוים'דיגע שאטענס פערשטעלען דעם געלען שנור
פונ'ם גלאצענדען טייד, וואס בויגט זיך און צונט זיך אין זיין
שמערצליכען וועג, דא לאשצענדיג דעם ברעג און דארט בעהאל-
טענדיג זיך מיט פחד און דאן ווידער אויסשפרייטענדיג בעשיידען
זיינע ארעמס צו די בייזעריגע מאנסטערס, וועלכע ברעכען ארויס
רויך און פייער אינ'ם מיטען פון דעם ריעזיגען מוראווויניק. און
איבער דאס אלעס צושפרייט זיך דער חושך פונ'ם געדיכטען טור
מאז, וואס דריקט און ענטמוטהיגט — דער סימבאל פון אונזער
עקזיסטענץ מיט זיין גאנצער פינסטערניס און קעלט.
דאס איז פיטסבורג, דאס הארץ פון אמעריקא'ס אינדוסטריאל-
ליזם, וועמעס גייסט עס פארמירט דעם לעבען פון דער גרויסער

נאציאן. דער גייסט פון פיטסבורג, די אייווען-שטאדט! קאלט ווי שטאל, הארט ווי אייווען, איהרע פראדוקטען. דאס איז דער טאָן-געבער פון דער גרויסער רעפובליק, וואָס איבערוועלטטיגט אַלע אנדערע סטרונעס, אויפאָפּערענדיג האַרמאָניע פאַר רעש, שעחנ-קייט פאַר האַמעטנעס. איהר פּאַקעל פון פּרייהייט איז דער פּייער פון גוס-אוייווען, אין וועלכען די מאַרד און ביינער פון די פּראָדוציר-רער, זייערע גלידער און קערפּער, זייער געוונד און בלוט ווערען אויסגעגאַסען אין בעסמער-שטאַל, אויסגעוועלגערט אין פּאַנצער-פּלאַטען און פּערוואַנדעלט אין מאַרד-מאַשינען, וואָס זאַלען גע-ווינדעט ווערען צו גאַט מאַמאַן דורך זיינע פּריסטער, די קאַרנעניס, די פּריקס.

דער גייסט פון דער אייווען-שטאדט כאַראַקטעריזירט די פּער-האַנדלונגען וואָס זיינען אַנגעגאַנגען צווישען דער קאַרנעניע גע-זעלשאַפט און די מענער פון האַמסטעד. הענרי קלעי פּריק, וועל-כער האָט די אַבסאָלוטע קאָנטראָל איבער דער פּירמאַ, פּערקער-פּערט מיט זיך דעם גייסט פונ'ם גוס-אוייווען און איז די לעבעדיגע עמבלעמאַ פון זיין האַנדעל. דער אוילבערט-צווייג פון שלום, וואָס די אַרבייטער האַבען אויסגעשטרעקט נאָך זייער זיעג איבער די פינקערטאָנער, איז צוריקגעוויזען געוואָרען. דער אולטימאַטום, וועלכען פּריק האָט אַרויסגעגעבען, איז צעזאָר'ס לעצטעס וואָרט: די יוניאָן פון די שטאַל-אַרבייטער מוז צובראָכען ווערען, אַבסאָ-לוט און פּאַלשטענדיג, ווען אפילו מען זאל צוליעב דעם דאַרפּען פּערגיסען דאָס בלוט פון דעם לעצטען מענשען אין האַמסטעד. די קאַמפּאַניע וועט פּערהאַנדלען בלוז מיט איינציגע אַרבייטער אינ-דיווידועל, און דיזע אַרבייטער מוזען אַננעהמען די קאָנדיציאָנען, וואָס מען לעגט זיי פאַר אַהן שום פּראַגעס, אַהן שום דיסקוסיעס; פּריק וועט בעשעפּמיגען אויף זיינע פּאַבריקען ניט-יוניאָן-לייט; ווען עס זאל אפילו דערצו נויטיג זיין די פּעראַייניגטע מיליטערישע כּחות פונ'ם שטאַט און פון דער מדינה, וועט ער דעם פּלאַן דורכ-זעצען. די פּאַבריק-אַרבייטער, וואָס וועלען ניט פּאַלגען דעם בע-פּעהל אומצוקעהרען זיך צו דער אַרבייט לויט די נייע פּרייווען פון רעדיצירטען לויז, זאַלען גלייך ענטזאָגט ווערען און אַרויסגעוואַרפּען ווערען פון דער קאַמפּאַני'ס הייזער.

2.

איז א שמאלען דונקלען געסעל, אין דער שטאָרט האַמססער, נעפינט זיך אַן איין-גאַרענדיג הויז, אַלט און פּעראַיינזאַמט. דאָרט וואוינט די אַלמנה דזשאַהנסאָן מיט איהרע פיער קליינע קינדער. מיט זעקס מאַנאַטען צוריק האָט דאָס פּלאַצען פון אַ קאַנאַט בע-גראַבען איהר מאַן אונטער צוויי הונדערט טאָן מעטאַל. ווען מען האָט דעם קערפּער געבראַכט אין הויז האָט די פּערצווייפּעלטע, גע-שטערטע פּרוי ענטזאַגט זיך צו דערקענען אין די צוקוועטשטע מאַסע פון גליעדער איהר גרויסען, קרעפטיגען „דזשעק“. פאַר וואָ-כען לאַנג איז די נאַכבאַרשאַפּט פּערקלונגען געוואָרען מיט איהרע וואַהנדיגע קולות: „מייז מאַן! וואו איז מייז מאַן?“ די ליעב-שאַפּטליכע זאָגן פון די גוטאַרציגע שכנים האָט איהר געבראַכט ענדליך עטוואַס צום זינען. בעגלייט פון איהרע פיער קליינע יתומים'לעך, האָט זיך די אַרעמע פּרוי ניט לאַנג געווענדעט צו מר. פּריק. מען האָט זי אַריינגעלאָזען צו איהם. אויף די קניע איז זי געפאַלען און געבעטען איהם ניט אַרויסצוטרייבען זי מיט די קינדער פון זייער היים. איהר פּעראונגליקטער מאַן איז טויט, האָט זי זיך געבעטען, און זי איז ניט אימשטאַנד צו בעצאַהלען דעם מאַרטגעדוש; די קינדער זיינען נאָך צו קליין צו אַרבייטען; זי אַלײן, קוים וואָס זי געהט. פּריק איז צו איהר געווען גוט, דענקט זי. ער האָט איהר נעמליך פּערשפּראַכען, אַז ער וועט זעהן וואָס ער קען טהאָן פאַר איהר. ווען די שכנים האָבען צו איהר גערעדט, אַז זי זאָל געריכטליך מאַהנען ביי דער קאַמפּאַניע שאַדענערזאַץ, האָט זי דערפון ניט געוואַלט הערען. „דער קאַנאַט איז געווען צו פּוילט,“ האָבען איהר איהרע פּריינד ערקלעהרט; „דער רעזירונגס-אינספּעקטאָר האָט ערקלעהרט, אַז דער קאַנאַט איז אונטוויגבאַר.“ אָבער מר. פּריק איז אַ גוטער מענש און ער האָט דאָך זיכער גע-וואוסט וועגען דעם. האָט ער דען אַלײן ניט געזאָגט, אַז דאָס איז געווען איהר מאַנ'ס אייגענע נאַכלעסיגקייט?

זי פיהלט דאָנקבאַרקייט צו מר. פּריק פאַר זיין גוטסקייט, וואָס ער האָט אַנגעלעגט די צאַהלונג פונ'ם מאַרטגנידזש. זי האָט די גאַנצע צייט געלעבט אין אַזאַ ציטערניס, אַז איהר אייגען שטיקעל היים, וואו איהר טהייערער דזשעק איז געווען אַזאַ גוטער מאַן צו

איהר, זאל פון איהר ניט אַוועקגענומען ווערען און איהרע קינדער-
לעד זאלען זיך ניט דאַרפֿען וואַלגערען אין דרויסען. זי זאל נור
קיין מאָל ניט פֿערגעסען גאָט צו בעמען פֿאַר דעם גנעדיגען מר.
פֿריק. יערען טאָג דערצעהלט זי איבער פֿאַר די שכנים די געשיכטע
ווי זי איז געווען ביי דעם גרויסען מאַן; ווי גוט־האַרציג ער
האַט זי אויפגענומען, ווי איינפֿאַד ער האָט מיט איהר גערעדט.
„נאָר אזוי ווי צווישען אונזערע פֿראַסטע מענשען“, זאָגט די אַלמנה.
זי דערצעהלט איצט איהר וואונדערליכע געשיכטע פֿאַר איהר
שכנה מערי, אַ הויקער, וועלכע הערט מיט ניט וועניגער נייגעריג
קיט צום צוואַנציגסטען מאָל דיזעלכע געשיכטע. דאָס איז דאָך
אַזאָ וויכטיגע זאך צו קענען אַ פֿערזאָן, וואָס האָט אַליין געהאַט די
עהרע צו קומען אין בעריהרונג מיט דעם אַיזען־קעניג; סטימטש,
געזעהן איהם אַליין! און אַפֿילו געהאַט דאָס גליק צו ריידען מיט
דעם גרויסען מאַננאַט!

„טהייערער מר. פֿריק, זאָג איד“, דערצעהלט די אַלמנה.
„טהייערער מר. פֿריק, זאָג איד, קוקט נאָר אַן מייע קליינע אַרעמע
מלאכים לעך!...“

אַ קלאַפֿ איז טיהר שלאָגט זי איבער. „דאָס מוז זיין די אייך-
אויגיגע קייט“, קלעהרט די אַלמנה. „קום אַריין! קום אַריין!“
זאָגט זי מונטער. „אַרעמע קייט!“ זיפצט זי זיך אָב, „איהר מאַן
האַט נעבאָד די אויסצעהרונג, וועט לאַנג ניט ציהען, האָב איד
מורא“.

אַ הויכער, גראַב־אויסזעהענדער מאַן שמעהט אין דער גע-
עפֿנטער טיהר. אַהינטער איהם ערשיינען צוויי אנדערע. אַ דער-
שראַקענע גיט זיך די אַלמנה אַ הויב פֿון שטוהל. איינע פֿון די
קינדער צוואַויינט זיך און לויפט בעהאַלטען זיך הינטער דער מאַ-
מען.

„זייט מוחל, מאַדאַם, זאָגט דער הויכער מאַן. „האַט נור
קיין מורא ניט. מיר זיינען דעפֿיטי שערפֿס. לעזט דאָס איבער,“
און ער ווייזט איהר אַ קאַנצעליאַרסקען פֿאַפּיער. „אַ בעפעהל
אַרויסצוזעצן אַיך. עס טהוט מיר לייך, מאַדאַם, אַבער מאַכט
זיך פֿאַרטיג. שנעל, כ'האַב נאָך אַ דוצענד מעהר צו —“
אַ האַרצרייסענדער געשריי. דער דעפֿיטי שערפֿ כאַפֿט אונ-
טער אין זיינע אַרעמס דעם אונמעכטיגען קערפֿער פֿון דער אַלמנה.

3.

איסט ענד, דער מאָדישער רעזידענץ-קוואַרטאַל פון פיטסבורג, ליענט צועפענט פאַר דער נאַכמיטאגזון. די ברייטע עוועניו זעהט אויס קיהל און אַנציהענד: די שטאַטליכע בוימער בעריהרען זיך מיט זייערע שאַטענס אין דער ברייט פונ'ם שפאַציר-וועג, העפֿט ליד שאַקלענדיג מיט זייערע שפיצען אין גענענזויטיגער צושטיי-מונג. אַ שטענדיגע פּראַצעסיאָן פון עקיפּאָזשען פּילען אָן די עוועניו, די רייד-געשפּאַנטע פּערד און די לאַקיען אין די ליווריעס ניבען צו פאַרב און לעבען צו דעם בילד. אַ קאַוואַלקאַרע טראַגט זיך אַריבער פּערביי מיר. דאָס געלעכטער פון די דאַמען קלינגט פּריידענס-פול און זאַרגלאָז. זייער גליקליכקייט רעגט מיך אויף. איד טראַכט פון האַמסטער. אין מיין פאַרשטעלונג זעה איד דעם טונקלען פאַרקאָ, בעפעסטיגונגען און דעם קאַנאַן; די רחמנות-דיגע פיגור פון דער אַלמנה ערשיינט פאַר מיר, די קליינע עופּה'לעך וויינען, און ווידער הער איד דעם יסורים'דיגען יאָמער פון אַ צו-בראַכען האַרץ, פון אַ צושטערטען זינען...

און דאָ איז אַלעס פּרייד און געלעכטער. די קאַוואַלערען זעהן אַינס צופּרידען; די דאַמען זיינען גליקליך. פאַר וואָס זאָלען זיי זיך קימערען וועגען אַרעמקייט און נויט? דאָס פּראַסטע פאַלק איז נור פאַסענד צו זיין זייערע שקלאַפען, צו פיטערען זיי און קליידען זיי, אויסבויען פאַר זיי דיזע רייכע פאַלאַצען און אַליין צופּרידען זיין פון די אַראַבגעפאַלענע ברעקלעך. „נעהמט וואָס איד ניב אַיך,“ הייסט פּריק. יא, אַט דאָס איז דאָס הויז! אַ תּענוג פון אַ פּלאַץ, מיט גרויסע גערטנער, שפייכלערס און שטאַהלען. יע-דער שטאַהל דאַרטען — דאָס איז דאָך לעכהאַפּטער און בעוואוינט-ליכער אַלס די אַלמנה'ס היים. אַה, דאָס לעבען האָט געקאַנט איינ-געאַרדענט ווערען שעהן, לעכהאַפּט! פאַר וואָס זשע זאָל דאָס ניט אַיינגעאַרדענט זיין אַזוי? פאַר וואָס זאָל זיין אַזוי פּיעל אַרעמ-קייט און עלענד? זונען-שיין, בלומען, שעהנע זאַכען זיינען איצט רונד און אַרום מיר. דאָס איז לעבען! תּענוג און פּרידען... ניין, עס קאַן ניט זיין קיין פּרידען מיט אַזעלכע ווי פּריק און ווי דיזע פאַ-ראַזיטען אין די חאַרעטען, רייטענדיג אויף אונזערע רוקענס און צאַפענדיג דאָס בלוט פון די אַרבייטער. פּריקס, וואַמפּירען זיי-

נען זיי אלע — האָב איך כמעט אויסגעשריען אין דער הויך — זיי זיינען אלע פון דעמזעלבען קלאַס. זיי זיינען אלע איין באַנד גע-
נען מ י י ן קלאַס, געגען די שאַפער, די פּראָדוצירער. ניט קיין
פּערזענליכע קאַנספּיראַציע, אפשר; אָבער אַ קאַנספּיראַציע סיי-
וויסיי. און די שעהנע דאַמען, רייטענדיג אויף די פּערד, שמייכ-
לען און לאַכען. וואָס קימערט ז י י די נויט און דער עלענדר
פון פּאַלק? זיי לאַכען דאָס אפשר פון מיר. לאַכט! לאַכט!
איהר פּעראַכטעט מיר. איך בין אַ מענש פון פּאַלק, אָבער איהר
בעלאַנגט צו די פּריקס. נו, עס קאָן זיין, אַז באַלד וועט אַ ו נ ז
אויסקומען צו לאַכען...

ווען איב האָב זיך דעמזעלבען אָבענר צוריקגעקעהרט קיין
פיטסבורג, האָב איך זיך דערוואוסט, אַז די קאַנפּערענצען צווישען
דער קאַרנעגיע קאַמפּאַניע און דעם קאַמיטעט פון די סטרייקערס
האָבען זיך אויסגעלאָזען מיט דעם, וואָס פּריק האָט זיך ענטזאָגט
צו נעהמען אין אַנבעטראַכט די פּאַדערונגען פון די פּאַבריק-אַרביי-
טער. די לעצטע האַפענונג איז פּערשוואַונדען! דער הערשער איז
ענטשלאַסען צו ברעכען זיינע רעבעלישע שקלאַפּען.

קאפיטעל 4.

דער אטענמאט.

די טיהר פון פריק'ס פרוואט-אָפּיס, צו דער לינקער זייט פון עמפּאָנגס-צימער, עפענט זיך און ווען אהין פּערשווינדט דער דיר-נער, גיב איך מיט'ן בליק אַ כאַפּ אַ שוואַרץ-בערדיגע, געזעצטע פיגור ביי אַ טיש אין הינטערגרונד פון צימער.

„מיסטער פריק איז בעשעפטיגט, ער קאן אייך ניט אויפנעהר מען איצט, סער“, זאָגט דער נעגער, דערלאַנגענדיג מיר צוריק מײַן ווייזטיקארטעל. איך נעהם דאָס קארטעל און לעג אַרײַן אין מײַן האַנד-טאַש און געה לאַנגזאַם אַרױס פון עמפּפּנג-צימער. אַכער אַ קעהר-טהאַנדיג זיך צוריק, געה איך דורך דאָס טיהרעל, וואָס טהיילט אַב די קלערקס פון די בעווכער, און אַכשטופּענדיג דעם ערשטוינמען דינער אָן אַ זײַט, טרעט איך אַרײַן לינקס אין אָפּיס און געפֿין זיך פּנים-אַל-פּנים מיט פּריק'ן.

פאַר אַ מאַמענט האָט מײַך אַ בלענד געטהאַן די זװ-שיין, וואָס האָט אַרײַנגעשטראַמט דורך די פענסטער. איך בעמערק צוויי מענשען ביים עק פון לאַנגען טיש.

„פר...“ הויב איך אָן. דער פחד, וואָס האָט זיך געוויזען אויף זײַן פּנים, פּעהאַלט מײַן רײדען. דאָס איז דער פחד פּונ'ם בעוואוסטזײַן, אַז דער טױט איז אַנוועזענר. „ער פאַרשטעהט,“ פליהט מיר דורך דער געדאַנק אין מח. מיט אַ שנעלער בעווע-גונג ציה איך אַרױס דעם רעוואָלווער. אַ הויב טהאַנדיג די וואַפע, זעה איר, ווי פריק האַלט זיך אָן פעסט מיט בײדע הענד פאַר'ן הענטעל פון שטוהל און וויל זיך אויפהויבען. איך ציעל אין קאַפּ. „אפּשר טראַגט ער אַ פּאַנציר“, טראַכט איר. מיט אַ בליק פון אימה ווענדט ער אַב זײַן פּנים, ווען איך האָב אַ ציה געטהאַן דעם דרי-

קער. אַ בליץ — און דער הויך-געוועלביגער צימער היילכט אָב אַזוי ווי פּונ'ם דונער-קנאַלען פּון אַ קאַנאַנע. איד הער אַ שאַר-פען, שניידענדען געשריי און זעה פּריק'ען אויף די קניע, זיין קאַפּ געגען דאָס הענטעל פּון שטוהל. איד פיהל זיך רוהיג און בעזער סען, נאַכפּאַלגענדיג יעדע בעוועגונג פּון דעם מענשען. ער לייענט מיט'ן קאַפּ און פּלייצע אונטער דעם גרויסען פּוטעל אָהן שום קלאַנג אַדער בעוועגונג. „טויט?“ וואונדער איד זיך. איד מוז זיין זיכער. אונגעפּעהר פינף און צוואַנציג פּוס טהיילען אונז אָב. איד מאַך עטליכע טריט נעהענטער צו איהם, ווי פּלוצלונג גיט אויף מיר אַ שפרונג דער אַנדער מאַן, וועגען וועמעס אַנוועזענהייט איד האָב כמעט פּערגעסען. איד ראַנגעל זיך אַרויסצורייסען זיך פּון איהם. ער זעהט אויס דין און קליין. איד וויל איהם גיט וועה טהאַן: איד האָב מיט איהם קיין געשעפטען גיט. פּלוצלונג דעהער איד דאָס געשריי: „מאַרד! העלפט!“ מיין האַרץ ווערט ווי פּערשטאַרבען, ווען איד דערזעה אַן דאָס שרייט פּריק. „לעבט ער?“ וואונדער איד זיך. איד גיב אַ שליידער דעם פּרעמד דען אָן אַ זייט און שים אויף פּריק'ס קריכענדע פיגור. דער מאַן האָט מיר אַ קלאַפּ געטאַן איבער'ן האַנד — איד האָב גיט געטראָ-פען! ער כאַפט זיך אַן פאַר מיר און מיר ראַנגלען זיך אין דער קווער פּון צימער. איד זוך איהם אַנידער צורואַרפען, נור דערזעהענדיג אַן עפענונג צווישען זיין אַרעם און קערפּער, שטרעק איד אויס דעם רעוואַלווער פּערביי זיין זייט און ציעל אין פּריק'ען, וועלכער האָט זיך פאַרשטעלט מיט'ן שטוהל. איד גיב אַ ציה דעם דריקער. עס הערט זיך אַ קנאַק, אָבער קיין עקספּלאַזיאָן! איד כאַפּ אַן פאַר'ן האַלז דעם פּרעמדען, וועלכער לאַזט מיר אַלץ גיט אָב, ווען פּלוצלינג גיט עפעס אַ שווערע זאַך מיר אַ זעץ אין הינטער-קאַפּ. שאַרפע שמערצען שיסען מיר פּון די אויגען. איד זינג צו דער ערד, קוים בעוואוסט אַן עס גליטשט זיך די וואַפע אַרויס פּון מיין האַנד.

„וואו איז דער האַמער? שלאַנג איהם, טישלער!“ געמישמע שטימען קלינגען מיר אין די אויערען. שמערצליך זוך איד אויפ צוהויבען זיך. די משא פון פיעלע קערפערס דריקט מיר. יא — דאָס איז פּריק'ס שטימע! גיט טויט?... איד קריך אין דער ריכט טונג פון דער שטימע, מיטשלעפענדיג די ראַנגלענדע מענשען מיט

זיך. איך מוז אַרויסקריגען דעם קינזשאַל פון מיין טאָש — איך האָב איהם! ווידערהאַלענד טרעף איך מיט איהם אין די פיס פון דעם מאַן, וואָס איז לעבען פענסטער. איך הער ווי פריק שרייט אויס פון שמערץ — לאַרעם און טופעריי אַרום — מיינע הענד ווערען געשלעפט און געדרעהט, און איך ווער מיט'ן גאַנצען קערפער אויפגעהויבען פון די דילען.

פּאַליציי, קלערקס, אַרבייטער אין אַרבייטס־קליידער רינגלען מיך אַרום. אַ פּאַליציסט ניט אַ שלעפּ מיין קאַפּ אויף צוריק פאַר די האַר און מיינע אויגען באַגענענען פריק'ס. ער שטעהט בעי פאַר מיר אונטערנעהאַלטען פון עטליכע מענשען. זיין פנים איז אַשגרוי; די שוואַרצע באַרד איז בעשפּריצט מיט רויט און בלוט רינט פון זיין נאַקען. פאַר אַ וויילע ווער איך איבערוועלטיגט פון אַ זאָנדערבאַרען געפיהל, ווי פאַרשעהמט, אָבער באַלד כאַפּט מיר אַן אַ כעס פאַר אַזאַ געפיהל, וואָס איז אַזוי אונפאַסיג פאַר אַ רעוואָלוציאָנער. מיט אַ שטאַלצען האַס קוק איך איהם אָן אין פנים.

„מר. פריק, אידענטיפיצירט איהר דיזען מאן אַלס אייער אַנ־גרייפער?“

פריק שאַקעלט אונמעכטיג מיט'ן קאַפּ.

די גאַס איז פון ביידע זייטען פול מיט אויפגערענטע מענשען. אַ יונגעראַן, ציוויל געקליידעט, וועלכער בעגלייט די פּאַליציי, פּרעגט מיך, ניט מיט בייזען:

„זייט איהר פּערוואונדעט? איהר בלוטעט.“

איך גיב אַ פיהר מיין האַנד איבער'ן פנים. איך פיהל ניט קיינע שמערצען, אָבער מיינע אויגען פיהלען עפעס זאָנדערבאַר. „איך האָב פאַרלאָרען מיינע אויגען־גלעזער“, זאָג איך ניט וועלענדיג.

„דו וועסט זיין פּערדאַמט גליקליך אַ דו וועסט ניט פאַרלירען דיין קאַפּ“, רופט זיך אָב אַ פּאַליציסט.

קאפיטעל 5 די „טוירד דיגרי“.

1.

דאס בראזגען פון די שליסלען ווערט אלץ שוואכער און שוואכער; דער קלאנג פון טריט שטארבט אָב אין דער ווייט. די פאָליציסטען זיינען אוועק. עס איז אַן ערהאַלונג צו בלייבען אַליין. זייערע פרעכע בליקען און דומע פראַגען, זייערע אינסיר-נואַציעס און זייערע סטראַשונקעס — ווי איבערדריסיג און ווי ערמינדענד דאָס איז אַלעס! אַ געפיהל פון גלייכגילטיגקייט איבער-וועלטונגט מיך. איך ציה זיך אויס אויף דער הילצערנער באַנק, וואָס איז אין דער ליינג פון דער וואַנד פון מיין צעללע, און איך ווער גלייך אַנשלאַפען.

איך כאַפּ זיך אויף פיהלענדיג מיעד און קאַלט. אַרום מיך איז שטיל און פינסטער. איז עס נאכט? מיין האַנד טאַפט בלינד, לאַנגזאַם. עפעס נאַסעס און קלעפעדיגעס ריהרט אַז מיין באַק. אין פּלוצלונגען שרעק ציה איך זיך אָב צוריק. די צעלל איז פייכט און פאַרפּלעסנעט; דער פּוילער גערוד איבעלט מיך. לאַנגזאַם ריהרט מיין פּוס אַז די פאַדלאַגע, אַ ציה טהאַנדיג מיין קערפּער פאַרווערטס און אַלע מיינע חושים זיינען וואַכזאַם. איך האַלט פעסט אַז די אייזערנע גראַטעס. דאָס פיהלען פון אייזען מאַכט מיך קלאַהר. צודריקענדיג זיך צום טיהר, מיין מויל אין דער שמאַלער עפענונג, ציה איך אין זיך אַריין שנעלע, קורצע אַטהעמס. מיך איז הייס, איך שוויץ. אין האַלז איז מיר טרוקען; איך קאָן ניט שליינגען. „וואַסער! איך וויל וואַסער!“ דער קול דערשרעקט מיך. האָב איך דאָס גערעדט? דער קלאַנג הילכט אָב פון גאַלערעע צו גאַלערעע און שלאַנגט זיך אָב אַז דעם אַנטקעגענדיגען ווינקעל אונטערן דאַך; דאַן קריכט ער אונטער דעם דאַך, קלאַפט זיך

אַב אין ווייטען פוסטען חלל און האַקט זיך פלוּצלונג איבער.
 „האַללאַ דאַרטען! פאַר וואָס איינגעשפאַרט?“
 דער קול קומט אויגענשיינליך אַרויס מיט איין מאָהל פון
 אַלע זייטען פון קאַרידאָר. אַבער דער קלאַנג מאַכט מיר פיהלען
 לייכטער. די לופט איז שוין איצט בעסער; עס איז ניט שווער
 צו אַטהעמען. איך הויב אָן צו דערקענען די אַבצייכנונג פון
 אַ רייהע צעללען אַנטקעגען מיינער. דונקלע גשטאַלטען זיינען
 לעבען די טיהרען. די מענשען אינווייניג זעהען אויס ווי חיות
 וואָס געהען אַרום אונרוהיג אין זייערע שטייגען.
 „פאַר וואָס איינגעשפאַרט?“ דאָס קומט די פראַגע פון ער-
 געץ אין דער ליינג פון קאַרידאָר. „קאַנסט ניט דבר'ן, עה? פאַר
 אַ דראַקע אַפנים, וואָס?“
 פאַר וואָס? אַ, יאָ! דאָס איז פאַר פריק. נו, איך
 וועל דאָ לאַנג ניט בלייבען סאַיוויסאַי. זיי וועלען מיר
 באַלד אַרויסנעהמען פון דאַנען — וועלען מיר אַנשפאַרען אָן אַ
 וואַנד — אַ פאַרפעסטעטע וואַנד אזוי ווי די מסתמא. זיי וועלען
 מיר פאַרבונדען די אויגען און די סאַלדאַטען דאַרט... ניין: זיי
 וועלען מיר אויפהענגען. נו, וועל איך צופריעדען זיין לכל
 הפחות וואָס זיי נעהמען מיר אַרויס פון דאַנען. מיר איז אזוי
 טרוקען. איך ווער דערשטיקט...
 ... די גלייכע שטאַנגען פון דער אייזערנער טיהר ווערען
 קוים קענטיג און פאַרשמעלצען זיך אין איין איינציגער ליניע;
 זיי פאַסען זיך איין אין דער קווער צווישען דעם אויבערשטען
 און זייטיגען געזימס. דאָס מאַכט זיי עהנליך צו אַן עשאַפאַט,
 און דאַרט שטעהט אַ מאַן, וואָס גראַבט איין דעם קלאַץ אינ'ם
 גרונד. ער לעהנט זיך פאַרויכטיג אָן דער וואַנד אויף הויבט
 אויף אַ גראַב־אייזען. אַט שטעהט ער מיט איין פוס אין דער
 גרוב. דאָס איז דער סטאַליער! ער גיט מיר אַ זעץ אין קאַפּ.
 נאָך פון הינטען דערצו, דער פייגלינג. ווען ער וואַלט נור וויסען
 וואָס ער האָט געטהאָן. ער איז דאָר איינער פון פאַלק; מיר
 מוזען געהן צו זיי, אויפקלעהרען זיי. איך וואַלט וועלען ער
 זאָל אַ קוק טהאָן אַרויף־צו. ער קען ניט זיינע אמת'ע פריינד.
 ער זעהט אויס ווי אַ רוסישער פויער, מיט זיין ברייטער פלייצע.

וואָס פאַר אַ האַראַריגע הענד ער האָט! ווען ער זאָל נור געבען אַ קוק אַרויף־צו... אָט גראַכט ער אַריין דעם קלאַץ אין דער ערד; ער טרעט צו די ערד. ווי ער וועט זיך אַ קעהר מהאַז וועט ער מיך דערזעהן. אַה, ער האָט ניט אַ קוק געטאַהן! ער האַלט די אויגען אַלץ אַראַבגעלאָזען צו דער ערד. אַקוראַט ווי דער מוזשיק. אָט טרעט ער אָב אַ פּאַאר טריט צוריק, בעקוקט קריי־טיש זיין אַרבייט. עס שיינט אַז ער איז צופריעדען. ווי זאָג דערבאַר דער קרייז־שטאַנג זעהט אויס. דער האַריזאָנטאַלער קלאַץ שיינט צו זיין צו לאַנג; ניט נאָך דער מאַס. איד האָף אַז ער וועט זיך ניט איבערבּרעכען. איד געדיינקט ווי איד האָב געפּהילט ווען מיין ברודער האָט מיר איין מאַהל געוויזען אַ בילד פּון אַ מאַן, וואָס איז אַראַבגעהאַנגען פּון אַ צווייג פּון אַ בוימ. אונטערען בילד איז געווען אונטערגעשריבען: די הינריכטונג פּון סטענקאַראַזי. „האַט זיך דער צווייג ניט אָבגעבראַכען?“ האָב איד אַ פּרעג געטאַהן. „ניין, סאַשאַ“, האָט מיר די מוטער געענטפּערט, „סטענקאַ — נו, איז געווען נאָך ניט קיין שווערער“; און איד האָב זיך געוואונדערט וואָס זי וועקסעלט זיך איבער מיט מאַסימ'ען מיט אַ זאַנדערבאַרען בליק. אָבער זי האָט טרויעריג אַ שמיכעל געטהאָן און האָט מיר ניט געגעבען קיין ערקלעהרונג. דערנאָך האָט זי אַ זאָג געטהאָן צו מיין ברודער: „מאַקסי, דו דאַרפסט פאַר סאַשענקאַ'ן ניט בריינגען אַזעלכע בילדער. ער איז צו יונג.“ — „ניט צו יונג, מאַמאַטשאַ, צו לעהר־נען, אַז סטענקאַ איז געווען אַ גרויסער מאַן.“ — „וואָס! דו יונגער נאָר“, איז דער פּאַטער אין כּעס געוואָרען, „ער איז געווען אַ מער־דער, אַ פּראַסטער בונטאַוושטשיק“. אָבער די מוטער און מאַקסיס האָבען מוטהיג פאַרטוהיידעניגט סטענקאַ'ן, און איד בין געווען ברוג אַויפ'ן טאַטען, וואָס ער האָט דעספּאַטיש אָבגעהאַקט דעם געשפּרעך. „קיין איין וואָרט ניט מעהר! איד וויל מעהר ניט הערען פּון דיזען גולז'שען פּויער“. די זאַנדערבאַרע פּערשידענקייט איז די מיינונגען האָט מיך צוטומעלט. יעדער ווייס דעם אונטער־שיעד צווישען אַ מערדער און אַ גוטען מענשען. פאַר וואָס קאַנען זיי ניט איינשטימען? ער האָט געמוזט זיין אַ גוטער מענש. באַשלים איד ענדליך. די מאַמע וואַלט ניט וויינען איבער אַ געהאַנגענעם מערדער; איד האָב געזעהן ווי זי האָט שטילער־

הייט געווישט איהרע אויגען ווען זי האָט געקוקט אויפ'ן בילד. יא, סטענקא ראזין איז זיכער געווען א נאָבעלער מענש. איך האָב זיך אזוי פיעל אָנגעוויינט איבער דער אונגערעכטיגקייט בין איך בין איינגעשלאַפּען, וואונדערענדיג זיך אויב איך וועל „זיי“ קאָנען ווען עס איז פּערצייהען די ערמאָרונג פון דעם גוטען סטענקא, און פאַר וואָס דער שוואַך אויסזעהענדער צווייג האָט זיך ניט אָבגעבראַכען פון דער שוועריקייט. פאַר וואָס האָט זיך דער צווייג ניט אָבגעבראַכען? ... דער עשאַפּאַט, וועלכען זיי וועלען צונרייטען פאַר מיר קאָן זיך איבערברעכען פון מיין וואָג. זיי וועלען מיר אויפהענגען ווי סטענקא', און אפשר וועט אַ קליינער אינגעל אַמאָהל זעהן דאָס בילד — און זיי וועלען מיר רופען מערדער — און בלויז עטליכע וועלען וויסען דעם אמת — און דאָס בילד וועט ווייזען ווי איר הענג פון... ניין, זיי זאָלען מיר נישט היינגען!

מיין האַנד ציהט זיך צו דעם לאַץ פון מיין ראַק און אַ טיעפער חוש פון בעפיעדיגונג בערוהיגט מיר, ווען איך דער-טאַפּ. אַז דער קאַפּסול מיט ניטראַגליצערין איז גאַנץ אין דעם אונטערשלאַג, איך שמייכעל פון דעם פּאַנטאַסטישען סמאָליער. אומזיסט די אַלע הכנות! איך האָב זיך שוין פּערוואָרנט פאַר אַזאַ פּאַל. ניין, זיי וועלען מיר ניט הענגען. מיין האַנד צערטעלט דעם לאַנגען, דינעם רעהר. מאַכט פאַרטיג! מאַכט אייער תּליה. אָבער זעה, דער מאַן טהוט אַן זיין ראַק. ער איז שוין פאַרטיג? ניין, ער גיט זיך אַ קעהר צוריק. ער קוקט גלייך אויף מיר. זעה, דאָס איז דאָך פּריק! אַ לעבעדיגער? ...

מיין מאַרד ברענט. איך פרעס מיין קאַפּ צו דער גראַטע און קרעכץ שווער. אַ לעבעדיגער? בין איך דורכגעפאַלען? דורכ-געפאַלען? ...

2.

שווערע טריט קומען צו נעהענטער; דאָס בריאַזגען פון די שליסלען הערט זיך אַלץ מעהר. איך מוז זיך באַהערשען. די וואַלגאַרע, אונפריינדליכע אויגען זאָלען ניט זעהן מינע יסורים. זיי קאָנען איינשטילען דיזע שרעקליכע אונזיכערהייט, אָבער איך מוז אויסזעהן גלייכגילטיג. צו וואָלט איך „האַבען אַ מאַהלצייט מיט דעם שעף?“ ניין.

איד זאג זיך אָב און בעט אַ גלאַז וואַסער. געוויס; אָבער דער שעה ווינשט מיך פריהער צו זעהן. מיט אַ פּאַליציסט אויף יעדער זייט געה איד דורך די געדרעהטע קאַרידאָרען, און ענדליך קומען מיר אַרויף אין דעם שעה'ס פּריוואַט קאַנצעלאַריע. מיין מח איז פּערנומען מיט די געדאַנקען פון אַנטלויפּען, ווען איד קוק זיך פּאַרויכטיג צו צו דער סביבה. איד בין אין אַ גרויסען, גוט מעב-לירטען צימער, די פענסטער מיט שווערע פּאַרהאַנגען זיינען אונט-געוועהנליך הויך ווען געמאַסטען פון די דילען. אַ מעשענע פּאַ-רענצע טהיילט מיך אָב פון דעם שרייב-טיש, לעבען וועלכען עס זיצט אַ מיטעלאַהריגער מאַן, אַ טיפּישער אירלענדער, און איז באַשעפּטיגט מיט פּאַפּיערען.

„גוטמאַרגען“, בעגריסט ער מיך העפּליך, „זעצט זיך“, ווייזט ער מיר אַן אַ שטוהל אינווייניג. „איד גלויב, אַז איהר האָט גע-בעטען אַביסעל וואַסער?“

„יאָ“.

„בלויז אַ פּאַאר פּראָגען פריהער. ניט זעהר וויכטיגע. אַייער אַבשטאַמונג, ווי איהר ווייסט. בלויז אַ פּאַרמאַליטעט. ענט-פּערט פּריי, און איהר וועט קריגען אַלעס וואָס איהר ווילט“.

זיינע מאַניערען זיינען העפּליך, כמעט גוטוויליג.

„נו, זאָגט מיר, מר. בערקמאַן, ווי איז אַייער נאַמען? אַייער ווירקליכער נאַמען, מיין איד“.

„דאָס איז מיין ווירקליכער נאַמען“.

„איהר מיינט דאָך ניט צו זאָגען, אַז איהר האָט אַנגעגעבען אַייער ווירקליכען נאַמען אויף דער וויזיט קאַרטע, וואָס איהר האָט אַריינגעשיקט צו מר. פּריק?“

„איד האָב אַנגעגעבען מיין ריכטיגען נאַמען“.

„און איהר זייט אַן אַגענט פון אַ ניו יאָרקער פּירמאַ פאַר אַרבייט-זוכענדע?“

„ניין“.

„דאָס איז געשטאַנען אויף אַייער קאַרטע“.

דאָס האָב איד אַנגעגעבען אַזוי, כדי צו קאַנען צוקומען צו פּריק'ן“.

„און איהר האָט אַנגעגעבען דעם נאַמען „אַלעקסאַנדער בערקמאַן“ כדי צו קאַנען אַריינקומען?“

„ניין. איד האָב אָנגענעכען מיין ריכטיגען נאָמען. איד האָב דאָס געמאָזן ווייל וואָס עס זאָל ניט פאַסירען, וויל איד ניט אז אן אַנדערער זאָל ווערען בעשוּלדיגט.“

„זייט איהר אַ האַמסטעדער סטרייקער?“
„ניין.“

„פאַר וואָס האָט איהר אָנגעגריפען מר. פּריק?“
„ווייל ער איז אַ פיינד פון פאַלס.“

„האַט איהר אַ פּערזענליכע קריוודע געגען איהם?“
„ניין. איד רעכען איהם פאַר אַ פיינד פון פאַלס.“

„פון וואָנען קומט איהר?“
„פון דער געפענגניס־צעללע.“

„נו, זאָגט דאָך, איהר קענט ריידען פריי, מר. בערקמאַן. איד בין אייך אַ פריינד. איד וועל אייך אַכגעבען אַ נומע, בעקוועמליכע צעללע. די אַנדערע —“

„זיינען ערגער פון אַ רוסישע טורמע“, שלאָג איד איהם איבער פערדריסליך.

„ווי לאַנג זייט איהר דאַרמען געזעסען?“
„וואו?“

„אין טורמע אין רוסלאַנד.“

„איד בין קיין מאַהל פריהער אין קיין געפענגניס־צעללע ניט געווען.“

„נו, מר. בערקמאַן, דערצהלט דעם אמת.“

ער ניט אַ וואונק דעם פאַליציסט הינטער מיין שמוהל. די פאַרהאַנגלעך פון פענסטער ווערען אויפגעצויגען, צועפענענדיג מיך פאַלשטענדיג פאַר דעם שיין פון זוננ־ליכט. מיין בליק וואַנדערט צו דעם זיינער אויף דער וואַנד. דער ווייזער ווייזט פינף. דער קאַלענדאַר אויף דעם שרייב־טיש לעזט זיך: יולי — 23 — שבת. סך הכל דריי שטונדען זינט איד בין אַרעסטירט געוואָרען? און אזוי לאַנג האָט דאָס אויסגעזעהן דאַרט אין דער צעללע...

„איהר קאַנט זיין גאַנץ אַפּענהערציג מיט מיר“, זאָגט דער אינקוויזיטאָר. „איד ווייס וועגען אייך פיעל מעהר איידער איהר דינקט. מיר האָבען געפאַקט אייער פריינד רעק־מעטאָוו.“
מיר קומט אָן שווער איינצוהאַלטען זיך פון געלעכטער פון דער דומהייט פון דער געפלאַנטער נעץ. אין דעם בוך אין פיטס־

בורגער האַמעל, וואו איך האָב איבערגענעכטיגט, האָב איך פֿער-
שריבען דעם נאָמען ראַכמעטאָוו, דער נאָמען פֿונ'ן העלד אין
טשערנישעווסקי'ס בעריהממען ראַמאַן.

„יא, מיר האָבען געפֿאַסט אייער פֿריינד, און מיר ווייסען
אַלעס וועגען אייך.“

„פֿאַר וואָס זשע פֿרעגט איהר מיר דאָן?“

„נו, זוכט ניט צו זיין קלוג. ענטפֿערט מיינע פֿראַגען, הערט

איהר?“

זיינע מאַניערען האָבען זיך פֿלוצלונג געענדערט. זיין טאָן איז

דראָהענד.

„ענטפֿערט מיר, וואו וואָהנט איהר?“

„גוט מיר אַ ביסעל וואַסער. מיר איז צו טרוקען אין האַלץ

צו קאַנען ריידען.“

„געוויס, געוויס“, ענטפֿערט ער, „איהר זאָלט גלייך קריגען

אַ טרונק. וואָס ווילט איהר בעסער, שנאַפֿס אָדער ביער?“

„איך טרינק קיין מאַהל קיין שנאַפֿס ניט, און ביער זעהר

זעלטען. איך וויל וואַסער.“

„נו, וועט איהר דאָס קריגען אַזוי גיך ווי מיר ענדיגען. לאַמיר

ניט פֿערלירען קיין צייט. ווער זיינען אייערע פֿריינד?“

„גוט מיר אַ טרונק.“

„וואָס שנעלער מיר וועלען פֿאַרטיג ווערען, אַלץ שנעלער וועט

איהר באַקומען אַ טרונק. איך האָב פֿאַר אייך פֿאַרטיג געמאַכט

אַ גוטע צעללע אויך. איך וויל זיין אייער פֿריינד, מר. בערקמאַן.

בעהאַנדעלט מיר ווי עס בעדאַרף צו זיין און איך וועל שוין זאָרגען

וועגען אייך. זאָגט מיר איצט, וואו האַט איהר זיך אָבגעשטעלט

אין פיטסבורג?“

„איך האָב אייך גאַרנישט וואָס צו זאָגען.“

„ענטפֿערט מיר, אָדער איך וועל —“

זיין פנים איז געוואָרען רויט פֿון גרימזאַרן. מיט צונויפֿ-

געדריקטע פֿויסמען שפּרינגט ער אויף פֿון זיין שטוהל; אָבער

פֿלוצלונג קאָנטראַלירט ער זיך און זאָגט מיט אַ בערוהיגענדען

שמייכעל:

„נו, זייט דאָך פֿערנינפטיג, מר. בערקמאַן. איהר שיינט צו זיין אַן

אינטעליגענטער מענש. פֿאַר וואָס רעדט איהר ניט פֿערנינפטיג?“

„וואס ווילט איהר וויסען?“

„ווער איז מיט אייד געגאנגען צו מר. פריק'ס אָפּיס?“

ווערענדיג אונגעדולדיג פון דער קאמעדיע, הויב איד זיך אויף מיט די ווערטער:

„איד בין געקומען קיין פיטסבורג איינער אַליין. איד האָב זיך אָבגעשטעלט אין דעם „מױרטשענטס האַטעל“ אַנטקעגען דעם וואָקזאַל פון דער באַלטימאָר-אַהאַיאַ אייזענבאַהן. איד האָב אין בוך פון האַטעל פאַרשריבען ראַכמעטאָוו. דאָס איז אַ פּיקטיווער נאָמען. מיין ריכטיגער נאָמען איז אַלעקסאַנדער בערקמאַן. צו פּריק'ען אין אָפּיס בין איד געגאַנגען אַליין. איד האָב קיינע העל-פער ניט געהאַט. דאָס איז אַלעס וואָס איד האָב אייד צו זאָגען.“

„זעהר גוט, זעהר גוט. זעצט זיך אויף אייער פלאַץ, מר. בערקמאַן. מיר האָבען זיך ניט וואָס צו אַיילען. פאַרנעהמט אייער פּלאַץ. איהר קאַנט זיין דאָ אזוי גוט ווי אין דער צעללע; עס איז דאָך אַנגענעהמער. נור איד וועל האָבען פאַר אייד אַן אַנדער צעללע צוגעגרייט. זאַגט מיר נור, וואו געפינט איהר זיך אין ניו יאָרק?“

„איד האָב אייד געזאָגט אַלעס וואָס איז געווען צו זאָגען.“

„נו, זייט איהר פער'עקשן'ט. ווער זיינען אייערע פריינד?“

„איד וועל קיין איין וואָרט מעהר ניט זאָגען.“

„צום טייפּעל, ער וועט זיך בעסער בעדיינקען וועגען דעם.“

פאַליציסטען, פיהרט איהם צוריק. דיזעלבע צעללע.“

יעדער אינדער-פריה און אויף-דער-נאכט, דריי טעג נאכא-נאנד ווידערהאַלט זיך דיזע סצענע פון נייע אינקוויזיטאָרס. זיי שמייכלען זיך צו און סטראַשען, זיי לאַשצען און ווערען ביז, אב-וועקסלענדיג. איד בלייב גלייכגילטיג. אָבער קיין וואַסער ניט מען מיר ניט, מיין דורשט ווערט נאָך פייניגער איבער די גע-זאַלצענע שפּיזן וואָס זיי ניבען מיר. דאָס פאַרזעהרט מיר, דאָס פייניגט און ברענט אויס מיין קראַפט דורך די שלאַפּלאַזע נעכט אויף דער האַרטער הילצערנער באַנק. די פּוילע לופט אין דער צעללע שטיקט. די שטילקייט פון קבר מאַטערט מיר; מיין נשמה ווערט געפייניגט פון די יסורים פון אונזיקערקייט.

קאפיטעל 6.

דאָס געפענגניס.

1.

די טעג ווערען פארקלונגען מיט לאַרמענדע קולות. שטענדיג מען געהט אַרײַן און אַרויס. די בריאַזגעריי פון זאוועסעס, די קלאַפּעריי פון צומאַכען די אַייזערנע טיהרען, האַלט אין אַיין אַב הילכען דורך די קאַרידאַרען. די דומפּע טריט פון פּיס אין דער צעללע פון אויבען האַמערט אין מיין קאַפּ מיט אַ פינקטליכקייט, וואָס קאָן משוגע מאַכען. אין מייןע אויערען זיינען תמיד די געשרייען, זידלערייען און פּלוצען פון רויע שטימען.

„צעללע נרמער עילף! אין געריכט! שוין גלייך!...“

אַן אַרעסטאַנט געהט שנעל פּערביי מיין טיהר. זיינע טריט זיינען נערוועז, אין זיין בליק איז די ערוואַרטונג פון פּחד.

„גיכער דאָרט! אין געריכט!“

„אין אַ מזל'דיגער שעה, דושימי.“

דער מאַן ווערט רויט און קעהרט אַב זיין פנים, בעת ער געהט פּערביי אַ גרופּע פון בעזוכער, וואָס האַבען זיך אַרומגע־שטעלט אַרום אַן אויפּזעהער.

„ווער איז דאָס, הערר פּאַליציסט?“ פּרעגט איינע פון די דאַמען, מיט אַ לאַרנעט אין האַנד, און זי קוקט זיך צו מיט גע־וואַגטהייט צו דעם אַרעסטאַנט. פּלוצלונג ניט זי אַ טראַט צוריק. אַ מאַן האַבען די שומרים פּאַרבייגעפיהרט. זיין פנים בלוטעט פון אַ טיעפּען שניט, זיין קאַפּ איז אַיינגעוויקעלט אין באַנדאַזשען. די פּאַליציסטען וואַרפען איהם מיט רציחה אַרײַן אין אַ צעללע. ער ניט שווער אַ פּאַל צום בעט. „אַה, ניט! אום יעזוס'עס ווילען,

ניט! דאס פעררינגלען פון דער שווערער טיהר פערטיכט זיינע געשרייען.

די בעזוכער קלייבען זיך ארום זיין צעללע.
 „וואס האָט ער געטהאָן? ער קאָן דאָך ניט אַרויסשפּרינגען.
 האָ?“

„ניין, מאַדאַם. ער איז שוין געזיכערט.“
 די דאַמע'ס געלעכטער קלינגט זילבער-קלאַהר. זי געהט צו
 געהענטער צו די גראַמעס, קוקענטיג דורשטיג אין דער פינסטער
 ניס. אַרום איהר מויל שפיעלט אַ שמייכל פון גערייצטער זיכער-
 הייט.

„וואָס האָט ער געטהאָן, הערר פּאַליציימאַן?“
 „גע'נב'עט עפעס קליידער, מאַדאַם.“

אַן איבערדריסיגע ענטווישונג ווייזט זיך אויף דער דאַמע'ס
 פנים. „וואו איז דער מאַן... הם... וואָס מיר האַבען געלעזען אין
 צייטונג נעכטען? איהר ווייסט... הם... אַט דער אַ צייטונגס
 אַרטיסט, וואָס האָט ערמאַרדעט... הם... דאָס מיידעל אויף אַזאַ
 ברוטאַלען אופן.“

„אַה, רושעק טאַרלין. אין מערדער גאַלערעע. דאָרט, אין
 יענער זייט, מיינע דאַמען.“

2.

די זונן געהענטערט זיך לאַנגזאַם צום בלויען שטיק הימעל,
 וואָס זעהט זיך פון דער צעללע אין דעם וועסטליכען פליגעל פון גע-
 פענגניס. איך שמעה האַרט לעבען גראַמע צו כאַפען די ערפרעהענ-
 דע שטראַהלען. זיי גלעמען מיין פנים מיט אַ צערמליכען, ווייכען
 לאַשצען, און איך פיהל, אַז עפעס צונעהט אין מיר. איך פרעס זיך
 געהענטער צו דער טיהר. איך ביינק נאָך דער טהייערער אומ-
 אַרמונג, דאָס זאָל מיר אַרומנעהמען, איינוויקלען, אַריינגיסען דעם
 זאַנפטען באַלזאַם אין מיין אַנגעוועהטאַנטער נשמה. די לעצטע
 שטראַהלען פאַרגעהען און עפעס געהט אַוועק פון מיין האַרצען
 צוזאַמען מיט זיי... אַבער די לאַנגווערענדע שאַטענס אויף די נרויע
 שטיינער פאַרשפּריימען רוהיגקייט. שטופענווייז הערט אויף דער
 גערויש, די קלאַנגען שטאַרבען אַב. איך הער דאָס סקרימשען

פון די פערראַסטע קרוקעס, דעם קלאַנג פון אַ שלאָס, און אלעס איז איינגעשטילט און פינסטער.

דאָס שווייגען ווערט אַלץ טרויעריגער, דריקענדער, דאָס פילט מיך אַן מיט אַ געהיימניספולען וועה. דאָס לעבט. דאָס פולסירט מיט אַ לאַנגזאַמען געמאַסטענעם אַטהעמען, ווי דאָס אַטהעמען פון עפעס אַ מאַנסטער. דאָס הויבט זיך און זינקט; קומט צו און פאַלט אָב. דאָס שלאָפט אונגליק. אַט פרעסט עס שווער אויף מיין טיהר. איך הער דאָס פאַרשנעלערטע אַטהעמען. אַ דאָס איז דער שומר! איז דאָס די טויט־שמירה? איז דער האַלב־פינסטערניס פערלירט זיך זיין אַבצייכנונג, אָבער איך זעה די ווייסלעך פון זיינע אויגען. זיי זיינען אויסגעשצירעט אויף מיר, זיי היטען מיר, פאַלגען מיר נאָך. איך פיהל זייער בליק אויף מיר, ווען איך געה זיך דורך נערווען איבער דער פאַדלאַגע. אונבעוואוס־טערהייט ווערען מיינע טריט שנעלער, אָבער איך קאָן ניט אויס־מירען דיזען שטאַלענעם קוק. דאָס מאַכט גרימאַסען, דאָס ער־ניעדעריגט מיר. דאָס טאַנצט פאַר מיר. דאָס איז דאָ און דאָרט, פערדאַפעלט זיך, פערדרייפאַכט זיך. די פירכטערליכע אויגען קרען אויף מיר פון אַ הונדערט קנייטשען אין וואַנד. פון אַלע זייטען רינגלען זיי מיר אַרום און פאַרשפאַרען מיר דעם וועג. איך גראָב איין מיין קאַפּ אין קישען. מיין שלאָף איז אונ־רוהיג, צוכראַכען. תמיד איז דער אימה'דיגער קוק אויף מיר, וואַכט און וואַכט, די ווייסע אויגען־קוילען ווענדען זיך נאָך מיין יעדער באַוועגונג.

.3

זיי רייע אַרעסטאַנטען ציהט זיך פערבוי מיין צעללע. זיי געהען פאַראַרוויי, שמועסענדיג מיט אונטערדריקטע טענער. דאָס איז אַ נעמישטע מאַסע פון אַלע עקען וועלט. דער געבירטיגער פון דעם וועסטליכען טהייל פונ'ם שטאַאַט, דער „פענסילווייניע דאָטשמען“, מיט זיין טעמפער געשטאַלט, געהט פערבוי לאַנגזאַם, שטום. דער זעהן פון זיךליכער איטאַליען, געזעצט און שוואַרץ־אויגיג, מיט זיין פנים וואָס דריקט אויס וואַכזאַמע פאַרדעכטיגונג,

געהט מיט שנעלע, נערוועזע טריט. דער הויכער, שלאַנקער שפּאַר־ניער, מיט זיינע דונקעלע און קלאַסישע געזיכטס־ציגע קוסט אַרום זיך מיט בעהאַלטענער פּעדאַכטונג. יעדערער גיט פּערביי געהענדיג אַ נע'גנב'מען בליק אין מיין צעללע. דער לעצטער אין דער שורה איז אַ נעגער, געהט אַליין. ער שאַקעלט זיך צו מיט'ן קאַפּ מיט אַ ברייטען שמייכל, וויזענדיג זיינע גלאַנציג־ווייסע צייהנער. דער שומר קומט פון הינטען. ער שטעלט זיך אָב לעבען מיין טיהר, זיין שאַרפע אויג מעסט מיך אָב שמרענג, קרימיש. „איהר קאַנט צושטעהן“.

די צעללע ווערט אויפגעשלאָסען און איד שלים זיך אָן אַן דער רייע. דער נעגער איז ביי מיין זייט. ער פּערלירט קיין צייט און הויבט גלייך אָן אַ געשפּרעך. עס פּרעהט איהם, פּער־זיכערט ער מיך, וואָס זיי האַבען ענדליך מיר ערלויבט צו צושטעהן. עס איז געווען אַ שאַנדע צו בערויבען מיך פיער טעג נאָכאַנאַנד פון שפּאַצירען. „איצט וועלען זיי אַוועקנעהמען דעם וואַד־הונד. מורא געהאַט מסתמא פאַר זעלבסט־מאָרד“, ערקלעהרט ער מיר. דאָס פליסען פון זיין רעדען איז אונאויפהערליך; איהם הויבט אַפנים ניט אָן צו אַרען וואָס איד ווייז ניט קיין נייגונג צו שמועסען. וויל איד אפּשר אַ סיגאַרעט? מען מעג רויכערן אין צעללע. מען קאָן קויפען די „קרייטיכער“ דאָ אויב מען האָט די „קלינגערס“; מען קאָן קויפען אַלעס, אויסער „דעם טרונק“. ער איז פול מיט געפּענגנים לשון הרע. יענער הויכער מאַן דאַרט איז דזשעק טינפּאַרד, פון האַמסטער — וועט זיכער הענגען — גע־וואַרפען דינאַמיט אויף די פינקערטאַנס. און דער קליינער איר טאַליענער וועט זיין דזשעק'ס אַ קאַמפּאַניאָן — האָט איבערגע־שניטען זיין ווייב'ס האַלז. דער „פּענסילוויינער דאָטשמען“ האָט דערשטיקט זיין זוהן אין שלאָף. מיין בעריידעוודיגער קאַמפּאַניאָן אינפאַרמירט מיך אויך וועגען איהם גופא. אַז ער ערוואַרט זיין משפּט. עס קאָן אָבער ערגערעם ניט זיין אַלס מאָרד צווייטען גראַד. מ'קאָן איהם ניט אויפהענגען, לאַכט ער מיט שמחה. „זיין“ מאַן האָט ניט „קראַפּירט“ ביז נאָך דעם ניינטען טאַג. פון מיין בעמערקונג וועגען אַבערגלויבענס איבער אַ ניינטען טאַג מאַכט ער קיין וועזען ניט. ער איז איבערצייגט אַז זיי וועלען איהם ניט אויפהענגען. „קאַנען ס'ניט טהאָן“, זאָגט ער אַלץ איבער, מיט

א גליקליכען לאַך דערצו. פּלוצלונג ענדערט ער דעם געגענשאַטאנד. „וואָס טהוּסטו דאָ? דאָך מעהר ניט ווי מערדער אַרעסטאַנטען זיינען אין דער גאַלערעע, און דיין מאַן האָט דאָך ניט קראַפּירט!“ קענטיג אַז קיין ענטפּער ערוואַרט ער ניט, פּערזיכערענדיג מיך גלייך אַז איך בין „אַלל־ראַיט“. „איך מיינ אַז זיי גלויבען אַז דאָס איז אַ זיכערער פּלאַץ פאַר דיר. אָבער זיי קאַנען דיר ניט הענ־גען“. ער ווערט צוהיצט איבערדערצעהלענדיג וועגען זיין פּאַר־ברעכען. ער שילדערט אַלע איינצעלהייטען גענוי ווי דאָס איז צוגעגאַנגען: „דער גרויסער ניגער ג'מיינט איך'ל פּאַר'ם מוראַ האַבען, איצט ווייס'ר בעסער“, קיכט ער פּון געלעכטער, „האַב'ד קיין מוראַנט פאַר קיינעם'נט, האַב'ד ניט. 'וועקגעה, ניגער, זאַג'ר. און דער גרויס'ר שוואַרצ'ר ניגער ג'פּאַקט אַ האַק־מעסער — אין קיד פּון האַטעל זיינען מיר ג'ווען — זאַג'ר, ניג'ר, הער'וה!“ און ער שילדערט מיר ווייטער מיט זיין ניגערשער שפּראַך ווי ער האָט אַריינגעשטאַכען זיין טאַשען־מעסערעל „פּלייך אין בויך אַרײַן“ זיין פנים איז גערונצעלט פּון ברייטען געלעכטער און זיינע צייהנער גלאַנצען פּון ווייסקייט. פּלוצלונג ווערט ער ערענט־ט. „דריסט אַ סטרייקער? ני־יִי? פאַר וואָס'סטו ג'וועלט שים'ן פּריק'ן?“ און ווען איך ערקלעהר איהם פאַר וואָס, זוכט ער ניט צו בעהאַלטען אַז ער גלויבט מיר ניט. „מוראַ צ'זאַגען? דו'סט אַלראַיט. זאַג'נט, קיינעם'נט. אַלע גנבים, מ'דאַרף זיך היטען. ג'דיינק'ס“.

אַ זאָנדערבאַרע באַוועגונג איז אין דער מאַרשירענדער רייע. איך מערק ווי אַן אַרעסטאַנט פּאַרלאָזט זיין פּלאַץ. ער גיט אַ וואַרף אַ בעזאַרגטען בליק אַרום און פּערשווינדט אינ'ם ווינקעל פּון דער טיהר פּון צעללע. די מחנה מאַרשירט זיך ווייטער, און ווען איך קום צו צום פּלאַץ וואו ער האָט זיך בעהאַלטען, הער איך איהם מורמלען: „פאַל צוריק אַלעק.“ זייענדיג איבערראַשט וואָס מען ווענדט זיך צו מיר אויף אַזאַ פּאַמיליאַרען אופן, האַלט איך זיך צוריק אין מיינ נאַנג. דער מאַן איז שוין לעבען מיינ זייט. „הער, בערק, דו דאַרפסט ניט ווייזען אַז דו געהסט צוואַמען מיט דעם דאַזיגען נפש.“

דער קלאַנג פּון מיינ פּערקירצטען נאַמען גיט אַן אונאַנגע־

נעהמען גרילץ אין מיין אויער. איד פיהל ווי צו ענטפערען מיט כעס פאר אזא צוקאלעטשונג. דעם מאנ'ס האלטונג ווייזט אז איהם פעהלט דרך ארץ, וואס דאס פארלעצט מיין ווירדע אלס רעוואלוציאנער.

„ווארום?“ גיב איד א פרעג און גיב א קוק אויף איהם.

ער איז קורץ און געזעצט. זיינע דינע ליפען און שפיציגע מארדע פון דעם לאנגליכען פנים-מאכען דעם איינדרוק פון א פוקס. ער באגעגענט מיין בליק מיט א שארפען קוק פון איבער זיינע דוני קעלע אויגען-גלעזער. זיין שטימע איז הייזעריג, זיין טאן איז אונ-אנגענעהם פערטרויליך. עס פאסט ניט פאר א ווייסען — ער קלעהרט ער מיר — צו זיין צוזאמען מיט א „ניגער“. דאס וועט ערוועקען שלעכטע געפיהלען געגען מיר. ער אליין איז א פיטס-בורגער פאר די לעצטע צוואנציג יאהר, אבער געבארען און ער צויגען געווארען איז ער אינ'ם זידען, אין אטלאנטא. דארט האבען זיי קיינע נוצען ניט פאר קיינע „ניגערס“, פארזיכערט ער מיר. מען מוז זיי לעהרנען זיי זאלען ווייסען זייער פלאץ, און זיי טויגען ניט, יעדענפאלס. איד זאל בעסער זיך צוהערען צו זיין עצה, ווארים ער פיהלט ווי צו זיין פריינדליך צו מיר. איד מוז זיין זעהר פארזיכטיג אין מיין האלטונג איידער מיין משפט הויבט זיך אן. מען קאן זעהען, אז איד בין אונערפאהרען, אבער ער איז שוין געניט „אין די זאכען“. איד טאר „זיי“ ניט געבען קיין געלע-גענהייט, אז זיי זאלען קאנען זאגען עפעס וועגען מיר. מיין אויפ-פיהרונג אין געפענגניס וועט האבען א בעדייטונג פאר דעם ריכ-טער, ווען ער וועט דארפען ארויסגעבען מיין אורטייל. ער אליין ערווארט „אבצוקומען גרינג“. ער קען אייניגע פון די ריכטער-מעהרסטענס נומע מענשען. ער דארף ווייסען: האט אליין גע-האלפען איינעם פון זיי צו ערוועהלען. ער גיט א פינטעל צו מיר מיט דעם לינקען אויג און גיט מיר א דריק מיט'ן עלענבויען וויצעלדיג. ער האפט, אז ער וועט פארגעבראכט ווערען „פאר דיזען ריכטער“. ער וועט, אויב ער האט נאר מזל, פערזיכערט ער מיר, ער איז תמיד געווען א מזל'דיגער. לעצטען מאהל איז ער אָבער-קומען מיט דריי יאהר, אַבוואַהל ער האט שיער ערמאָרדעט „זיין“ מאן. אָבער דאָס האט ער געטהאָן אין זעלבסט־פּערטהיידיגונג. האָב איד ביי זיך קיי־טאַבאַק? איד נוצ ניט די „קרייטיכער“?

נו, אין דער „פען“ וועט זיין לייכטער. וואָס איז די פען? וואָס הייסט, ווייסט ניט? די פעניטענשערי, פאַרשטעהט זיך. איך זאָל נור קיין מורא ניט האָבען. פריק וועט ניט שטאַרבען. אָבער פאַר וואָס האָב איך דעם מענשען געוואַלט הרג'ענען? איך בין ניט קיין פיטסבורגער, דאָס קאָן ער זעהן גאַנץ קלאָהר. פאַר וואָס האָב איך „אַריינגעשטעקט מיין נאַז“? העלפען די סטרייקער? איך מוז זיין משוגע אזוי צו ריידען. וואָס הייסט, איז דאָס מיין געשעפט? בין איך דען ניט פון ניו יאָרק געקומען? יאָ? נו, ווי אזוי זשע קאָן מיך בעריהרען דער סטרייק? איך מוז דאָד מסתמא האָבען אַ פערזענליכע קריוודע געגען פריק'ען. געהאַט עפעס ווען עסקים מיט איהם? ניין? געוויס? דאָן הייסט עס פשוט משוגע, ניטאָ וואָס צו ריידען. אָבער זיין זאך איז שוין גאָר אַנדערש. יענער איז געווען זיין שותף אין געשעפט. ער האָט געוואוסט אז יענער געהט אויסנאַרען פון איהם געלד, און זיי האָבען זיך צוקריגט. באַמערק איך, אז ער טראַגט דונקעלע ברילען? נו, דאָס האָט ער קראַנקע אויגען. ער האָט דעם מאַן נור געוואַלט אַנשרעקען. אָבער, פערפלוכט זאָל דאָס ווערן, יענער האָט קראַ פירט. צום טיפּעל, אזאַ מזל. דאָס איז זיין דריטער פאַרברעכען נאָך דערצו. רעכען איך דען ניט אז דער ריכטער וועט מיט איהם האָבען אַיינזעהעניש? וואָס הייסט, ער איז דאָך כמעט בלינד. ווי אזוי זשע האָט ער געזעהן צו „טרעפען זיין מאַן“? וואָס הייסט, ס'האָט זיך צופעליג אויסגעשאַסען און געטראַפּען. ער האָט דאָס ניט געמיינט — —

דער גלאַק האָט אַבגעקלונגען מיט זיין טיעפען, פולען באַסאָ-ווען קלונג.

„אַלע אַרין!“

די ליניע פון דער מחנה צוברעכט זיך. אַ גלייכצייטיגער בריאַזגען פון אַלע טיהרען, און איך בין ווידער אין דער צעללע.

4

אינווייניג אויף דעם שמאַלען ביינקעל געפינ איך אַ בלעכענע פענדעל אָנגעפילט מיט אַ דונקעל־ברוינע געמישעכץ. דאָס איז דער מיטאָג מאַהלצייט, אָבער דער „וואַרמעס“, זעהט ניט אויס אַנציהענד: דאָס פענדעל איז אַלט און פערראַסט. דער ריח פונ'ם זופ דערוועקט פערדאַכט. דאָס פעט פון אויבען געפינטעלט

דאָ און דאָרט מיט ברעקלעך גרינס, זעהט אויס ווי אַ שטעהענדע בלאַטע באַדעקט מיט גרינעם שימעל. דער ערשטער פּערזוך קעהרט מיך צום ברעכען, און איד בעשלים צו געברויכען אלס „וואַרמעס“ דאָס איבערבלייבעכץ פון מיין פריהשטיק — אַ שטיק קעל ברויט.

איד געה אַרום היין און צוריק אַן אויפגענומען איבער דעם געשפרעך מיט מייע מיט־אַרעסטאַנטען. פאַר וואָס קאַנען זיי ניט פאַרשטעהן די מאַטיווען, וועלכע האָבען מיך באַוועגט צו באַגעהן די טהאַט? מיך קרענקט די אַרט און ווייזע ווי זיי קוקען אויף מיר מיט רחמנות. מיין פּערזוך צו ערקלעהרען זיי רעכענען זיי קענטיג פאַר אַן אומזיסטיגע מיה. ניט זייענדיג אַליין קיין סטריי־קער, האָב איד ניט געדאַרפט און ניט געקאַנט אינטערעסירען זיך מיט דעם קאַמפּף — דאָס איז די ענטשיידענע מיינונג קענטיג פון ביידען, פונ'ם נעגער און פון דעם ווייסען. אין דעם צוועק פון דער טהאַט ווילען זיי ניט זעהן קיין שום בעדייטונג — אַ חוץ מעהר ניט ווי דעם פיזישען עפעקט. עס וואַלט געווען אַ גוטע זאַך ווען פריק וואַלט געשטאַרבען, ווייל „ער איז אַ שלעכטער.“ אָבער אין דערזעלבער צייט איז דאָס „אַ גליק“ פאַר מיר, דייןקען זיי, וואָס ער איז ניט געשטאַרבען, וואָרום איצט וועלען „זיי“ מיך ניט קאַנען הענגען. מיין באַמערקונג, אַז די מעגליכע פּאַלגען פאַר מיר גופאַ זיינען ניט וויכטיג אין פּערנלייך מיט די נוצען פאַר'ן פּאַלק, האָבען זיי באַגעגענט מיט אַ שמייכעל און מיט אַ מין חוזה, ווי זיי וואַלטען צווייפּלען אויב איד בין ביים זינען. נאָ טירליך, איז דערביי אַ טרייסט דער פּאַקט, וואָס דיזע מענשען זיי נען דאָך ניט קיין פאַרשטעהער פון פּאַלק. דער נעגער איז אַ זעהר נידעריגער טיפּ אַרבייטער; און דער אַנדערער איז דאָך אַ ברוזשוי, „אַ געשעפטס־מענש.“ ער איז לחלוטין ניט וויכטיג. אויסער דעם האָט ער דאָך אַליין מודה געווען, אַז דאָס איז שוין זיין דריטער פאַרברעכען, הייסט עס אַ פּשוט'ער פאַרברעכער, ניט אַן עהרליכער פּראָדוצירער. אָבער אַט יענער הויכער מאַן — דער האַמסטעדער שטאַהל־אַרבייטער, אויף וועלכען דער נעגער האָט מיר אַנגעוויזען — אַה, ער וועט פאַרשטעהן: ער איז דאָך פון ווירקליכען פּאַלק. מיין האַרץ קוועלט אַן פון בענייסטערונג פאַר דעם מאַן, ווען איד טראַכט וועגען זיין בעטהייליגונג אין

דעם באַריהמטען קאַמפּף אין האַמסטער. ער האָט באַקעמפּט די פינקערטאַנס, די מירמידאַנען פון קאַפיטאַל. אַפּשר האָט ער גע- האַלפּען אויפצורייסען מיט דינאַמיט די באַרזשעס און אַרויסטריי- בען זיי פון שטאַדט? ער איז הויך, מיט ברייטע פלייצעס, דער פנים קרעפטיג און ענטשלאָסען; זיין קערפּער איז מעגליך, פול מיט גבורה. ער איז די פערקערפערונג פונ'ם גרויסען, נאַבעלען פאַלק; דאָס איז אַן אַרבייטס־ריען, וואָס איז אויסגעוואקסען צו זיין פולער גרויס, בעוואוסט אויף זיין קראַפּט, פורכטלאָז, שטאַרק, שטאַלץ איז ער און וועט באַזיעגען אַלע שטערונגען; ער וועט צוברעכען זיינע קייטען און וועט בעפרייען די מענשהייט.

5.

אויף מאַרנען אין דער־פריה, אין דער שפּאַציר־שטונדע, היט איד אַב מיט אַ קלאַפּענדען האַרצען אַ געלעגענהייט צו ריידען מיט דעם האַמסטערער שטאַהל־אַרבייטער. איד דאַרף איהם ערקלעה- רען די מאַטיווען און דעם צוועק פון מיין פערזוך אויף פריק'ן. ער וועט מיד פערשטעהן; ער וועט אַליין וועגען דעם נאָך אויפֿ- קלעהרען זיינע חברים סטרייקער. עס איז זעהר וויכטיג, אַז זיי זאָלען גאַנץ קלאַהר פאַרשטעהן מיין טהאַט, און ער איז פונקט דער מענש צו טהאַן דיזע וויכטיגע אַרבייט פאַר דער מענשהייט. ער איז דער אַרבייטער רעבעל; זיין העלדישקייט אין דעם קאַמפּף איז עדות דאַפיר. איד האָף, אַז דאָס פאַלק וועט ניט דערלאָזען אַז דער פינד זאָל איהם הענגען. ער האָט פאַרטהיידונג די רעכטע פון האַמסטערער סטרייקער, פערטהיידונג די זאך פונ'ם גאַנצען אַרבייטער־קלאַס — ניין, דאָס פאַלק וועט קיין מאַהל ניט ערלויבען אַזא קרבן. ווי שעהן זיין האַלטונג איז! גליך, דעם קאַפּ הויך, די געשטאַלט פון בעוואוסטזיניגע זעלבסט־ווירדע און גבורה —

„צעללע נוימ־מיער פֿינ־ף!“

דער אַרעסטאַנט מיט די דונקעלע גלעזער פערלאָזט די רייע און טרעט אַרויס אַלט ענטפער אויף דעם רוף פון דעם שומר. איד געה שנעל דורך אין דער ליינג פון דער גאַלערעע און פאַר- געהט דעם אַבגעליידיגטען פלאַץ לעבען דעם שטאַהל־אַרבייטער. „אַ גליקליכע געלעגענהייט“, זאג איד צו איהם, „איד וואַלט

געוואָלט מיט אייך ריידען וועגען עפעס וויכטיגעס. איהר זייט
 דאָך איינער פון די האַמסטעדער סטרייקער, יאָ?"
 "דזשעק טינהארד", רעקאָמענדירט ער זיך מיר אַב, "וואָס איז
 אייער נאָמען?"

מיין ענטפער האָט איהם קענטיג איבערראַשט: "דער מאַן
 וואָס האָט געשאַסען פּריק'ן?" פרעגט ער.
 איבער זיין געזיכט לויפט דורך אַן איינדרוק פון טיעפער
 אונרוהיגקייט. זיינע אויגען קעהרען זיך צו דער טיהר. איד זעה
 דורך די דראַמע־גראַמעס ווי בעזוכער קומען אַרויס פונ'ם גע-
 פענגניס־פּערוואַלטער'ס אַפּים.
 "עס וואָלט געווען בעסער זיי זאָלען אונז ניט זעהן צוזאַמען",
 זאָגט ער מיר אומגעדולדיג, "טרעט בעסער אַב אויף צוריק, הינט
 טער מיר. דאָן וועלען מיר ריידען".

זייענדיג געקרינקט פון זיין באַנעהמונג, און דאָך ניט בע-
 גרייפענדיג די בעדייטונג דערפון, טרעט איד אַב לאַנגזאַם אויף
 צוריק, הינטער איהם. זיין הויכע, ברייטע פיגור פאַרשטעלט מיר
 אין גאַנצען. ער רעדט צו מיר מיט איינציגע זילבען און ניט ווע-
 לענדיג. דערמאָנענדיג האַמסטעד ווערט ער אַביסעל ריידעוודי-
 גער, רעדט שטיל אַזוי ווי ער וואָלט דאָס גערעדט מיט זיין שכן
 דעם סיצייליאַנער, וועלכער פאַרשטעהט קיין זילבע ניט אויף ענג-
 ליש. איד שטריינג אַן מיין געהער צו כאַפּען זיינע ווערטער.
 די שטאַהל־אַרבייטער האַבען פשוט בעשיצט זיך געגען בעוואַפענ-
 טע איינדרנגלעך, הער איד ווי ער זאָגט. זיי זיינען ניט אַרויס
 אין סטרייק. דאָס האָט פּריק געמאַכט אַ לאַק־אַומ, ווייל ער
 האָט געוואָלט אַרייננעהמען ניט־יוניאָן לייט. דאָס איז די אור-
 זאַכע וואָס ער האָט געבראַכען דעם קאָנטראַקט מיט דעם פּער-
 באַנד און האָט געדונגען די פּערדאַמעטע פינקערטאַנס נאָך מיט
 צוויי מאַנאַטען צוריק, ווען עס איז נאָך געווען פאַלשטענדיגער
 שלום. די פינקערטאַנס האַבען פון די באַרזשעס געשאַסען און
 דערשאַסען פיעלע אַרבייטער איידער די פאַבריק־אַרבייטער האַבען
 זיך אַ נעהם געטהאַן צו זיי. זיי זיינען ווערטט מען זאָל זיי בראַטען
 לעבעדיגערהייט פאַר זייערע מאַרד־טהאַטען. נו, האַבען די אַר-
 בייטער זיך מיט זיי "גוט אַבגערעכענט". מאַנכע זיינען דער-
 הרג'עט געוואָרען, אַנדערע זיינע בעגאַנגען זעלבסטמאָרד אויף די

ברענענדע באַרזשעס, און די איבעריגע זיינען געווען געצוואונגען אונטערצוגעבען זיך ווי געשלאָגענע הינד. יא, אַגרויסער זיעג, ווען דער פייגלינג דער שעריף וואָלט ניט גע'פּוועל'ט ביים גובער-נאַטאַר צו שיקען מיליץ קיין האַמסטער. אָבער אַ זיעג איז דאָס שוין געווען גאָר אַ גרויסער ווען די בחורים זיינען בייגעקומען דריי הונדערט בעוואָפּענטע פינקערטאָנס. ער אַליין האָט אַפילו קיין שייכות ניט געהאַט מיט דעם געשלאָגן. ער איז גאָר דעמאָלט קראַנק געווען. זיי זוכען איצט אַז די פינקערטאָנס זאָלען שווערען גענען איהם, כדי ער זאָל זיין לעבען פּערלירען. איינער פון די כלבים האָט שוין אַפילו געשוואַרען, אַז ער האָט געזעהן ווי ער, דזשעק טינפאַרד, האָט געוואַרפּען דינאַמיט אויף די באַרזשעס איידער די פינקערטאָנס האָבען געלאַנדעט. אָבער עס מאַכט נישט, ער האָט קיין מורא ניט. קיין געריכט פון געשוואַרענע אין פּיטסבורג וועט ניט גלויבען דיזע ליגנערישע מערדער. ער איז געווען גאָר ביי זיין כלב אין הויז, זייענדיג קראַנק אין בעט. דאָס מיידעל און איהר מוטער וועלען דאָס בעווייזען אַלס עדות. און דער קאָמיטעט פון פּערבאַנד וועט אויך עדות זאָגען. זיי ווייסען אַז ער איז גאָר דעמאָלט ניט געווען אויפ'ן ברעג. זיי וועלען יעדענפאַלס אזוי שווערען אין געריכט —

ער רייסט פּלוצלונג איבער זיינע רייד מיט דעם אויסדרוק פון שרעק אויפ'ן פנים. אויף אַ מאַמענט פּערטראַכט ער זיך. דאָן קוקט ער מיט אַן מיט אַ פאַרשענדען בליק און גיט אַ שמייכעל. ווען מיר קעהרען זיך אַריין אַרום ווינקעל פון וואַנד שפאַצירענדיג, שעפּטשעט ער צו מיר: „אַ שאַד, וואָס דו האָסט איהם ניט גע'טויט. עפעס אַ סכסוך אין געשעפט, וואָס?“ לאַזט ער אויס אין דער הויך.

איך וואונדער זיך: זאָל דאָס מעגליך זיין, אַז ער מיינט עס ערנסט? אָדער אפּשר מאַכט ער זיך דאָס אזוי? זיין פנים אָבער איז געווענדעט אַהין פאַראַויס און עס איז מיר אונמעגליך צו זעהן זיין אויסדרוק. פאַרויכטיג הויב איך אַן צו געבען איהם מײן צוגעגרייטע ערקלעהרונג:

„דזשעק, דאָס איז געווען פון אייערט וועגען, פון אייערע לייט וועגען האָב איך דאָס —“

אונגעוילדיג און מיט כעס שלאָגט ער מיך איבער. איך זאָל

בעסער פאָרזוכטיג זיין ניט צו ריידען אזוינס אין געריכט, וואָרנט ער מיד. אויב פריק זאָל שטאַרבן, וואָלט איך מיט אזעלכע „דבורים“ זיך אַליין געבראַכט אויף דער תּליה. און פאַר די שטאַהל־אַרבייטער וואָלט דאָס מעהר ווי שאַדען ניט געבראַכט. זיי האַלטען ניט פון קיין הרג'ענען; זיי רעספּעקטירען דאָס געזעץ. נאַטירליך, זיי האַבען געהאַט אַ רעכט צו בעשיצען זייערע היימען און זייערע פאַמיליעס געגען די אונגעזעצליכע פינקערטאַנס. אָבער די מיליץ געהמען זיי אויף מיט ווילקאַמען אין האַמסטער. זיי האַבען געוווּזען זייער רעספּעקט פאַר אויטאָריטעט. געוויס פערדיענט פריק דעם טויט. ער איז אַ מערדער. אָבער די פאַב־ריק־אַרבייטער האַבען קיין געמיינשאַפּטליכעס מיט אנאַרכיסטען. צו וואָס האָב איך געוואָלט פריק'ן טויטען יעדענפאַלס? איך האָב ניט באַלאַנגט צו די מענער פון האַמסטער. דאָס איז ניט מיון עסק. עס וועט זיין דאָס בעסטע, איך זאָל אין געריכט וועגען דעם גאַרנישט זאָגען, וואָרים —
 דער גלאַק קלינגט.
 „אַלע אַריין!“

6.

איך פאַרבריינג אַ שלאַפּלאַזע נאַכט. די געשעהניסען פון טאָג האַבען מיד צורודערט אויף דאָס טיעפסטע. מיין האַרץ ווערט אָנגעפילט מיט ביטערקייט און מיט כעס געגען די האַמסטערער סטרייקערס. מיין געכטיגער העלד, דער העלד פונ'ם פאַלקס גלענץ צענדען קאַמפּף — ווי אַבשטויסענד ער האָט זיך בעוווּזען, ווי פייגהאַפט קליינליך! קיין בעוואוסטזיין פון דער גרויסער אויפ־גאַבע פון זיין קלאַסס, קיין שטאַלצען בעגריעה פון דער ראַלע, וואָס ער גופא האָט געשפּיעלט אין דעם נאַבעלען קאַמפּף. אַ פייגער, איבערגעוואַקסענער אינגעל, וועלכער ציטערט אַז ער וועט מאַרגען בעשטראַפט ווערן פאַר דעם שפּיצעל וואָס ער האָט אַבגעטאָן! אין נאַנצען פערנומען אזוי געמייזן מיט זיין אייגענער זיכערהייט, און איז וויליג אפילו ליגען צו זאָגען כרי אויסצורדעהען זיך פון פּעראַנטוואָרטליכקייט.
 דער געדאַנק אַליין וועגען דעם איז שרעקליך. דאָס איז אַ פאַרשוועכונג פון הייליגקייט, אַ בעלידיגונג פאַר דעם הייליגען

צוועק, א בעליידיגונג פאר'ן פאלק. פאר מיר אליין אויך א בע-ליידיגונג. ניט דערפאר וויל ליגען דארף פראורטהיילט ווערען, סיידען דאס איז אין די אינטערעסען פון דער באוועגונג. אלע מיטלען זיינען בארעכטיגט אין דעם קאמפף פון דער מענשהייט געגען איהרע שונאים. וואס אכשטויסענדער די מיטלען זיינען, אלץ שטארקער איז דאס א פרוף פון איינעם נאבעלקייט און איבערגעבענהייט. אלע גרויסע רעוואלוציאנערען האבען דאס בע-וויען. ניטא קיין טרעפענדער מוסטער אין דער געשיכטע פון דער רוסישער באוועגונג אלס יענער אונפארגלייכליכער ניהיליסט — ווי האט מען איהם גערופען? ווי זאגנדרבאר, וואס אקוראט איצט איז דער נאמען פערשוואונדען פון מין געדעכנים! אזוי גוט האב איך עס געדיינקט. ער האט אונטערגעגראבען דעם וויי-טערפאלאץ אונטער דעם צאר'ס סאמע עס-צימער. וואס'רע ערניעדערונגען, וועלכע שרעקליכע בעליידיגונגען ער האט געדארפט אויסשטעהן אין דער ראלע פון א קנעכטליכען, פראסטען פויערשען סטאליאר. וויפיעל האט עס געמוזט אויסשטעהן זיין שטאלצער גייסט פאר וואכען און מאנאטען לאנג — אלץ צוליעב זיין גרויסען צוועק. א וואונדערליכער מענש! צו, זיין ווערט דיין קא-מערדשאפט... אבער דיזער האמסטעדער ארבייטער, וואס פאר א פיגמעי אין פערגלייך! ער איז פערנומען מיט דעם איינציגען געדאנק צו ראטעווען זיך, דיזער פאררעטהער. אן אמת'ער יודאס, וועלכער איז פארטיג צו פערלייקענען זיין פאלק און זייער זאך, וועלכער איז וויליג ליגען צו זאגען און פארלייקענען זיין אנטהייל. ווי שטאלץ וואלט איך געווען אויף זיין פלאץ: צו קעמפפען אויף די באריקאדען ווי ער האט געקעמפפט! און דאן שטארבען דער-פאר — אה, קאן דען זיין א גלענצענדערער שיקואל פאר א מענשען, פאר א ווירקליכען מענשען? צו זיין אפילו דער לעצ-טער שטיין אין דעם פונדאמענט פון א פרייער געוועלשאפט, אדער אלס א פלאנקע אין דעם בריק, איבער וועלכען דאס טריאומפי-רענד פאלק זאל ענדליך אריבערגעהן אין דעם פארשפראכענעם לאנד?

א פלאנקע אין דעם בריק... אין דעם מאסט*.) וואס פאר

(* „מאסט“ אין רוסיש הייסט א בריק.

א בעדייטענדער נאָמען! וואָס פאַר אַן איינדרוק דיזער נאָמען האָט אויף מיר געמאַכט, ווען איך האָב איהם צום ערשטען מאָהל דערהערט! ניין, איך האָב איהם געזעהען געדרוקט, איך געדיינסט עס גאַנץ קלאָהר. מיין מוטער איז ערשט געשטאַרבן. איך פלעג טרוימען פון דער נייער וועלט, דאָס לאַנד פון פרייהייט. זעהנדיכטיג פלעג איך לעזען יעדער שורה פון „אַמעריקאַנער נייעס“. אין אַ געוויסען מאָג, זיצענדיג אין דער קליינער קאָזיר נער ביבליאָטעק — ווי בולט איך עראינער זיך דאָס — ווי איך וואָלט איצט געזעהען זיך זיצענדיג דאָרט און בלעטערענדיג די צייטונגען. איך מוז זיך באַקענען מיט דער מדינה. וואָס איז דאָס „אַנאַרכיסטען געהאַנגען אין שיקאַגאָ“. פיעלע נעמען זיינען דער-מאָנט — איין נאָמען איז „מאַסט“. וואָס איז דאָס אַן אנאַר-כיסט?“ פרעג איך בסוד אַ סטודענט וואָס איז געזעסען לעבען מיר. ער איז פון פיטער (*), ער מוז דאָך וויסען. „ס—ש! דאָס איז דאָס זעלבע וואָס ניהיליסטען“. „אין דער פרייער אַמעריקאַ?“ וואונדער איך זיך.

ווי ווייניג איך האָב דאָן געוואוסט פון אַמעריקאַ! אַ פריי לאַנד, וואָס הענגט איהרע נאָבעלסטע מענער. היינט די אַרעמד קייט, די עקספּלאָאטאַציע — דאָס איז שרעקליך. איך מוז דאָס אַלעס אויסזאָגען אין געריכט פאַר מיין פאַרטהיידיונג. ניין, ניט פאַרטהיידיונג — עפעס אַ פאַסענדערען וואָרט. ערקלעהר רונג! יא, אין מיין ערקלעהרונג. קיין פערטהיידיונג דאַרף איך ניט: איך האָלט זיך ניט פאַר שולדיג. וואָס האָט דער געפענג-ניס פערוואָלטער געמיינט? אַ דומער קליענט, האָט ער געזאָגט ווען איך האָב ערקלעהרט איהם, אַז איך ענטזאָג זיך פון אַן אַד-וואַקאַט. ער דינקט, אַז איך מוז זיין אַ נאַר. נו, ער איז דאָך אַ בורזשואַ, ער קאָן דאָס ניט פאַרשטעהן. איך וועל איהם זאָגען, אַז ער זאָל מיך לאָזען צורוח. ער בעלאַנגט צו דעם שונאַ. די אַדוואַקאַטען אויך. זיי זיינען אַלע פונ'ם קאַפיטאַליסטישען לאַר-גער. איך דאַרף ניט קיין אַדוואַקאַטען. זיי זיינען ניט ביכולת צו ערקלעהרען מיין צד. איך וועל מיט די רעפּאַרטער פון די צייטונגען אויך ניט ריידען. זיי זיינען אַ באַגרע ליגנער, דיזע

(* אַ פּאָפּולערער נאָמען פאַר פעטערבורג.

זשורנאליסטישע הינד פון קאפיטאליזם. זיי מיסרעפרעזענטירען אונז תמיד. און זיי ווייסען דאס גאנץ גוט. זיי פלעגען שרייבן בען גאנצע אינטערוויוס מיט מאַסט'ן ווען ער איז געווען אין געפענגניס. דאס זיינען אלץ געווען שקרים. איד האב אליון געזעהן ווי מען האט איהם אוועקגעשיקט; ער האט זיי אפילו קיין איין וואָרט ניט געזאָגט. זיי זיינען אונזערע ערגסטע שונאים. דער פערוואַלטער האָט געזאָגט, אז זיי וועלען מאַרגען מיך קומען זעהן. איד האָב פאַר זיי גאַרנישט וואָס צו זאָגען. זיי וועלען זיכער צודרעהען מייע ווערטער און דערמיט צוקאלעמטשען די וויר-קונג פון מיין טהאַט. אָהן מיין ערקלעהרונג איז דער אַקט נאָך ניט אין גאַנצען. איד וועל זעהן פאַרזיכטיג פאַרפערטיגען מיין ערקלערונג. נאַטירליך, וועלען די געשוואַרענע דאָס ניט פאַרשמעהן. זיי בעלאַנגען דאָך אויך צו דעם קאפיטאליסטישען קלאַסס. אָבער איד מוז אויסנוצען דעם פראָצעס צו קאָנען ריידען צום פּאָלק. געוויס איז אַן אַטענטאַט אויף אַ פּריק'ן מיט זיך אליון שוין אַ גוטע פּראָפּאָגאַנדאַ. דאָס פּערבינדט די בערייטונג פון אַ ביישפּיעל מיט אַ טעראָריסטישען עפעקט. אָבער פון דעסט וועגען הענגט פּיעל אָב פון מיין ערקלעהרונג. דאָס ניט מיר אַ זעלטענע געלעגענהייט פאַר אַ ברייטערער פּערשפּרייטונג פון אונזערע אידעען. די גענאָסען אין דרויסען וועלען אין דערזעלבער צייט אויך אויסנוצען מיין טהאַט פאַר פּראָפּאָגאַנדאַ. דאָס פּאָלק פאַרשמעהט אונז שלעכט: די קאפיטאליסטישע פרעסע האָט זיי בעאיינפלוסט מיט פאַראורטהיילע נעגען אונז. מען מוז זיי אויפֿקלעהרען; דאָס איז אונזער העכסטע אויפגאַבע. געוויס איז דאָס אַ שווערע און לאַנגזאַמע אַרבייט; אָבער זיי וועלען לעהרנען. זייער געדולד וועט פלאַצען, און דאָן — דאָס גוט האַרציג פּאָלק, עס איז אימער געווען צו גוט צו זיינע שונאים. און בראַוו איז דאָס פּאָלק אימער געווען אפילו אין זיינע יסורים. יאָ, זעהן בראַוו. ניט אזוי ווי דער קערל, דער שטאַהל־אַרבייטער. ער איז אַ שאַנדע פאַר האַמסטער, דער פאַררעהטער...

איד געה אַרום אין צעללע אַן אויפגערעגטער. דער יודאָס־סטרייקער איז ניט ווערטה צו לעבען. עס וואַלט אפשר טאַקע געווען בעסער זיי זאלען איהם אויפהענגען. זיין טויט וואַלט

געהאלפן צו עפענען די אויגען פון פאלק אויף דעם אמת'ן כא' ראקטער פון געזעצליכער גערעכטיגקייט. געזעצליכע גערעכטיג קייט — וואס פאר א קאריקאטור! דאס זיינען צוויי טערמינען, וואס שליסן אויס איינער דעם אנדערען. יא, זיכער, עס וואלט געווען בעסער מען זאל איהם אויפהענגען. דער פינקערטאן וועט ערות זאגען געגען איהם. ער האט געזעהען ווי דזשעק האט גע' ווארפען די דינאמיט. זעהר גוט. אפשר וועלען נאך אנדערע אזוי שווערען. די ריכטער וועלען גלויבען דעם פינקערטאן. יא, זיי וועלען איהם אויפהענגען.

דיזער געדאנק שטילט אביסעל מיין אונרוהיגקייט. לכל הפחות וועט די זאך פון פאלק דערפון עפעס געווינען. דער מענש גופא דארף ניט גענומען ווערן אין אנבעטרעכט. ער האט אויפגעהערט צו עקזיסטירען אלס פערזאן: זיינע אינטערעסען זיינען אויסשליסליך פערזענליכע; ער קאן מעהר קיין נוצען ניט בריינגען דעם פאלק. בלויז זיין טויט קאן נוצליך זיין פאר דער זאך. עס איז פאר איהם דאס בעסטע צו ענדיגען זיין קאריערע אין דיענסט פון דער מענשהייט. איך האף, אז אויפ'ן עשאפאט וועט ער האנדלען ווי א מאן. דער שונא זאל ניט קוקען מיט הנאה אויף זיין פחד, אויף זיין פייגער מורא. זיי וועלען אין איהם זעהן דעם גייסט פון פאלק. נאטירליך, ער איז דאס ניט ווערטה. אבער ער מוז שטארבען ווי אן ארכייטער-רעבעל, בראוו, טראציג. איך מוז מיט איהם וועגען דעם ריידען.

דער דיקער באסאווער קלונג פון גלאק צוטרייבט מיין טרוי מעריי.

7.

די איינזאמקייט פון דער נאכט האט אין זיך עפעס א בע' שטימטען זינען פון פרייהייט. די אטמאספערע פון טאג איז דורכ' גענומען מיט רוישיגער נערוועזקייט, די שטונדען זיינען אנגעלאדען מיט דראהענדער נוואלד. אבער די נאכט איז בערוהיגענדר. דאס איז צום ערשטען מאהל וואס איך פיהל זיך אליין אונבעאכטעט. „דער נאכטיהונד איז אבנערופען געווארען“. וואס פאר אן אויס' געקיסטעלטע ברוטאליטעט עס געפינט זיך אין דער שמענדיגער שמירה טאמער וועט דער תליון פערלירען זיין קרבן! אן איינ'

פאכע פאָרזיכטיגקייט געגען זעלבסטמאָרד, זאָגט מיר דער פער-
וואַלטער פון געפענגניס. איך האָב געפיהלט דיזע נאַאיווע דומ-
הייט פון אַנשטויסען אויף אזא געדאַנק ווי עפעס אַ שטאָך פון אַ
שפיעז. וואָס פאַר אַ מורא'דיגער תהום צווישען אונזערע ביידענס
אַרטען דיינקען! ער קאָן נאָר ניט בעגרייפּען אַז עס איז אונמעג-
ליך פאַר מיר צו כאַנגעהן זעלבסטמאָרד, איידער איך האָב ערקלעהרט
פאַר'ן פּאָלק די מאַטיווען און דעם צוועק פון מיין טהאַט.
זעלבסטמאָרד? נאָר אזוי ווי מיין צוועק וואַלט געווען בלוין
פריק'ס טויט! דער געדאַנק אַליין וועגען דעם איז אונמעגליך,
איז אַ בעליידונג. עס רעגט מיך אויף וואָס אַפילו אַ בורזשואַ
זאָל זיין אזוי געמיין אין אורטהיילען די בעשטרעבונגען פון אַן
אַקטיווען רעוואָלוציאַנער. דער אונבעדייטענדער שלאַנג, פריק
— אזוי ווי ער אַלס בשר ודם וואַלט געווען ווערטה צו מאַכען
געגען איהם טעראָריסטישע אַנשטריינגונגען! איך האָב געציעלט
אין דער פיעל־קעפיגער היראַ, וועמעס אַנגעזעהנער פאַרשטעהער
עס איז פריק. די האַמסטעדער פאַסירונגען האַבען איהם אויף
דער צייט געמאַכט פראַמינענט, האַבען אזוי צו זאָגען אַרויסגע-
רוקט בולט זיין בעזונדערען היראַ־קאַפּ. בלוין דאָס האַט איהם
געמאַכט ווערט אַ רעוואָלוציאַנער זאָל אויף איהם אויפמערק-
זאַם ווערען. הויפטזעכליך, אַלס אַ מוסטער לעהרע; זאָל דאָס
אַריינאַגען פחד אינ'ם האַרצען פון זיין קלאַסס. זיי זיינען דאָך
פייגע הערצער, זייער געוויסען איז בעלאָדען מיט שולד — און דאָס
לעבען איז ביי זיי אזוי טהייער. זייער שטיקענדע האַנד אויף
דעם האַלז פון אַרבייט קאָן אפשר דורך דעם אַבגעשוואַכט ווערען.
נאַטירליך, בלוין אויף אַ וויילע. אָבער אזוי פיעל קאָן דאָך לכל
הפחות געוואונען ווערן צו פערדאַנקען דער טהאַט פון דעם אַמענ-
טאַטער. עס קאָן דאָך ניט זיין אַז דאָס פּאָלק זאָל ניט בעגרייפּען
וואָס פאַר אַ טיעפע ליעבע עס פאַדערט זיך, ווען מען ניט אוועק
דעם אייגענעם לעבען פון זייער זאָך וועגען. אוועקצוגעבען אַ
יונגען לעבען, פול מיט געזונד און לעבענס־לוסט, אוועקגעבען אַלעס
ניט דיינקענדיג וועגען זיך אַליין; אוועקגעבען אַלעס פרייוויליג,
מיט פרייד; ניין, מיט בענייסטערונג — קאָן דאָס זיין אַז עמיצער
זאָל ניט בעגרייפּען אזא ליעבע?

אָבער דאָס איז דער ערשטער טעראָריסטישער אַקט אין

אמעריקא. דאס פאלק קאן דאס אפשר נאך אין גאנצען ניט פאר-
שטעהן. נור דאך וועלען זיי וויסען. אז אן אנארכיסט איז בעגאנ-
גען דיזע טהאט. איך וועל צו זיי ריידען פון געריכטס-פלאץ.
און מינע גענאסען אויף דער פרייהייט וועלען אויסנוצען די גע-
לענענהייט אויף דאס מעגליכסטע אום צו בעלויכטען די גאנצע
פראגע. אזא טהאט מוז אויף זיך ציהען די וועלטס אויפמערק-
זאמקייט. דער ערשטער אקט פון א פרייוויליגען אויפאפערען
זיך פון אן אנארכיסט וועט מאכען אז דער ארבייטער זאל טיעפער
נאכדינקען. אפשר נאך מעהר ווירקונג וועט דאס מאכען אלס
די מאטריער-געשיכטע פון שיקאגא. דאס לעצטע איז געווען
מעהר פון אלעס א לעקציע פון קאפיטאליסטישע גערעכטיגקייט.
דער פועל יוצא פון א פלוטאקראטישער פארשווערונג איז געווען
די טראגעדיע פון 1887 און עס האט דארט געפעהלט דער עלעמענט
פון פרייוויליגער אנארכיסטישער זעלבסט-אויפאפערונג פאר די
אינטערעסען פון פאלק. מיט דיזער בעזונדער אייגענשאפט ציי-
כענט זיך אויס מיין אקט אלס אז אנפאנג. אפשר וועט דאס זיין דער
געפענעטער בראך. דאס איז די אויפגאבע פון אונז, אנארכיסטען
צו לעהרנען דאס ארבייטענדע פאלק, וואס זיין גרויסע מיסיאן איז.
זאל די וועלט זיך לעהרנען פון די יסורים פון האמסטער. דער
פלוצלונגער דונער-קלאפ ניט א ווארנונג אז הינטער דעם רוהיגען
האריוואנט זאמעלט זיך דער שטורעם. דער בליץ פון סאציאלען
פראטעסט

„שנעל, אהליק! גיב א נעהם“. עפעס ווייסעס פלאטערט
צווישען די גראטעס. האסטיג לען איר איבער דעם צייטונגס-
אויסשניט. פרעכטיג! ווער וואלט דאס ערווארטען? א סאל-
דאט, איינער פון די רעגומענטען, וואס זיינען סטאציאנירט אין
האמסטעד האט א רוף געטהאן צו זיין מחנה אויסצושרייען „דריי
מאהל הוררא פאר דעם מאן וואס האט געשאסען אויף פריקין“.
מיין הארץ ווערט איבערפלייצט מיט שעהנע האפנונגען. אזא
וואונדערליכער גייסט אין דער מיליץ; אפשר וועלען די סאל-
דאטען פארברידערען זיך מיט די סטריקערס. דאס איז בשום
אופן ניט אונגעגליך: אזעלכע זאכען האבען שוין אמאל פאסירט.
נאך אלעמען זיינען זיי דאך אויך פון פאלק, מעהרסטענס אר-
בייטס-לייט. זייערע אינטערעסען זיינען געמיינשאפטליכע מיט די

אינטערעסען פון די סטרייקערס, און פריק'ן האסען זיי זיכער, וואָרים ער ווערט דאָך פון אלעמען פערדאָמט פאַר זיין ברוטאָלי-טעט, פאַר זיין פרעכהייט. דיזער סאָלדאָט — ווי איז זיין נאָמען? י ע מ ס. ווילי יעמס — ער דריקט אויס מיט זיך די בעסטע גע-פיהלען פון דעם רעגיימענט. ביי די אַנדערע פעהלט פילייכט מוט. זיי האָבען מורא געהאַט אָבצורופען זיך אויף זיין הוררא, איבערהויפט נאָך ווען דער פּאָלקאָוויק איז געווען אַנוועזענר. אָבער אַהן צווייפּעל פּיהלען די מעהרסטע פון זיי אויך אזוי ווי יעמס. עס וואָלט געווען אַ סכנה פאַר'ן שונא צו פאַרלאָזען זיך אויף דעם צעהנטען פענסילווייניע רעגיימענט. און צווישען די אַנדערע האָמסטעדער רעגיימענטען מוזען זיך דאָך אויך געפינען אזעלכע יעמסעס. זיי זאָלען ניט דערלאָזען אַז מען זאָל זייער קאָמעראַד משפּט'ן קריגס-געריכטליך, ווי עס סטראַשעט דער פּאָל-קאָוויק. יעמס איז ניט סתם אַ מיליץ-מאַן, ער איז אַ בירגער, אַ געבירטיגער אמעריקאַנער. ער האָט אַ רעכט אויסצודריקען זיין מיינונג וועגען מיין טהאַט. ווען ער וואָלט דאָס פערדאָמען וואָלט מען דאָך איהם ניט בעשטראַפען. פאַר וואָס זאָל ער ניט טאַרען אַרויסזאָגען אַ גינסטיגע מיינונג? ניין, זיי קאָנען איהם ניט באַשטראַפען. און מסתמא איז ער זעהר פּאָפּולער צווישען די סאָלדאָטען. ווי מענליך ער האָט זיך געהאַלטען ווען דער פּאָל-קאָוויק האָט זיך געקאַכט פאַר'ן רעגיימענט און האָט געפאַדערט מען זאָל איהם זאָגען ווער עס האָט דאָס געשריען הוררא „פאַר מר. פריק'ס מערדער“, ווי ער האָט עס אָנגערופען, דער איריאַט. יעמס איז אַרויסגעטראַטען פון דער רייהע און האָט מוסהיג אַנער-קענט זיך פאַר זיין טהאַט. ער האָט דאָך געקאַנט שווייגען, אָדער אַבלייקענען. אָבער אַפנים ער איז ניט אַזא ווי דער פייגער שטאַל-אַרבייטער. ער האָט זיך אַפילו ענטזאָגט צו ענטשולדיגען זיך, ווען דער פּאָלקאָוויק האָט דאָס פאַרגעשלאָגען.

בראַוער קערל 1 ער איז דער רעכטער מאַטעריאַל פאַר אַ רעוואָלוציאָנער. אַזא מענש דאַרף ניט באַלאַנגען צו דער מיליץ. ער דאַרף וויסען פאַר וואָס די מיליץ איז באַצוועקט: אַ האַנד-ווערק פאַר די קאַפיטאַליסטען אין דער פאַרשקלאַפונג פון אַרבייט. נאָך אלעמען וועט פאַר איהם זיין אַ טובה ווען ער וועט קריגס-געריכטליך גע'משפּט ווערען. דאָס וועט איהם אויפקלעהרען. איד

וועל מוזען נאכפאלגען דעם פראצעס. אפשר וועט דער נעגער מיר געבען מעהר צייטונגס-אויסשניטען. דאס איז געווען זעהר גרויס-מוטהיג פון זיין זייט צו שטעלען זיך אין ריזיקע פון פריינדשאפט וועגען. דער געפענגניס-פערוואלטער האט אויסדריקליך פערבא-טען צו דערלאנגען מיר צייטונגען, אבוואהל פאר די אנדערע ארעסטאנטען איז ערלויבט צו קויפען צייטונגען. ער מאכט מיט מיר אן אויסנאם אויף אלערליי אופנים. א בעאמטער אינגארדאמוס: ער קאן אפילו ניט ארויסריידען ריכטיג דאס ווארט „אנארכיסט“. נעכטען זאגט ער צו מיר: „די אנארכיסטען זיינען ניט גוט, וואס ווילען זיי יעדענפאלס?“ איד האב איהם געענטפערט פארדרייט-ליך: „פריהער זאגט איהר, אז זיי זיינען ניט גוט, דערנאך פרעגט איהר וואס ווילען זיי“. ער איז געווארען רויט. „איד האב פאר זיי קיינע נוצען ניט, יעדענפאלס“. וואס פאר אן איריאט! ניט דעם מינדעסטען חוש פון גערעכטיגקייט, ער פערארטהיילט איי-דער ער ווייס נאך וואס. איד גלויב אז ער העלפט די שפיאנען. פאר וואס זאגט ער מיר אלץ אז איד זאל זיך ערקלעהרען שולדיג? איד האב איהם ווידערהאלט געזאגט, אז ניט קוקענדיג וואס איד לייקען ניט אב מיין טהאט, בין איד אבער אונשולדיג. דער דומ-קאפ האט זיך צולאכט. „בעסער ערקלעהר זיך שולדיג וועסטו אבקומען מיט א לייכטע שטראף. האסט דאס געטהאן, דארפסטו זיך בעסער ערקלעהרען שולדיג“. אומזיסט האב איד געזוכט איהם צו געבען צו פארשמעהן: „איד גלויב ניט אין אייערע געזעצע, איד אנערקען ניט די אויטאריטעטען פון אייערע געריכטען. איד בין מאראליש אונשולדיג“. ארום זיינע ליפען האט זיך צושפיעלט דער קריינקענדער שמייכל פון וואלטהעטיגער וויזהייט. „ער-קלעהר זיך שולדיג. פאלג מיין עצה. ערקלעהר זיך שולדיג“.

אינסטיקטיוו דערפיהל איד עמיצענס אנוועזענהייט ביי דער טיהר. די קליינע, כיטרע אויגלעד פון דעם פערוואלטער קוקען שטארק אריין דורך די גראטעס. איד פיהל אין איהם א שנא. נו, ער קאן זיך איצט קריגען דעם צייטונגס-אויסשניט אויב ער וויל. אבער קיינע פייניגונגען וועלען פון מיר ניט ארויסקריגען א געשטענדנים וואס זאל אריינשלעפען דעם נעגער. דער נאמען

ראַכמעטאָוו לויפט מיר דורך אין זינען. איד וועל זיין טריי צו זיין אַנדענקונג.

„א רזשענטעלמען אין מיין קאַנצלעאַריע ווינשט דיר צו זעהן.“ לאַזט מיר וויסען דער פּערוואַלטער.

„ווער איז ער?“

„דיינער אַ פריינד פון פיטסבורג.“

„איד קען קיינעם ניט אין פיטסבורג. איד האָב קיין לוסט

ניט צו זעהן איהם.“

דאָס העפליכע צורירען פון דעם פּערוואַלטער ערוועקט אין מיר פּערדאַכט. פאַר וואָס ווילט זיך איהם אַזוי איד זאָל זיך געהן זעהן מיט דעם פּרעמדען מאַן? צו האָבען בעזוכער איז אַ פּריווילעגיע. אָבער דער פּערוואַלטער שטעהט צו. איד ענטזאָג. ענדליך גיט ער מיר אַ בעפעהל איד זאָל אַרויסגעהן פון דער צעללע. צוויי שומרים פיהרען מיך אין קאַרידאָר. זיי שטעלען מיך אָב ביים אַנהויב פון אַ רייהע פון דוצער מענשען. מען צעהלט אָב זעקס און מען הייסט מיר פאַרנעהמען דעם פּלאַץ פון אַ זיעבעטען. איד באַמערקט, אַז איד בין דער איינציגער אין דער רייהע וואָס טראָגט ברילען. דער פּערוואַלטער קומט אַרויס בעגלייט פון דריי בעזוכער. זיי געהען דורך די רייהע, קוקען זיך אַיין גוט אין יעדענס פנים. זיי קעהרען זיך אום און זייער בליק איז אויף די אויסגעשטעלטע מענשען. איינער פון די בעזוכער מאַכט אַ באַוועגונג אַזוי ווי אַרויפצולייגען זיין האַנד אויף דעם אַקסעל פון איינעם וואָס איז געשטאַנען לינקס פון מיר. דער פּערוואַלטער רופט האַסטיג אָב די בעזוכער אָן אַ זייט. זיי סור'ען זיך אַ וויילע, דאַן געהען זיי ווידער דורך אין דער לענג פון דער רייהע, קעהרען זיך צוריק לאַנגזאַם ביז זיי קומען צו צו מיר. דער הויכער פון די בעזוכער לייגט אַרויף זיין האַנד פאַמיליאַר אויף מיין אַקסעל אויסשרייענדיג:

„דערקענט איהר מיך ניט, מר. בערקמאַן? איד האָב אייך באַגעגענט אויף דער פינפטער עוועניו אַקוראַט לעבען דער טעלע-גראַף געביידע.“*

(* דאָס איז דאָס הויז, וואו עס געפינען זיך די אַסיסעס פון דער קאַרנעגיע קאַמפאַניע.

„איד האָב אַיך קיין מאַהל אין מיין לעבען ניט געזעהן.“
 „אַה, יא! געדענקט איהר ווי איד האָב צו אַיך גערעדט —“
 „ניין, איהר האָט ניט“, שלאָג איד איהם איבער אונגעדולדיג.
 „פיהרט איהם צוריק“, באַפעהלט דער פּערוואַלטער.
 איד פּראָטעסטיר געגען אזא אונטערגעשטעלטער פּראָצעדורע.
 אָבער דער פּערוואַלטער בעהויפטעט, „אַ פּאַזיטיווע אידענטיפּיר
 צירונג“. דער שפּיאָן האָט מיר געזעהען „אין דער געזעלשאַפט
 פון צוויי פריינד, בעקוקענדיג דעם אָפּיס פון מר. פּריק“. אַן
 אויפגעבראַכטער לייקען איד אָב די פּאַלשע בעהויפטונג, אַנקלאָר
 גענדיג איהם אין העלפען דער פּערשווערונג אַריינצושלעפען מייע
 קאַמעראַדען. ער ווערט בלווי פון כעס און ניט אַ באַפעהל, אַז איד
 זאָל דערפאַר פּערלירען דאָס רעכט פון געהן אויף שפּאַציר דיווע
 נאַכמיטאָג.

פאַר מיר אין שוין יעצט קלאָהר זיין ראַלע אין דער פאַר
 שווערונג פון דער פּאַליציי. איד דערזעה איהם אין זיין ריכטיגען
 קאַליר. אונוויסענד ווי ער איז, האָט אָבער זיין געניטיקייט אין
 פּאַליצייסקע מעטאָדען ענטוויקעלט אין איהם אַ געוויסע כיטערע
 קייט; די נירדיגע שלויהייט פונ'ם פּוקס, וועלכער זוכט זיין
 געפאַנג. דער אויסערליך גוטמוטהיגער שמייכלע פאַרמאַסקירט
 אינווייניגסטיע געמיינהייט; זיין גראָבע גאוו פּוצט זיך אויס מיט
 דער ערפּאָלגרייכער מיסברויכונג פון זיין פּערוואַלטונג איבער די
 אונגליקליכע מענשליכע באַשעפּניסען.

דיווע נייע אָבשעצונג פון זיין כאַראַקטער מאַכט מיר קלאָהר
 פּערשיעדענע פעלע, וועלכע זיינען פאַר מיר פריהער געווען אונ-
 פּערשטענדליך. מיינע בריעף ווערען פּערהאַלטען אין זיין קאַנצע-
 לאַריע, דאָס איז זיכער. עס איז דאָר אונמעגליך, אַז מיינע ניו
 יאָרקער חברים זאָלען אַזוי לאַנג פּערנאַכלעסיגען מיר צו שרייבען:
 עס איז שוין איבער אַ וואָך זינט איד בין אַרעסטירט געוואָרען.
 אויס נויטיגע פּאַרויכטיגקייט וואָלטען זיי מיט מיר זיך ניט איבער-
 געשריבען גלייך, די ערשטע טעג. אָבער צוויידריי טעג אין
 גענוג אויף צו האַבען אַ פּאַלשטענדיגע ד ע ק א ד ר ע ס ע. (*).

(* אַ פּאַרשטעלטער אַרעסט וואָס בעהאַלט די אידענטופּיצירונג

פונ'ם שרייבער.

און דאך האָב איך ביו איצט נאָך קיין שורה ניט בעקומען פון זיי. עם איז קלאָהר, אז מיינע בריעה מוזען פּערהאַלטען ווערען.

דיזע געדאַנקען האָבען אין מיר ערוועקט אַ ביטערען האַס גען דעם פּערוואַלטער. זיין געמיינהייט רעגט מיר אויף שרעקליך. איך דערזעה אין אַ נייעם ליכט דעם נעגער'ס וואַרנונג איד זאָל זיך היטען פון דעם, וואָס געפינט זיך אין דער נעקסטער צעללע צו מיינער. אַהן צווייפעל איז דער מאַן אַ שפיאַן, וועלכען דער פּער-וואַלטער האָט אַהין אַרײַנגעזעצט קענטיג. קליינע אינצידענטען, וועלכע האָבען אין זיך גופאָ קיין בעדייטונג ניט, דינען פאַר מיר אָבער אַלס אַ שטאַרקער בעווייז אז מײן פּערדאַכט איז בערעכטיגט. ווען איך טראַכט איבער פּערשיעדענע אומשטענדען ווערט דער חשד וועגען מײן שכן שוין פאַר מיר אַ פּעסטע איבערצייגונג. איך זעה איצט אז די פּראַגען זיינע, וועלכע איך האָב פּריהער צו-געשריבען צו פּשוט'ער נייגעריגקייט, האָבען אין דער ווירקליכקייט צו טאַהן מיט דעם פּערוואַלטער'ס ראַלע אַלס פּרײווייליגער שפיאַן. דעם יונגען נעגער האָט מען בעשטראַפּט מיט אַיינזעצען אין פינס-טערען קאַמער פאַר וואָס ער האָט מיר געוואַרענט געגען מײן שכן פון דער נעקסטער צעללע. אָבער דעם לעצטען לאָזט מען דורכאויס קלאַפען און ריידען. אַפּנים ער האָט ספּעציעלע פּרײוויילעניעס. און דערצו איז דער פּערוואַלטער האַנד אין האַנד מיט דער פּאַליציי. איך בין זיכער, אז ער האָט דאָס געפּלאַנט מען זאָל מיר שרייבען די בריעה, וועלכע ער האָט מיר נעכטען דערלאַנגט. דער שטעמ-פּעל אויף די בריעה איז געווען פון האַמסטער, פון כלומרשט אַ סטרייקער. זיי ווילען אויפּרייסען די פּאַבריקען, זאָגט זיך אין בריעה; מען דאַרף האָבען גוטע באַמבעס. זאָל איך זיי שיקען די אַדרעסען פון מיינע פּריינד, וועלכע ווייסען ווי צו מאַכען ווירקענדיגע עקספּלאָזיווישטאַפּען. וואָס פאַר אַ דומע פּאַסטקע! איינער פון די בריוולעך האָט געזוכט אַרײַנצופּלאַנטערען מאַנכע פון די סטרייקפּיהרער אין מײן טהאַט. אין אַן אַנדערען האָט מען דער-מאַנט יאָהאַן מאַסט. נו, מיט אַזעלכע דומהייטען וועט מען מיר ניט אַרײַנכאַפּען. אָבער איך מוז זיין אויף דער וואַך. דאָס בעסטע איז איך זאָל זיך לחלוטין ענטזאָגען פון צו ערהאַלטען בריעה. סאַיוויסאי פּערהאַלטען זיי דאָך די בריעה פון מיינע פּריינד. יאָ, איך וועל זיך ענטזאָגען פון צו ערהאַלטען בריעה.

איך פיהל אז איך בין ארומגערינגעלט פון שונאים, אפענע און געהוימע. ניטא קיין איין פערזאן, וועלכע איך זאל קאנען רעכע-נען פאר א פריינד, א חוץ דעם נענער, וועלכער ווינשט מיר גוטעס, איך ווייס. איך האף, אז ער וועט מיר צושטעלען מעהר צייטונגס-אויסשניטען — אפשר וועט דאָרט זיין נייעס וועגען מיינע קאמעראדען. מאָרגען וול איך זוכען אויסצוקומען לעבען איהם ווען מיר וועלען געפיהרט ווערען אויף שפאציר... א זיי טהיילען אויס מוסר-בלעטלעך. מאָרגען איז זונטאָג — קיין שפאציר-גאנג!

8.

דער הייליגער זונטאָג ווערט באַעהרט דערמיט, וואָס מען גיט די אַרעסטאַנטען קיין מיטאַג-מאַהלצייט גיט. אַ קליין שטיקעל ברויט מיט אַ בלעכענע טאַס שוואַרצע, גיט זיסע קאַפע, דאַס איז דער פריהשטיק. דער אָבענד-מאַהלצייט איז אַ ווירערהאַלונג פון דעם פריהשטיק מיט דעם אונטערשיד, וואָס די קאַפע איז שוין טערער און די בלעכענע טאַס פּערראַסטער. איך צווינג זיך צו דערשלינגען אַ זופּ פּערמאַכענדיג די אויגען. עס האָט אַ מעם פון פעמע וואָסער פון נעוואַשענע געשיר, מיט אַ ביטערע אַנדייטונג דערצו פון געברענטע ברויט.

שפּאַצירען געהן איז אַבגעשאַפט אין דעם הייליגען טאַג. די לופט איז דורכגענומען מיט דער מרה-שחורה פון דורכאויסיגע-שטילקייט. נאַכמיטאַג דערהער איך ווי עס סקרימשעט די אינ-ווייניגסטע טיהר. עס הערט זיך אַ שטאַרקע שאַרבעריי פון קליידער: די וואָהלמעטיגע דאַמען פון מוסר-זאַגעריי פאַר-נעהמען דאַס זייערע זיך-פלעצער. די טיהרען פון דער מערדער-גאַלערעע ווערן טהיילווייז געעפענט אויף אַ פּופּצענהמעל פון אַ ווינקעל. די אַרעסטאַנטען בלייבען אין זייערע צעללען מיט די שומרים אַוועקגעשטעלט ביים אַריינגאַנג פון דער גאַלערעע.

אַלעס איז שטיל. אין דעם דריקענדען שטילשווייגען הער איך ווי מיין האַרץ קלאַפט. אַ לייכטער שאַמען געהט דורך איבער דער פינעמטער פאַדלאַגע; ער ווייזט זיך איצט אויף די נראַטעס. איך הער די שטיקע טריט פון פּילצענע זויהלען. שווייגזאַם געהט דער שליסער פאַרביי דער צעללע, ווי אַ פּלאַטערנדע געהיימנים וואַרפענדיג איהר שאַמען איבער אַ געמאַטערטער נשמה. מיין

בליק כאפט דעם בלאַנק פון אַ רעוואָלווער, וואָס שטעקט פון זיין טאַש.

פּלוצלונג דערהערען זיך די זיסע טענער פון אַ פירעל אַבקליני-גענדיג אין קאַרידאָר. פּרויעזשטימען פילען אָן די מעלאָדיע: „נעהענטער מיין גאַט צו דיר, נעהענטער צו דיר“. לאַנגזאַם ברייטערט זיך אויס דאָס געזאַנג, הויבט זיך העכער, ווערט אַנגע-קלונגען אין דער אונטערשטער גאַלערעע און היכט אָב אין מיינ צעללע „נעהענטער צו דיר, צו דיר“.

די קלאַנגען שטאַרבען אָב. אַ דיקע שטימע רערט אַרויס: „לאַמיר תּפּלה טהאָן“. די מעטאָלישע האַרטקייט פון דער שטימע קלינגט ווי אַ באַפּעהל. די שומרים שטעהען מיט געבויגענע קעפּ. זייערע ליפּען מורמלען נאָך דעם אונגעזעהנעם רעדנער: „אונזער פאַטער, וואָס ביסט אין הימעל, גיב אונז דיווען טאַג אונזער טעגליכען ברויט... פאַרניב אונז אונזערע עבירות ווי מיר פאַרגיבען די, וואָס זיינען געגען אונז —“

„אַ ליגען די מעשה, צום טיפּעל!“ שרייט איינער אויס פון דער אויבערשטער גאַלערעע. פון די צעללען הערט זיך אַ פאַר-שטיקטער געלעכטער. צוטומעלטע לויפּען די בעאַמטע אַרויף צו דער גאַלערעע. עס ווערט אַ גרעסערער טומעל. „אַרדנונג!“ קעצישע קולות און פייערייען פאַרטרינקען דעם פּערוואַלטערס שטימע. טיהרען ווערען מיט רציחה געעפענט און פּערמאַכט. פון דעם דונערען פון בראַזגענדען אייזען קאָן מען פּערטויבט ווערען. פּלוצלונג ווערט אַלעס אַנשוויגען: די שומרים זיינען שוין צור געקומען צו די גאַלערעען. מען הערט נור די האַסטיגע טריט אויף די שפיץ־פינגער.

מען קאָן ניט געפינען דעם פאַרבּרעכער. דער גלאַק קלינגט דעם אַבענד מאַהלצייט. די אַרעסטאַנטען שטעהען אין די טיהרען, די טאַסען אין די הענד, פאַרטיג צו באַקומען קאַפּעע.

„גיט ניט דעם ממורבֿי־הנ... קיין אַבענד־מאַהלצייט! קיין אַבענד־מאַהלצייט!“ דונערט דער פּערוואַלטער.

אַ הייליגע זונטאַג־ברכה!

די טיהרען ווערען פּעריגעלט, און מיר זיינען פּערשלאַסען פאַר דער נאַכט.

.9

אן אויפגערעגטער געה איד ארום אין מיין צעללע. פריק איז ניט געשטארבען! ער איז שוין כמעט אויסגעהיילט. איד האָב זי־ כערע אינפארמאציען: דער „בלינדער“ ארעסטאנט האָט מיר גע־ געבען דעם צייטונגס־אויסשניט אין צייט פון שפּאַציר־גאַנג. „איהר זייט אַ שלעכטער שיסער“, האָט ער זיך מיט מיר גערייצט. די ענטווישונג שטעכט מיר אין האַרצען. איד פיהל דאָס אזוי שטאַרק ווי אַ קאטאסטראָפּע. מיין פּערשפּאַרט זיין, די ביטערקייט פון געפענגניס־לעבען, די צוקונפּט — אַלץ ווערט פּערטרונקען אין דעם ים פון אונגליק ביי דעם געדאַנק פון מיין דורכפאַל. ביטערע געדאַנקען שטויסען זיך אין מח; זעלבסט־בעשולדיגונג איבערוועל־ טיגט מיר. איד בין דורכגעפאַלען! דורכגעפאַלען!... עס האָט געקאַנט זיין אַנדערש, ווען איד וואָלט געגאַנגען צו פּריק'ן אין וואָהנונג. אזוי איז טאַקע געווען מיין אורשפּרינגליכע אַבזיכט. אָבער דאָס הויז איז געווען בעוואַכט. אויסער דעם האָב איד קיין צייט ניט געהאַט צו וואַרטען: דעמזעלבען אין־דער־פּריה האָבען די צייטונגען געמעלרעט פּריק'ס אַבזיכט צו פּאַהרען קיין ניו יאָרק. איד בין געווען ענטשלאָסען, אַז ער זאָל זיך פון מיר ניט אַרויס־ דרעהען. איד האָב דאָרום באַשלאָסען צו האַנדלען גלייך. דאָס איז געווען אייגענטליך זיין פּייגהייט, וואָס האָט איהם געראַטע־ וועט — ער האָט זיך בעהאַלטען אונטער'ן שטוהל! האָט זיך געמאַכט טויט! און איצט לעבט ער, דער וואַמפּיר... און האַמסטעד? ווי וועט דאָס ווירקען אויף די דאָרטניגע אומשטענ־ דען? ווען פּריק וואָלט געשטאַרבען, וואָלט קאַרנעניע זיך געאַיילט איינגעהן מיט די סטרייקער אויף אַבמאַכונגען. דער כיטערער שאַטלענדער האָט זיך בלוז בענוצט מיט פּריק'ן אום צו צושטערען די געהאַסטע יוניאָן. ער אַליין איז געווען אַבוועזענד. מען האָט איהם ניט געקאַנט האַלטען פּעראַנטוואָרטליך. דער פּערפאַסער פון „טריאומפּירענדע דעמאָקראַטיע“ איז זעהר עמפּינדליך, ווען מען קריטיקירט איהם. ווען פּריק וואָלט געווען אויסגעשלאָסען, וואָלט די פּעראַנטוואָרטליכקייט פאַר די צושטענדען אין האַמסטעד גע־ פאַלען אויף קאַרנעניע. אום אַנצהאַלטען זיין ראַלע אַלס אַ פּריינד פון אַרבייט, וואָלט ער געמוזט ענדיגען דעם שאַרפען קאַמפּף. ווען

די אומשטענדען וואָלטען אזוי געגאנגען וואָלט דאָס געווען אַ שטאַרקער שטויס פאַרווערטס פאַר אַנאַרכיסטישער פּראָפּאַגאַנדאַ. יעדענפאַלס, וואָלטען מעגען זיך מאַנכע פּעראַורטהיילען מיין טהאַט, די אַרבייטער אָבער וואָלטען ניט געקאַנט זיין בלינד, זיי וואָלטען זעהן דאָך די ווירקליכע אומשטענדען און די פּראַקטישע ווירקונג פון פּריק'ס טויט. אָבער זיין געזונד ווערן...

און דאָך ווער קאָן וויסען? עס קאָן זיין, אַז עס זאָלען זיין איצט דיזעלבע רעזולטאַטען. אויב ניט, איז דער סטרייק געווען שוין אין דער ווירקליכקייט פּערלאָרען ווען די שטאַהל־אַרבייטער האָבען געלאָזט די מיליין באַזעצען האַמסטער. דאָס האָט דער קאַמפּאַניע געגעבען די געלעגענהייט אַנצופילען די פאַבריקען מיט סקעכס. אָבער אויב דער סטרייק אַפילו זאָל זיין פּערלאָרען — אונזער פּראָפּאַגאַנדאַ איז די הויפט זאַך, וואָס מען דאַרף נעהמען אין אַנבעטראַכט. די האַמסטעדער אַרבייטער זיינען דאָך בלוז אַ זעהר קליינער טהייל פון דעם אַמעריקאַנער אַרבייטער קלאַס. ווי וויכטיג דיזער גרויסער קאַמף זאָל ניט זיין, די זאַך אָבער פון גאַנצען פּאַלק איז דאָס וויכטיגסטע. און זייער אַמת'ע זאַך איז אַנאַרכיזמוס. אַלע אַנדערע איז שוין אַריינגענומען דעריין; דער אַנאַרכיזמוס אַליין בלוז קאָן לייעזען די אַרבייטער פּראַגע. קיין אַנדער זאַך פאַרדיענט ניט קיין אויפּמערקזאַמקייט. די ליידען פון איינציגע, פון גאַנצע מאַסען, זיינען אונפערמיידליך אונטער קאַ- פיטאַליסטישע אומשטענדען. אַרעמקייט און עלענד מוז זיך שטענדיג פּערמעהרען; דאָס איז אונפערמיידליך. אַ רעוואָלוציאַנער קאָן ניט זיין בעאיינפלוסט בלוז פון סענטימענטען. מיר בלוטען פאַר'ן פּאַלק, מיר ליידען פאַר זיי, אָבער מיר ווייסען דעם ווירקליכען קוואַל פון זייער עלענד. אונזער גאַנצע ציוויליזאַציאָן, פּערדאַרבען ווי זי איז ביז'ן וואַרצעל, מוז צושטערט ווערן, כדי צו געבוירען אַ נייע ציוויליזאַציאָן. בלוז דאָן, ווען עקספּלאָטאַ- ציאָן וועט אָנגעשאַפט ווערן, וועט אַרבייט געווינען גערעכטיגקייט. אַנאַרכיזמוס אַליין נאָך קאָן רעטען די וועלט.

דיזע בעטראַכטונגען בערוהיגען מיר עטוואָס. דאָס וואָס מיר איז ניט געלונגען אויסצופיהרען דעם געווינשטען צוועק קרייניקט מיר שרעקליך, און איך פיהל זיך זעהר געפאַלען. אָבער דער איינציגער ליידענדר דערפון זאָל איך זיין. בעטראַכטענדיג ריכ-

מיג די זאך, קאן דער פיזישער רעזולטאט פון מיין טהאט ניט פאר-
קלענערען איהר פראפאגאנדיסטישען ווערט. און דאס איז דאך
תמיד די הויפט זאך. דער הויפט צוועק פון מיין א ט ע נ ט א ט
איז געווען צו ציהען די אויפמערקזאמקייט אויף אונזערע סאציאלע
אונגערעכטיגקייטען; צו ערוועקען א לעבעדיגען אינטערעס פאר די
ליידען פון פאלק דורך אן אקט פון זעלבסט-אויפאפפערונג; ארויס-
צורופען דיסקוסיאן וועגען די אורזאכען און דעם צוועק פון אזא
טהאט, און דורך דעם ווייזען דער וועלט די לעהרען פון אנארכיז-
מוס. די לאגע אין האמסטעד האט געשאפען א פסיכאלאגישען
סאציאלען מאמענט. וואס איז דא וויכטיג ווי די פערזענליכע
פאלגען פאר פריק'ן זיינען? וואס פאר א נפקה מינה איז דא
וועגען די פיזישע רעזולטאטען פון מיין אטענטאט? די קאנ-
דיציאנען, וועלכע זיינען נויטיג פאר פראפאגאנדא זיינען דאך
דא: די טהאט איז אויסגעפיהרט געווארען.

וואס מיר אליין אנבעלאנגט. איז מיין ענטווישונג זעהר א
ביטערע, ווירקליך. איד האב געוואלט שטארבען פאר דער זאך.
אבער איצט וועלען זיי מיר שיקען אין געפענגניס — זיי וועלען מיר
באגראבען לעבעדיגער הייט...

ניט וועלענדיג ציהט זיך מיין האנד צו דער לאץ פון מיין
ראק בעת איד דערמאן זיך פלוצלונג אויף מיין גרויסען פערלוסט.
אין יסורים לעב איד ווידער איבער די סצענע אין דער פאליציי-
סטאציאן אין דעם דריטען טאג פון מיין ארעסט... גראבע הענד
כאפען ארום מיינע ארעמס און מען זעצט מיר אריין אין א שטוהל
איבער געוואלט. מיין קאפ בויגט מען אָב מיט רציחה אויף הינטען
און איד קוק אן דעם שעה. ער כאפט מיר פאר'ן האלז.

„עפען דיין מויל! דו פערדאמטער, עפען דיין מויל!“

אלעס שווינדעלט פאר מיינע אויגען, דער שרייבטיש
דרעהט זיך ארום צימער, די בלוט פערלאפענע אויגען פון דעם
שעה קוקען אויף מיר פון דער פארלאגע, זיינע פיס טאראפעצען
הויד אין דער לופט און אלעס דרעהט זיך, דרעהט זיך...

א שארפען שטאך אין מיין צונג דערפיהל איד, מיינע באק-
ביינער ווערן צונויפגעדריקט ווי מיט א שרויף און מיין מויל ווערט
אויפגעריסען, צועפענט.

„וואס זאכסטו דערצו, עה?“

דער פאליצי־שעף שמעהט פאר מיר, אין זיין האנד האלט
 ער די דינאמיט פאטראנע.
 „וואס איז דאס, הא?״ פאדערט ער מיט זידלעריי.
 „א צוקערקע“, ענטפער איך איהם צו להכעיס.

10

ווי איבערפילט מיט קריינקונג זיינען דיזע צוויי וואכען גע-
 ווען! נאך אלץ קיין נאכריכט פון מיינע קאמעראדען. דער
 פערוואלטער בריינגט שוין מיר מעהר ניט קיין פאסט; קענטיג
 אז ער רעכענט מיין לעצטע ענטזאגונג אלס ענטשיידען. אבער
 מען ערלויבט מיר שוין איצט צו קויפען צייטונגען; אין זיי קאן
 זיך געפינען אפשר עפעס וועגען מיינע פריינד. ווען איך וואלט
 נור געקאנט אויסגעפינען וועלכע פראפאגאנדא זיי מאכען פון מיין
 מהאט, און וואס זי און פעריא טהוען! איך גאהר צו וויסען
 וואס מיט זיי האט פאסירט. אבער דאס אינטערעסירט מיך
 בלויז אלס רעוואלוציאנער. זיי זיינען אזוי ווייט פון מיר —
 מען צעהלט מיך גאר ניט צווישען די לעבעדיגע. אין דרויסען
 איז אלעס אזוי ווי געווען, אזוי ווי קיין זאך וואלט גאר ניט פא-
 סירט. פריק איז שוין איצט גאנץ געזונד; ער איז ווידער ביי
 זיין שרייב־טיש, מעלדען די צייטונגען. ווייטער איז קיין וויכטי-
 געס ניטאָ. די פאליצי־האט קענטיג אויפגעגעבען איהר געיעג.
 ווי לעכערליך עס האט זיך געמאכט דער פאליצי־שעף כאפענדיג
 מיין פריינד מאַלאַק, דעם ניו יארקער בעקער! די חוצפה פון די
 בעצאמטע אריינצונארען אן ארבייטער, וועלכער פערדעכטיגט נאָר-
 נישט, איבער'ן גרענעץ פון שטאאט, און דאן ארעסטירען איהם
 אלס מיינעס א מיטהעלפער. איך רעכען, אז ער מוז זיין דער
 איינציגער אנארכיסט, וועלכען די פאליצי־קאן געפינען. מיין
 פריינד דער נעגער האט דאס מיר געלאזט וויסען וועגען דער
 אריינכאפונג פון מיין פריינד. אבער איך האב וועגען דעם ניט
 געהאט קיין זארג: איך האב געוואוסט אז דער „שווייגענדער
 בעקער“ וועט זיך ווייזען טויב און שטום. קיין איין ווארט האבען
 זיי פון איהם ניט געקאנט ארויסקריגען. מאַלאַק'ס בעפרייאונג
 האט אוועקגעשמעלט דעם שעף אין א זעהר לעכערליכער לאַגע.
 איצט דורשט ער נאך נקמה און זוכט מסתמא א קרבן נאָהענט

ערנעץ אין אלעגהעני. אבער אויב די גענאסען וועלען שווייגען וועט אלעס גוט זיין, ווארים איד בין געווען פארויכטיג ניט איבער צולאזען קיין סליאר. איד האב זיי געזאגט, אז איד פאהר קיין שיקאגא, וואו איד ערווארט צו בעקומען א שטעלע. אויף גאלד'ן און באוער'ן קאן איד זיך פערלאזען. אבער דער דאזיגער מאן, דער ע....., וועלכען איד האב געטראפען וואהנענדיג אינ'ם זעלבען הויז מיט גאלד'ן, האט אויף מיר געמאכט דעם איינדרוק אלס א מענש, אויף וועלכען מען קאן זיך ניט פערלאזען. איד זאל אזא בעשטימט גארנישט פערטרויען און איד האב מורא, אז ער קאן קאמפראמעטירען די אנדערע. פאר וואס זיינען זיי אזעלכע פריינד מיט איהם, פארשטעה איד ניט? ער איז אפשר נאר קיין גענאסע ניט אפילו. די אנארכיסטען פון אלעגהעני דארפען מיט אזא ניט האבען קיין געמיינשאפטליכעס. עס טייג פאר אונז ניט צו חבר'ן זיך מיט די, וועלכע דענקען כרושוואזנע.

מיין פערטראכטקייט ווערט איבערגעריסען פון א שומר, וועלכער לאזט מיר וויסען, אז מען „דארף מיר אין קאנצעלאריע“. דארט איז פאר מיר א בריעה, אבער מען דארף צוצאהלען פאסט־געלד. וויל איד בעצאהלען?

„א פאסטקע“, פליהט מיר דורך דער געדאנק אין קאפ גע־הענדיג מיט דעם אויפזעהער. איד מוז שטעהן פעסט דערויף, אז איד וויל ניט ערהאלטען קיין גענארטע בריעה.

„נאך בריעה פון האמסטער?“ גיב איד א פרעג דעם גע־פענגניס־פערוואלטער.

ער אונטערדריקט שנעל זיין שמייכעל. „ניין, דאס פאסט־שטעמפעל איז פון ברוקלין, ניו יארק“.

איד גיב א קוק אויפ'ן קאנווערט. די האנדשריפט איז אויגענשיינליך פון א פרוי, אבער די שריפט איז קלענער אלס איהרע. איד גאהר נאך נאכריכט פון איהר. דער בריעה איז פון ברוקלין — אפשר א ד ע ק א ד ר ע ס ע I

„איד וועל נעהמען דעם בריעה, פערוואלטער“.

„גוט. איהר וועט איהם דא עפענען“.

„דאן וויל איד דעם בריעה ניט“.

איד הויב אָן אַרויסצוגעהן, נור דער פּערוואַלטער האַלט מיך צוריק:

„נעהם איצט מיט דעם בריעה, אָבער אין צייט פון צעהן מינוט מוזטו מיר איהם צוריקקעהרען. קאַנסט איצט געהן.“ איד אייל זיך צו מיין צעללע. אויב אין דעם בריעה אין פאַראַז עפעס וויכטיגעס, דאַן וועל איך איהם פּערניכטען: איך האָב קיינע פליכטען ניט צום שונא. ווען איך עפען מיט ציטע־רענדע הענר דעם בריעה פאַלט אַרויס אַ פּאַפּירענער דאַלאַר. איד גיב אַ קוק אויף דער אונטערשריפט, עפעס אַן אונבאַוואוסטער נאַמען. איד לויף שנעל דורך די שוּרות. אַן אונבאַוואוסטער סימפּאַטיזער שיקט מיר גרוסען אין נאַמען פון דער מענשהייט. „איד בין ניט קיין אַנאַרכיסט“ — לעז איד — „אָבער איך ווינש אייך גליק. מיין סימפּאַטהיע איז אָבער מיט דעם מענשען, ניט מיט דער טהאַט. איד קאַן באַרעכטיגען אייער פּערווד. לע־בען, מענשליך לעבען איבערהויפט, איז הייליג. קיינער האָט קיין רעכט ניט אַוועקצונעהמען דאָס וואָס ער קאַן ניט געבען.“

איד פּערבריינג אַ רוהלאַזע נאַכט. מיין שכל קעמפּט מיט דעם פּראָבלעם, וואָס איז געקומען אַזוי אונערוואַרטעט. קאַן דען עמיצער, וואָס פאַרשטעהט מיינע מאַטיווען, צווייפלען אין דער באַרעכטיגונג פון דעם אַטענטאַט? לאַזענדיג אַן אַ זייט די גע־זעצליכקייט, קאַן דען זיין אַ פּראַגע וועגען דער מאַראַליטעט פון דער טהאַט? עס איז ניט מעגליך צו פאַרמישען געזעץ מיט גע־רעכטיגקייט, זיי זיינען געגענגעזעצט. דאָס געזעץ איז אונמאַ־ראַליש: דאָס איז די פאַרשווערונג פון הערשער און גלחים געגען די אַרבייטער, אום אויפצוהאַלטען זייער אונטערטעניגקייט. צו זיין געהאַרצאָם צום געזעץ הייסט צו צושטימען, אויב ניט דירעקט בעטהייליגען זיך אין דיזער פאַרשווערונג. אַ רעוואַלוציאַנער איז דער אמת'ער מאַראַלישער מענש: פאַר איהם זיינען די אינטע־רעסען פון דער מענשהייט דאָס העכסטע. זייער ערפּאָלג איז זיין איינציגער צוועק אין לעבען. רעגיערונג און איהרע געזעצע איז דער געמיינשאַפטליכער שונא. אַלע מיטלען זיינען באַרעכטיגט אין דעם נאַבעלען קאַמפּף פון פּאַלק געגען דיזען שרעקליכען פּלוך. דאָס געזעץ! דאָס איז דאָס ערץ־פאַרברעכען פון די יאַהרהונדער־

טער. דער וועג פונ'ם מענשען איז דורכגעווייקט מיט דעם בלוט וואָס דאָס האָט פּערנאַסען. קאָן דען דיזער גרויסער פּאַרברעכער בעשטימען רעכט? זאל אַ רעוואָלוציאַנער רעספּעקטירען אַזאַ קאַריקאַטור? דאָס וואָלט דאָך מיינען צו פּאַראַייביגען מענשליכ-כע שקלאַפּעריי.

ניין, דער רעוואָלוציאַנער האָט קיינע פליכטען ניט צו דער קאַפיטאַליסטישער מאָראַל. ער איז דער סאַלראַט פון דער מענש-הייט. ער האָט געווידמעט זיין לעבען צום פּאַלק אין זייער גרויסען קאַמפּף. דאָס איז אַ ביטערע מלחמה. דער רעוואָלוציאַנער קאָן ניט אָבהאַלטען זיך פון דיענסט, וואָס דער קאַמפּף לייגט אויף איהם אַרויף. און ווען דאָס זאל אַפילו זיין די פליכט פון טויט. מונטער און מיט פרייד וואָלט ער שטאַרבען טוויזענדע מאָהל נור צו דערנעהענטערען דערמיט דעם טריאומף פון פרייהייט. זיין לעבען בעלאַנגט צום פּאַלק. ער האָט קיין רעכט ניט צו לעבען אָדער האָבען תענוג ווען אַנדערע ליידען.

ווי אָפט מיר האָבען וועגען דעם דיסקוטירט, פּעריאָ און איר. ער איז געווען אַביסעל גענייגט צו וואוילטאָג; ער האָט זיך נאָך ניט אין גאַנצען בעפרייט פון די טענדענצען פון זיין בורזשואַזנער יוגענד. איין מאָהל אין ניו יאָרק — איר וועל דאָס קיין מאָהל ניט פאַרגעסען — אין אַ צייט ווען אונזער גרופּע האָט נור-וואָס אָנגעהויבען אַרויסצוגעבען די ערשטע אַנאַרכיסטישע צייטונג אין אַמעריקאַ, איז צווישען אונז אַרויסגעקומען אַ געשלעג. קיינער וואָלט עס ניט גלויבען. זיי פלעגען אונז רופּען דער צווילינג. ווען עס פלעגט טרעפען אַז איר פלעג ערנעץ ווייזען זיך אַליין, פלעגט מען מיר פּרעגען בעזאַרנט: „וואָס האָט פּאַסירט? איז אַייער חבר קראַנק?“ דאָס איז געווען אַזוי אונגעוועהנליך; מיר וויינען אַייער דעם אַנדערענס שאַמען. אָבער איין טאָג האָב איר איהם געגעבען אַ פּאַטש. ער האָט פאַרלעצט מיינע הייליגע געפיהלען: אויסצוגעבען גאַנצע צוואַנציג סענט פאַר אַ מאַהלצייט! דאָס איז געווען ניט בלויז פּערשווענדעריש; דאָס איז געווען פּאַזיר טיוו אַ פּאַרברעכער, אונגלויבליך פאַר אַ רעוואָלוציאַנער. איר האָב איהם דאָס פאַר מאַנאַטען לאַנג ניט געקאַנט פּערצייהען. אַפילו איצט — צוויי יאָהר וויינען שוין זינט דאָן אַריבער — און

אין מיר איז פערבליכען א פעררריסליכער געפיהל וועגען דעם. וואָס פאַר א רעכט האָט א רעוואָלוציאַנער צו זיין אזוי זעלבסט־זיכטיג? די באַוועגונג האָט זיך גענויטיגט אין הילף; יעדער סענט איז געווען טהייער. זאָל מען אויסגעבען גאַנצע צוואַנציג סענט אויף איין מאָהל אַבצועסען! ער איז אין מיינע אויגען געווען א פאַררעטער צו דער באַוועגונג. און רענט האָבען מיר פער־שפאַרט שלאָפּענדיג אין די פאַרקען. און אמת אויך, אַז ער האָט געדאַרפט וויסען אַז ער האָט קיין רעכט ניט אויף זיינע פער־דיענסטען, ווען די באַוועגונג נויטיגט זיך אזוי אין געלד. זיין פערטיידיגונג האָט מיך נאָך מעהר געקריינקט: ער האָט פער־דיענט צעהן דאָלאַר יענע וואָך — זיבען האָט ער אוועקגעגעבען פאַר דער צייטונג — דריי דאָלאַר דאַרף ער האָבען פאַר דער וואָך אויף הוצאות — זיינע שיד זיינען נאָך צוריסען דערצו. איך האָב קיין געדולד ניט געהאַט אויסצוהערען אַזעלכע אַרגומענטען. זיי האָבען פשוט געוויזען זיינע בורזשואַזנע געוואָנהייטען. אַן אמת'ער רעוואָלוציאַנער קאַן ניט האָבען אין זינען פערזענליכען קאַמפאַרט. עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען דער באַוועגונג; די נוימען פון דער באַוועגונג, דאָס איז די ערשטע זאַך. יעדער סענט וואָס מיר האָבען אויסגעגעבען פאַר זיך אליין האָט געהייסען אזוי געאַרבייט שווער צו פאַרדיענען דאָס געלד. אָבער ער האָט דאָך פיעל אוועקגענומען פון דער זאַך. אמת, דער רעוואָלוציאַנער מוז דאָך לעבען. אָבער לוקסוס איז אַ פערברעכען; ערגער, דאָס איז אַ שוואַכקייט. מען קאַן לעבען אויף פינף סענט אַ טאַג. צוואַנציג ציג סענט פאַר איין מאָהלצייט! אונגלויבליך. דאָס איז געווען נוילה.

אַרעמער צוויילינג! ער איז געווען טיעף געקריינקט, אָבער ער האָט געוואוסט אַז גערעכט בין איך. דער רעוואָלוציאַנער האָט קיין פערזענליכען רעכט ניט אויף קיין זאַך. ער מוז זיך אויסהימען פון שטאַרקער לייעבע אַדער ליידענשאַפט. זיין איינציגע גרויסע לייעבע דאַרף זיין דאָס פאַלק; דאָס דאַרף זיין ביי איהם די העכסטע ליידענשאַפט. געוועהנליכע מענשליכע סענטימענטען זיינען ניט ווערט דעם ווירקליכען רעוואָלוציאַנער: ער לעבט פאַר דער מענשהייט, און ער מוז תמיד זיין גרייט אַבצורופען זיך אויף איהר רוף. דער רעוואָלוציאַנערער סאָלדאַט טאָר ניט זיין

אוועקגעצויגען פון שלאכט־פעלד דורך דעם בעצויבערענדען גע-
זאנג פון ליעבע. אין אזעלכע שוואכקייטען ליגט א גרויסע גע-
פאהר. דער רוסישער טיראן האט אפט געזוכט צו פאנגען זיין
קרוב דורך א שעהנע פרוי. אונזערע קאמערציען דארטען זיינען
פארויכטיג ניט צו חבר'ן זיך מיט קיין פרוי, סיידען מען איז
איבערצייגט אין איהר רעוואלוציאנערען כעראקטער. זאגאר איהר
פאסיווער אינטערעסירען זיך מיט דער באוועגונג אין ניט גע-
ניגענד. די ליעבע קאן זי פשוואנדלען אין א דליה אבצושערען
איינעמס גבורה. בלויז מיט א פרוי, וועלכע האט זיך געווידמעט
פאר אקטיווען אנטהייל, מעג זיך דער רעוואלוציאנער בעפריינדען.
זייערע פאלשטענדיגע קאמערציעשאפט וואלט געווען א געגענזייטי-
גע אינספיראציע, א קוואל פון שטייגענדער קראפט. זייענדיג
גלייך, פאלקאם סאלידאריש, וואלטען זיי מיט ערפאלג געקאנט
דינען פאר דער זאך פון פאלק. אונזעהליגע רוסישע פרויען קאנען
דינען דערין אלס עדות — סאפיא פעראוסקאיא, ווערא פינגער,
ווערא זאסולטיש און פיעלע אנדערע העלדישע מארטירערניס, וואס
זיינען געפייניגט געווארען אין די קאזעמאטען פון שליסעלבורג,
בערגאבען געווארען לעבעדיגערהייט אין פעטראפאולאווסקער
פעסטונג. וואס פאר א איבערגעבענהייט, וואס פאר א פעסט-
קייט! פאלקאמענע קאמערציען זיינען זיי געווען, אפט זאגאר
שטארקער אלס די מענער. בראווע, נאבעלע פרויען, וואס פילען
אן די טורמעס און די עטאפען, וואנדערען דעם שווערען וועג...

די סיבירישע סטעפעס ערהויבען זיך פאר מינע אויגען. זייער
צוואווארפענע ברייטקייט שימערט אין די זונ'ס שטראהלען און
בלענדעט די אויגען מיט דעם ווייסען גלאנץ. די אונענדליכע
איינזאניגקייט מאטערט דעם בליק און גליווערט דעם מארד. עס
אטהעמט אריין דעם קאלטען טויט אין הארצען און כאפט ארום
די נשמה מיט דעם פחד פון וואהנזין. אומזיסט זוכט דאס אויג
א גענעזונג פון דיווען ווייסען מאנסטער, וועלכער דיקט צונויף
לאנגזאם מיט זיין אומארמונג און סטראשעט צו פארשלינגען דיך
אין זיין פערפרויענעם תהום. דארט, אין דער ווייט, וואו דאס
בלויע טרעפט זיך צונויף מיט דאס ווייסע, ווערט די אויבערפלעכע
בעפארבט מיט א דיקען פאס רויטקייט. דער רויטער פאס גורט
ארום דעם יונגפרויליכען בוזים, ווערט רויטער און געדיכטער און

בעציהט דעם באַרג מיט אַ דונקעלער לענטע, וועבענדיג און קראַנ-
צענדיג זיין וועג מיט פערליינגערענדע יסורים, דאָס פערשווינדענ-
דיג אין חלל און דאָס ווידער ערהויבענדיג זיך אין דער הויך.
און עס ווייזט זיך אַ מאַן מיט אַ פרוי, האַנד אין האַנד, זייערע
קעפּ געבוניגען, אויף זייערע אַקסלען אַ שווערע קרייז, לאַנגזאַם
דורכטרעטענדיג דעם וועג אַרויף, און אַהינטער זיי אַנדערע, מענער
און פרויען יונגע און אַלטע, אַלע מיעד פון דער שווערער משא, טרעטענדיג אין דעם מדבר פון יסורים, צווישען טויט און שוויי-
גענהייט, אויסער דעם טרויערפולען קלאַנג, קלאַנג פון די
קייטען...

„אַרויס, נו, שפּאַצירען!“

ווי אין חלום געה איד אין דער לענג פון דער גאַלערעע. דער
קול פון מיין מיטשפּאַצירער קלינגט דומם אין מיניע אויערען.
איד פאַרשטעה ניט וואָס ער זאָגט. ווייס ער עפעס וועגען
ניהיליסטען, טראַכט איד?

„ביילי, האָט איהר ווען עס איז געלעזען וועגען ניהיליסטען?“
„געווייס, בערק. ווען איד האָב לעצטענס געאַרבייט דאַרטען
אונטען, האָט מיר אַ מאַן געליהען אַ בוך. אַן אַנטיק פון אַ בוך.
וואָרט ווי רופּט מען זיי?“
„ניהיליסטען.“

„יא, געווייס. וועגען עפעס ניהיליסטעס. דאָס בוך רופּט זיך
איינזאַן סטראַדזשאַף.“

„ווי איז דער נאָמען?“

„עפעס אַזוינס. איינזאַן סטראַדזשאַף אָדער סטראַגאַף.“

„אַ, איהר מיניט איינזאַן סטראַגאַף, יא?“

„יא, ניהיליסטען פּלאַן, פאַרשטעהט זיך. נו, האַכען זיי
געוואַלט אַוועק/הרג'ענען אַלע שררות, מאַכען פון זייערע אייגענע
איינעם פאַר קיסר. פאַרשטעהסט? פיקסע חברה-לייט, איד
מאָד אַ וועט. נור איינזאַן איז געווען אַ צו האַרטער ביסען פאַר
זיי. ער איז געוואָרען אַ שפּיאַן. פאַלט ער אַרײַן אין אַלערליי גע-
שלעגען, און עמיצער האָט גענומען און אויסגעברענגט איהם נאָר
די אויגען. אָבער ער איז אַ יונג מיט ביינער און... איד געדריינג
ניט ווי דאַרט איז דער סוף, אָבער —“

„איד ווייס די געשיכטע. דאָס איז שונד. דאָס דערצעהלט
 ניט דעם אמת וועגען — “
 „אַה, זאָל דאָס געהן צום טייפּעל! הערט, בערק, מיינט
 איהר אז זיי וועלען מיר אויפהענגען? וועט דער ריכטער קיין
 רחמנות ניט האָבען אויף אַ בלינדען מענשען? קוקט נאר און
 מיינע אויגען. כמעט אַ בלינדער, איד שווער ביי נאָט, אז איד בין.
 זיי וועלען דאָך ניט נעהמען און אויפהענגען אַ בלינדען מענשען.
 וועלען זיי?“

דאָס רחמנות געבעט ריהרט מיר ביים האַרצען. און איד פאַר
 זיכער איהם אז זיי וועלען ניט הענגען קיין בלינדען מענשען.
 זיינע אויגען ווערען ליכטיגער, זיין געזיכט ווערט בעלזיכטען מיט
 האַפענונג.

פאַר וואָס איז איהם אזוי טהייער דאָס לעבען, וואונדער איד
 זיד. וואָס פאַר אַ ווערט האָט לעבען אַהן אַ הויכען צוועק, ניט
 בעגייסטערט פאַר רעוואָלוציאַנערע אידעאַלען? ער איז קליין און
 פייג: ער זאָגט ליגען צו ראַטעווען זיין פעל. ער ליידעט נאָר
 ניט אויף זיינע אויגען. אָבער פאַר וואָס זאָל איד פון זיינט וועגען
 ליגען זאָגען?

מיין געוויסען פלאַגט מיר פאַר וואָס איד האָב געהאַט די
 שוואַכקייט אין דעם מאַמענט. איד טאָר ווייטער ניט ערלויבען
 אַז סענטימענטאַליטעט זאָל מיר בעאיינפלוסען. דאָס איז אונ־
 ווירדיג פאַר אַ רעוואָלוציאַנער.

„ביללי“ — זאָג איד אַ ביסעל טרוקען — „פיעל אונשולדיגע
 מענשען האָט מען שוין געהאַנגען. די ניהיליסטען צום ביי־
 שפּיעל — “

„אַה, זאָלען זיי געהן צום טייפּעל! וואָס קימערט דאָס מיר
 פאַר זיי! וועלען זיי מיך הענגען, דאָס וואָס מיר קימערט
 צו וויסען.“

„עס קאָן זיין אז זיי וועלען“, ענטפער איד זייענדיג אויפגע־
 רעגט פאַר וואָס ער פראַפּאָנירט מיין אידעאַל. אויף זיין פנים
 גיסט זיד אויס אַ שרעק. ער שטעלט אויס אויף מיר אַ פאַר
 אויגען, זיינע ליפּען צועפענען זיד.

„יא“, זאָג איד ווייטער, „עס קאָן זיין אז זיי וועלען אייך
 אויפהענגען. גענוג אונשולדיגע מענשען האָבען שוין געהאַט אזאָ

שיקואל. איד דיינק ניט אז איהר זייט אונשולדיג, אָדער אז איהר זייט בלינד. איהר דארפט ניט דיזע ברילען, אייערע אויגען פעהלט גארנישט. נור פארשטעהט מיד, ביללי. איד וויל ניט אז זיי זאלען אייד הענגען. איד גלויב ניט אין תליות. אָבער איד מוז אייד זאגען דעם אמת, און איהר זייט בעסער ענטשלאסען פאר דאָס ערגסטע."

דער אויסדרוק פון שרעק פערשווינדט ביסלעכווייז פון זיין פנים. אויף זיינע באַקען טרעטען אַרויס דונקל־רויטע פלעקען פון אויפגעקאכטייט.

"איהר זייט משוגע! וואָס טויג מיט אייד צו ריידען יעדענפאלס? איהר זייט אַ פערדאָמטער אַנאַרכיסט. איד בין אַ גוטער קאַטהאָליק, איד וויל אז איהר זאלט דאָס וויסען! איד האָב ניט אַלע מאָהל געטהאָן וואָס רעכט איז, אָבער דער גוטער פאָטער, דער גלח, האָט אָנגענומען מיין וידוי לעצטע וואָך. איד בין ניט אזא פערדאָמטער מערדער ווי איהר, פערשטאָנען? דאָס איז געווען אַ צופאַל. איד בין כמעט אַ בלינדער, און דאָס איז אַ קריסטליך לאַנד, געלויבט איז גאָט. זיי וועלען ניט הענגען אַ בלינדען מאַן. און מעהר זאלט איהר צו מיר ניט ריידען!"

11

די טעג און די וואַכען פערלויפען אין אויסמאַטערעדער איינטאָניגקייט, וועלכע ווערט איבערגעריסען בלויז פון מיין זאָרג וועגען דעם אַנקומענדען פּראָצעס. דאָס איז מסתמא אַ טהייל פון געפלאַנטער האַרט־הערציגקייט ניט צו לאַזען מיר וויסען וועגען דעם בעשטימטען טאָג. "זייט פערטיג, מען קאָן אייד רופען יעדע צייט", האָט דער געפענגניס־פּערוואַלטער מיר געזאָגט. אָבער די שאַטענס ווערן לענגער, די טעג קומען און געהען, און מיין נאָמען איז נאָך אַלץ ניט ערשינען אין דעם געריכט־קאַלענדאַר. פאַר וואָס דיזע מאַטערנים? לאַמיר שוין דאָס איבערקומען. מיין אויפגאַבע איז שוין כמעט אויסגעפיהרט — די ערקלעהרונג אין געריכט און דאָן איז מיין לעבען פאַרטיג. איד וועל שוין מעהר ניט האָבען די מעגליכקייט צו אַרבייטען פאַר דער זאָך. איד מעג דאָ רום אָבגעזעגענען זיך מיט דער וועלט. איד וועל שטאַרבען צופריע־דען, אַ חוץ סיידען וואָס איד האָב טהיילווייז ניט אויסגעפיהרט

מיינע פלענער. די ביטערקייט פון ענטווישונג נאָגט מיין האַרץ. אָבער וואָרום? די פיזישע רעזולטאַטען פון טהאַט קאַנען ניט ווירקען אויף איהר פראַפּאַנדיסטישען ווערט. פאַר וואָס זשע דיזער פּערדרום? איד דאַרף שטעהן העכער דעפּו. אָבער די אָבלאַכענדע שטעכ-ווערטלעך פון בעאַמטע און אַרעסטאַנטען פּערוואונדען מיך „אַ שלעכטער שיסער ביסטו, האָ?" זיי חלום'ט זיך נאָר ניט ווי שאַרף זייערע אונבעדאַכטע שפּיזען זיינען. איד שמיכעל און זוך צו מאַכען זיך גלייכנילטיג בעת מיין האַרץ בלוטיגט. פאַר וואָס זאַל איד, אַ רעוואָלוציאַנער, זיין געריהרט פון אַזעלכע באַמערקונגען? דאָס איז שוואַכקייט. זיי זיינען אַזוי ווייט נידריגער פון מיר; זיי לעבען אין דעם זומפּ פון זייערע ענגע פּערוזענליכע אינטערעסען; זיי קאַנען ניט פאַרשטעהן. און דאָך קאָן אַמאַל דאָס קוואַקען פון פּרעש גרייכען צום אַדלערס נעסט און צושטערען די רוה פון דער הויכקייט.

דער „טראַסטי" געהט דורך אין דער ליינג פון דער גאַ-לערעע. ער געהט לאַנגזאַם, אבשטויבענדיג די אייזערנע פאַרענצע, דאָן גיט ער זיך אַ קעהר און קלאַפט אַן עטליכע מאַהל לייכט אין טיהר מיט דעם קאַנטשוג. ער לעהנט זיך אָן ביי דער וואַנד, בויגט זיך אָן ווי כלומרשט אַבצואווישען דאָס געזימס פון טיהר — זיין האַנד מאַכט אַ שנעלע באַוועגונג, אַ פּערוויקעלט ווייס פאַ-פּיערעל ווערט אַריינגעשאַסען צווישען די אונטערשטע גראַמעס און פאַלט לעבען מיינע פּיס. „אַ שטייפקייט" שעפּטשעט ער מיר צו.

גלייכנילטיג הויב איד אויף דאָס צעטעלע. איד האָב קיין בעקאַנטע ניט אין געפענגניס; מסתמא בעט דאָס עמיצער פון די אונגליקליכע אַ סיגאַרעט. אַוועקלייגענדיג דאָס צעטעל צווישען די בלעטער פון צייטונג, ווער איד איבערראַשט ווען איד געפּין אַן דאָס איז געשריבען אין דייטש. פון וועמען זאַל דאָס קאַנען זיין? איד גיב אַ קוק אויף דער אונטערשריפט. קאַרל נאָלד? דאָס איז אונמעגליך. דאָס מוז זיין אַ פאַסטקע! ניין אָבער, די האַנד שריפט — דעריין קאָן איד קיין טעות ניט האַבען: די דראַכנע קלאַהרע שריפט איז אַהן צווייפעל נאָלד'ס. אָבער ווי אַזוי האָט ער אַריינגעשמוגעלט דיזען צעטעלע. איד פיהל ווי דאָס בלוט ניט

מיר אַ שפּאַר צום קאַפּ ווען מיינע אויגען לויפען דורך די שורות געשריבען מיט אַ בלייפּעדער: ער און באַוער זיינען אַרעסטירט; זיי געפינען זיך איצט אין געפענגניס אָנגעקלאַגט אין אַ פאַרשווערונג צו טויטען פּריק'ן; געהיים־פּאַליצייסטען האַבען געשוואַרען אַז זיי האַבען זיי געזעהען מיט מיר צוזאַמען לעבען דעם הויז וואו פּריק'ס אַפּים איז. זיי האַבען געדונגען אַן אַדוואַקאַט, זאָגט זיך אין צעטעל. וואַלט איד זיך וועלען בענוצען מיט דעם אַדוואַקאַט? איד האָב דאָך אַוראיי קיין געלד ניט און זאָל פון ניו יאָרק אַויד ניט ערוואַרטען עפעס אַזעלכעס, וואַרים מאַסט — וואָס איז דאָס? — וואַרים מאַסט האָט זיך אַבגעטרייטעלט פון דער טהאַט — דער גלאַק קלינגט אַב די שפּאַציר־שטונדע. קוים וואָס איד קאַן, מיט שווערקייט, צוגעהן צו דער גאַלערעע. איד פּיהל אַז מיר פּיבערט: קוים וואָס איד שלעפּ מיינע פּים און איד פאַל צו צו דער פאַרענצע.

„זייט איהר קראַנק, אַהליק?“ דאָס מוז זיין דעם נעגער'ס שטיי־מע. מיר איז טרוקען אין האַלז; מיינע ליפּען קאַנען זיך ניט באַווער־גען. ווי דורך אַ טומאַן זעה איד דעם שומר צוקומענדיג. ער פּיהרט מיר אַריין אין צעללע און לאַזט אַראַב דאָס בעטעל. „איהר קאַנט זיך צולייגען.“ דער שליסעל גיט אַ קלונג און איד בלייב אַליין.

די ריינע מאַרשירט פּערביי, אַהין און צוריק, אַהין און צוריק. די גלייכמעסיגע טריט קלאַפען מיר אין מאַרד ווי מיט האַמערס. ווען וועלען זיי שוין אויפהערען? איד פּיהל שרעק־ליכע קאַפּ־שמערצען — איד ביז גערן וואָס איד דאַרף ניט שפּאַצירען — דאָס איז געווען אַ גוטסקייט פון דעם נעגער וואָס ער האָט גערופּען דעם שומר — איד האָב געפּיהלט אַזוי קראַנק. וואָס איז עס געווען? אַה, דאָס צעטעל! וואו איז עס? די מעגליכקייט אַז איד האָב עס פאַרלאָרען צורודערט מיד. האַסטויג הויב איד אויף די צייטונג פון פאַרלאַגע. מיט ציטערענדע הענדר צועפען איד די בלעטער. אַה, עס איז דאָ! ווען איד וואַלט עס ניט געפינען, פּרעג איד זיך, וואַלט איד אפּשר מיינען אַז דאָס האָב איד נור פּאַנטאַזירט? דער אנבליק פון צוקנייטשטען שטיקעל פּאַפּיער ערוועקט אין מיר שרעק. נאָלד און באַוער דאָ! אפּשר — אויב זיי האַלטען

זיך געהערין — וועט אלץ אַבגעהן כשורה. זיי זיינען דאך אונז שולדיג. זיי קאנען דאס באווייזען. אבער מאַסט! ווי קאן דאס מעגליך זיין? נאטירליך, ער איז געווען אונצופרידען וואס איד האב אנגעהויבען צו חבר'ן זיך מיט די אויטאָנאָמיסטען. אַבער ווי אזוי קאן דאס מאַכען אַ נפקה מינה? אין אזא צייט! וואס פאַר אַ ראַלע קאן שפילען פערזענליכעס געפעלען אָדער ניט גע־פעלען ביי אַ רעוואָלוציאָנער, ביי אַ מאַסט — דער העלד פון מיינע ערשטע יאהרען אין אַמעריקא, דער נאָמען, וואס האָט אזוי באַ־וועגט מיין האַרץ דאָן אין דער קליינער ביבליאָטעק אין קאָוונאָ! מיין לעהרער, דער פערפאַסער פון קריגס־וויסנשאַפֿט — דער אידעאָלער רעוואָלוציאָנער — ער זאָל מיך דענוציירען, אַב־טרויסלען זיך פון פראַפּאָגאַנדאַ דער טהאָט?

דאס איז אונגלויבליך! איד קאן דאס זיך ניט פאַרשטעלען. זי וועט מיר מסתמא ניט פאַרפעהלען שרייבען וועגען דעם. איד מוז וואַרטען ביז איד וועל פון איהר הערען. אַבער נאָך אַלעמען איז דאך נאָלד אַליין מאַסט'ס אַ פאַרגעטערער; ער וואַלט ניט זאָגען עפעס אַזעלכעס געגען מאַסט'ן, סיי־דען ער איז איבערצייגט אז דאס איז אמת. און דאך איז עס קוים בעגרייפליך. ווי קאן מען זיך ערקלעהרען אזא ענדערונג אין מאַסט'ן? צו פאַרלייקער־נען די נאַנצע פערנאַנגענהייט, זיין גלענצענדע פערנאַנגענהייט! ער איז דאך תמיד געווען אזוי שטאַלץ דערויף און אויף זיין עקס־טרעמען רעוואָלוציאָניזם. עפעס אַז אונגעהייערער מאַטיוו מוז שטעקען אַהינטער אזא פערלייקענונג. דאס האָט דאך צו זיך קיין גלייכען ניט אין די אַנאַלען פון אַנאַרכיזמוס. אַבער וואס פאַר אַ מאַטיוו זאָל דאס קאנען זיין? ווי העלדיש האָט ער געהאַנדעלט בעת דער היימאַרקעט טראַגעדיע — האָט עפענטליך געראַטהען צו געברויכען גוואַלט כדי צו נעהמען ראַכע פאַר דער קאַפיטאַליסטי־שער פאַרשווערונג. ער האָט וואַהרשיינליך בעגריפען די געפאַהר פון דער רעדע, פאַר וועלכער ער איז דערנאָך פער'משפּט געוואָרען אין בלעקוועלס־אייילענד. איד געדיינקט זיין רעבעלישע האַלטונג. ווען ער איז אוועק אין געפענגניס. ווי האָב איד פאַרגעמערט זיין שטאַרקען גייסט, ווען איד האָב איהם בעגלייט אויפ'ן וועג אַהין! דאָס איז געווען עפעס מעהר ווי מיט אַ יאהר צוריק און עס זיינען דאך בלויז עטליכע מאַנאַטען ווי ער איז אַרויס. אפשר — זאָל

דאס מעגליך זיין? א פיינלינג? האט די ערפארהונג אין גע-
 מעננים בעאיינפלוסט זיין איצטיגען פעהאלטען זיך? סטייטש,
 עס איז דאך שרעקליך צו דענקען וועגען דעם. מאסט — א פיינ-
 לינג? ער, וועלכער האט זיין גאנצען לעבען געווידמעט פאר דער
 באוועגונג, האט געאפפערט מיט זיין ערוועהלונג אין רייכסטאג
 פאר זיין קאמפראמיסלאזער עהרליכקייט, וועלכער איז געשטאנען
 אין אוואנגארד זיין גאנצען לעבען, אין פנים פון געפאהר און פער-
 ניכטונג — ער א פיינלינג? דאס איז אונמעגליך אז ער זאל
 פלוצלונג ענדערען זיינע אנזיכטען פון לעבענס-לאנג. וואס האט
 איהם געקאנט באוועגען צו דענונצירען מיין טהאט? פערזענליכע
 פיינדשאפט? ניין, דאס וואלט געווען א זאך פון קליינליכער איי-
 פערזוכט. זיין פערטרויען איז מיר אלס רעוואלוציאנער איז גע-
 ווען אהן א שיעור. האט ער דען ניט ארויסגעשיקט א געהיימען
 צירקולאר מען זאל מיר העלפען אין מיינע פלענער וועגען רוס-
 לאנד? דאס איז געווען דאך א בעווייז פון אבסאלוטען פער-
 טרויען. א מענש קאן ניט בייטען זיין מיינונג אזוי פלוצלונג. נאך
 ווייניגער קאן דאס האבען א ווירקונג אויף אבצוטרויסלען זיך פון
 א טעראריסטישען אקט. איד קאן קיין ערקלעהרונג ניט געפינען,
 סיידען — זאל עס מעגליך זיין? — מורא פאר פערזענליכע
 פאלגען. מורא, אז מען קאן איהם האלטען פערזענליכע אונטער-
 אפער. אזא מעגליכקייט איז ניט אויסגעשלאסען. דער שונא
 האסט איהם ביטערליך, און וואלט זיך אנכאפען פאר יעדער גע-
 לענענהייט, וואלט זאגאר פארשווערען זיך אום צו הענגען איהם.
 אבער דאס איז דאך דער פרייז וואס איינער מוז בעצאהלען פאר
 זיין ליעבע צו דער מענשהייט. יעדער רעוואלוציאנער איז אונטער-
 ווארפען צו אזא געפאהר. הויפטזעכליך נאך מאסט; זיין גאנצע
 קאריערע איז דאך געווען א צוויי-קאמפף מיט דער טיראניי. אבער
 קיין מאהל פריהער איז ער ניט געווען בעאיינפלוסט פון אזעלכע
 מאטיווען. איז ער דען ניט בערייט צו נעהמען אויף זיך די פער-
 אנטווארטליכקייט פאר זיין טעראריסטישער פראפאגאנדא, וואס
 דאס איז געווען די טהעטיגקייט פון זיין גאנצען לעבען? פאר
 וואס איז ער עפעס פלוצלונג בעפאלען פון אזא פחד? איז דאס
 מעגליך? איז דאס מעגליך?...

מיין נשמה ווערט געפייניגט פון מאטערענדען צווייפעל. מיין

הארץ ווערט ארומגעקלאמערט פון פערצווייפלונג, ווען איד מוז
 ניט וועלענדיג זיך אליין געשטעהן אז דאס איז די מעגליכע וואר-
 הייט. אבער עס קאן ניט זיין. נאלד האט געמאכט א טעות. עס
 קאן גאר זיין אז דער בריעה איז א פאסטקע; קארל האט דאס ניט
 געשריבען. אבער איד קאן זיין האנדשריפט אזוי גוט. דאס איז
 זיין האנדשריפט, זיינע! אפשר וועל איד אין דער פריה קריגען
 א בריעה. זי — זי איז די איינציגע וועמען איד קאן גלויבען —
 זי וועט מיר זאגען —

מיין קאפ איז שווער. אן אויסגעמאטערטער לייג איד זיך
 אויפ'ן בעטעל. אפשר מארגען... א בריעה...

12.

„אייערע זיינען דא. ווילט איהר זיי זעהן?“ פרעגט דער
 פערוואלטער.

„וועלכע א י י ע ר ע ?“

„אייערע שותפים, באוער און נאלד.“

„מיינע קאמערארען, מיינט איהר. קיין שותפים האב איד ניט.“

„די זעלבע זאך. ווילט זיי זעהן? זייערע ארוואקאטען זיי-“

נען דא“.

„יא, איד וויל זיי זעהן.“

געוויס, איד אליין דארף קיין פארטיידיגונג ניט. איד וועל
 אליין פיהרען מיין זייט פון פראצעס און וועל ערקלעהרען מיין
 טהאט. אבער איד וועל זיין גערען צו טרעפען זיך מיט מיינע קא-
 מערארען. וואס קאנען זיי פיהלען וועגען זייער ארעסט — אפשר
 זיינען זיי גענויגט מיד צו בלאמירען. און וואס איז זייער האל-
 טונג אין בעצוג צו מיין טהאט? אויב זיי האלטען אויך מיט
 מאסט'ן —

מיינע געדאנקען זיינען זעהר וואכזאם, ווען דער שומר בע-
 גלייט מיד אין קארידאר. לעבען וואנד, זיצענדיג לעבען א קליינעם
 טישעל דערזעה איד נאלד'ן מיט באוער'ן. מיט זיי זיינען צוויי
 אנדערע מענער; זייערע ארוואקאטען, ריינק איד. אלע אויגען
 דרינגען מיד שארף דורך מיט נייגעריגקייט. נאלד געהט צו צו
 מיר. זיין האלטונג איז עטוואס נערוועז, אין זיינע געדיכט בע-
 ברעהמטע אויגען זעהט זיך דער בליק פון שטריינגען ערענסט.

ער כאַפט אָן מיין האַנד. דער האַנד־רוק איז וואַרעם, אינטים, ווי ער וואַלט אַריינגיסען זיין אומבאַגרעניצטען פערטרויען צו מיר אין האַרצען. פאַר אַ מאַמענט ווער איך איבערוועלטיגט פון אַ כוואַליע פון דאַנקבאַקייט: איך וואַלט וועלען אומאַרמען איהם. אָבער נייגעריגע אויגען גראַבען זיך אַיין אין מיר. איך גיב אַ קוק אויף באַוער'ן. אויף זיין גוטמוטהיגען פאַרברוינטען פנים איז אַ מונטערער שמייכל. דער שומד רוקט צו אַ שטוהל צום טיש און שפאַרט זיך אַליין אָן אויף דער פאַרענצע. זיין אַנוועזענהייט האַלט מיר אַיין: ער וועט מעלדען דעם פערוואַלטער אַלעס וואָס דאָ וועט גערעדט ווערן.

איך ווער פאַרגעשטעלט פאַר די אַדוואַקאַטען. דער קאַנ־טראַסט אין זייער אויסזעהן ווייזט אַז זיי האַבען פערבראַכט לעבענס־לאַנג אין לעגאַלע דריידלאַך. דער יונגערער, קענטיג ניט לאַנג אויסגעשטודירט, איז שנעל, וואַכזאַם און ריידעוודיג. ער מאַכט דעם אַינדרוק פון אונגעדולדיגעם ערוואַרטונג און אין זיין לאַנגליכען, שמאַלען סעמיטישען פנים זעהט זיך כיטרעקייט. ער צולאַכט זיך אין ערקלעהרונגען וועגען דער גוט־האַרציגער צושטיי־מונג פון זיין בעריהמטען קאַלעגע אַנצונעהמען די פיהרונג פון מיין פראַצעס. זיין פעהאַלטען זיך צו דעם עלטערען אַדוואַקאַט איז פול מיט רעספעקט, כמעט ביז פעהייליגונג. דער לעצטער זעהט אויס ווי זייענדיג געלאַנגווייליגט, און ער שווייגט.

„וויילט איהר עפעס זאָגען, קאַלאַנעל?“ שלאָגט איהם פאַר

דער יונגער אַדוואַקאַט.

„נאַרנישט.“

ער רעדט אויס די איינציגע זילבען שאַרף, אַבנעהאַקט. זיין קאַלעגע בלייבט אין פאַרלעגענהייט, ווי אַ שוהל־אינגעל, וועלכען מען כאַפט עפעס ביי אַז עבירה.

„איהר, מר. בערקמאַן?“ פּרעגט ער.

איך דאַנק זיי פאַר אינטערעסירען זיך מיט מיין פראַצעס. אָבער איך דאַרף קיינע פערטהיידניגער ניט, ערקלעהר איך, ווייל איך רעכען זיך ניט פאַר שולדיג. איך בין פאַראינטערעסירט אויסשלוסליך אין דער מעגליכקייט צו געבען אַן עפענטליכע ער־קלעהרונג אין געריכט. ווען איך זאַל זיין פערטראַמען דורך אַז אַדוואַקאַט, וועט פון מיר אַוועקגענומען ווערן די געלעגענהייט. און

דאס איז דאס וויכטיגסטע פאר מיר קלאהר צו מאכען פאר'ן פאלק דעם צוועק פון מיין טהאט, די אומשטענדען —

דאס שווערע אטהעמען אנטקעגען מיר שלאגט מיר איבער. איד גיב א קוק אויף דעם קאלאנעל. זיינע אויגען זיינען געשלאסען און פון די צועפענטע ליפען הערט זיך די רעגולערע אטהמונג פון שטארקען שלאף. א בליק פון לייכטען פערלירען זיך לויפט דורך איבער'ן פנים פון דעם יונגען אדוואקאט. ער הויבט זיך אויף מיט אן אומשולדיגען שמייכל.

„איהר זייט מיער, קאלאנעל. דא איז שרעקליך שטיקענר.“

„לאמיר געהן“, ענטפערט דער קאלאנעל.

אן ענטמוטהיגער קעהר איד זיך צוריק אין מיין צעללע. דער אלטער אדוואקאט — ווי ווייניג איהם האט פאראינטערע-סירט מיין ערקלעהרונג! ער איז גאר איינגעשלאפען. סטייטש דאס איז דאך א פראגע פון לעבען און טויט, דאס בעריהרט דאך דעם וואהלזיין פון דער וועלט! מיר האט זיך אויסגעוויזען אלס א גליק וואס איך האב די מעגליכקייט קלאהר צו מאכען מייע מאטיווען פאר אינטעליגענטע אמעריקאנער — און ער איז גאר איינגעשלאפען! דער יונגער אדוואקאט איז אויך געווען אב-שטויסער מיט זיין פארהאלטען זיך פון אויבען אראב, מיט א מין גרויסמוטהיגקייט אויס רחמנות „צו האבען א נאר אלס א קליענט“, ווי ער האט זיך אויסגעדריקט וועגען מיין ענטשיידונג אליין צו פיהרען מיין פראצעס. ער רעכענט מסתמא אזא פיהר-רונג אלס זעלבסטמערדעריש. עס קאן זיין, אז וואס אַנבעלאנגט די פאלגען איז דאס טאקע אזוי. אבער פאר מיר איז דאס, וואס דער אורטהייל קאן זיין א שטרענגערער, גאנץ גלייכגילטיג. איך וועל לאנג סארוויסאי ניט לעבען. די איינציגע וויכטיגע זאך פאר מיר איז מיין ערקלעהרונג. און דיווער מענש איז איינ-געשלאפען! אפשר רעכענט ער מיר גאר פאר א קרימינעלען פערברעכער. נאר וואס קען איד ערווארטען פון אן אדוואקאט, ווען אפילו א שטאהל-ארבייטער האט מיר ניט געקאנט פארשטעהן? מאסט אליין —

צוזאמען מיט דעם נאמען האב איך זיך דערמאנט, אז דער

שומר האָט מיר געגעבען בריעף אין דער צייט פון דעם אינטערוויו מיט די אַרוואַקאָסטען. דריי בריעף; איינער איז פון איהר! ענדליך! פאַר וואָס האָט זי פריהער ניט געשריבען? זיי האָבען אַפנים געהאַלטען דעם בריעף אין קאַנצעלאַריע. יאָ, דער סטעמד פּעל פון פּאַסט איז שוין אַ וואָך אַלט. זי וועט מיר מסתמא ער קלעהרען וועגען מאָסט'ן — אָבער וואָס נוצט עס? איך בין דאָך שוין איצט זיכער, אַז דאָס איז אַזוי. איך האָב דאָס גאַנץ קלאָהר געלעזען אין גאַלד'ס אויגען. דאָס איז אַלעס אמת. נאָר איך מוז זעהן וואָס זי שרייבט.

ווי יעדע שורה אַטהעמט מיט איבערגעבענהייט צו דער זאך! זי איז די אמת'ע רוסישע רעוואָלוציאָנערקע. איהר בריעף איז פול מיט ערביטערונג געגען דער האַלטונג פון מאָסט און זיינע אַרויטאַנטען אין די דייטשע און אידישע אַנאַרכיסטישע קרייזען. אָבער זי שרייבט ערמוטהיגענדע און ערמונטערענדע ווערטער. זי בעריהרט די טרויעריגע פינאַנציעלע לאַגע פון דער קליינער קאַמונע, וואָס באַשטעהט פון איהר, פעדיאַ און איינעם אַדער צוויי אַנדערע קאַמעראַדען. און זי שליסט מיט דער באַמערקונג, אַז עס איז נאָך גוט וואָס מען דאַרף קיין געלד ניט פאַר געזעצליכער פּערטהידיגונג אַדער אַרוואַקאָסטען.

וואָס פאַר אַ פעסטקייט! זי און פעדיאַ זיינען נאָך אַלעמען די איינציגע אמת'ע רעוואָלוציאָנערען אין אונזערע רייען. פון אַלע איבעריגע האָבען אַלע אין זיך עפעס אַ שוואַכקייט. איך קאָן זיך אויף זיי ניט פּערלאָזען. די דייטשע גענאַסען זיינען שווער, פלעגמאַטיש, זיי פּעהלט די רוסישע בעגייסטערונג. מיר וואונדערט ווי אַזוי זיי האָבען אַרויסגעבראַכט אַ ריינסדאַרף. ער איז סיידיען דער אויסנאַהם. פון דער דייטשער באַוועגונג איז גאַרנישט צו ערוואַרטען, סיידיען אפּשר פון די אויטאָנאָמיסטען. אָבער זיי זיינען דאָך מעהר ניט ווי אַ הייפּעלע, גאַנץ אומבעדייט טענד; זייער גאַנצע לעבעדיגקייט באַשטעהט פון דער שנאה צווישען מאָסט'ן און פּויקערט'ן. און אפילו פּויקערט אויך. די גאַנצע טהעטיגקייט פון זיין קרייז איז הויפּטזעכליך פּערנומען מיט זיין פּערזענליכער רעהאַביליטירונג. דאָס איז אפילו גאַנץ נאַטירליך, פאַרשטעהט זיך. געגען איהם איז געטהאָן געוואָרען

א נוואלטיגער אונרעכט.*) עס איז מערקווירדיג וואס די פאלשע באשולדיגונג גענען איהם האט איהם ניט פארטריבען אין גאנצען אז מען זאל פון איהם מעהר ניט וויסען. זיין ערהאלטען זיך אין דער באוועגונג איז צו פערדאנקען זיין אויסהאלטונג, יא, מען קען זאגען זיין מאראלישען קוראזש, וואס איז אויסערנעוועהנליך. מאסט'ס ערקלעהרונגען, וואס זיינען פול מיט ביטערע זידלערייען, מאכען דעם איינדרוק פון פערזענליכע פיינרשאפטליכע געפיהלען. וואס פאר א רעש איך האב פעראורזאכט אויף דער ערשטער אידישער אנארכיסטישער קאנפערענץ ווען איך האב געפאדערט, אז די באשולדיגונגען געגען פויקערט'ן זאלען אונטערזוכט ווערען! דער רעזולטאט איז געווען, אז די באשולדיגונג האט לחלוטין ניט געקאנט באוויזען ווערן. אבער די מאסטיאנער האבען זיך ניט געלאזט איבערצייגען, זייענדיג פארבלענדט פון מאסט'ס שנייד דענדער רעדנער־קראפט. און איצט... איצט וועלען זיי ווידער נאכפאלגען בלינד. נאטירליך, זיי וועלען ניט וואגען צו נעהמען אן אפענע שטעלונג געגען מיין טהאט; יעדענפאלס ניט די אידישע גענאסען. נאך אלעמען, רויכערט דאך אין זייער הארצען נאך דער רוסישער רעוואלוציאנערער פייער. אבער מאסט'ס האל־טונג געגען מיר וועט זיי בעאיינפלוסען; דאס וועט שטיקען זייער בעגייסטערונג און אויף אזא אופן זיין א געגענווירקונג צו דער פראפאגאנדא. די לאסט פון אניטאציאן, פון מאכען פראפאגאנדא פאר מיין אקט וועט מוזען פאלען אויף איהרע שולטערען. זי וועט זיין ווי דער איינזאמער סאלדאט אין פעלד. זי וועט אנטשטיינען איהר גאנצע ענערגיע, דעריין בין איך זיכער. אבער זי וועט זיין אליין. פערדיא וועט אויך פערבלייבען טריי. אבער

(* יאזעף פויקערט איז פאר א געוויסער צייט געווען איינער פון די אנארכיסטישע פיהרער אין עסטרייך. געגען איהם איז אנגעפיהרט געווארען די באשולדיגונג אז ער האט ארויסגעגעבען דער פאליציי דעם אנארכיסט נעווע, וועלכער איז פעראורטהיילט געווארען צו צעהן יאהר געפענגניס. פויקערט האט אונאויפהעלליך בעהויפטעט, אז די בעשולדיגונג געגען איהם קומט פון פאליטישע שונאים. זיכער איז יעדער פאלס, אז נעווע'ס ארעסט איז געווען ניט דורך פערראשה, נור גיבער אויס אונפארזיכטיגקייט.

וואָס קען ער טהאָן? ער איז ניט קיין רעדנער. אזא איז אויך קיינער ניט פון די איבעריגע פון דער קאָמונע. און מאָסט? מיר זיינען אלע געווען אזוי אינמיטן... דאָס איז זיין פערפֿלֿוכטע צייט פערזוכט און פייגהייט דערצו. יא, הויפטזעכליך פייגהייט — ער קאָן דאָך ניט פיהלען גענען מיר איצט קיין אייפערזיכטיגקייט! ער איז ערשט ניט לאַנג אַרויס פון געפענגניס — דאָס האָט אויף איהם געמוזט אַרויפבריינגען אַן אימה. דער שוועכלינג! ער וועט זוכען צו פארקלענערען די ווירטונג פון מיין אַקט, אפשר פאראלזירען אין גאַנצען דעם פראַפאָנאָדיטישען איינפלוס פון דיזער טהאַט... בין איד איצט אַליין געבליבען — מיט דער אויסנאַהם פון איהר — גאַנץ אַליין. דאָס איז אימער אזוי. איז דען „ער“ ניט געווען אַליין, מיין געליעבטער „אונבאוואוסטער“ גריי געוויצקי — אַליין איזאַלירט, פערשטויסען פון זיינע חברים? אָבער זיין באַמבע... ווי האָט זי דורכגעדרונערט...

איד בין דאָן געווען בלויז אַ אינגעל. וואָרט — דאָס איז געווען אין 1881. איד בין אין גאַנצען אַלט געווען אַ יאהר עלף. נאָך דער מיטאַג אַבוועקסלונג איז דער קלאַס געווען פערזאַמעלט. איד האָב נאָר וואָס פערנומען מיין פּלאַץ, ווען דער לעהרער האָט מיך אַרויסערופען. זיין לאַנגער טייטעל האָט אָנגעוויזען אויף אַ זאַנדערבאַרע פיגור אויף דער רייזער לאַנד־קאַרטע פון רוסלאַנד. „וואָס פאַר אַ פּראָווינץ איז דאָס?“ האָט ער געפרעגט. „זאַסטראַכאַן“.

„צייג אַן איהרע הויפט פּראָדוקטען“.

פּראָדוקטען? דורך מיין מח איז דורכגעגלאַפּען דער נאַמען טשערנישעווסקי. ער איז געווען אין אַסטראַכאַן — איד האָב גע־הערט ווי מאַקסיס האָט בייט עסען גערעדט מיט דער מאַמען.

„ניהיליסטען“, האָב איד אַרויסגעפּלאַצט.

די שילער האָבען זיך צולאַכט; מאַנכע גאַנץ הויך. דער לעהרער איז געוואָרען רויט, האָט אַ זעץ געטהאָן מיט דער „לינייקע“ און די דילען צוברעכענדיג דעם ברעג. פּלוצלונג האָט אַ דונער אַ קראַך געטהאָן. איינס־צוויי — און דאָס שרעקליכע קראַכען האָט צו־שמעטערט די פענסטער־שוויבען, וואָס זיינען צופאַלען אויף די שרייב־טישלעך; די דילען האָבען זיך געטרויסעלט אונטער אונט־זערע פיס. אין צימער איז אַלעס פערשטומט געוואָרען. אַ בליי־

כער ווי דער טויט האָט דער לעהרער אַ טראָט געטהאָן צו דעם פענסטער, אָבער האָט באַלד אָבגעטראָטען אויף צוריק און איז אַרויסגעלאָפּען פון צימער. די שילער אַלע נאָך איהם. איד האָב זיך געוואונדערט דרויסען, וואָס אַלעס אין גאָס איז עפעס דורכ-גענומען מיט פחד און פערדאָכט. אין דערהיים האָבען אַלע גע-רעדט עפעס שטיל, צוריקגעהאַלטען. דער טאַטע האָט געקוקט ביזן און מיט פאָרוואָרף אויף דער מאַמע, און מאַקסיס איז געווען אויסערגעוויינליך שוויגענדיג, נור זיין פנים האָט געלויכטען און די אויגען געפינקעלט. ביינאַכט ווען מיר זיינען געבליבען אַליין אין דעם שלאָפּצימער, איז ער צוגעלאָפּען צו מיין בעט, האָט זיך געשטעלט אויף די קניע, האָט מיר אַרומגענומען און געקוישט און געוויינט און ווידער געקוישט. זיין זאָנדערבאַרע באַנעהמונג האָט מיר צושראַקען. „וואָס איז געשעהן, מאַקסימאַטשאַק?“ האָב איד שטיל געפרעגט איהם. ער איז אַרומגעלאָפּען הין און צוריק איבער'ן צימער, געקוישט מיר און געמורמעלט: „גלענצענד, גלענ-צענד! אַ זיעג!“

צווישען שלוכצען, פאַרשווערענדיג מיר, אַז דאָס וועט בלייבן בען אַ געהיימניס, האָט ער מיר אַריינגעראַמט אַ סוד אין די שרעק-ליכע ווערטער: נאַראַדנאַיאַ וואַליאַ — דער טיראַן אָבגעשאַפּט — פרייע רוסלאַנד...

.13

די נעכט נידערשלאָגען מיר מיט דעם חוש פון איינזאַמקייט. דאָס לעבען איז אַזוי ווייט, אַזוי שרעקליך אָבגעזונדערט — עס האָט מיר אין גאַנצען פערלאָזען אין דיזען מדבר פון שווייגענהייט. דאָס סאָפּען פון די דאַמפּף-מאַשינען אין דער ווייט, מאַכען נאָך בולט'ער די איינזאַמקייט. און דאָך פיהלט זיך אַז דאָס מוראַ'דיגע לעבען איז אַזוי נאָהענט, אַזוי אונגעהויער און פולסירט מיט לעב-האַפטיגקייט, שטראַמענדיג אין זיין געוועהנליכער ריכטונג. און ווי דאָס אַלעס קימערט זיך ניט וועגען מיר, אַוועקגעוואַרפענעם אין דער פינסטער — ווי אַ פונק פון דיזיגען אויווען, וואָס איז אַרויסגעשליידערט געוואָרען אין מיטען פון רויך און פייער אין דעם חושך פון דער נאַכט.

די מאַוים'דיגע בריאה! איהרע אויגען זיינען אונאויסמייד-

ליד; זיי בעוואַכען יעדען טויער פון לעבען. יעדען צונאָנג היטען זיי, טאַמער וועל איד אַרײַנקומען צוריק — איד און די אַנדערע דאָ. עלענדע אונגליקליכע, ווי גערייצט און נערווען זיי ווערן אלץ מעהר, וואָס געהענטער עס קומט צו זייער משפּט! אין זייערע אויגען איז דער בליק פון אַ פּערפּאָלגטען; זייערע פנים'ער אויס-געצויגען און בעקימערט. זייערע טריט שוואַך, צוריקגעהאַלטען, אויסגעמאַטערט פון לאַנגע טעג וואַרטען. בלויז „שוואַרצונג“, דער יונגער נעגער, בלייבט מונטער. מיר פּעהלט אָפּט זיין ברייטער שמייכל אױף זיין גוטמוטהיגען פנים. איד בין זיכער, אַז זיינע אויגען זיינען פייכט געוואַרען, ווען די דריי אױטאָליענער האַבען זיך צוריקגעקעהרט פון געריכט אין דער פּריה. מען האָט זיי פּער-אורטהיילט צום טויט. דושאַו, אַ בחור'ל פון אַ יאָהר אַכצעהן, איז געגאַנגען מיט פּעסטע טריט צו זיין צעללע. זיין ברודער, פּאַסקאַל, איז פּאַרבייגעגאַנגען מיט ביידע הענד פאַרדעקט דעם פנים און האָט שטיל געוויינט. אַבער דער אַלטער, זייער פּאַמער האָט זיך פּלוצלונג אַבגעשטעלט, ווען ער איז פּערבייגעגאַנגען דעם קאַרידאַר. פאַר אַ מאָמענט האָט ער זיך אַ שאַקעל געטהאַן, דאַן האָט ער אַ פאַל געטהאַן פּאַרווערטס, טרעפּענדיג מיט'ן קאַפּ אַן אייזערנע פּאַרענצע און דער קערפּער האָט זיך אַראַבעגלאָזען אױף דר'ערד. פאַר די הענד האַבען איהם די שומרים אַרויפגעשלעפּט אױף די טרעפּ, זיינע פיס האַבען זיך אַבגעשלאָגען אַן די דומפּע, שווערע שטיינער און דאָס פּרישע בלוט האָט זיך רויט צונאַמען איבער זיינע ווייסע האַאר, די אויגען שטאַרפּאַרגלעזערטע. פּלוצלונג האָט ער זיך אַ שטעל געטהאַן, אויסגעגלייכט. זיין קאַפּ אַ הויב געטהאַן הויך אױף צוריק, זיינע הענד אויסגעשטרעקט אין דער הויך און האָט אַרויסגעוויינט הייזעריג, פול מיט פּיין: „אַ, סאַנטאַ מאַריאַ! סײַא אינגאַסענטע, אינאַ —“

דער שומר האָט אַ זעץ געטהאַן מיט זיין קלאַב (בולאַווע). דער אַלטער האָט זיך אַ וויג געטהאַן און איז אַנידערגעפאַלען. „פּאַרטיג! טױטעניוואַך!“ האָט אַ געשריי געטהאַן דער געפענגניס-פּערוואַלטער.

„אינגאַסענטע! טױטעניוואַך!“ האָט אַבגעקויכט די עכאַ אונטער'ן דאָך.

דער אלטער מאן פערפאלגט מיינע טעג. איד הער אלץ דעם געפייניגטען געשריי; זיין פינסטערע פערצווייפלונג גליווערט מיין מארד. די שפאציר-שטונדע איז געווארען אונערטרעגליך. די ארעסטאנטען רעגען מיד אויף; יעדער איז פערזונקען אין זיין אייגענעם פראצעס. די טויטענדע שטילקייט פון געפענגניס ריר טינע ווערט אלץ מעהר אונמעגליך אויסצוהאלטען. די שטענדיגע רציחה און ברוטאליטעט איז שוידערליך. איד ווינש נאָר אז דאָס זאָל שוין אלעס זיין פאַראיבער. די אומבעשטימטקייט פון דער צייט פון מיין משפט איז אַן אונאויפהערליכע מאַטערניס. שוין באַלד צוויי מאָנאַט ווי איד וואַרט. מיין רעדע פאַר'ן געריכט איז שוין צוגעגרייט. איד וואַלט איצט געקאָנט שטאַרבען, אָבער זיי וועלען דאָך אונטערדריקען מיין ערקלעהרונג און דאָס פאַלק וועט בלייבען אונטוויסענד וועגען מיינע אַבזיכטען און מיין צוועק. איד בין דאָך דאָס פאַרפליכטעט צו דער באַוועגונג — און צו די טרייע קאָמערצאַרען — צו בלייבען אויף דער סצענע ביז נאָך דעם פראָצעס. קיין אַנדער זאָך איז ניטאָ מעהר וואָס זאָל מיד צובינדען צום לעבען. מיט דער רעדע וועלען מיינע מעגליכקייטען צו מאַכען פראַפּאָגאַנדאַ זיין אויסגעשעפט. טויט, זעלבסטמאָרד, איז דער איינציגער מעגליכער שלום. יאָ, דאָס איז זעלבסט פאַרשטענדליך. ווען איד וואַלט נאָר געוואוסט דעם טאָג, ווען מיין משפט וועט פאַרקומען און דאָס וועט זיין מיין לעצטער טאָג. דער אַרעמער, אַלטער איטאַליענער — ער און זיינע זיהן, זיי ווייסען ווייניגסטענס ווען זיי וועלען דאַרפֿען שטאַרבען. זיי צעהלען יעדען טאָג; יעדער טאָג ברענגט זיי נעהענטער צו דער ענדע. מען וועט זיי אויפהענגען דאָ, אין הויף פון געפענגניס. אפשר זיינען זיי בעגאַנגען די מאָרד-טהאַט אין דער היץ פון ליידענשאַפט, זייענדיג פראָוואַצירט דערצו. אָבער דער שעריף וועט זיי ערמאָרדען גאַנץ קאַלטבלוטטיג. דאָס געזעץ פון רוה און אַרדנונג!

מען וועט מיד ניט הענגען — און דאָך פיהל איד אז איד וואַלט ליבערשט געווען טויט. מיין לעבען איז שוין אָבגעפאַר-טיגט; עס בלייבט נאָר אויסצופיהרען די לעצטע צערעמאָניע. נאָך דעם — יאָ, איד וועל שוין געפינען אַ וועג. ווען דער משפט וועט אַריבער, וועלען זיי מיד ברענגען צוריק אין מיין צעללע. דאָס לעפעל איז אַ בלעכענע; איד וועל מאַכען שאַרף דעם ברעג

— אַנשארפען אָן דער שטיינערנער פּאַדלאַגע — זעהר שנעל, בייַ נאַכט —

„נומער זעקס, צום געריכט! נרמער זעקס!“

האַט דער שליסער אויסגערופען „זעקס“? ווער איז אין צעללע זעקס? א, דאָס איז דאָך מ י י ז צעללע! איך פיהל ווי אַ קאַלמער שווייס לויפט איבער מיין פלייצע. מיין האַרץ שלאָגט געוואַלטיג, מיינע הענד ציטערען אַ הויב טהאַנענדיג האַסטיג פון דער ערד די צייטונג. נערוועז קעהר איך די בלעמער. דאָס מוז עפעס זיין אַ טעות: מיין נאָמען איז ניט ערשיענען נאָך אין דער אַב-טהיילונג פון געריכטס-קאַלענדאַר. די ליסטע ווערט געדרוקט יעדען מאָנטאָג — א, דאָס איז אַ שבת'דיגע צייטונג — נעכטען האָבן בען מיר געהאַט גאַטעס-דינסט — מוז דאָך היינט זיין מאָנטאָג. אַ, ווי שענדיך! זיי האָבען מיר היינט געגעבען די צייטונג, און עס איז דאָך מאָנטאָג —

דער שאַטען ווייזט זיך אויף מיין טיהר. דער שלאָס ניט אַ קלונג:

„שנעלער אין געריכט!“

קאפיטעל 7.

דער פראצעס.

דאס געריכטיהויז אטהעמט מיט דער קאלטקייט פון א בית-עולם. די מאטע פענסטער-שוויבען ווארפען קריינקליכע שטראהן לען אין דעם שטילען זאאל. אין דער מאטער ליכטיגקייט זעהען די געזיכטער אויס אזוי ווי גייסטער, ווי צו א לוייה. פיינליך בעקוק איד דאס צימער. אפשר מיינע פריינד, אפשר זי. געקומען אפשר גריסען מיר.... אומעטום טרעפען מיינע אויגען קאלטע בליקען. פאליציי און געריכטס-בעאמטע זיין נען אויף אלע זייטען. עטליכע צייטונגס-מענשען קומען צו נע הענטער. עס איז אזא ערנידערונג אז דורך זיי דארף איד ריידען צום פאלק.

„אנגעקלאגטער, שטעלט זיך אויף!“

די געמיינדע פון פענסילווייניע — שרייט דער געריכטס-שרייבער אויס — קלאגט מיר אז אין מערדעריש בעפאלען ה. פריק מיט דער אבויכט צו טויטען איהם; אין מערדערישען אַנ פאל אויף דזשאהן ליישמאן; אין אריינטרעטען מיט מערדערישער שער אבויכט אין די אפיסעס פון דער קארנעניע קאמפאניע דריי מאהל, וואס יעדעס מאהל ווערט גערעכענט פאר א באזונדער אַנ קלאגע; און אין אונגעזעצליכען טראגען וואפען פעהאלטענער הייט.

„אנערקענט איהר זיך שולדיג אָדער ניט שולדיג?“

איד פראטעסטיר געגען דער פערפיעלפאכונג פון די אַנפאל-גען. איד לייקען ניט דעם פערזוד געגען פריק'ן, אָבער די בע שולדיגונג אין אַן אַנפאל אויף ליישמאן'ען איז ניט אמת. איד האב בעזוכט די קארנעניע אפיסעס בלויז —

„אנערקענט איהר זיך שולדיג אָדער ניט שולדיג?“ שלאָגט מיר איבער דער ריכטער.

ניט שולדיג. איך וויל ערקלעהרען —

„דאָס וועלען טהאָן אייערע אַרוואַקאָטען.“

„איך האָב קיינע אַרוואַקאָטען.“

„וועט דאָס געריכט באַשטימען עמיצען צו פערטיידיגען אײך.“

„איך דאַרף קיין פערטיידיגונג ניט. איך וויל מאַכען אַן

ערקלעהרונג.“

„מען וועט אײך געבען דערצו די געלעגנהייט אין דער פאַ-

סענדער צייט.“

אונגערדולדיג פאַלג איך נאָך די פראַצעדורע. אויף וועלכע ניר

צען דאַרף מען דיזע אַלע הקדמות? מיין פּעראָרטיילונג איז דאָך

שוין אַ פאַראַויס בעשטימטע זאַך. די מענער דאַרט אויף די פּלע-

צער פון די געשוואָרענע, זיי דאַרפֿען דאָס ענטשיידען מיין שיקזאַל.

אַזוי ווי זיי וואָלטען געקאָנט פאַרשטעהן! זיי מעסטען מיר אַב

מיט זייערע קאַלטע, אונסימפּאַטישע בליקען. פאַר וואָס האָט מען

זיי צוערשט ניט אויסגעוועהלט אין מיין אַנוועזענהייט? זיי זיי-

גען שוין געזעסען אויף זייערע פּלעצער, ווען איך בין אַריינגע-

קומען.

„איהר קאָנט האָבען דאָס רעכט פיער צו ענדערען“, רופט זיך

אַב דער אנקלעגער.

די נעמען פון די געשוואָרענע זיינען מיר אַכסאַלומ פּרעמד.

אַבער וואָס מאַכט עס אויס ווער עס זיינען די מענשען, וואָס דאַר-

פען זיין מיינע ריכטער? זיי בעלאַנגען דאָך אויך צום שונא.

זיי וועלען טהאָן, וואָס דער הערשער הייסט. און דאָך קאָן איך

אויף אַ מאַמענט פּערהאַלטען די רעדער פון דיזער האַקוס-פאַקוס-

מאַכעריי. איך כאַפּ אַן סתם פיער נעמען פון דער געדרוקטער

ליסטע אַלס מיינע אויסגעוועהלטע געשוואָרענע, און די פיער

נייע ריכטער פאַרנעהמען די פּלעצער.

די פראַצעדורע געהט פאַר. אַ פאַליציסט און צוויי נעגערס,

פּריק'ס באַדינטע, טרעטען פאַר אַלס עדות נאָך דער רייהע. זיי

האַבען מיר געזעהן דריי מאַהל אַריינקומענדיג אין פּריק'ס אָפּיס,

זאָגען זיי אַלס עדות. דאָס איז פאַלש. אַבער איך פיהל גלייכניל-

טיג צו די געדונגענע עדות-זאָגער. אַ הויכער מאַן טרעט אויף.

איך דערקען אין איהם דעם געהיים־פאליציסט, וועלכער האט אזוי פרעך באהויפטעט אין געפענגניס אז ער האט מיך דערקענט. נאך איהם פאלגט א דאקטאר, וועלכער ערקלעהרט אז פריק'ס יעדע וואונד האט געקאנט זיין טויטליך. מען רופט ארויס דושהאן ליישמאן. ער זאגט, אז איך האב איהם געוואלט ערמארדען. „דאס איז א ליגען!“ שריי איך אויס מיט כעס, אבער די שומרים צווינגען מיך צו זעצען זיך. איצט קומט פריק אליין אלס עדות. ער זוכט אויסצומיידען מיין בליק, ווען איך קוק איהם אן. דער אַנקלענער ווענדט זיך צו מיר. איך ענטזאג זיך צו שטעלען פראגען די עדות פון שטאצט. זיי האבען געזאגט פאלשקייטען; קיין האאר אמת איז אין זיי ניטא און איך וויל ניט בעטייליגען זיך אין דיזער חוק־מאכעריי. „רופט די עדות פון דער פערטהיידיגונג“, באפעהלט דער ריכטער.

איך דארף קיין עדות ניט האבען. איך וויל אָבגעבען מיין ערקלעהרונג. דער אַנקלענער פאדערט איך זאָל ריידען ענגליש. איך שטעה אבער דערויף אז איך וויל פאַרלעזען מיין פאַרגעברייטע ערקלעהרונג אין דייטש. דער ריכטער ענטשיידעט אז מען זאָל מיר ערלויבען בעדיענען זיך מיט דעם געריכטס־איבערזעצער. „איך אָרעסיר מיין ערקלעהרונג צום פאַלק“ — הויב איך אָן — „מאנכע וועלען זיך וואונדערען פאר וואָס איך האָב זיך אָבגעזאָגט פון צו האָבען א געזעצליכע פערטהיידיגונג. מיינע טעמים דערצו זיינען צווייפאָד. ערשטענס בין איך אן אנארכיסט: איך גלויב ניט אין געזעצע געמאכטע פון מענשען, וועלכע באַ־צוועקען צו פערשקלאַפען און אונטערדריקען די מענשהייט. צוויי־טענס, אן אויסעראָרדענטליכע ערשיינונג, ווי אן אַמענטאט, קאן ניט זיין געמאסטען מיט דער ענגער מאַס פון לעגאַליטעט. דאָס פאַדערט אַ בליק אויף דעם געזעלשאַפֿטליכען הינטערגרונד אום אז מען זאָל דאָס קאַנען געהעריג פאַרשטעהן. אן אַדוואַקאַט וואַלט זוכען צו פאַרטיידיגען אָדער פאַרמינדערען מיין טהאַט פּונ'ם געזעצליכען שטאַנדפּונקט. די ווירקליכע פראַגע אָבער, וועגען וועלכער עס האַנדעלט זיך, איז ניט מיין אייגענע פערטהיידיגונג, נאָר מעהר פון אַלעס די ערקלעהרונג פון מיין טהאַט. עס איז אַ מעות ווען מען מיינט אז איך ווער דאָ גע'משפּט. דער

ווירקליכער אָנגעקלאַגטער איז דאָ די געזעלשאַפט — די סיסטעמע פון אונגערעכטיגקייט, פון אַרגאַניזירטער עקספּלאַטאַציאָן פון פּאַלס.

די שטימע פון דעם איבערזעצער קלינגט ווי אָנגעפלאַצט און גרילצענד. וואָרט פאַר וואָרט איבערזעצט ער מינע רייד, צו ברעכענדיג די זעצע אין זיין שלעכטען ענגליש אַהן שום צוזאַמען האַנג. די שרייענדע טענער שניידען מיין געהער און מיין האַרץ בלוטיגט הערענדיג זיין זינלאַזע דעקלאַמאַציאָן.

„איבערזעצט גאַנצע זעצע, ניט באַזונדערע ווערטער“, בעט איד איהם.

נעהמט ער און געהט גאָר אַוועק, אַ מאַך טהאַנענדיג אונגע-דולדיג מיט דער האַנד.

„אַ, ביטטע זעצט פאַרט!“ בעט איד איהם אַ פאַרלאַרענער. ער קעהרט זיך צוריק לאַנגזאַם.

„קוקט אין מיין פאַפּיער“, זאָג איד איהם, „און איבערזעצט יעדען זאַץ, ווי איד לעז איהם אָב.“

ער קוקט אויף מיר מיט זיינע גלעזערנע אויגען, שטאַר, ניט זעהענדיג. דער מענש איז אַ בלינדער!

„לאַמיר פאַרטזעצען“, שטאַמעלט ער אַרויס. „מיר האַבען שוין געהערט גענוג“, שלאָגט איבער דער ריכ-טער.

„איד האָב נאָך ניט איבערגעלעזען קיין דריטעל פון מיין פאַפּיער“, שריי איד אויס אַן איבערראַשטער.

„דאַס וועט זיין גענוג.“

„איד האָב זיך ענטזאַגט צו בעדיענען זיך מיט פאַרטיידיגער כּדי איד זאָל קריגען צייט צו —“

„מיר וועלען ערלויבען אַיך נאָך פינף מינוט.“

„אַבער איד קאָן אין אַזאַ קורצער וויילע ניט ערקלעהרען.

איד האָב אַ רעכט צו זיין אויסגעהערט.“

„מיר וועלען אַיך אויסלערנען אַנדערש.“

מען באַפּעהלט מיר אָבגעהן פון עדות־שטוהל. עטליכע געד-שוואַרענע הויבען זיך אויף פון זייערע פלעצער. אַבער דער פּראָד-קוראַר געהט צו זיי צו און ראַמט זיי עפעס אַיין אַ סוד. זיי בלייבען

אויף זייערע פלעצער. אין זאאל ווערט שטיל, ווען דער ריכטער הויבט זיך אויף.

„האט איהר עפעס צו זאגען, פאר וואס מען זאל ניט ארויס-געבען איבער אייך דעם אורטהייל?“

„איהר ווילט דאך מיר ניט לאזען ריידען“, ענטפער איד.

„אייער יוסטיץ איז א פארס“.

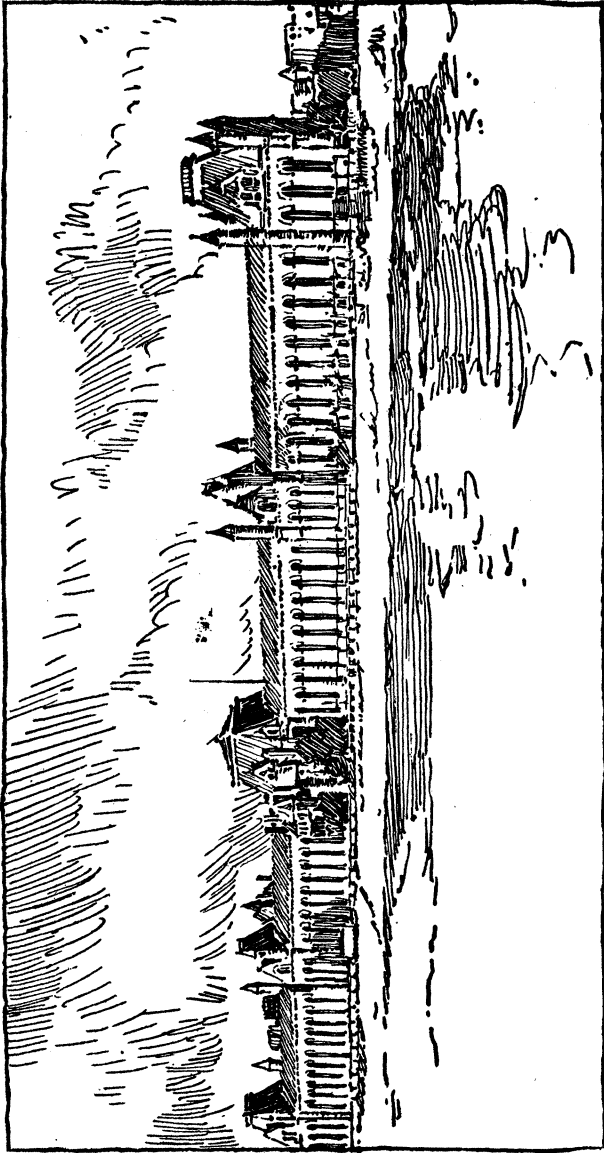
„שטיל!“

א בעטויבטער הער איד די פויל-זומענדע שטימע פונ'ם ריכטער-שטוהל. שנעל פיהרען מיר די שומרים ארויס פון גע-ריכטס-הויז.

„דער ריכטער איז געווען גאנץ געלאסען צו אייך“, שטעכ-ווערטעלט זיך דער געפענגניס-פערוואלטער, צוויי-און-צוואנציג יאהר! גאנץ שטיף, עה?“

צווייטער טייל

דאס צוכט-חויז

הויפט געביידע פון דער יודעסערן פענעטענשיארי אף פעטליוויניא

קאפיטעל 1.

פערצווייפעלמע געדאנקען.

1.

„איצט קענט איהר זיך דא מאכען בעקוועם, ווי ביי זיך אין דערהיים. איהר וועט דא בלייבען א היבשע וויילע, הא, הא!“ ווי אין א חלום הער איך די שארפע רייד. ווי איז דאס, רעדט דער מאן צו מיר? פארוואס לאכט ער? איך פיהל זיך אזוי פערמאטערט. איך וואלט אזוי געוואלט זיין אליין! אבער אט איז די שטימע אנשוויגען געווארען; די טריט דערווייטערן זיך. אלעס איז שטיל, און איך בין אליין. אן אונטער בעשרייבליכע שווערקייט דריקט מיר. איך פיהל ווי אויסגע-מוטשעט, מיין מוח איז פוסט. שווער פאל איך אנדער אויפ'ן בעט. דעם קאפ איינגעגראבען אין שטרויענעם קישען, מיט א צובראכען הארץ, פערזינק איך אין א טיעפען שלאף.

* * *

מיינע אויגען ברענען ווי מיט הייסע אייזענס. די היץ פער-שמעלט מיר די ראיה און צוברענט די דעקלעך פון מיינע אויגען. און אט דרינגט זי אריין אין מיין קאפ; מיין מארד צינדט זיך אן, עס צופלאקערט זיך דארט א ווילדער פייער. אה! איך כאפ זיך אויף אין שרעק. א שטראם פון בלענדענדען ליכט גיסט זיך פונאנדער איבער מיין געזיכט. א פערציטערטער, פרעם איך די הענד צו די אויגען, אבער דער געהיימיניספולער שטראם דרינגט דורך מיינע אויגען-דעקלעך און בלענדעט און מאטערט מיר צום טויט.

„שטעה אויף און טהו זיך אויס. וואס איז דיר געשעהן, הע?“ די שטימע שרעקט מיר. דאס קעמערל איז אָנגעפילט מיט

אן אונאויפהערליך בלענדערנדיג שוין. פון דער אנדער זייט טהיר
איז אלעס פינסטער, דער וועכטער זעהט זיך ניט.
„אצינד לעג זיך און שלאָף“.

איך פאָלג, ניט אויסריידענדיג קיין וואָרט. מיט אמאָל ווערט
אלעס שוואַרץ פאר מיינע אויגען. אַ שרעקליכע מורא געהמט
אָרום מיין האַרץ. בין איך בלינד געוואָרען? איד טאָפּ אָרום,
זוך דאָס בעט, די וואַנד... איד קען ניט זעהן! מיט אַ געשריי
פון פּערצווייפּלונג שפּרינג איד צו צו דער טהיר. אַ שוואַכער
גערויש דערגרייכט מיין אַנגעשטרענגטען אויער, דאָס שטראַמענדע
בלויזליכט ברענגט מיר גלייך אין געזיכט. אַה, איד קען זעהן!
איד קען זעהן!

„וואָס, צום טייפּעל, איז דיר געשעהן, עה? געה שלאָפען, דו
הערסט?“

שטיל און אונגעווענליך ליג איך אויפ'ן בעט. מאַדנע שרע־
קען פּערפּאָלגען מיר... וואָס פאַר אַ מורא'דיגער פּלאַץ דאָס מוז
זיין! דיזע אַנאַניע — כ'קען דאָס ניט אַריבערטראַגען. צוויי
און צוואַנציג יאָהר! אַה, ס'איז האַפּנונגסלאָז, האַפּנונגסלאָז. איד
מוז שטאַרבען. איד וועל שטאַרבען נאָך היינט ביינאַכט... מיט
אַן איינגעהאַלטענעם אַטהעם הויב איד אַן אַרויסקריכען פון בעט.
דאָס אייזערנע בעטעל סקריפעט. אויס מורא קריך איד צוריק
אַריין און מאַך זיך שלאָפענדיג. אלעס בלייבט שטיל. דער
וועכטער האָט מיר ניט געהערט. איד וואָלט דאָך געשפּירט די
שרעקליכע לאַמטערנע זאָגאר מיט פאַרמאַכטע אויגען. לאַנגזאַם
עפען איד אויף מיינע אויגען. אָרום מיר איז פינסטער. איד
טאָפּ אָרום איבער'ן קעמערל. די וואַנד איז פּייכט, שימעלדיג.
דער גערוך איז עקעלאַפּט. איד קען ניט לעבען דאָ. איד
מוז שטאַרבען. טאָקע היינט ביינאַכט... עפעס אַ ווייסע זאַך
בלישטשעט אין אַ ווינקעל. פאַרזיכטיג בויג איד זיך אָן. ס'איז
אַ לעפעל. אַ וויילע האַלט איד עס גלייכנילטיג; דאָן ווער איד
מיט אמאָל דורכגעדרונגען פון אַ גרויסער פּרייד. איצט קען איד
שטאַרבען! איד קריך צוריק אַריין אין בעט, האַלטענדיג גער
ווען דאָס שטיקעל בלעך. כ'לעג אַרויף די האַנד אויף מיין האַרץ.
עס קלאַפט מורא'דיג. איד וועל צולעגען דעם שמאַלען ברעג
פּונ'ס לעפעל אַהערצו — אַט אזוי — איד וועל עס אַריינשפּאַרען —

א ביסעל נידעריגער — האלטען אין איין דריקען — אט דא צווישען די ריפען... דאס מעטאל איז קאלט. ווי הייס מיין קערפער איז! צערטליך, לאסטשענדיג קלאפ איך מיט'ן לעפעל אן מיין זיט. מיינע פינגער זוכען דעם ראנד. ס'איז שטומפיג. כ'מוז דריקען שטארקער. יא, ס'איז זעהר שטומפיג. ווען איך וואלט איצט געהאט מיין רעוואלווער! אבער דאן וואלט די קויל פילייכט ווידער ניט עקספלאדירט. אט דערפאר איז דאך פריק איצט געזונד, און איך מוז שטארבען. ווי ער האט דאס אויף מיר גע'קוקט אין געריכט! ס'איז געווען האס אין זיינע אויגען, און פורכט אויך. ער האט אבגעקעהרט דעם קאפ, ער האט מיר ניט געקענט קוקען גלייך אין פנים אריין. איך האב געזעהן, אז ער פיהלט זיך שולדיג. פונדעסטוועגען לעבט ער. איך האב איהם ניט דער'הרג'עט. אה, כ'בין דורכגעפאלען, כ'בין דורכגעפאלען... „האלט זיך רוהיג דארט, אדער איך וועל דיך ארונטערזעצען אין „לאך“.“

די ביזע שטימע דערשרעקט מיר. איך האב אודאי געמוזט אז זיפץ טהאן און ער האט דאס דערהערט. כ'וועל אריבערציהען די דעקע איבער'ן קאפ, אט אזוי. וועגען וואס האב איך גע'טראכט? אה, איך געדענק. ער איז געזונד, און איך בין דא. ס'איז מיר ניט געלונגען איהם צו צושמעטערען. ער לעבט. פער'שטעהט זיך, ס'מאכט אין דער ווירקליכקייט גאר נישט אויס. אזוי די געלעגענהייט פאר פראפאגאנדא איז דא, אלס רעזולטאט פון מיין טהאט. דאס איז געווען דער הויפט צוועק. אבער איך האב געהאט ברעה איהם צו טויטען, און ער לעבט. אויך מיין רעדע איז דורכגעפאלען. זיי האבען מיר אפגענארט. דעם דא'טום האבען זיי געהאלטען בסוד. זיי האבען מורא געהאט, אז מיינע פריינד וועלען זיין אנוועזענד. ס'איז געווען שרעקליך, ווי דער פראקוראָר און די ריכטער האבען געהאלטען איז איין אונ'טערברעכען מיר. איך האב אפילו ניט געלעזען קיין דריטעל פון מיין ערקלעהרונג. און די גאנצע ווירקונג איז פערלאָרען געגאנגען. ווי יענער מאן האט דאס מיר פערטייטשט! דער אַרעמער אַלטער מאן! ער איז געווען טיעף בעלידיגט. ווען איך האב איהם קאָרענירט זיין איבערזעצונג. איך האב ניט געוואוסט, אז ער איז בלינד. איך האב איהם צוריקגערופען, און זיין שרייען

האָט מיר פּערשאַפּט נייע יסורים. איד בין כמעט צופריעדען געווען, ווען דער ריכטער האָט מיר געצוואונגען זיך אַכצושטעלען. אָט דער ריכטער! ער האָט געהאַנדעלט אַזוי גלייכניטיג, אַזוי ווי די גאַנצע מעשה וואָלט איהם ניט אַנגעגאַנגען. ער האָט אַודאי געמוזט וויסען, אַז דער אַורטהייל מיינט טויט. צוויי און צוואַנציג יאָהר! אַזוי ווי עס וואָלט מעגליך געווען איבערצו-לעבען אַזאַ אַורטהייל אין דיזען שרעקליכען פּלאַץ! יא, ער האָט עס געוואוסט; ער האָט גערעדט דערפון, אַז איד דאַרף זיין אַ ביישפּיעל פאַר אַנדערע. דער אַלטער רשע! ער האָט עס גע-טאַן זיין לעבען לאַנג: ער האָט כסדר אַרויסגעשטעלט ביי-שפּיעלע פון סאַציאַלע אַפּפּער, די אַפּפּער פון זיין אייגענעם קלאַס, פון קאַפיטאַליזם. וואָס פאַר אַ ברוטאַלע חוק-מאַכעריי — צי האָב איד עפעס צו זאַגען וואָרום דער אַורטהייל זאַל ניט אַרויסגעגעבען ווערען? דאָך האָט ער מיר ניט געוואָלט ערלוי-בען פאַרטצוזעצען מיין ערקלעהרונג. „דאָס געריכט איז געווען זעהר געדולדיג!“ איד בין צופריעדען וואָס איד האָב איהם געזאַגט, אַז איד האָב ניט ערוואַרט קיין גערעכטיגקייט, און איד האָב עס ניט געקראָגען. פּילייכט האָב איד איהם בעדאַרפט שליידערן אין געזיכט אַריין דעם טיטל וואָס איז מיר געקומען אויף די ליפּען. ניין, ס'איז געווען אַם בעסטען וואָס איד האָב קאָנ-טראַלירט מיין צאַרן. אַניט וואָלטען זיי זיך אַנגעטאַהאָן דאָס פּער-גניגען צו פּראַקלאַמירען די אַנאַרכיסמען אַלס פּראַסמע פּערברע-כער. אַזעלכע זאַכען העלפען אַרויסצורופּען די פּאַראַורטהיילע פּונ'ם פּאַלק געגען אונז. מיר, פּערברעכער? מיר, וואָס מיר זיינען אימער גרייט אַבצוגעבען אונזערע לעבענס פאַר פּריי-הייט, — מיר זיינען פּערברעכער? און זיי, אונזערע אַנקלעגער? זיי ברעכען זייערע אייגענע געזעצען: זיי האָבען געוואוסט, אַז עס איז ניט געזעצליך צו פּערמעהרען די בשולדיגונגען געגען מיר. זיי האָבען געמאַכט זעקס קלאַגען פון איין איינציגען אַקט, אַזוי ווי די קלענערע „פּערברעכענס“ וואָלטען ניט אַריין אין כלל פון דעם גרעסערן, זייענדיג נויטיג דורך דער טאַט גופּא. זיי האָבען געדורשט נאָך בלוט. געזעצליך, וואָלטען זיי מיר ניט געקענט געבען מעהר ווי זיבען יאָהר. אַבער איד בין אַן אַנאַר-כיסט. איד האָב געמאַכט אַ פּערזוך געגען דאָס לעבען פון אַ

גרויסען מאנאט; אין איהם האט זיך דער קאפיטאליום גופא געפיהלט אטאקירט. פערשטעהט זיך, איך האב געוואוסט, אז זיי וועלען זיך בענוצען דערמיט ונאם איך האב זיך ענטזאגט צו זיין פערטראמען דורך אז אדוואקאט צוויי און צוואנציג יאהר! דער ריכטער האט ארויפגעלעגט די מאקסימום-שטראף אויף יעדער קלאגע. נא, איך האב ניט ערווארטעט קיין בעסערס, און עס איז מיר איצט קיין אונטערשיעד ניט. איך וועל דאך סאיוויסאי שטארבען.

איך האלט דעם לעפעל פעסט אין מיין פיבערדיגער האנד. מיט'ן שמאלען ברעג צוגעדריקט צו מיין הארץ פרוכיר איך, ווי ווייט עס לאזט זיך אין פלייש אריין. א שטרקער שמוס וועט עס אריינאגען צווישען די ריפען...

איינס, צוויי, דריי — דער טיעפער, באסאווער מעטאל-קלאנג שווימט ארויף איבער דער שטילקייט, אַבְקלינגענדיג, דרינגענדיג. אין א רגע הויבט זיך אלעס אָן צו ריהרען: איבער'ן קאפ, ביי די זייטען ווערט אלעס פול מיט לעבען. מענשען גענעצען און הוסטען, שטוהלען און בעטען ווערען ארומגערוקט מיט גערויש, שווערע פיס טרעמען איבער די שטיינערנע דיעלען. פון דער ווייטען הערט זיך א קייקלעריי, ווי פון א דונער. עס קומט אלץ געהענטער און קלינגט אַב אלץ העכער. איך הער דעם שארפען בעפעהל פון די בעאמטע, דאָס בעקאנטע קלאָפּען פון שלעסער, טהירען עפענען און פערמאכען זיך. און אַט ווערט דאָס גערויש קלאָרער, דייטליכער. מיט אַ קרעכץ שטעלט זיך דער שווערער ברויט־זוואַגען אַב ביי מיין קעמערל. אַ וועכטער שליסט אויף די טהיר. זיינע אויגען קוקען אויף מיר מיט נייגעריגקייט, מיט פערדאכט, בעת ווען דער שפייז־פערטהיילער דערלאנגט מיר אַ קליינעם לעבעל ברויט. איך האָב קוים צייט צוריק אַריינצוציהען מיין אָרם, איידער די טהיר ווערט פערמאכט און פערשלאָסען. „וויילסט קאָפּע? האַלט דיין שאָל“.

צווישען די שמאלע גראַטעס ווערט דער געטראַנק אַרייַנגענאַסען אין מיין אַנגעבויגענער, פערזשאַווערטער בלעכענער כלי. אין דעם האַלב־דונקל פּונ'ם קעמערל געהט די דאַמפּפּענדע פּליי־סיגנייט אַריבער, אַפּבריהענדיג מייענע באַרוועסע פּיס. מיט אַ געשריי פון שמערץ לאָז איך אַרויס דאָס קענדעל פון די הענד.

אין דעם רונקעל בעלויכטענעם קארדאר קוקט דער דיעל אויס
פערפלעקט מיט בלוט.

„וואס הייסט דאס?“ צושרייב זיך דער וועכטער אויף מיר.

„כ'האב זיך מיט געקאנט העלפען“.

„וויילסט זיך ביטערע, דאס ווילסט דו? נא, מיר וועלען
דיך אפגעוועהנען דערפון. העי, דארט, סעם, ווענדט זיך דער
בעאמטער צו דעם שפייז-פערטיילער, מאכענדיג צו איהם מיט
דער האנד, „קין דינער פאר „איי“ 7, דו הערסט?“

„יעס, סער. יעס, סער!“

„און קין קאפע אויך ניט.“

„יעס, סער.“

דער וועכטער מעסט מיך אב מיט א בליק פון פעראכטונג
און האס. רשעות קוקט אראב פון זיין געזיכט. ניט ווילענדיג
טרעט איד צוריק אין קעמערל אריין. זיין בליק פאלט אויף מיינע
נאקעטע פיס.

„האסט דו קין שיד ניט?“

„יעס.“

„יע-יעס! קענסט ניט זאגען „סער“? האסט שיד?“

„יעס.“

„טהו זיי אן, צום טייוועל.“

זיין צונג קעהרט איבער דאס גרויסע שטיק קיי-טאכאק פון
איין באק צו דער אנדערער. מיט א פייה ניסט זיך אראפ א
דיקער שטראם פון ברוינע פליסיגקייט איבער מיינע פיס. „צום
טייוועל, טהו זיי אן.“

די קלאפעריי און די גערוישען האבען ענרליך אויפגעהערט;
די טריט זיינען אבגעשטארבען. אלעס איז שטיל אין דעם פינ-
סטערען קארדאר. בלויז שאמענס שוועבען פון צייט-צו-צייט
פערביי, שטיל-שווייגענדיג, ווי נייסטער.

2

„פארווערטס, מארש!“

די לאנגע שורה פון ארעסטאנטען, אין שמרייפען און אין נע-
שלאסענע טריט, זעהט אויס ווי א בעוועגליכע שלאנג, וואס דרעהט
זיך פון איין זייט אויף דער אנדערער. איהר שווארץ-אוי-גראע

קערפער ריהרט זיך פאָווערטס, דאָד קוקט עס אויס אזוי ווי זי וואָלט געבליבען אויפ'ן זעלבען אָרט. אַ טויזענד פּים קלינגען אָב אויף דעם שטיינערנעם בריק אין רעגעלמעסיגען טאַקט, בעת יעדע דיוויזיע, מיט אויפפאַסער ביי דער זייט, קומט צו און געהט פּערביי מיין קעמערל. ברומאַלע געזיכטער, אָבשטויסענד אין זייער דומער גלייכנילטיגקייט אָדער רשעות'דיגען בליק. דאָ און דאָרט בעווייזט זיך אַ גוט־פאַרמירטער קאַפּ, אַן אינטעליגענט אויג, אָדער אַ סימפּאַטישער אויסדרוק, וואָס מאַכט נאָך שאַרפּער די געזיכטסציגע פּון דער געשטרייפטער מענשען־ליניע: גראַב און פינסטער, מיט דעם שולדיג־בעטריגערישען בליק פּון דעם גרויזאַם פּערפּאַלגטען. מיט דעם קאַפּ אָנגעבויען, דעם רעכטען אָרם אויסגעשטרעקט, מיט דער האַנד אָנדרהערנדיג דעם אַקסעל פּונ'ם מאַן וואָס געפינט זיך אין פּראַנט, אַלע גלייך אָנגעטהאָן אין שוואַרץ און גראַה, זיינען די מענשען עהנליך צו ווילענלאַזע רע־דעלעך אין אַ מאַשין, זיך בעוועגענדיג אויף דעם שרייענדיגן באַ־פּעהל פּון די הויכע וועכטער ביי די זייטען.

דאָס רעגעלמעסיגע, געמאַסטענע קלאַפּען ווערט שוואַכער און שטאַרבט אָב מיט דעם פּוסטען קלאַנג פּונ'ם לעצטען פּוס־טריט, הינטער דער פּערמאַכטער דאָפּעל־טהיר וואָס פּיהרט אַרויס אין געפּענגניס־הויף. אַ טויטען־שטילקייט לאָזט זיך אַראַב איבער דעם צעלען־הויז. איד פּיהל זיך פּאַלשטענדיג אַליין, איינזאַם און פּערלאַזען דאָ צווישען דעם טהורעמדיגען הויפּען פּון שטיין און אייזען. די שטילקייט איבערוועלטיגט מיר, לינט איבער מיר כּמעט ווי אַ ממשות'דיגע משא. איד בין בעגראַבען צווישען די שמאַלע ווענט; דער מאַסיווער פּעלז־שטיין לאָזט זיך אַרונטער מיט דרוק אויף מיין קאַפּ, מיינע זייטען. איד קען ניט אַטהעמען. די שלעכטע לופט שטיקט. אַה, כ'קען ניט, כ'קען ניט לעבען דאָ! איד קען ניט אַריבערטראַגען דיזע נסיסה. צוויי און צוואַנציג יאָהר! ס'איז אַ נאַנץ לעבען. ניין, ס'איז אונמעגליך. איד מוז שטאַרבּען! איד וועל שטאַרבּען! איצט!

האַלטענדיג דעם לעפּעל פּעסט אין דער האַנד, טהו איד זיך אַ וואַרף אויפ'ן בעט. מיינע אויגען וואַנדערן אַרום איבער דער

סטעליע, וועלכע איז שוואך בעלויכטען פונ'ם ליכט אין קארדאר : די אבגעקאלכטע ווענט, נעל פון פייכטקייט — די פלעקען פון טונקעל־דויטע בלוט איבער'ן בעט — די הויפענס פון ווערים ארום די לעכער אין וואנד — דאס קליין טישעל און דער שאקעל־דינער שמוהל — די שמוציגע פארלאגע, געפלעקט דא און דארט אין שווארץ און גראה... ווי, ס'איז דאך שטיין! כ'קען אַנשאַרפען דעם לעפעל. פארזיכטיג פערקריד איד אין ווינקעל. דאס בלעך גליטשט זיך איבער דער פעטער אויבערפלעך אהן גערויש, שטיי לינקערהייט, ביז די דיקע שיכטע פון שמוץ רייכט זיך אָב. דאן הויבט עס אָן קראַצען און סקריפען. מיט'ן קישען דערשטיק איד דעם סקראַבענדען קלאַנג. דאָס מעטאַל ווערט הייס אין מיין האַנד. איד פיהר אַריבער דעם אַנגעשאַרפטען ברעג איבער מיין פינגער. בלוט־טראַפענס טריפען אַראָב אויף דער פאַרלאַגע. די וואונד רייסט, אָבער דאָס קלינגעל איז שאַרף. שטיי, בגנבה קריד איד צוריק אַרײן אין בעט. מיין האַנד טאַפט, זוכט מיין האַרץ. כ'דיהר אָן דעם פלאַץ מיט'ן קלינגעל. צווישען די ריפען — דאָ — כ'וועל זיין טויט, ווען זיי וועלען מיך געפינען... ווען פריק וואָלט נור געשטאַרבען! אַזויפיעל פראַפּאָגאַנדאַ וואָלט געקענט נעמאַכט ווערען — אַט דער פערדאַמטער מ א ס ט, ווען ער וואָלט ניט אַרויסגעטראַטען געגען מיר! ער וועט רואינירען די גאַנצע ווירד קונג פון דעם אָקט. ס'איז ניט מעהר ווי פייגהייט. אָבער וואָס האָט ער מורא? זיי קענען איהם דאָ ניט אַריינמישען. מיר זיינען געווען דערווייטערט, פרעמד איינער צום אַנדערן, שוין איבער אַ יאָהר צייט. ער וואָלט עס לייכט געקאַנט בעווייזען. דער פעררעטהער! האָט געפרעדיגט פראַפּאָגאַנדאַ דער טהאַט זיין לעבען לאַנג — איצט טרעט ער אַרויס געגען דעם ערשטען אַ ט ע נ ט א ט אין דיזען לאַנד. וואָס פאַר אַן אונגעהייערע אַגיי טאַציע ער וואָלט דערפון געקאַנט מאַכען! אַצינד פאַרלייקענט ער מיר, ער קען מיך ניט. דער מיזעראַבלער מענש! ער האָט מיך שוין גוט געקאַנט און האָט מיר אַנגעטרויט אויך, דאן ווען מיר האָבען צוזאַמען אויפגעזעצט דעם געהיימען צירקולאַר אין אַפּיס פון דער „פרייהייט“. ס'איז געווען אין וויליאַם סטריט; מיר האָבען געוואַרט ביז די אַנדערע שריפטזעצער זיינען אַוועק; דאן האָבען מיר געאַרבייט די גאַנצע נאַכט. ס'איז געווען, כּדי

מיד צו רעקאמענדירען: כ'האָב דאָן געפלאַנעוועט צו פאַהרען
 קיין רוסלאַנד. יא, קיין רוסלאַנד. פילייכט וואָלט איד געטהאָן
 עפּעס וויכטיגעס דאַרט. פאַרוואָס בין איד ניט געפאַהרען?
 וואָס איז דאָס געווען? נא, כ'קען זיך איצט ניט דערמאַנען
 אָן דעם. ס'איז דאָך זאַנדערבאַר. אָבער אַמעריקאַ איז געווען
 וויכטיגער. פאַראַן גענוג רעוואָלוציאַנערען אין רוסלאַנד. און
 איצט... אַה, איד וועל שוין מעהר גאַרנישט טהאָן. כ'וועל
 באַלד זיין טויט. זיי וועלען מיד געפינען קאַלט — אַ טייד פון
 בלוט אונטער מיר — דער מאַטראַץ וועט זיין רויט — ניין, ער
 וועט זיין טונקעל־רויט, און דאָס בלוט וועט דורכוויקען און דורכ־
 רינען דורך די שטרוי... כ'בין נייגייעריג צו וויסען וויפיעל בלוט
 איד האָב. עס וועט זיך אַ גאַס טהאָן פון מיין האַרצען — כ'מוז
 אַ שטויס געבען אַט דאָ — קרעפטיג און שנעל — ס'וועט ניט
 שטאַרק וועה טהאָן. אָבער דער ברעג איז שטומפיג — ער קען
 זיך נאָך פערטשעפען — אַדער צורייסען דאָס פלייש. מען זאָגט,
 די הויט איז שטייף. איד מוז נאָר אַ שטאַרקען זעץ טהאָן. פֿי־
 לייכט איז בעסער צו פאַלען אויפ'ן קלינגעל? ניין, דאָס בלעך
 קען זיך נאָך אַיינבויען. כ'וועל עס האַלטען גאַנץ נאָהענט —
 אַט אזוי — דאָן אַ שנעלען שטויס — גלייך אין האַרצען אַרײַן —
 ס'איז דער זיכערסטער וועג. איד טאָר זיך ניט פערוואַנדען —
 כ'וועל בלוטען לאַנגזאַם — זיי קענען מיר נאָך געפינען אַ לעבע־
 דיגען. ניין, ניין! איד מוז שטאַרבען גלייך אויפ'ן שמעל. זיי
 וועלען מיר געפינען טויט — מיין האַרץ — זיי וועלען עס אונ־
 טערזוכען — ס'קלאַפט ניט — דאָס קלינגעל שטעקט נאָך דערין —
 זיי וועלען רופען דעם דאָקטאָר — „ער איז טויט“. און דאָס
 מיידעל און פעדיאַ און די אַנדערע וועלען הערען דערפון — זי
 וועט זיין טרויעריג — אָבער זי וועט פערשטעהן. אַ, זי וועט
 זיין צופריעדען — זיי וועלען מיר ניט קענען מאַרטערן דאָ —
 זי וועט וויסען, אַז איד האָב זיי אָבגענאַרט — יא, זי... וואו
 איז זי אַצינד? וואָס דענקט זי וועגען דאָס אַלעס? דענקט זי
 אויך, אַז איד בין דורכגעפאַלען? און פעדיאַ, ער אויך? ווען
 איד וואָלט כאַטש געהערט פון איהר — בלויז אַיינמאַל. עס
 וואָלט געווען לייכטער צו שטאַרבען. אָבער זי וועט פערשטעהן.

„שטעה אויף פון בעט! וואס זשע, דו ווייסט נאר נישט די רולס, עה? ארויס פון בעט!“
 א צושראַקענער, ניט אויסריידענדיג קיין וואַרט, שטעל איך זיך אויף די פיס. דער לעפעל פאלט מיר ארויס פון דער האַנד. ער שלאַגט זיך אָן אַז דער פּאַרלאַגע, אַבקלינגענדיג אויף די שטיי־נער מיט אַ הויכען, פּערדאַמטען קלונג. מיין האַרץ איז ווי פּער־גליווערט, בעת איך שטעה אַנטקעגען דעם וועכטער. ס'איז פאַראַן עטוואָס אַבשטויסענד היימישעם אין דעם הויכען מאַז, זיין מויל פּערצויגען איז אַ שפּאַטישען שמייכעל. אַה, ס'איז דער מאַרגען־וועכטער!

„ביזט כּיטרע, ניט וואַהר? אַהער ניב דעם לעפעל.“

דער אינצידענט מיט'ן קאַפּע פּליהט מיר פאַרכיי אין מות. מיין וועזען איז פול מיט עקעל און האַס צו דעם לאַנגען וועכטער. אַ רגע בין איך זיך מיטש. איך מוז בעהאַלטען דעם לעפעל. כ'טאר איהם ניט פּערלירען — ניט צו דיזען גראַכען נפש —

„קעפּטיין, זעהט נור!“

מען שלעפּט מיך אַרויס פון קעמערל. דער הויכער וועכטער בעטראַכט פאַרויכטיג דעם לעפעל און אַ רשעות'דיגער געלעכטער בעדעקט זיין געזיכט.

„קוקט, קעפּטיין. שאַרף ווי אַ ראַזיר־מעסער. אַ געפּעהר־

ליכער חברה־מאַז, עה?“

„נעהמט איהם צום „דעפּיוטי“, מר. פּעלינגס.“

3.

אין דער ראַטונדע, די קיילעכריגע געביידע וואָס פּערבינדט די קעמערלעך פון ביידע זייטען, פון צפון און דרום, שטעהט דער דעפּיוטי ביי אַ הייכען שרייב־טיש. ער איז ווינקעלדיג און ביי־נערדיג, מיט אַיינגעפאַלענע שולטערען, זיין פנים איז בעדעקט מיט קלוינטשינקע קאַרטשען, בענעהט אויף אַ געלען פאַרמעט. די אויסגעבויענע נאַז הענגט אַראָב איבער דינע ליפּען. די שטאַה־לענע אויגען מעסען מיך אַב קאַלט, אונפּריינדליך.

„ווער איז דאָס?“

די נידעריגע, כמעט ווייבליכע שטימע ניט צו אַ שאַרפע בע־מאַנג נאָ דעם אַבגעשטאַרבנעם געזיכט און דער קלעגליכער

פיגור ווי ביי א מת. דער קאנטראסט צווישען די צוויי איז שטוינענד.

„איי“ 7.”

„וואס איז די קלאגע, בעאמטער?“

„צוויי קלאגען, מר. מעקפעין. געלעגען אין בעט און גע- מאכט א פערזוך צו בעגעהן זעלבסטמאָרד.“

א שמייעל פון טייפלישער צופריעדענהייט פערשפרייט זיך לאנגזאם איבער דעם דעפיוטי'ס צוקארטשעט געזיכט. די לאַנגע, שווערע פינגער פון זיין רעכטער האַנד אַרבייטען קאָנוואַלסיוו. אזוי ווי ער וואַלט געפויקט ערגעץ אויף אַ ברעט וואָס שמעלט זיך איהם פאַר אין זיין מוח.

„יא, הם, הם, יא. „איי“ 7, צוויי קלאגען. הם, הם. ווי אזוי האָט ער געפרואוּט, הם, הם, צו בעגעהן זעלבסטמאָרד?“ „מיט דיזען לעפעל, מר. מעקפעין. שאַרף ווי אַ ראַזיר-מעסער.“

„יא, הם, יא. וויל, הייסט עס, שטאַרבען. מיר האָבען ניט אזאָ קלאַגע ווי, הם, הם, ווי מאַכען אַ פערזוך פון זעלבסטמאָרד דאָ אין דיזער אינסטיטוציאָן. אַן אָנגעשאַרפטער לעפעל, הם, הם; אַן ערנסטע געשיכטע. כ'וועל זעהן וועגען דעם שפעטער. פאַר ברעכען די רעגלען, הם, הם, ליגענדיג אין בעט נאָך דער צייט, הם, הם, דרוי טעג. פיהרט איהם אַרונטער, בעאמטער. ער וועט זיך, הם, הם, דאָרט אַבקיהלען.“

איד בין שוואַך און פערמאטערט. אַ געפיהל פון אַבסאָלוטער גלייכנילטיגקייט נעהמט מיך אַרום. אויף אַן אונקלאָרען, אונ- בעשטימטען אופן פיהל איד, ווי די וועכטער פיהרען מיך דורך דונקלע קאַרידאָרען, שלעפען מיך אַרונטער איבער משופּע'דיגע טרעפּ, טהוען מיך האַלב אויס און ענדליך וואַרפען זיי מיך אַריין אין אַ פינסטערן, פּוסטען פּלאַץ. איד בין צומישט; דער קאַפּ דרעהט זיך מיר. איד קען זיך ניט האַלטען אויף די פּיס און פאַל אַנידער אויף די פיער-עקיגע ברוקשטיינער פון דעם קערקער.

דער קערקער ווערט פּלוצלונג אָנגעפּילט מיט ליכט. ס'שטעכט מיר אין די אויגען. אימיצער בויגט זיך אַן איבער מיר. „אַביסעל פיבערדיג. בעסער נעהמט איהם אַרויף אין קע- מערל.“

„הם, הם, דאקטאר, ער איז אונטער שטראף“.

„ניט זיכער, מר מעקפעין“.

„וועלען מיר עס אלזא אַבלעגען. הם, הם, נעהמט איהם

ארויף אין קעמערל, וועכטער“.

„שטעה אויף“.

מיינע פיס זיינען ווי פארצליזירט. זיי ענטזאגען זיך צו ריהרען. איד ווער אויפגעהויבען און ארויפגעטראגען די טרעפ, דורך קארידארען און דורכגענג, און דאן שווער אַנידערגעווארפען אויף אַ בעט.

איד פיהל זיך אזוי שוואך. פיליכט זאל איד איצט שטארך בען. עס וואלט געווען דאס בעסטע. אבער איד האב ניט קיין וואפען! זיי האבען צוגענומען דעם לעפעל. און ס'איז ניטא נאָרנישט אין קעמערל וואָס איד וואלט געקענט געברויכען. אַט די אייווערנע גראַטעס כ'וואלט זיך געקענט צוועצען דעם קאָפּ אָן זיי. אבער אַד, ס'איז אַזא שרעקליכער טויט! מיין שאַרבען וואלט צובראָכען געוואָרען, און דער מאַרד וואלט אַרויסגערוגען... אבער די גראַטעס זיינען גלאַט. וואלט מיין שאַרבען צובראָכען געוואָרען מיט איין קלאַפּ? כ'האָב מורא ער זאל ניט פלאַצען בלויז, און איד קען נאָך זיין צו שוואַך צו געבען אַ צווייטען זעץ. ווען איד וואלט געהאַט אַ רעוואָלווער! דאָס איז דאָס לייכסטע און שנעלסטע. כ'האָב אימער געטראַכט, אַז איד וואלט פאַרנע־ צויגען אַזא טויט — דערשאַסען צו ווערען. דעם פיסטויל האַרט צום שלייף — מען קען ניט פערפעהלען דעם ציעל. מאַנכע האַבען עס געטהאָן, שטעהענדיג אַנטקעגען אַ שפיגעל. אבער איד האָב ניט קיין שפיגעל. איד האָב קיין רעוואָלווער איד ניט... דורכ'ן מויל איז דאָס אויך אַ זיכערער טויט... יענער מאַסקווער סטור־ דענט — רוסאָוו האָט ער געהייסען; יא, איוואָן רוסאָוו — ער האָט זיך דערשאַסען דורכ'ן מויל. פערשטעהט זיך, ער איז געווען נאָריש זיך צו טוימען צוליעב אַ פרוי; אבער איד האָב בעוואונ־ דערט זיין מוסה. ווי קאַלטבלוטיג ער האָט דאָס געמאַכט אַלע פאַרבערייטונגען; ער האָט זאָגאַר געלאָזט אַ צעטעל, וואו ער האָט אָנגעזאָגט, אַז זיין גאַלדענער זייגער זאל אוועקגעבען ווערען צו דער בעלי־הבית'טע פון זיין קוואַרטיר, מחמת — האָט ער גע־

שריבען — נאכדעם ווי די קויל וועט דורכגעהן דורך זיין מוח קען זי נאך בעשעדיגען די וואנד. וואונדערבאר! ס'האט ווירקליך אזוי געטראפן. איך האב געזעהן, ווי די קויל האט געשטעקט אין דער וואנד נעבען דער זאפא, און איוואן איז געלעגען אזוי שטיל און רוהיג, כ'האב געדענקט, אז ער שלאפט. איך האב איהם אפט געזעהן אין אזא פאזע ביי מיין ברודער אין ארבייטס-צימער, נאך אונזערע לעקציען. וואס פאר אן אויסגעצייכענטער לעהרער ער איז דאס געווען! ער איז מיר געפעלען גלייך פון אןפאנג אן, ווען די מוטער האט איהם פארגעשטעלט פאר מיר: „סאשא, איוואן ניקאלאיעוויטש וועט זיין דיין לעהרער פון לאטיין אין פעריאד פון די קאניקולעס“. מיין האנד האט מיר וועה געטהאן דעם גאנצען טאג, אזוי שטארק האט ער זי געדריקט. אבער איך בין געווען צופרידען וואס איך האב בשעת מעשה ניט א קוויטש געטהאן. איך האב איהם באוואונדערט דערפאר; כ'האב געפיהלט, אז ער מוז זיין זעהר שטארק און מאנהאפט צו האבען אזא האנד דרוק. די מאמע האט געשמייכעלט, ווען איך האב איהר דער-צעהלט וועגען דעם. איהר האנד טהוט איהר אויך וועה, האט זי געזאגט. די שוועסטער מייע איז אביסעלע רויט געווארען. „גראד ענערגיש“, האט זי בעמערקט. און מאקסיס האט זיך געפיהלט אזוי גליקליך איבער דעם גינסטיגען איינדרוק וואס זיין אוניווערזיטעטס-חבר האט געמאכט אויף מיר. „וואס האב איך דיר געזאגט?“ האט ער אויסגערופען מיט פיער; „איוואן ניר קאלאיעוויטש איז א מאלאדיעז! בערעכען נור, ער איז ניט מעהר ווי צוואנציג. ענדיגט נעכסטעס יאהר. דער יונגסטער סטודענט, זינט די אוניווערזיטעט האט זיך געגרינדעט. מאלא-דיעז!“ אבער ווי רויט זיינען געווען מאקסיס'ס אויגען, ווען ער האט אהיים געבראכט די קויל! ער וועט זי האלטען, האט ער געזאגט, אזוי לאנג ווי ער וועט לעבען; ער האט זי אויסגע-גראבען מיט זיינע אייגענע הענט פון דער וואנד פון איוואן ניר קאלאיעוויטש'ס צימער. ביים מיטאג האט ער געעפענט דאס קעס-טעלע, פונאנדערגעוויקעלט די וואטע און מיר געצייגט די קויל. די שוועסטער איז אריינגעפאלען אין היסטעריקע, און מאמא האט גערופען מאקס'ן ווילדער מענש. „פאר א פרוי, אן אונוירדיגע פרוי!“ האט די שוועסטער געקלאגט. איך האב געדענקט, אז

עס איז געווען נאָריש פון איהם זיך געהמען דאָס לעבען צוליעב א פרוי. כ'האָב זיך געפיהלט אביסעל ענטווישט: איוואָן ניקאָ-לאַיעוויטש האָט געדארפט זיין אביסעל מעהר מאַן. זיי האָבען אַלע געזאָגט, אַז זי איז געווען זעהר שעהן, די אַנערקענטע שעהן-קייט פון קאָוונאָ. זי איז געווען שלאַנק און מאַיעסטעמיש, אַבער איהר גאַנג איז, לויט מיין מיינונג, געווען צו אַנגעצויגען; זי האָט אויסגעזעהן צו זיין זעלבסט-בעוואוסט און אַרטיפיציעל גע-מאַכט. די מוטער האָט געזאָגט, אַז איד בין נאָך צו יונג צו ריידען פון אַזעלכע זאַכען. ווי פאַרציטערט וואַלט זי געווען, ווען זי ווייסט, אַז איד האָב געשפיעלט אַ ליעבע מיט נאַדיאַ', מיין שוועסטער'ס חבר'טע. און אונזער דיענסטמיידעל האָב איד אויך איינמאַל אַ קוש געטהאָן. טייערע ראַזעמסקע, — איד געדענק, ווי זי האָט געסטראַשעט צו דערזעהלען מיין מוטער. איד בין געווען אַזוי דערשראַקען, אַז איד האָב ניט געוואַלט געהן צום טיש עסען מיטאַן. די מאַמע האָט געשיקט דאָס מיידעל מיך רופען, אַבער איד האָב ניט געוואַלט געהן, ביז ראַזאַ האָט צוגע-זאָגט, אַז זי וועט ניט דערזעהלען... דאָס זיסע מיידעל מיט די רויטע באַקען ווי די עפעל. ווי גוט זי איז געווען! אַבער דער קליינער טייוועל האָט ניט געקענט האַלטען דעם סוד. זי האָט עס דערזעהלט טאַטיאַנאַ', די קעכין פון אונזער שכן, דער לעהר דער פון לאַטיין איז גימנאַזיע. אויף מאַרגען האָט ער מיר אויפ-געוואַרפען וועגען דעם דיענסטמיידעל. דערצו נאָך פאַר דעם גאַנצען קלאַס. איד האָב זיך געוואונשען, אַז דער באַרען אונ-טער מיינע פיס זאָל זיך עפענען און מיר איינשלינגען אַ לעבע-דיגען. איד בין געווען אַזוי דערשלאַגען.

... ווי ווייט אַוועק דאָס אַלעס זעהט אויס. גאַנצע יאהר-הונדערטע אַוועק. ס'וואַלט אינטערעסאַנט געווען צו וויסען וואָס איז געוואָרען פון איהר. וואו איז ראַזאַ איצט? וואָס הייסט, זי מוז זיין דאָ, איז אַמעריקאַ. איד האָב נאָר פאַרגעסען — כ'האָב זיך דאָך געטראַפען מיט איהר אין ניו יאָרק. ס'איז געווען אַזאַ איבערראַשונג. איד בין געשטאַנען אויפ'ן גאַניק פון אַ טענעמענמ-הויז, וואו איד האָב געהאַט מיין קוואַרטיר. איד בין דאָן געווען בלוז עטליכע מאָנאַטען איז לאַנד. אַ פרייליך איז פערבייגע-

באנען. זי האט א קוק געטהאן אויף מיר, דאן האט זי זיך אומ-
 געדעהט און איז ארויף די טרעפּ. „איהר קענט מיר ניט, הערר
 בערקמאן? וואָס זשע, איהר דערקענט מיר ווירקליך ניט?“ עפעס
 א טעות. האָב איר געטראַכט. איר האָב, דוכט זיך, קיינמאָל ניט
 געזעהן אַט די שעהנע, אויסגעפּוצטע יונגע פּרוי. זי האָט מיר
 אַרײַנגערופּען אין קאַרדאַר. „זאָגט עס ניט אַט די מענשען דאָ.
 איר בין ראָזאַ. איהר געדענקט ניט? איהר ווייסט דאָר, איר
 בין געווען אַייער מוטער'ס — אַייער מוטער'ס דיענסטמיידעל.“
 און זי האָט זיך שטאַרק פאַרשעהמט. יענע רויטע באַקען — נו
 געוויס, ס'איז ראָזאַ! כ'האָב געדענקט וועגען דעם גע'ננב'עמען
 קיש. „וואָלט איר עס איצט געוואָגט?“ האָב איר זיך אַליין
 געפּרענט, פּלוצלונג דערזעהענדיג מיין הילוך, מיינע אַרעמע קליי-
 דער. זי האָט אויסגעזעהן אַזוי וואָהלאַבבאַר. ווי אונזערע פאַ-
 רזיצאַנען האָבען זיך דאָס געביטען! זי האָט אויסגעקוקט ווי אַן
 אמת'ע „באַרשיניאַ“, ווי מיין שוועסטער. „איז אַייער מוטער
 דאָ?“ האָט זי געפּרענט. „די מוטער? זי איז געשטאַרבּען, אַ
 קורצע צייט איידער איר בין אַוועקגעפאַהרען.“ כ'האָב געקוקט
 אויף איהר מיט אַן אונרוהיגען בליק. געדענקט זי נאָך יענע
 שרעקליכע סצענע, ווען די מאַמע האָט איהר דערלאָנגט אַ קלאַפּ?
 „כ'האָב גאַרנישט געוואוסט וועגען אַייער מוטער.“ איהר שטימע
 איז געווען הייזעריג; אַ טרעהר האָט אַ בלישטש געטהאן אין
 איהר אויג. דאָס לייעכע מיידעל, אימער אַזוי גוטשעריג. איר
 וואָלט איהר בעדאַרפט פּערגיטיגען פאַר מיין מוטער'ס בעליידי-
 גונג. מיר האָבען געקוקט איינס אויף ס'אַנדערע אין פּערלע-
 גענהייט. דאָן האָט זי אויסגעשמרעקט אַ האַנד, בעדעקט מיט אַ
 האַנדשוה. זעהר גרויס, האָב איר געטראַכט ביי זיך; און רויט
 אויך, וואַהרשיינליך. „אדיע, גאָס פּאַר די זען בערקמאן, האָט
 זי געזאָגט. „איר וועל זיך ווידער זעהן מיט אַייר אין גיכען.
 ביטע, זאָגט ניט דיוע מענשען ווער איר בין.“ אַ געפּיהל פּון
 שולדיגקייט און שאַנדע האָט מיר דורכגענומען. „גאָספּאַרדן“
 בערקמאן — דאָס האָט עפעס אַכגעקלונגען ווי דאָס שקלאַפּישע
 וואָרט „באַרשיניאַ“, מיט וועלכען די הויזדיענער פּלעגען זיך ווענ-
 דען צו מיין מוטער. מיט איהר גאַנצען גלאַנץ איז נאָך ראָזאַ
 ניט אַרויס דערפּון. צופיעל אַיינגעוואַרצעלט אין איהר, אַריס

מידעל. זי איז נאך ניט בעפרייט. איך האב זי קיינמאל ניט געזעהן אויף אונזערע מיטינגען; זי איז קאנסערוואטיוו, גאר קיין צווייפעל ניט. זי איז געווען אזוי אנוויסענד, זי האט זאגאר לעזען ניט געקענט. פילייכט האט זי זיך אויסגעלערענט אין דיווען לאַנד. אַצינד וועט זי לעזען וועגען מיר, און זי וועט וויסען ווי איך בין געשטאַרבען... אַה, איך האב ניט דעם לעפעל! וואָס זאָל איך טהאָן, וואָס זאָל איך טהאָן? איך קען ניט לעבען. כ'וועל ניט קענען אַריבערטראָגען דיזע מאַרטערניש. פילייכט, ווען איך קריג זיבען יאָהר, וואָלט איך געפרואווט אויסהאַלטען דעם אור-טהייל. אָבער איך וואָלט סאַרוויסאַי ניט געקענט. כ'וואָלט אַפּשר געקענט לעבען דאָ אַ יאָהר, אָדער צוויי. אָבער צוויי-און-צוואַנציג, צוויי-און-צוואַנציג יאָהר! וואָס איז דאָ פאַרהאַן וואָס צו קלעהן רען? קיין מענש וואָלט עס ניט געקענט איבערלעבען. ס'איז שרעקליך, צוויי-און-צוואַנציג יאָהר! זייער פערפליכטע גערעכ-טיגקייט — זיי רידען שטענדיג פון געזעץ. דאָך געזעצליך האָב איך ניט געדאַרפט קריגען מעהר ווי זיבען יאָהר. געזעצליך! אזוי ווי זיי קימערן זיך וועגען „געזעצליכקייט!“ זיי האָבען געוואָלט מאַכען אַ ביישפּיעל פון מיר. פערשטעהט זיך, איך האָב עס געוואוסט פון פאַראויס; אָבער ווען איך קריג זיבען יאָהר — פילייכט, פילייכט וואָלט איך עס דורכגעטראָגען; כ'וואָלט גע-פרואווט. אָבער צוויי-און-צוואַנציג — ס'איז אַ לעבענס-צייט, אַ גאַנץ לעבען. זיבעצעהן איז אויך ניט בעסער. יענער מאַן, דושיימסמאן, האָט געקראָגען זיבעצעהן יאָהר. ער איז געזעסען אין אַ קעמערל נעבען מיר דאָרט אין געפענגניס. ער האָט ניט אויסגעקוקט ווי אַ רויבער, ער איז אזוי קליין און קלעגליך. ער מוז זיין דאָ איצט. וואָס פאַר אַ נאַר, צו דענקען, אז ער וועט דאָ קענען לעבען זיבעצעהן יאָהר! אין דיווען גיהנום — וואָס פאַר אַ דומקאַפּ ער איז! ער וואָלט שוין לאַנג געדאַרפט באַגעהן זעלבסטמאָרד. זיי האָבען איהם אַוועקגעשיקט פאַר מיין פראַ-צעס; ס'איז אונגעפעהר דריי וואַכען צוריק. גענוג צייט; פאַר וואָס האָט ער ניט געטהאָן עטוואָס? ער וועט דאָ דאָ באַלד שטאַרבען סאַרוויסאַי; ס'וואָלט שוין בעסער געווען זיך צו נעהמען דאָס לעבען. אַ שטאַרקער מאַן וואָלט געקענט לעבען פינף יאָהר; הגם איך צווייפעל אין דעם; פילייכט אַ זעהר

שטארקער מאן וואלט געקענט. א י ד וועל ניט קענען; ניין, כ'ווייס, אז איד וועל ניט קענען; פיליכט צוויי אדער דריי יאהר, העכסטענס. מיר האָבען אַפּט גערעדט וועגען דעם, דאָס מיידעל, פעדיאָ און איד. איד האָב דאָמאָלס געהאַט אַזאַ מאָדנע אידעע וועגען געפענגנים: כ'האַב געדענקט, אַז איד וועל זיצען אויף דער ערד אין אַ שוידערליכען, שוואַרצען לאַך, מיט מינע הענט און פיס געשלאָסען אין קייטען צו דער וואַנד; און די ווערים וועלען אַרומקריכען איבער מיר און לאַנגזאַם אויפּפּרעסען מיין געזיכט און מינע אויגען, און איד — אַזוי הילפּלאַז, צוגעשמידט צו דער וואַנד. דאָס מיידעל און פעדיאָ האָבען געהאַט אַן עהנ־ליכע אידעע. זי האָט געזאַגט, אַז זי וואַלט געקענט אַריבער־טראָגען דאָס געפענגנים־לעבען עטליכע וואָכען צייט. איד וואַלט געקענט אויסהאַלטען אַ יאהר, האָב איד געדענקט; אָבער כ'בין ניט זיכער געווען. איד האָב זיך פאַרגעשטעלט, ווי איד קעמפּף מיט די ווערים און טרייב זיי אַוועק מיט מינע פיס; ס'וואַלט די קריכענדע ברואים גענומען אַ היבשע צייט אויפּצופּרעסען דאָס גאַנצע פּלייש מינס, ביז זיי וואַלטען צוגעקומען צו מיין האַרץ; דאָס וואַלט געווען טויטליך... און די אונפלייט דאָ, אַט די גרויסע, ברוינע וואַנצען, זיי מוזען זיין ווי יענע ווערים, אַזוי ביזן און הונגערדיג. און פיליכט זיינען דאָ פאַרהאַן ווערים איד. זיי זיינען געוויס דאָ אונטען אין קערקער: כ'האַב אַ וואונד אויף מיין פּוס. איד ווייס ניט, ווי אַזוי עס האָט פּאַסירט. כ'בין געווען בעוואוסטלאַז אין יענעם פינסטערן לאַך — ס'איז געווען פונקט ווי מיין אַמאָליגע פאַרשטעלונג וועגען געפענגנים. איד וואַלט דאָרט אַפילו קיין איין וואָך ניט געקענט לעבען: ס'איז שרעקליך. דאָ איז אַביסעל בעסער; אָבער ס'איז קיינמאָל ניט ליכטיג אין דיזען קעמערל — אימער האַלב־דונקעל. און אַזוי קליין און שמאַל; ניטאָ קיין פענסטער; ס'איז פייכט, און ס'שמעקט אַזוי טיבלע, אַזוי דערווידעריג די גאַנצע צייט. די ווענט זיינען נאָס און קלעפיג; דערצו נאָך אויסגעשמירט מיט בלוט. וואַנצען — אַה! עס קעהרט ברעכען. ניט קיין סך בעסער ווי יענער שוואַרצער־לאַך מיט מינע הענט און אַרעמס צוגעשמידט צו דער וואַנד. נור אַ האַרעלע בעסער, — מינע הענט זיינען ניט געשמירט. איד וואַלט דאָ פיליכט געקענט

לעבען עטליכע יאָהר: ניט מעהר ווי דריי, אָדער ס'קען זיין פינף. אָבער דיזע ברוטאַלע וועכטער! ניין, ניין, איד וועל עס ניט קענען אויסהאַלטען. איד וועל שטאַרבען! כ'וועל דאָך דאָ אַלצאיינס שטאַרבען אין גיכען; זיי וועלען מיר דער'הרג'ענען. אָבער איד וועל דעם שונא די טובה ניט טהאָן, כ'וועל איהם ניט געבען די בעפריעדיגונג; זיי זאָלען ניט קענען זאָגען, אָז זיי מאַרטערן מיר אין געפענגניס, אָדער אָז זיי האָבען מיר געטויט טעט. ניין! כ'וועל זיך בעסער אַליין טויטען. יא, זיך אַליין טויטען. איד וועל עס מוזען טהאָן — מיט מיין קאַפ אָן די אייזערנע גראַטעס — ניין, ניט איצט! ביינאַכט, ווען איבעראַל איז פינסטער, — זיי וועלען מיר דאָן ניט קענען רעטען. עס וועט זיין אַ שרעקליכער טויט, אָבער עס מוז געסחאָן ווערען... ווען איד וואַלט בלוין געוואוסט עפעס וועגען „זיי“ אין ניו יאָרק — דאָס מיידעל און פעדיאַ — עס וואַלט לייכטער געווען צו שטאַרן בען דאָן... וואָס טהוען זיי אין דער אָנגעלעגענהייט? מאַכען זיי פראַפּאָגאַנדא דערמיט? זיי מוזען אוראיי וואַרטען צו הערען פון מיין זעלבסטמאָרד. זיי ווייסען, אָז איד קען דאָ לאַנג ניט לעבען. פילייכט וואונדערן זיי זיך, פארוואָס איד האָב זיך ניט גענומען דאָס לעבען גלייך נאָכ'ן פראַצעס. אָבער איד האָב ניט געקענט. איד האָב געדענקט, אָז מען וועט מיר אַבפיהרען פון געריכט אין מיין קעמערל דאָרט אין געפענגניס; פער'משפּט'ע אַרעסטאַנטען ווערען געוועהנליך אַבגעפיהרט אַהין. איד האָב געהאַט געמאַכט פאַרבערייטונגען זיך צו הענגען יענע נאַכט, אָבער זיי האָבען געמוזט עפעס פערדעכטיגען. זיי האָבען מיר געבראַכט דירעקט אַהער פון געריכט־הויז. איד וואַלט שוין פילייכט איצט געווען טויט —

„נאַכטמאַהל! ווילסט קאַפע? האַלט דיין קענדעל!“ שרייט דער שפייז־פערטשהיילער אַריין אין טהיר. פּלוצלונג הער איד ווי ער זאָגט נאָנץ שטיף: „כאַפּ עס שנעל!“ אַ לאַנגער טונקעלער גענענשטאַנד ווערט אַריינגעשאַסען צווישען די שטאַנגען אין קער מערל, פאַלענדיג צופוסען פון בעט. דער מאַן איז אַוועק. איד הויב אויף דאָס פעקעל, וואָס איז פעסט איינגעוויקעלט אין ברוינע פאַפיער. וואָס קען עס זיין? אונטער דעם דרויסענדיגען ברוינעם צודעק געפינען זיך צוויי שיכטען פון אַן אַלטער צייטונג; דאָן

בעווייזט זיך א ווייסע זאך. א האַנדמוך! אינווייניג ליגט עטוואָס קיילעכדיגעס און האַרטס — ס'איז אַ שטיקעל זיף. אַ געפיהל פון דאַנקבאַרקייט גנב'עט זיך אַרײַן אין מיין האַרץ, בעת אײַך טראַכט בײַ זיך, ווער קען דאָס זײַן דער וואָס שיקט דאָס מיר. ס'איז גוט צו וויסען, אז עס איז פאַרהאַן כאַטש אײַן וועזען דאָ מיט אַ פּרײַנדליכען גײַסט. פּילייכט איז דאָס אײַמיצער, וועמען אײַך האָב געקענט אין געפּענגניס. אָבער ווי אַזױ האָט ער געקראָגען אַט די זאַכען? זײַנען זײ ערלױכט? דער האַנד-טוך איז אַזױ גלאַט און וױך; ס'איז אַן ערהאַלונג פון דעם האַרטען שטרויענעם מאַטראַץ. אַלצײַנג איז דאָ אַזױ האַרט און גראַב — די שפּראַך, די וועכטער... אײַך פּיהר אַרײַבער דעם האַנדטוך אײַבער מיין געזיכט; עס דערקױקט מײַך אַביסעל. אײַך וואַלט זיך בעדאַרפט אַבוואַשען — מיין קאַפּ איז מיר אַזױ שווער — כ'האַב זיך ניט אַרומגעוואַשען, זײַנט אײַך בײַן געקומען אַהער. ווען בײַן אײַך געקומען? לאַמיר זעהן; וואָס איז הײַנט? כ'ווייס ניט, כ'קען ניט געדענקען. אָבער מיין פּראַצעס — ס'איז געווען מאַנטאַג, דעם נײַצעהנטען סעפטעמבער. זײ האָבען מײַך גע-בראַכט אַהער נאָכמיטאַג; נײַן, אײַן אָבענד. און אַט דער וועכ-טער — ער האָט מײַך אַזױ אײַבערגעשראַקען מיט דער בלענדענדער לאַמטערנע. איז דאָס געווען לעצטע נאַכט? נײַן, ס'האַט גע-מוזט זײַן פּרײַדער ווי דאָס. בײַן אײַך דאָ בלױז זײַנט נעכטען? ווי איז דאָס מעגליך? ס'קוקט אױס אַזאַ לאַנגע צײַט! קען דאָס זײַן דײַנסטאַג, ניט מעהר ווי דײַנסטאַג? כ'וועל אַ פּרעג טהאָן דעם שפּײַזפּערטהײַלער, ווען ער וועט נעקסטעס מאַל פּער-בײַנעהן. כ'וועל אױך אױסגעפּינען, ווער עס האָט געשיקט דײַען האַנדטוך. פּילייכט וועל אײַך קענען קרײַגען אַביסעל קאַלט וואַ-סער בײַ אײַהם; אָדער מעגליך, אז עס איז גאָר פאַרהאַן וואַסער דאָ —

מײַנע אױגען ווערען בײַסלעכוױז צוגעוואוינט צו דעם האַלב-דונקעלען ליכט פון קעמערל. אײַך זעה צײַמליך קלאָר די זאַכען וואָס געפּינען זיך דאָ. פאַרהאַן דאָ אַ קלײַן הײַלצערן טישעל און אַן אַלטער שטױהל; אײַנ'ס וױטסטען וײַנקעל, כמעט פּערשטעלט דורכ'ן בעטעל, אײַך דער פּרײַוועט; נעבען דעם איז מיטען וואַנד, שטאַקענען דער טהיר, אײַן פאַרהאַן אַ וואַסער-קראַן אײַבער אַ שמאַד

לען, קיילעכדיגען בעקען. דאָס וואָסער איז לעכליך און בלאַטיג, אָבער עס פֿרישט אָב. ס'איז אזוי גוט, עס קרעפטיגט זיך אַכצור־רייבען דאָס געזיכט מיט'ן האַנדטוך. דאָס סטימולירטע בלוט פליסט דורך מיינע אָדערן מיט אַן אַנגענעהמען גערויש. פֿלוצלונג דערפיהל איך אַ שאַרפען שטאַך אין געזיכט, אזוי ווי פֿון אַ נאָדעל. עס שטעקט אַ שפּילקע אין האַנדטוך. איך ציה זי אַרויס און אַ ווייסע זאַך לאָזט זיך אַראָב אויף דר'ערד. אַ צעמעלע! מיט אַ געשפיצטען אויער, זיך צוהערענדיג צי אימיצער געהט פֿערביי, לייזען איך שנעל דורך די ווערטער, געשריבען מיט בלייפֿעדער:

„זעהט אונבעדינגט צו צורייסען דאָס דאָזיגע צעמעלע, אזוי גיך ווי איהר וועט עס האָבען דורכגעלעזען, ס'איז פֿון אַ פֿרוינד. מיר קלייבען זיך צו מאַכען „פֿליטה“ און איהר קענט מיטקומען, מיר ווויסען, אַז איהר זיינט אויף דער אויבערפלעך. ליגט שטיל און האַלט אַייערע לאַמפֿען אַנגעצונדען ביינאַכט, גיט אַכטונג אויף די שרױפען און די ביינקלעך, זיי זיינען ערגער איידער אַקסען. זיי זיינען פֿול מיט שרױער און זאָגט גאַרנישט. בלייבט געזונד, וועל אַיך זעהן מאַרגען. אַן אמת'ער פֿריינד.“

איך לען דאָס צעמעלע אויפֿמערקזאַם, און עטליכע מאָהל נאָכאַנאַנד. די אייגענאַרטיגע שפּראַך צומישט מיר. אונדייט־ליך הויב איך אַן טרעפען וואָס עס מיינט: עס ווערט, ווייזט אַויס, געפֿלאַנט צו אַנטלויפען פֿון דאַנען. מיין האַרץ קלאַפט מורא'דיג, בעת איך טראַכט וועגען די מעגליכקייטען. ווען איך זאָל קענען אַנטלויפען... אַה, איך וואַלט דאָך ניט געדאַרפט שטאַר־בען! פֿאַרוואָס האָב איך פֿריהער ניט געדענקט דערפֿון? וואָס פֿאַר אַ הערליכע זאַך דאָס וואַלט געווען! פֿערשטעהט זיך, זיי וואַלטען איבערגעראַיעט דאָס גאַנצע לאַנד, זוכענדיג מיר. איך וואַלט זיך געמוזט בעהאַלטען. אָבער וואָס מאַכט עס אַויס? כ'וואַלט געווען פֿריי. און וואָס פֿאַר אַ גוואַלטיגע ווירקונג! עס וואַלט געמאַכט גרויסע פֿראַפּאַגאַנדאַ: מענשען וואַלטען גע־וואַרען שטאַרק פֿאַראַינטערעסירט, און איך — איך וואַלט דאָך געהאַט נייע געלעגענהייטען —

דער שאַטען פֿון פֿערדאַכט פֿאַלט איבער מיין פֿרעהליכען געדאַנק, אַנפֿילענדיג מיין האַרץ מיט פֿאַרצווייפֿלונג. פֿילייכט אַ פֿאַסטקע! כ'ווייס ניט ווער עס האָט געשריבען דאָס בריִי

וועלע. נישקשה פון א קאנספיראטאר וואָלט איד געווען, ווען מען זאָל מיר קענען אזוי לייכט פערפיהרען. אָבער נאָך וואָס זאָלען זיי וועלען מיר אַרײַנגארען אין אַ פּאַסטקע? און ווער? אַ וועכטער? וואָס פאַר אַ צוועק וואָלט עס געקענט דיענען? אָבער זיי זײַנען אזוי געמײן, אזוי ברוטאַל. אַט דער לאַנגער וועכטער — דער „דעפּױטי“ האָט איהם גערופען פעלינגס — ער האָט, וויזנט אויס, פון דער ערשטער מינוט געקראַגען אַ ביטערע שנאה צו מיר. דאָס קען פּילייכט זײַן זײַן אַרבייט, כּדי מיר צו פּערשאַפּען צרות. קען דאָס זײַן? וועט ער זיך ווירקליך אַרונטערלאָזען צו אזאַ סקאַנדאַל? אַט די זאַכען טרעפּען — זיי זײַנען אַבגעטהאַן געוואָרען אין רוטלאַנד. און ער קוקט אויס ווי אַ פּראָוואָקאַטאָר, דער שורקע. נײַן, ער וועט מיר אויף אַזאַ אופן ניט אַרײַנקריגען. כּ״מון נאָך אַמאָל דורכלעזען דאָס צעטעלע. עס ענטהאַלט אַזױפיעל אויסדריקע, וועלכע איד פּערשטעה ניט. איד זאָל „האַלטען מײַנע לאַמפּען אַנגעצונדען“. וועלכע לאַמפּען? עס זײַנען דאָך ניטאָ קײן לאַמפּען אין קער מערל; וואו זאָל איד זיי קריגען? און אויף וועלכע „שרויפּען“ מוז איד אַכטונג געבען? און די „ביינקלעד“ — כּ״האַב בלוז אַ שטוהל דאָ. נאָך וואָס זאָל איד דערויף אַכטונג געבען? פּילייכט דאַרף עס געברויכט ווערען אַלס אַ וואַפּע. נײַן, ס״מון מײַנען עפּעס אַנדערש. דאָס בריוועל זאָגט, אז ער וועט דאָ זײַן מאַרגען. אין זײַנע בליקען וועל איד אימשטאַנד זײַן צו זאָגען, אויב מען קען איהם גלויבען. יאָ, יאָ, דאָס וועט זײַן דאָס בעסטע. כּ״וועל וואַרטען בײַ מאַרגען. אַה, איד וואָלט שוין וועלען דער לעבען די מינוט!

קאפיטעל 2.

דער ווילען צו לעבען.

1.

די טעג שלעפען זיך אונערליך אין דעם האלב־דונקעל פונ'ם קעמערל. די טעגליכע קלאפעריי רעגולירט מיין לעבען מיט דריי קענדער מאָנאָטאָנקייט. אָבער דער זין פון מיינע געדאַנקען האָט זיך געענדערט דורך דעם צעטעלע פון דעם געהיימען שרייבער. אומזיסט האָב איך געוואָרט ער זאָל זיך בעוויווען. — דאָך האָט דער געדאַנק וועגען אַנטלויפֿען אַריינגעגעבען האָפֿנונג אין מיין האַרץ. דער ווילען צו לעבען הויבט אָן זיך אַרויסצייגען, ווערענדיג וואָס אַ טאָג אַלץ בעשטימטער, אַלץ בעפעהלענדער. איך וואונדער זיך אַליוו, וואָס די אידעע וועגען זעלבסטמאָרד קומט מיר אויפ'ן זינען אַלץ זעלטענער און וואָס ווייטער אַלץ אויבערפלעכליכער. דער געדאַנק פון זעלבסט־פֿערניכטונג פילט מיר אָן מיט שרעק. יעדע מעגליכקייט צו אַנטלויפֿען מוז צוערשט אויסגעפרוואָוט ווערען, פֿערזיכער איך מיין אונרוהיגען געוויסען. געוויס האָב איך קיין מורא ניט פֿאַר'ן טויט — ווען די ריכטיגע צייט וועט קומען. אָבער אַיילען זיך וואָלט געווען זעהר אונבערעכענט; נאָך ערגער, גאַנץ אונגווייניג. מיין פליכט אַלס רעוואָלוציאָנער איז דאָך אויסצוגעצען יעדע געלעגענהייט פֿאַר פֿראַפּאָגאַנדע: דאָס אַנטלויפֿען וואָלט מיר געגעבען פֿיעלע געלעגענהייטען צו זיין ניצליר פֿאַר דער בעוועגונג. ס'איז געווען אונבערעכענט פון מיין זייט צו פֿערדאָ מען יענעם מאַן, דזשיימסמאָן. איך בין געווען ביז אויף איהם, וואָס ער מאַכט אַזעלכע שהיות און לעגט אַלץ אָפּ צו בענעהן זעלבסטמאָרד, נעהמענדיג אין אַנבעטראַכט די אונמעגליכע שטראַף

פון זיבעצעהן יאהר וואס ער האט געקריגען. אבער ווירקליך, איך בין געווען אונגערעכט: דזשימסטאון מאכט, אהן צווייפעל, זיי נע פלענער. ס'נעהמט צייט פארטיג צו מאכען אזא אונטערנעהר-מונג: מען מוז זיך צוערשט גוט בעקענען מיט דער נייער אומגע-בונג, קריגען א בעגריעה וועגען דעם, וואס עס טהוט זיך אין געפענג-נים. דערווייל האב איך נאך געהאט ווינציג וואס געלענעהייט דערצו. אפנים, אז עס איז די טאקטיק פון די געפענגניס-בעאמטע מיך צו האלטען אבגעוונדערט, אין איינצעל-ארעסט, און ממילא וועל איך ניט האבען קיין אהנונג פון דעם פערפלאנטערטען סיס-טעם פון קארירדארען, דאפעל-טויערען און געדרעהטע דורכגענג. ווען מיר זאל זיך אפילו מאכען א געלענעהייט און איך זאל זיין פריי צו פערלאזען דיזען פלאץ, וואלט עס געווען שווער פאר מיר אהן הילף צו געפינען דעם וועג ארויסצוגעהן. אה, ווען איך וואלט געהאט דעם צויבער-רינג, וועגען וועלכען ס'האט זיך מיר גע'חלומ'ט נעכטען ביינאכט! ס'איז געווען א וואונדערליכע קמיע, פערבאר-גען — אזוי האב איך זיך פארגעשטעלט אין חלום — דורך דער געטין פון דער סאציאלער רעוואלוציאן. כ'האב זי גאנץ דייטליך געזעהן: שלאנק און מאיעסטעטיש, דער גלאנץ פון אלעס-עראבע-רענדע ליעבע אין איהרע אויגען. זי איז געשטאנען ביי מיין בעטעל, א שמייכל פון זעלטענער ערעלקייט האט בעדעקט דאס קעניגין געזיכט, איהר ארם אויסגעשטרעקט איבער מיר, האלב מיך בעני-שענדיג, האלב אנווייזענדיג צו דער פינסטערער וואנד. נייגעריג האב איך א קוק געטהאן אין דער ריכטונג פון דער אויסגעבויענער האנד — דארט, אין א שפעלטעל, האט געפונקעלט עפעס א ליכ-טיגע זאך מיט דעם גלאנץ פון פרישען טהוי אין דער מארגען-זון. ס'איז געווען א הארץ-פארמינער רינג, צושפאלטען אין רעכטען מיטען. זיינע פונקלענדע שטראהלען האבען בעלויכטען דעם פינס-טערען ווינקעל מיט דעם הייליגען שיין פון א גרויסער האפנונג. אימפולסיוו האב איך אויסגעשטרעקט די האנד און צוזאמענגע-פרעסט די צושפאלטענע טהיילען פונ'ם רינג, אזוי אז ער איז געווארען גאנץ, און פלוצלונג האבען די שטראהלען ארויסגעפלאצט אין א פייער, וואס האט זיך פערשפרייט און אין א רגע צושמאל-צען דעם אייזען און שטאהל און פונאנדערגענומען די געפענגניס-

ווענט, ענטדעקענדיג פאר מיין ענטציקטען בליק גרינע פאלדער
און וועלדער, און מענער און פרויען וואס ארבייטען צופרידען און
גליקליך אין דעם זונענשיין פון פרייהייט. און דאן... אין דאס
בילד פערשוואונדען.

אה, ווען איך וואלט איצט געהאט יענעם צויבערהארץ! צו
אנטלויפען, צו זיין פריי! ס'קען זיין, אז מיין אונבעקאנטער פריינד
וועט נאך האלטען ווארט. ווארשיינליך פערענדיגט ער זיינע פלע-
נער, אדער פילייכט אין עס ניט זיכער פאר איהם מיך צו בע-
זוכען. ווען מיינע קאמערעדען וואלטען מיר געקענט העלפען, דאן
וואלט געווען מעגליך צו אנטלויפען. אבער דאס מיידעל און
פערדא וועלען קיינמאל ניט דענקען דערפון, וועלען ניט זעהן
די מעגליכקייט. זיי האלטען זיך, אהן צווייפעל, צוריק פון שריי-
בען, ווייל זיי ערווארטען יעדען מאמענט צו הערען וועגען מיין
זעלבסטמארד. ווי אונרוהיג דאס ארעמע מיידעל מוז דאס זיין!
דאך האט זי געדארפט שרייבען: ס'איז שוין פיער טעג, זינט מען
האט מיך אריבערגעפיהרט אהער, אין צוכטהויז. יעדען טאג
ערווארט איך אונגעדולדיג דעם נייסטליכען, וועלכער צוטהיילט די
בריעף — אט איז ער! די שנעלע, גערוועזע טריט זיינען געווארען
אזוי היימיש, אזוי בעקאנט פאר מיין אויער. פול מיט ערווארטונג
פאלג איך נאך זיינע בעוועגונגען; איד הער דעם שטארקען קלאפ
פון דער טיהר און דאס גערויש פון דעם שפרינג-שלאס. די קורצע
טריט קלינגען אב אויף דער בריק, וואס פערבינדט די אויבערשטע
ראטונדע מיט דער צעלען-אבטהיילונג, און געהען דורך די גא-
לעריע. די איינזאמע טריט אין מיטען פון דער שטיילקייט דערמא-
נען מיך אז דאס שרעקענדיגע איילען זיך פון איינעם וואס געהט
אריבער איבער א בית-עולם ביינאכט. און אט בלייבט דער נייסט-
ליכער שטעהן: ער פערגלייכט דעם נומער פונ'ם קלעצעל וואס
הענגט אין דרויסען ביים קעמערל מיט'ן נומער וואס געפינט זיך
אויפ'ן בריעף. דאס האט זיך אימיצער דערמאנט אן א פריינד
אין געפענגניס. די טריט געהען ווייטער און ווערען שוואכער,
בעת דער „בריעפענטרעגער“ פערקירעוועט זיך אין דעם ווייטען
ווינקעל. ער געהט פארביי די רייה קעמערלעך אויף דער אנדער
זייט און קומט ענדליך צו דעם עטאזש, וואו עס געפינט זיך מיין

קעמערל. מיין הארץ שלאָגט שנעלער, וואָס נעהענטער דער קלאַנג קומט: ס'מוז געוויס זיין אַ בריעף פאר מיר. ער קומט נעהענדיג טער צום קעמערל — ער שטעלט זיך אָב. כ'קען איהם נאָך ניט זעהן, אָבער איר ווייס, אַז ער פערנליכט די נומעבען. פיליכט איז דער בריעף פאר מיר. כ'האַף, אַז דער גייסטליכער וועט קיין טעות ניט האָבען: אָבטהיילונג „קיי“, קעמערל 6, נומער „איי“ 7. עט-וואָס לייכטעס פאַלט אַראָב אויפ'ן דיעל פון דעם נעקסטען קעמערל, און די שנעלע, קורצע טריט זיינען מיר פאַרכייגעגאַנגען. ניטאָ קיין פאַסט פאַר מיר! נאָך פיער און צוואַנציג שעה מוזען אַריבערגעהן, אירער איד קען ערהאַלטען אַ בריעף, און אויך דאַן וועט פיליכט דער שוואַכער שאַטען זיך ניט אָבשטעלען ביי מיין טיהר.

2

דער געדאַנק וועגען מיין צוויי און צוואַנציג יעהריגע געפענדיג ניס-שטראַף טרייכט מיך צו פערצווייפלונג. איד וואָלט זיך בעדינוצט מיט וואָס פאַר עס איז מיטלען, ווי שרעקליך זיי זאָלען ניט זיין, צו אַנטלויפען פון דיעזען גיהנום, צו ווערען ווידער פריי. פרייהייט! וואָס וואָלט זי מיר ניט געגעבען נאָך דיזער ערפאַהרונג? איד וואָלט געהאַט די גרעסטע געלעגענהייט פאַר רעוואָלוציאַניאָנערע טהעטיגקייט. איד וואָלט אויסגעקליבען רוסלאַנד. די מאַסטיאַנער האָבען מיר פערלאָזען. כ'וועל זיך האַלטען ווייט פון זיי, אָבער זיי זאָלען זיך דערוויסען, וואָס אַן אמת'ער רעוואָלוציאַניאָנער איז פעהיג אויפצוטהאָן. אויב ס'איז דאָ אַ פונק פון מוטטהאָל איז זיי, וועלען זיי זיך שעהמען פאַר דער מיאָנס'ער שטעלונג וואָס זיי האָבען גענומען צו מיין טהאַט, פאַר זייער שענדליכער בעהאַנדלונג. ווי גערן וועלען זיי דאַן זיין צו בעווייזען זייער צוטרוי דורך איבערטריבענער פריינדשאַפט און איבערגעבענהייט, צו רעדען זייער שולדיגען געוויסען! עס וואָלט מיר ניט פעהלען קיין פינאַנציעלע הילף, ווען איד זאָל לאָזען וויסען אונזערע אינטימע קרייזען וועגען מייענע פלענער פון צוקינפטיגער טהעטיגקייט אין רוסלאַנד. עס וואָלט געווען הערליך, הערליך! ש—ש—

ס'איז דער גייסטליכער. ווער ווייס? אפשר האָט ער בריעף פאַר מיר היינט... ס'קען זיין, אַז ער אונטערדריקט בריעף פון

מיינע פריינד; אדער וואהרשיינליך איז דאס גאר דעם פערואאל־
 מער'ס שולד: די פאסט ווערט אפריהער דורכגעקוקט איז זיין
 אפיס. — אט געהט דער גייסטליכער ארונטער צו דעם אונטער־
 שטען שטאק. ער בלייבט שטעהן. ס'מוז זיין א בריעה פאר קע־
 מערל 2. אצינד קומט ער. דער שאטען איז אנטקעגען מיינ טיהר, —
 אוועק!

„גייסטליכער, איין אויגענבליק, ביטע.“

„ווער רופט דאס?“

„דא, גייסטליכער. קעמערל 6, „קיי.““

„וואס איז, מיינ יונג?“

„גייסטליכער, כ'וואלט געוואלט עפעס צו לעזען.“

„צו לעזען? נו, געוויס, מיר האבען אן אויסגעצייכענטע ביב־
 ליאטשהק, מיינ יונג; א זעהר פייע ביבליאטשהק. כ'וועל אייך
 שיקען מיינ קאטאלאג, און איהר קענט ארויסנעהמען איין בוך
 יעדע וואך.“

„כ'בין ניט געווען דא אין דעם טאג, ווען מען נעהמט ארויס
 ביכער אין דיעזער אבטהיילונג. כ'וועל דארפען ווארטען נאך א
 וואך. אבער איד וואלט וועלען האבען עפעס דערווייל, גייסטלי־
 כער.“

„ווי איז דאס, איהר ארבייט ניט, מיינ יונג?“

„ניין.“

„איהר האט זיך דאך ניט ענטזאגט צו ארבייטען?“

„ניין, מען האט מיר נאך דערווייל ניט אנגעבאטען קיין אר־

בייט.“

„אה, מען וועט אייך אין גיכען בעשטימען ארבייט. האט גע־

דולד, מיינ יונג.“

„אבער קען איד ניט קריגען עפעס צו לעזען איצט?“

„איז ניטא קיין ביבעל ביי אייך אין קעמערל?“

„א ביבעל? כ'גלויב ניט אין דעם, גייסטליכער.“

„מיינ יונג, ס'וועט אייך גארניט שאדען, ווען איהר וועט זי

לעזען. עס קען אייך גוט טהאן. לעזט זי, מיינ יונג.“

א רגע בין איד זיך מיטש וואס צו זאגען. א פערצווייפעלטע

אידעע געהט מיר דורך אין מח.

„גוט, זאָל זיין אזוי, גייסטליכער, כ'וועל לעזען די ביבעל, אָבער מיר געפעלט ניט די מאָדערנע ענגלישע איבערזעצונג. פֿיר לייכט האָט איהר אַ ביבעל מיט גריכישע אָדער לאַטיינישע אַנמער-קונגען?“

„ווי, ווי, מיין יונג, איהר פערשטעהט לאַטיין אָדער גריכיש?“
 „יא, כ'האָב שטודירט די קלאַסיקער.“

דער גייסטליכער קוקט אויס צו זיין פּעראַינטערעסירט; מיינע ווערטער האָבען געמאַכט אויף איהם אַן איינדרוק. ער געהט צו נעהנטער צו דער טהיר, שפּאַרט זיך אַן אַן איהר, ווי איינער וואָס איז גרייט פֿאַר אַ לאַנגען געשפּרעך. מיר ריידען מכה די קלאַסיקער, וואו איר האָב געלערענט, וועגען רוסישע שולען, סאַציאַלע צושטענדע, אַן אינטערעסאַנטער און אינטעליגענטער מאַן, דיעזער געפענגניס־גייסטליכער, אַ מענש וואָס האָט פיעל געריווט און וועמעס בעזוך איז רוסלאַנד האָט אויף איהם איבערגעלאָזט אַ טיעפען איינדרוק וועגען די מעגליכקייטען פון יענעם לאַנד. ענדיג ליד רופט ער צו אַ וועכטער און זאָגט:

„זאָל „איי“ 7 מיטגעהן מיט מיר.“

מיט אַ פּערדעכטיגען בליק אויף מיר, שליסט דער וועכטער אויף די טהיר.

„זאָל איר מיטקומען, גייסטליכער?“ פּרעגט ער.

„ניין, ניין. ס'איז אַלרייט. קומט, מיין יונג.“

דורך דער רייה פון לעדיגע קעמערלעך געהען מיר אַרויף מיט די שטיגען צו דער אויבערשטער ראַטונדע. דאָרט אויף דער לינקער זייט געפינט זיך דער אַפּים פון דעם גייסטליכען. אויפגעגענט און מיט אַפּענע אויגען פּערשלינג איר יעדען דעטאַיל, יעדע קלייד־ניגקייט פון דער אומגעבונג. איר סטאַרע זיך אויסצוקוקען גלייכ גילטיג, אָבער איר פּאַלג נאָך מיט טיעפּער אויפּמערקזאַמקייט יעדען ריהר פון דעם גייסטליכען, בעת ער קלייבט אויס דעם ראַטונדע־שליסעל פון דעם גרויסען בונט אין זיין האַנד און עפענט די טהיר. אַ ליידענשאַפטליכע בענקשאַפט נאָך פּרייהייט פּערצעהרט מיר. ביי מיר אין מַח אַרבייט זיך שנעל אויס אַ פּלאַן, ווי אזוי צו אַנטלויפען. דער גייסטליכער טראַגט מיט זיך אַלע שליסלען — ער וואוינט ביים פּערוואַלטער אין הויז, וואָס איז פּערבונדען מיט

דעם געפענגניס — ער איז אזא שוואכניקער — כ'וואַלט לייכט גע-
קענט אָנפאלען אויף איהם און איהם בייקומען — ס'איז דאָך קיי-
נער ניטאָ אין דער ראַטונדע — כ'וועל איהם פערשטאָפען דאָס
מויל ער זאָל ניט קענען שרייען — נעהמען די שליסלען —
„נעהמט אַ שטוהל, מיין יונג, זעצט זיך. דאָ האָט איהר
אייניגע ביכער. קוקט זיי דורך. איד האָב אַ צווייטען עקזעמפלאַר
פון מיין פּערזענליכער ביבעל, מיט אָנמערקונגען. ס'ליענט ער-
געז דאָ.“

מיט פיבערישע אויגען קוק איד אויף איהם, ווי ער לעגט אַוועק
די שליסלען אויפ'ן שרייבטיש. אַ שנעלע בעוועגונג, און זיי וואָל-
טען געווען מיינע. אַט דער גרויסער און שווערער שליסעל — ער
מוז בעלאַנגען צום טויער. ער איז אַזוי גרויס — איין זעץ וואַלט
איהם דער'הרג'עט. אַה, דאָרט איז אַ שאַפעל דער גייסטליכער
נעהמט אַרויס געוויסע ביכער פון איהר. ער שטעהט מיט'ן רוקען
צו מיר. אַ שטויס — און איד וואַלט איהם אַיינגעשלאָסען אינע-
וועניג... אויף אַ געהיימען, אונמערקליכען אופן רוק איד זיך צו
נעהענטער צום שרייבטיש, ניט אַרונטערנעהמענדיג קיין אויג פון
די שליסלען. איצט בויג איד זיך אָן איבער זיי, מאַך זיך בלומר'שט
ווי איד בין פּערטיעפט אין אַ בוך, בעת ווען מיין האַנד גליטשט
זיך פאַרווערטס, לאַנגזאַם, פאַרזיכטיג. שנעל שפאַר איד זיך אָן
אויפ'ן טיש, דאָס אַפענע בוך אין מיינע הענד פּערשטעלט פאַל-
שטענדיג די שליסלען. מיין האַנד ריהרט זיי אָן. אַ פּערצווייפעל-
טער גיב איד אַ כאַפּ דעם גרויסען שווערען בונט, מיין אַרם הויבט
זיך לאַנגזאַם אויף —

„מיין יונג, כ'קען גראַד איצט ניט געפינען יענע ביבעל, אַכער
איד וועל אייד געבען עפעס אָן אַנדער בוך. זעצט זיך, מיין יונג.
ס'טהוט מיר אַזוי לייד פאַר אַיך. איד בין אַ בעאַמטער פּונ'ם
שטאַאַט, אַכער איד דענק, אַז מען האָט מיט אַיך געהאַנדעלט
אונגערעכט. אייער שטראַף איז צו גרויס. כ'קען גאַנץ גוט פּער-
שטעהן, ווי אַזוי איהר, אַ יונגער ענטהוואַיאַסט, זיינט געטריבען גע-
וואַרען דערצו, אין דיעזע אויפּרעגענדע צייטען. ס'איז דאָך געווען
אין פּערבינדונג מיט האַמסטער, ניט אַזוי, מיין יונג?“
איד לאָז זיך צוריק אַראַב אין שטוהל, צוטרייסעלט, דערשלאָג-

נען. אט די טיעמע נאמע פון סימפאטיע, די אויפריכטיגקייט פון דער ציטערענדער שטימע — ניו, ניו, כ'קען איהם ניט אַנריהן
 דען.

3

ענדליך פאסט פון ניו יארק! בריעה פון דער מיידעל און פעדיא. מיט א נעמישטען נעפיהל פון אַננסט און צארן קוק איד אויף דער בעקאנטער האַנדשריפט. פארוואס האָבען זיי פריהער ניט געשריבען? דער שאַרף פון ערווארטונג איז אַבגעטעמפט, שטומפּיג געוואָרען דורך דעם לאַנגען צווייפּעל. דאָס מיידעל און דאָס „צווילינג־קינד“, מיינע נאָהענטסטע, מיינע אינטימסטע פריינד פון נעכטען, — אַבער דער נעכטען שיינט צו זיין אַזוי ווייט פּעררוקט אין דער פּערגאַנגענהייט, זיין סאַמע ווירקליכקייט דער טרונקען אין דעם שטראָם פון זעלען־פּייניגענדע געשעהענישען. ס'איז דאָ אַ טאָן פון ענטווישונג, כמעט פון ביטערקייט, אין דער מיידעל'ס בריעה. דער דורכפאַל פון מיינ טהאַט וועט אַב שוואַכען די מאַראַלע ווירקונג און פּערקלענערען איהר פּראָפּאַגאַנד דיסטישען ווערט. דערצו ווערט נאָך די לאַנגע ערגער דורך מאַסט'ן. אַ דאַנק זיין פּעראַכטענדע האַלטונג בלייבען די דייטשען גלייב'ן גילטיג. ביז אַ היבשען גראַד איז זאָגאַר דער אידישער רעוואָלוציאָנערער עלעמענט בעאיינפלוסט געוואָרען פון איהם. דאָס „צוויי־לינג־קינד“ אין א פּערשלייערטען, אונפּערשטענדליכען רוסיש, גיט אַ וואונק וועגען דער פּרובירטער פּערפאַלקאַמונג פון מיינ אַרבייט, וואָס איז געפלאַנט געוואָרען, דאָך איז אונמעגליך זי צו פּערווירקן ליכען.

איד שמייכעל מיט פּעראַכטונג איבער דער „פּערפאַלקאַמונג“, וועלכע האָט זאָגאַר קיין גליק ניט געהאַט צו אַ פּערזוך. דער פּער־דאַמטער פאַלשער שטאַנדפונקט פון דער מיידעל ברענגט מיר אַרויס פון די כלים, און איד ביזן שרעקליך ביזן אויך דער אונזער פּרידענער איבערראַשונג וואָס איד שפּיר אין בייִדע בריעה איבער דעם וואָס איד לעב נאָך ווייטער.

איד לייען די ציילען און לייען זיי וויערער, מעהרערע מאָל נאַכנאַנד. יעדעס וואָרט גיסט אַרײַן ביטערקייט אין מיינ נשמה. איד ביזן געוואָרען קרענקליך, אַרער האָבען זיי ווירקליך בדעה מיר

פאַרצואוואַרפען דאָס וואָס איך האָב ניט בענאַנגען קיין זעלכסט־
 מאַרד? מיט וואָס פאַר אַ רעכט? אונגעדולדיג דערשטיק איך
 די בעשולדיגענדע שעפטשענדע שטימע פון מיין געוויסען: „מיט
 דעם רעכט פון רעוואָלוציאָנערער מאַראַל“. דער ווילען צו לעבען
 וואַכט אויף ענטשיידענד, און איצט, ביי דער אַרויספאַדערונג, ווערט
 ער נאָך מעהר ענטשלאָסען און בעפעהלענדיג.
 ניין, איך וועל שטרייטען און קעמפּען! פריינד אַדער פיינד,
 זיי זאַלען וויסען, אז מען קען מיר אַזוי לייכט ניט אַב־פּטראָן. איך
 וועל לעבען, זיך צו בעפרייען, צו זיענען!

קאפיטעל 3.

נייסטערהאפטע שטילקייט.

די שטילקייט ווערט אלץ דריקענדער, די איינזאמקייט אונז
ערטרעגליך. מיין נאטירליכע לעבעדיגקייט ווערט אונטערדריקט
פון אן אונבעשרייבליכער מורא. מיט שרעק מערס איד, אן איד
פערליך די עלאסטישע בעוועגליכקייט פון מיינע טריט, און שטופענדיג
ווייז איד מיין נייסטע לעבעדיגקייט. איד פיהל אויסגעמוטשעט
אין קערפער און זעלע.

דער רעגעלמעסיגער קלאנג פון דעם גלאק, וואס רופט צו דער
ארבייט אדער צו די מאהלצייטען, שטרייכט אונטער די דענערוויי-
רענדע רוטינע, גיט איהר צו א בעזונדערע בעמאנונג. ער קלינגט
ווי א שלעכטע בשורה אין מיטען פון דער שטילקייט, ווי דער
אנזאגער פון אן אונגליק, א שרעקליכען, אונערווארטעמען אונ-
גליק. אונבעשטימטע שרעקען, וועלכע ווארפען נאך א גרעסערן
פחד דערפאר טאקע וואס זיי זיינען אונבעשטימט, פילען אן מיין
הארץ. אומזיסט זוד איד צו דערטרינקען מיינע אונרוהיגע נע-
דאנקען אין לעזען און אין פיזישע איבונגען. די ווענד שטעהען
ווי אונבעוועגליכע היטער, וואס דריקען מיד פון אלע זייטען, ביז
יערע בעוועגונג ווערט א מאטערניש. אין דעם שטענדיגען האלבי-
דונקעל פונ'ם פענסטערלאזען קעמערל טאנצען די בוכשטאבען פאר
מיינע אויגען. אט ווערען זיי פאנטאסטישע פיגורען, און אט פער-
וואנדלען זיי זיך אין לייכען און אין בילדער פון טויט. די קראנק
האפטע בילדער בעצויבערען מיין מח. דער פייפענדער נאזירעהר
אין קארידאר ציהט מיד צו מיט א קראפט וואס איד קען ניט ווי-
דערשטעהן. מיט האלביפארמאכטע אויגען פאלג איד נאך דאס
ציטערענדע ליכט. זיינע פונאנדערגענאסענע שטראהלען בילדען

א קאלעידאסקאפ פון פערשידענארטיגע פיגורען. אַט קריסטאָלי־זירען זיי זיך אין סצענען פון מיין יוגענד; אַט ווייזען זיי מיר אַ בילד פון מיין ניו יארקער לעבען, מיט אַן איבערטריבענער בעלייב־טונג פון די טראַגישע מאַמענטען. אַט ווערט דער פלאַם געטריבען פון אַ ווינד. ער רייסט זיך אַהין און אַהער, קעמפּפּענדיג מיט צאָרן געגען דער אַרומיגער פינסטערניש. ער פייפט און שלאַגט זיך אַן אַן דעם שונא, וועלכער טרעט אויף אַ וויילע צוריק, דאַן מאַכט ער אַ שריט פאַרווערטס מיט זיין ריעזיגען שאַטען, סטראַשענדיג דאַס ליכט משוגע־נערוויז אויף דער ווייס־געקאַלכטער וואַנד. קוק! דער שאַטען וואַקסט און וואַקסט, ביז ער דערגרייכט די אייזערנע גראַטעס, וועלכע פאַלען שווער הינטער מיר, בעת די וועכטער פיהרען מיר דורך דעם קאַרידאָר.

„אַצינד ביזט דו אין דערהיים,“ מאַכט דער וועכטער צו מיר מיט שפּאַט. איד קוק זיך אום. די גראַע מאַסע הענגט איבער מיר, קאַלט און דראַהענר, און אויף איהר ראַנד שטעהט די שוואַרצע פיגור, וואָס לאַכט פון מיר מיט טריאומף. די ווענט זייגען ביז אויף מיר. זיי קוקען אויס ווי מענשליכע וועזענס אין זייער בייזער אונבעוועגליכקייט. זייערע ריעזיגע אַרעמס הויבען זיך אויף אין דער נאַכט, אַזוי ווי זיי וואַלטען וועלען מיר צושטעמערען אין איין רגע. איד פיהל זיך אַזוי קליין, אַזוי אונבעשרייבליך שוואַך און שוואַך אין מיטען פון דיווער איינזאַמקייט — דער אַטהעם פון קבר איז אויף מיין פנים, ער קומט אַלץ נעהענטער, ער רינגעלט מיך ארום און פערשטעלט מיר די לעצטע שטראַהלען פון די אויגען. אין שרעק בלייב איד שטעהן.... די קייט ווערט שטייף, די שאַרפע ברעגען שניידען זיך איין אין מיין אַרעם. איד פאַל אום אויפ'ן פנים, און איד כאַפּ זיך אויף אויפ'ן באַדען פון קעמערל.

אונרוהיגע חלומות און קאַשמאַרען פילען אויס די לאַנגע נעכט. מיט פלייס הער איד זיך צו און קוק אויס אויף דעם קלאַנג פון גלאַק, וואָס קומט פּערטרייבען די פינסטערניש. אַבער דער אַנ־קומענדער טאַג ברענגט ניט קיין האַפּנונג און קיין פרייד. טריעב אַזוי ווי נעכטען, אַהן אינטערעס ווי די מאַרגענס וואָס פאַלען איהם נאָד אַהן א סוף, פוסטע און בלייענע: די גרילצענדע ווענע־לעד, אַנגעלאָדען מיט אַלטי־געבאַקענע ברויט; די ברוינע פליסיג־

קייט, וואס האט קיין טעם און קיין ריח ניט; די פערבייגעהענ-
דע שורות פון דער געפאסעוועטער מענשליכער נויט; די רויע,
גראבע בעפעהלען; די שווערע טריט; און דאן — די שטילקייט
פונ'ם קבר.

צו וואס נאך פארטועצען די אומזיסטע, נוצלאזע מאטערייש?
עס וועט דער בעוועגונג גארנישט ארויסקומען, ווען איד וועל פער-
ציהען, פערלענגערן די גסיסה. אלע אויסגענגע, אלע טיהרען פון
רעמונג זיינען פערשלאסען; דאס געפענגניס קען מען ניט דורכ-
דרינגען. די גוטע מענשען האבען ניט געקארנט און גוט בעפעס-
טיגט דיזע מאדערנע באסטיליע; די גרויסע וועלט מעג שלאפען
רוהיג, אונגעשטערט פון די מארטירער-יסורים. קיין געשריי פון
א געפייניגטער זעלע וועט ניט דורכדרינגען דיזע ווענט פון שטיין,
און נאך וועניגער די הערצער פון די מענשען. צו וואס זשע נאך
פערלענגערן די גסיסה? קיינער קוקט זיך ניט אום, קיינעם ארט
ניט, אויסער פילייכט מיינע קאמערעדען. — און זיי זיינען ווייט
אוועק און הילפלאז.

הילפלאז, פאלשטענדיג הילפלאז. אה, ווען די בעוועגונג
וואלט געווען שטארק, דאן וואלט דער שונא ניט געוואגט צו בע-
געהן אזעלכע געוואלט-טהאטען, וויסענדיג, אז א שנעלע אונ-
ברחמות'דיגע נקמה וועט גענומען ווערען פאר אונגערעכטיגקייט.
אבער דער שונא קען אונזער שוואכקייט. צו אונזער אייביגער
שאנדע איז נאך קיין ראכע ניט גענומען געווארען פאר דעם
פערברעכען פון שיקאגא. **Vae Victis!** וועה צו די בע-
זיגעטע! זיי וועלען אויף אימער זיין די קרבנות. נור מאכט
ווערט רעספעקטירט; מאכט אליין נור קען ווירקען אויף טיראנען.
ווען מיר וואלטען געהאט די קראפט, — אבער אויב די יוסטיץ-
מאָרדען פון 1887 האבען ניט ארויסגערופען מעהר ווי פאסיווע
עמפעהרונג, קען איד דען ערווארטען ראדיקאלע פאלגען צוליעב דעם
וואס מען האט מיר אויף אן איבעריג ברוטאלען אופן פעראוור-
טהיילט? דאס איז ניט צו ערווארטען. פינף יאהר זיינען שוין
פערביי זינט דער העימארקעט-טראגעדיע. פילייכט האט דאס
פאלק זינט דאן עפעס געלערענט אין דער שולע פון אונטערדריקונג
און נירערלאגעס. אה, ווען דער ארבייטער וואלט נור פארשטאנען

מינע ציעלען און מאטיווען, וואָלט מען איהם געקענט אויפוועקען
 צו אַ שטאַרקען פּראָטעסט, פּיליכט אויך צו אַן אַקטיווער פּאַר
 דערונג. אַד, יאָ! אָבער ווען, ווען וועט דער שוטה אָנהויבען
 צו בעגרייפען? ווען וועט ער עפענען זיינע אויגען? ער איז דאָך
 אזוי בלינד, אַז ער זעהט ניט זיין אייגענע פּערשקלאַפונג און ערני־
 דערונג, טאָ ווי קען איר פון איהם ערוואַרטען צו בעגרייפען דאָס
 אונרעכט וואָס אַנדערע ליידען? און ווער וועט איהם אויפקלעה־
 רען? קיינער בעגרייפט ניט די וואַרהייט אזוי טיעף און אזוי
 קלאָהר, ווי מיר אנארכיסטען. זאָגאר די סאַציאַליסטען וואָגען
 ניט צו פּרעדיגען דעם גאַנצען, אונפאַלירטען אמת. זיי האָבען
 בעקליידעט די פּרייהייט־געטין מיט אַ פּייגען־בלאַט; רעליגיאָן,
 דער סאַמע קוואַל פון פּאַנאַטיזם און אונגערעכטיגקייט, איז פון
 זיי אָפיציעל ערקלעהרט געוואָרען אַלס פּר י ו א ט ז א ד .
 אַט די שרעקעדיגע וועלט־בעפרייער מוזען אַלזאָ פון איצט אָן זיין
 פאַרזיכטיג, הלילה ניט אַנצוטערעמען אויף די היהנער־אויגען פון
 פאַראורטהייל און אָבערגלויבען. איז גיכען וועלען זיי ווערען בור־
 זשאַזנע בכבוד'יג, אַ פּאַרטיי פון „פּראַקטישע“ פּאַליטיק און פון
 „געזונדער“ מאַראַל. וואָס פאַר אַ מיזעראַבלעס אַרונטערפאַלען פון
 די בערג־שפיצען פון ניהיליזם, וואָס האָט פּראַקלאַמירט ווידער־
 שטאַנד געגען אַלע אַיינגעאַרדענטע אינסטיטוציאָנען, דערפאַד
 ווייל צוליעב דעם אַליין שוין וואָס זיי זיינען אַיינגעאַרדענט גע־
 וואָרען, טויגען זיי ניט. ווירקליך, ס'איז דאָך ניטאָ קיין איינציגע
 אינסטיטוציע אין אונזער כלומר'שטער־ציוויליזאַציאָן, וואָס איז
 בערעכטיגט צו עקזיסטירען. אָבער נור די אנארכיסטען וואָגען צו
 קעמפּען געגען יעדע פּאַרם פון אונגערעכטיגקייט, און זיי זיינען
 קליין אין צאָהל, אַרים אין כחות. די אינערליכע צושפּליטערטקיי־
 טען פּערגרעסערען נאָך דערצו אונזער שוואַכקייט; און איצט
 האָט זאָגאר מ א ס ט מיד פּערלאָזען. די אידישע גענאַסען ווע־
 לען בעאַינפלוסט ווערען פון זיין שטעלונג. בלויז דאָס מיידעל
 בלייבט. אָבער זי איז יונג אין דער בעוועגונג און כמעט אונבע־
 קאַנט. זי האָט אַהן צווייפּעל טאַלאַנט אַלס רעדנעריין, אָבער זי
 איז אַ פּרוי, ניט קיין איבעריגס געזונדע. אין דער גאַנצער בעווע־
 גונג קען איר ניט איינעם וואָס זאָל זיין פּעהיג אויף פּראַפּאַגאַנדע

דער טהאט אדער אויף א ראכע-אקט, אויסער דער „צווילינג“. וועניגסטענס קען איד פון קיין אנדער גענאסע ניט ערווארטען צו אונטערנעהמען אזא געפעהרליכע אויפגאבע, מיד צו רעטען פון געפענגניס. דער „צווילינג“ איז אן אמת'ער רעוואלוציאנער; אביסעל אימפולסיוו און אונפעראנטווארטליך פיליכט, מיט קלוי-נע אריסטאקראטישע נייגונגען, דאך קען מען זיך פערלאזען אויף איהם אין וויכטיגע רעוואלוציאנערע אנגעלעגענהייטען. אבער איהם וועט אפילו ניט איינפאלען דער געדאנק מיר צו העלפען אנטלויפען. מיר האבען אימער געהאט אזעלכע מאדנע בעגריפען וועגען געפענגניסע: דער אַנבליק פון א פאליציי-מונדיר, אן ארעסט, פלעגט ארויסרופען ביי אונז בילדער פון א טיעפען, גרונד-לאזען אַבגרונד, אונבעדינגטע, אַבסאָלוטע פערשווינדונג, ווי אין רוסלאַנד. ווי אזוי קען איד גאָר פאַרלעגען דעם פלאַן פאַר דעם „צווילינג“? אַלע בריעף געהען דורך די הענד פונ'ם צענזאָר; ספּעציעל מינע בריעף — די בריעף פון אן אַנאַרכיסט, וואָס איז פּעראָרטהיילט געוואָרען אויף אזאָ לאַנגען טערמין; זיי וועלען זיכער פאַרזיכטיג דורכגעקוקט ווערען. עס זעהט זיך ניט קיין מעגליכקייט. איד בין בעגראָבען לעבעדיגעהייט אין דיווען שטיי-נערנעם קבר. ניטאָ קיין האַפּנונג צו קענען אנטלויפען. און אַט די נסיסה פון אַ לעבעדיגען טויט — איד קען עס ניט אויסהאַל-טען...

קאפיטעל 4.

א שטראהל פון ליכט.

איד בענק נאך געזעלשאפט. בלויז דער אנבליק פון א מענש-ליכער געשטאלט איז פאר מיר אן ערליכטערונג. יעדען פריהמארגן גען, נאך פריהשטיק, הער איד זיך נייגיריג צו צו דעם בעקאנטען גערויש אויף די פיער-עקיגע ברוקשטיינער פונ'ם קארירדאר. ס'איז דער אלטער ארעסטאנט וואס פאסט אויף אויף א רייה געפענגניס-צעלען, ער קעהרט אויס דעם קארירדאר. מיט די זינליכע ליפען צו-זאמענגעדריקט, אזוי ווי ער וואלט וועלען פייען, בעוועגט דער איין-האנטיגער ארעסטאנט דעם בעזים מיט זיין לינקער האנד, האלטענדיג דעם שטעקען פון בעזים צוזאמענגעדריקט אונטער דער פאכווען

„העלאו, אלעק 1 ווי פיהלסטו זיך היינט?“

ער שטעהט געגענאיבער מיין קעמערל, לעבען דער אנטקע-גענדיגער וואנד, און דער בעזים בלייבט הענגען אין זיין האנד אין מיטען קעהרען. איד ווארף פון צייט צו צייט א בליק אויף זיינע פריינדליכע בלויע אויגען, בעת ווען ער האלט אין איין בעוועגען זיין קאפ רעכטס און לינקס, זיך אומקוקענדיג, צי א וועכטער קומט ניט אן.

„ווי געהט עס דיר, אלעק?“

„אה, ווי געוועהנליך.“

„איד ווייס וואס דאס איז, אלעק. כ'בין דורכגעגאנגען דעם חדר. קאנטראליר נור דייע נערווען, ס'וועט נאך אלץ גוט ווערען, מיין פריינד. דו ביזט נאך יונג. דו ביזט נאך יונג.“

„אלט גענוג צו שטארבען,“ זאג איד מיט א ביטערען טאן.

„ש—שא I רייד ניט אזוי הויך. דער שרייפעל האָט לאַנגע אויערען.“

„דער שרייפעל?“

א ווילדע האַפנונג ציטערט אויף אין מיין האַרץ. דער „שריי פעל“! דער רעטזעלהאַפּטער אויסדרוק אין דעם געהיימיספולען צעמפלע, — פילייכט האָט עס דיזער מענש געשריבען. אין אַנגס־טיגער ערוואַרטונג פאַלג איד נאָך די בעוועגונגען פון דעם אַלטען אַרעסטאַנט. ער שטעהט שוין מיט זיין רוקען צו מיר, דעם קאַפּ אַנגעבויען, און שנעל בעוועגט ער דעם בעזים מיט זיין איינציגער האַנד. „שא—שא I“ וואַרנט ער, זיך ניט אומקוקענדיג, בעת ער קרייצט דורך דעם קאַרידאָר.

איד הער זיך אַבזיכטליך צו. קיין שום קלאַנג, אויסער דאָס געווענהליכע שאַרענדיגע גערויש פון בעזים. אָבער דאָס ערפאַה־רענע אויער פון דעם אַלטען אַרעסטאַנט האָט קיין טעות ניט גע־האַט. אַ לאַנגער שאַטען פאַלט אויף דער וואַנד, אַנטקעגען מיין קעמערל. דער הויכער וועכטער מיט די רשעות־דיגע אויגען שטעהט ביי מיין טיהר.

„וואָס קוקסט דו אַרויס?“ פרעגט ער.

„איד קוק ניט.“

„דו דערצעהל מיר קיין מעשיות נישט. שטעה דאָרט אינע־וועניג אין דיין לאַך. שפאַר זיך ניט אַז דאָ אַז דער טיהר, דו הערסט?“

איבער'ן קאַרידאָר צושרייט זיך דער וועכטער:

„העי, דו קריפעל! האָסט גערעדט דאָרט, האָ?“

„ניין, מיין הערר.“

„דו זאַלסט ניט סמיען מיר אַכצולייקענען. דו האָסט גע־רעדט.“

„כ'שווער ביי גאָט, אַז ניט.“

„נרננו, לאַמיד דיד נור פאַקען, ווי דו רעדסט מיט יענעם ממזר

דאָרט — כ'זועל דיר שוין געבען!“

דאָס שאַרען מיט'ן בעזים האָט אויפגעהערט. דער אַרעס־טאַנט ווישט אָב דעם שטויב פון די טיהרען. די רעגעלמעסיגע

קלעפ פון זיין בארשט דערנעהענטערען זיד. ווידער אמאל שטעלט זיד דער מאן אב ביי מיין טיהר, אומדרעהענדיג דעם קאפ נאך רעכטס און לינקס. בעת ער ארבייט פלייסט מיט זיין שטויב-בערשטעל.

„אלעק“, שעפטשעט ער, „היט זיד פאר אט דעם „שרייפעל“. דאס איז א — . האסט געזעהן ווי ער האט זיד א ווארף גע-טהאן אויף מיר?“

„וואס וואלט ער איך געטהאן, ווען ער זעהט ווי איהר רערט מיט מיר?“

„וואלט מיר אריינגעווארפען אין לאך, אין קערקער, פער-שטעהסטו מיר. און איד וואלט נאך פערלארען מיין דושאב אויד.“ „אויב אזוי, רערט בעסער ניט מיט מיר.“

„אה, איד האב קיין מורא ניט פאר איהם. ער קען מ י ד ניט כאפען, ניט ער. ער האט ניט געזעהן ווי איד האב גערערט; ער האט נור געמאכט דעם אנשטעל אזוי. אבער מ י ד קען ער ניט נארען.“

„אבער זייט פארזיכטיג.“

„זיי רוהיג. ער איז ניטא איצט, ער איז ארויס אין הויף. ער האט דא סי ווי ניט וואס צו טהאן, אויסער אין צייט פון עסען. נור ער זוכט גלאט אזוי אנצוטהאן צרות. א געמיינער יונג איז ער, אט דער קארן-ברויט-טאם.“

„ווער?“

„אט דער „שרייפעל“ פעלינגס. מיר רופען איהם קארן-ברויט-טאם, ווייל ער בע'גנבעט אונזער קארן-קעסטעל.“

„וואס איז א קארן-קעסטעל?“

„הא-הא! יעדען דיענסטאג און שבת קריגען מיר א שטיקעל קארן-ברויט אויף פריהשטיק. ס'איז ניט קיין גרויסע מצואה, אבער אלץ בעסער ווי אלט-געבאקענע „פאנק“. ווייסט וואס „פאנק“ איז? ביזסט, ווייזט אויס, נאך ניט בעקאנט מיט אונזער שפראך, הא? „פאנק“ איז ברויט, און פארהאן חברה-לייט, וואס זיינען „פאנק“, פערשטעהסט?“

ער לאכט פרעהליך, אזוי ווי עס וואלט זיד איהם איינגעגעבען צו זאגען א געלונגען ווערטעל. מיט אמאל שפיצט ער אן זיינע

אויערען און מיט א שנעלער וואַרנענדיגער בעוועגונג געהט ער אַוועק אויף די שפיץ פינגער פון מיין קעמערל. אין אַ פאַר מינוט אַרום אין ער דאָ צוריק און ער שעפּטשעט:

„אַלעס איז אין בעסטער אָרדנונג. דער וועג איז פריי. טאַם'ן האָט מען אַוועקגערופען אין שאַפּ. וועט ניט זיין צוריק ביז מיר טאַג, גאַט זיי דאַנק. בלויז דער „קעפּטען“ איז דאָ אין צעלען־הויז, דער אַלטער מיטשעל, וואָס גיט אַכטונג אויף דיזען פליגעל. דאָס הייסט, די צפון־אַבטהיילונג פון דעם צעלען־הויז.“

„ווי איז דאָס. די פרויען זיינען אין דער דרום־אַפטיילונג?“

„ניין. די ווייבער האָבען אַ ספּעציעלע געביידע. די דרום־אַב־טהיילונג איז דאָס נייע צעלען־הויז, נור וואָס נעענדיגט. שוין איבערפילט, און פרישע העכט קומען צו יעדען טאַג. נישקשה, דאָס געריכט זיצט ניט לעדיג אין פיטסבורג. קענסט דאָ אימצען?“

„ניין.“

„נח, בעקען זיך, אַלעק. דאָס וועט דיר פערשאַפּען אינטערעס. כ'מייז, דאָס איז וואָס דיר פעהלט. איד ווייס, ווי דו פיהלסט, מיין יונג. כ'האב געמיינט איד וועל שטאַרבען, ווען איד בין אהער אַנגעקומען. ס'אָ שרעקליכער מיסטקאַסטען. אַ חברה־מאַן האָט מיר געראַטהען זיך צו פּעראַינטערעסירען און שליסען בעקאַנט־שאַפטען. כ'האָב געמיינט ער מאַכט חוּזק פון מיר, אָבער ער האָט עס געמיינט גאַנץ ערנסט. מאַך בעקאַנטשאַפט, אַלעק; דו וועסט פון זינען אַראָב, אויב דו וועסט דאָס ניט טהאָן. איצט מוז איד זיך אַכטראַגען. כ'וועל זיך זעהן מיט דיר שפּעטער. מיין נאָמען איז ווינגיע.“

„ווינגיע?“

„יא, ווינגיע; דער פליגעלמאַן, הייסט עס. אזוי רופען זיי מיר דאָ, כ'בין אַז אַלטער סאַלדאַט; בין געווען ביי „בול ראַן“. כ'בין געלאָפּען אזוי פּערדאַמט שנעל, אַז איד האָב פּערלאָרען מיין רעכטען פליעגעל, האָ, האָ, האָ! נח, אויף ווידערזעהן.“

נייגעריג קוק איד אַרויס אויף די גע'גנב'עמע, געהיימע גע־שפּרעכען מיט ווינגיע'ן. זיי זיינען די איינציגע אונטערברעכונג אין מיין מאַנאַטאַנעם לעבען. אָבער טעג געהען פּערביי און

איך רייך מיט קיינעם ניט אויס קיין וואָרט. שטיל־שווייגענדיג געהט זיך דער איין־האַנטיגער אַרעסטאַנט פּערביי; ס'קוקט אויס אזוי ווי ער וואָלט גאַרניט געוואוסט אַז איך לעב אויף דער וועלט, בעת ווען איך קוק אַרויס מיט האַרץ־קלעמעניש דורך די גראַטעס און וואָרט אויף אַן ערמונטערענדען צייכען פון דערקענונג. גאָר דער שנעלער וואונק פון זיין אויג פּערזיכערט מיר, אַז ער איז טערעסירט זיך מיט מיר, און מיט זיין בליק וואָרענט ער מיר, אַז דער וועכטער שפּיאַנירט.

ביסלעכווייז, אַ דאַנק ווינגיע'ס געשייטקייט, קריגען מיר אַלץ אַפּטערע געלעגענהייטען צו האַבען קורצע געשפּרעכען, און איך דערוויס זיך אַ סך וויכטיגע זאַכען וועגען דעם געפענגניס. די אַרעסטאַנטען סימפּאַטיזירען מיט מיר, זאַגט ווינגיע. זיי ווייסען, אַז איד בין אויפריכטיג. איך קען דאָ זיכער געפינען פּריינד, גאָר איך דאַרף זיך היטען פאַר די אונטערגעשטעלטע אַרעסטאַנטען שפּיאַנען, וועלכע טראַגען אַלעס אַב צו די בעאַמטע. ווינגיע איז בעקאַנט מיט דער געשיכטע פון יעדען וועכטער. די מעהרסטע פון זיי זיינען פּאַסקודניאַקעס, פּערזיכערט ער. ספּעציעל דער קעפטען פון דער ביינאַכטיגער וואָר, ער איז אַ שרעקליכער מענש און אַ גע־וועזענער געהיים־פּאַליציסט. בלוז דריי „שרייפלעך“ האַלטען וואָר איבער יעדע אַבטהיילונג ביינאַכט, אַבער עס זיינען פאַראַן אַ הונדערט אויפּזעהער צו „פּערוואַלטען דעם מיסטקאַסטען“ אין פּערלויף פון טאַג. ווינגיע פּערשפּרעכט מיר צו זיין מיינער אַ פּריינד און מיר צו געכען אַלץ מעהר און מעהר אינפאַרמאַציעס וועגען דעם געפענגניס.

קאפימעל 5.

די ווערקשטאט.

1.

איד שמעה אין איין רייהע מיט א טויז ארעסטאנטען אין פארער־צימער פון דעם „דעפיוטיס“ אָפּיס. אַ געפיהל פון ערני־דערונג בעהערשט מיר, בעת מיין אויג פאלט צום ערשטען מאל אין מיטען העלען טאָג אויף מיינע געשטרייפטע קליידער. איד בין געזונקען, ערנידעריגט צום צושטאנד פון אַ חיה! מיין ערשטער אינדרוק פון אַן ארעסטאנט אין געשטרייפטע קליידער איז אַ פיינליך־לעבהאפטער: עהנליך צו אַ געפעהרליכער ווילדער חיה. עפעס האָט זיך דער בעגריעה פערבונדען ביי מיר אין מח מיט'ן בילד פון אַ ווילדער טיגערין, — און אויך איד מוז איצט האָבען אזא אויסזעהן.

די טהיר פון דער ראַטונדע עפענט זיך פונאַנדער, און עס בעוויוזט זיך די שלאַנקע, מאַגערע געשטאַלט פון „דעפיוטי“, פון דעם געהילפס־פּערוואַלטער.

„די הענד אין דער הויך!“

דער „דעפיוטי“ געהט לאַנגזאַם פּערביי דער רייהע. דאָ און דאָרט שטעלט ער זיך אָב און בעטראַכט אַ האַנד פון אַן אַרעס־טאַנט. ער טהיילט פונאַנדער די מענער אין גרופען, דאָ, אַנוויי־זענדיג אויף דער גרופע, אין וועלכער איד בין געווען איינגעשלאַ־סען, זאָגט ער מיט זיין וויבליכער שטימע:

„ניטאָ קיין איין קריפעל, וועכטער, נעהמט זיי, הם, הם, צום נומער זיבען. גיט זיי איבער צו מר. הודס.“

„אריין אין דער רייהע! פאַרווערטס, מאַרש!“

מיין אויפגעבראַכטקייט געגען דעם וואָס מען בעהאַנדעלט אונז אזוי ווי בהמות, געהט איבער אין אַ מין נייגעריגער ערוואַר־

טונג. ענדליך שיקט מען מיד צו דער אַרבייט! איך שפעקוליר
איבער דעם כאַראַקטער פון דעם „נומער זיבען“ און איבער די
מעגליכקייטען צו אַנטלויפען פון דאַרטען. מיט די וועכטער ביי
דער זייט געהען מיר דורך דעם געפענגניס־הויף, נאַכפּאַלגענדיג אין
די פּוּס־טריט פון די וואָס געהען פּאַראַויס. די וואָד־לייט געהען
אַרום אויף דער מויער, זייערע ביקסען הענגען לויז אויף זייערע
אויסגעבויענע אַרעמס, און זיי קוקען דירעקט אויף דער גע-
שטרייפטער ליניע, וואָס דרעהט זיך ווי אַ שלאַנג דורך דעם אַפּענעם
רום. דער הויף איז גרויס און רייז, די לאַנקע גוט אַבגעהיט און
צוציהענד. דער ערשטער אַטהעם־צוג פון פּרישער לופט פאַר צוויי
וואַכען צייט, פּערשאַרפט געוואָלדיג מיין בענקשאַפט נאָך פּריי-
הייט. ווער ווייס? פּילייכט וועט די ווערקשטאַט געבען אַ מעג-
ליכקייט צו אַנטלויפען. דער געדאַנק טרייבט מיד צו מאַכען בע-
אַכאַטונגען. אַרומגערינגעלט צו צפּון, מזרח און דרום דורך דער
שטיינערנער מויער, בילדען די צוויי אַבטהיילונגען פון דעם צע-
לענהויז אַ שטאַרק פּערצאַמטען פּיער־עקיגען פּלאַץ וואָס שליסט
איינ אין זיך די ווערקשטאַטען, די קיך, דעם האַספּיטאַל און ווייט
צו דרום צו, דעם פּרויען־געפּענגניס.

„אַרויס פון דער רייהע!“

מיד געהען אַריין אין נומער זיבען, אַ ווערקשטאַט פון ראַך
גאַזשעס. מיט שוועריגקייט קען איך עפעס דערזעהן אין דעם
טונקעלען צימער, מיט דער נידעריגער סטעליע און די קליינע פענס-
טער, פּערצאַמט מיט גראַטעס. די לופט איז שווער, אַנגעפּילט
מיט שטויב; די וועב־שטוהלען רוישען צום טויב ווערען. אַן אַמ-
מאַספּערע פון טומלענדער מדה־שחורה פּילט אַן דעם פּלאַץ.
דער בעאַמטער וואָס פאַסט אויף אויף דער ווערקשטאַט פּיהרט
מיד צו צו אַ מאַשין, נעבען וועלכער עס זיצט אַן אויסגעדאַרטער
אַרעסטאַנט אין געשטרייפטע קליידער. „דזשים, ווייז איהם וואָס
צו טהאַן.“

אַ היבש שטיקעל צייט געהט פאַרביי אַהן דעם, אַן דזשים
זאָל זיך אפּילו אומקוקען אין מיין זייט. ער זיצט שטאַרק אַנגע-
בויען איבער זיין מאַשין און עס קוקט אויס, אַז ער איז זעהר
פּערטיעפט אין זיין אַרבייט. זיינע הענד בעוועגען זיך געשיקט
אַרום ביים וועב־אינסטרומענט, זיין פּוס האַלט ער אויפ'ן טרעטער.

איז אַ ווילע אַרום ווענדעט ער זיך צו מיר מיט אַ הייזעריגערהייט.
שעפטשענדער שטימע:

„אַ פּרישער העכט?“

„וואָס האָט איהר געזאָגט?“

„זאָג נור, ביזסט שוין לאַנג דאָ?“

„צוויי וואַכען.“

„וויפּיעל דאַרפסט דו זיצען?“

„איין און צוואַנציג יאָהר.“

„דו שפּאַסט, וואָס?“

„ס'איז דער אמת.“

„ווירקליך? הייליגער יעזוס!“

דאָס וועב־שיפעלע פליהט אַהין און צוריק. אַ ווילע בלייבט
דושים שטיי, דאָן טהוט ער פּלוצלונג אַ פרעג:

„פאַרוואָס האָבען זיי דיך געשיקט אַהער?“

„איך ווייס ניט.“

„האַסט זיך „געבריקעט“?“

„ניין.“

„דאָן ביזסט דו אַ צודרעהטער.“

„פאַרוואָס בין איך עפעס אַ צודרעהטער?“

דאָס איז אַ ווערקשאַט פאַר צודרעהטע. זיי שיקען קינמאַל

ניט אַהער אָן אַרעסטאַנט, סיידען ער איז צודרעהט, אָדער פּילייכט
ווילען זיי זיך מיט דיר אַברעכענען.“

„ווי קומט עס וואָס א י ה ר זיינט דאָ?“

„איך? דער גאָט־פּערדראַמטער — האָט עס מיר צוגעדיענט.

זעהסט דאָס?“ ער ווייזט אָן אויף אַ טיעפען שניט איבער זיין

שלייף. „כ'האַב געהאַט אַ געשלעג מיט די „שרייפּלעך“, האָבען

מיד שיער ניט דערשלאָגען אויף טויט. ס'איז געווען אַט דער

גרויסער וועכטער, פּיט הודס. אָבער נישקשה, כ'וועל ווערען קוויט

מיט א י ה ס, פּערדראַמט זאָל ווערען זיין צופּוילטע זעלע.

כ'וועל איהם דער'הרג'ענען. ביי גאָט, איך וועל עס טהאָן. איך

וועל דאָר דאָ סיי ווי קראַפּירען.“

„ס'איז פּילייכט נאָך ניט אזוי שלעכט, פּרוּביר איך איהם

טרייסטען.

„ניט אזוי שלעכט, עה? וואָס ווייסט דו וועגען דעם?

איד האב שוין די שווינדזוכט אזוי ריכטיג, כ'שפיי מיט בלוט יעדע נאכט. דיזער שטויב הרג'עט מיר אוועק. וועט אויך דין אוועק'הרג'ענען, פערדאמט שנעל."

און אזוי ווי אויף ריכטיג צו בעשטעטיגען זיינע ווערטער, כאפט איהם אן א הוסט'ספאזם וואס האלט אן א היכשע וויילע, און יעדער הוסט קומט פון א פוסטער פאס.

דאס וועב'שיפעלע האט זיך דערווייל פערפלאנטערט אין די פרענז פון דער ראנאזשע. אזוי גיך ווי ער קומט צוריק צו זיך, כאפט דזשים דעם מעסער וואס ליענט ביי זיין זייט און פלינקט, מיט זיין געאיבטער האנד, בעפרייט ער דעם מעטאל פונ'ם פלאנך טער. ווידער לויפט דער גלאנציגער אינסטרומענט הין און צוריק, און דזשים איז ווייטער פערטיעפט אין זיין ארבייט.

"לאז מיר צורוה, שטער מיר ניט," ווארנט ער מיר, "איד בין הינטערשטעליג מיט מיין ארבייט."

מיט יעדען מוסקעל פון זיין לאנגען קערפער אָנגעשטרענגט, בויגט זיך דזשים איבער זיין וועב'שטוהל. דאָ ציהט ער און דאָ רייסט ער און שטרענגט זיך אָן מיט אלע כחות צו ענדיגען ווי אַם שנעלסטען זיין טאָג אַרבייט. דער וועכטער געהט צו.

"נו, ווי געהט עס מיט איהם?" פרעגט ער און ווייזט אָן אויף מיר, אַ שאַקעל טהאַנדיג מיט'ן קאַפּ.

"ער איז אַלרייט. אַבער הערט אויס, הודם, דאָס דאָ איז ניט קיין פּלאַץ פאַר דעם בחור'ל. ער איז פּעדאָרטהיילט אויף איין-און-צוואַנציג יאָהר."

"פּערמאַד דיין פּערדאַמטען שנוק!" ענטפּערט דער בעאַמ'טער מיט צאָרן. דער שווינדזוכטיגער בויגט זיך אַריבער איבער זיין אַרבייט, קוקענדיג מיט מורא אויף דעם וועכטער'ס מאַס-שטע-קען.

ווען דער בעאַמטער דרעהט זיך אויס אוועקצוגעהן, בעט זיך ביי איהם דזשים:

"מר. הודם, איד פּערליר צייט לערנענדיג. ווילט איהר אזוי גוט זיין און אַראַבנעהמען ביי מיר אַביסעל אַרבייט? די אַרבייט איז מעהר וויפּיעל איד קען מאַכען, און איד בין קראַנק."

"דומהייטען. ס'פּעהלט דיר גאַרנישט, דזשים. דו ביזסט נור

פויל, דאָס איז אַלעס. נו, נו, מאַד נור קיין אַנשטעל ניט. דו ווייסט דאָך, אַז דאָס געהט ניט ביי מיר.

מיטאַג־צייט רופט מיר דער אויפזעהער אָב אַז אַ זייט.
 „דו ביזסט נאָך ניי דאָ,“ וואָרנט ער מיר, „שענק ניט קיין אויפמערקזאַמקייט צו דושיס'ן. ער האָט געוואָלט זיין שלעכט, האָבען מיר איהם געוויזען, אַז ביי אונז געהט דאָס ניט. ער איז שוין אַי צט אַלרײט. דו דאַרפסט דאָ בלייבען אַ לאַנגע צייט; זעה, פיהר זיך אויף גוט. דאָס איז ניט קיין פּלאַץ זיך צו שפּיער לען, דו פּערשטעהסט?“

בעת איד האַלט שוין ביים פּערנעהמען מיין פּלאַץ איז דער רייע וואָס שטעלט זיך אויס צו מאַרשירען צוריק צו די קעמער לער עסען מיטאַג, רופט ער מיר ווידער אַמאָל:

„הער, אַלעק, דו האַלט אַקאַרשט אַז אויג אויף אַט דעם חברה מאַז דושיס. ער איז אַביסעל צודרעהט. ווייסט דאָך וואָס איד מיין.“

און דאָס זאַגענדיג, ווייזט ער אַז אויף מיין קאַפּ מיט אַ בער דיטונגספּולער קיילעכדיגער בעוועגונג.

2.

די ראַגאָזשע-ווערקשאַפט הויבט אַז אונטערנאָבען מיין גע-
 זונד: דער שטויב האָט פּעראורזאַכט אַז ענטצינדונג אין מיין האַלז, און מיין ראיא ווערט שוואַכער אין דעם שטענדיגען האַלב-
 דונקעל. דער אויפזעהער האָט עטליכע מאָל אויסגעדריקט זיין אונצופרידענהייט מיט מיין לאַנגזאַמען פאַרטשריט אין דער אַרבייט.
 „איך וועל דיר געבען נאָך איין געלעגענהייט,“ האָט ער מיר נעכט טען געוואָרענט, „און אויב דו וועסט ביז נעכסטע וואָך ניט מאַכען קיין גוטע ראַגאָזשע, וועסט דו מיר אַרונטערגעהן אין לאַך, דו הערסט?“ ער האָט שטאַרק אויסגעוידעלט דושיס'ן פאַר זיין אונפעהיגקייט אַלס לעהרער. בעת דער שווינדזיכטיגער האָט גע-
 וואָלט ענטפּערן, האָט איהם אַנגעכאַפט אַ ספּאַזם פון הוסטען. דאָס אויסגעדאַרטע געזיכט איז געוואָרען גרינליך-געל, נאָך אין אַ מאַמענט האָט עס אויסגעזעהן, אַזוי ווי ער וואָלט געקומען צו זיך, און ער האָט פאַרטגעזעצט זיין אַרבייט. מיט אַמאָל האָב איד בעמערקט, ווי ער האַלט זיך אַז מיט אַלע כחות אַז זיין מאַשין און

אן אויסדרוק פון שרעק האט זיך פערשפרייט איבער זיין געזיכט. ער האט אנגעהויבען שווער צו אטהעמען, און דאן האט זיך פון זיין מויל א גאס געטהאן א שטראם פון טונקעלע בלוט, און דזשים איז אומגעפאלען אויפ'ן באדען.

דאס שטענדיגע גערויש פון די וועב־שטוהלען איז ניט אונטער־בראכען געווארען. דער ארעסטאנט, וואס איז געזעסען ביי דער צווייטער מאשין, האט בנגבה געווארפען א בליק אויף דעם אומ־געפאלענעם קערפער און האט זיך נאך נידעריגער אריבערגעכויגען איבער זיין ארבייט. דזשים איז געלעגען בעוועגלאז, און דאס בלוט וואס האט פון איהם געשטראמט האט בעפארבט דעם באדען. איך בין צוגעלאפען צום אויפזעהער.

„מיסטער הודס, דזשים איז — —“

„צוריק אויף דיין פלאץ, פערדאמטער!“ האט ער זיך צושריען אויך מיר. „ווי וואגסט דו צו פערלאזען דיין ארט אהן אן ערלויב־בעניש?“

„איך האב נור — —“

„געה צוריק, זאג איך דיר!“ האט ער געליארעמט, אויפהויבענ־דיג דעם שווערען שטעקען.

איך האב זיך צוריקגעקעהרט צו מיין פלאץ. דזשים איז געלעגען שטיל, זיך ניט געריהרט פון ארט, זיינע ליפען אפען, זיין געזיכט פערוואנדעלט אין אש־קאליר.

לאנגזאם, מיט געמאסטענע טריט, איז דער אויפזעהער צוגע־קומען.

„וואס איז דא געשעהן?“

איך האב אנגעוויזען אויף דזשים'ן. דער וועכטער האט אנגע־קוקט דעם בעוואוסטלאזען מענשען, דאן האט ער לייכט בעריהרט דאס בלוטענדע געזיכט מיט זיין פוס.

„שמעה אויף, דזשים, שמעה אויף!“

דער נערווענלאזער קאפ האט זיך א קייקעל געטהאן אן א זייט, זיך אנשלאגענדיג אן דעם פוס פונ'ם וועב־שטוהל.

„כ'מיון, ער מאכט ניט קיין אנשמעל“, האט דער אויפזעהער געמוקעלט. דאן האט ער א שאקעל געטהאן מיט'ן פינגער צו מיר, סטראשענדיג: „דו דערוועג זיך אקארשט ניט נאך אמאל צו פערלאזען דיין פלאץ אהן א בעפעהל. גערענק, דו!“

ס'איז פערביי אַ היבשע וויילע, איך האָב שוין אָנגעהויבען מורא צו האַבען, אז מען האָט אַן דושימ'ן גאָר אין גאַנצען פער נעסען, אָבער ענדליך איז דער דאָקטאָר דאָ געקומען. ס'איז געווען מר. רענקין, דער עלטסטער נעפענגניס-דאָקטאָר, אַ נידעריגער דיקער מאַן אַריבער די מיטעלע יאָהרען, מיט אַ שפּאַס האַפּטיגען גלאַנץ אין די אויגען. ער האָט געהייסען צונעהמען דעם קראַנקען אין האַספיטאַל.

„האַט אימיצער געזעהן, ווי דער מאַן איז געפאַלען?“ האָט ער געפרעגט.

„אַט דער מאַן האָט געזעהן,“ האָט דער אויפזעהער געענטפערט, אַנווייזענדיג אויף מיר.

בעת איך האָב איהם ערקלעהרט וואָס איך האָב געזעהן, האָט דער דאָקטאָר מיך בעטראַכט מיט נייגיעריגע אויגען. דאָן האָט ער געפרעגט, ווי מען רופט מיר.

„אַה, דער בעריהמטער פּראָצעס,“ האָט ער געזאָגט מיט אַ שמייד-בעל. „איך קען זעהר גוט מר. פּריק. גאָר ניט אזאַ שלעכטער מענש. אָבער איהר וועט דאָ גוט בעהאַנדעלט ווערען, מר. בערקמאַן. דאָס איז, ווי איהר ווייסט, אַ דעמאָקראַטישע אינסטיטוציע. „ביי דהי וויי“, וואָס איז מיט אַיערע אויגען? זיי זיינען ענטצונדען. אי-מער אזוי?“

„בלויז זינט איך אַרבייט אין דיזער ווערקשאַט.“
 „אַה, ער איז אַלרייט, דאָקטאָר,“ האָט זיך דער אויפזעהער אַריינגעמישט. „ער איז בלויז דאָ אַ וואָך צייט.“
 מר. רענקין האָט געוואַרפען אַ דורכדרינגענדען בליק אויף דעם וועכטער.

„איהר דאַרפט איהם דאָ האַבען?“
 „ר'אַד: עס פעהלען אונז מענשען.“
 „נאַ, א י ד בין דאָ דער דאָקטאָר, מר. הודס.“ דאָן זיך אומר-דרעהענדיג צו מיר, האָט ער צוגעלעגט: „איהר שטעלט זיך מאָר גען אויף דער קראַנקען-ליסטע.“

3

דעם דאָקטאָר'ס אונטערזוכונג האָט געפיהרט דערצו, אז מען זאָל מיר אַריבערפיהרען אין דער זאַקען-שטריקעריי. די ענדערונג

האָט אָנגעפילט מיין האַרץ מיט בענייטער האָפנונג. אַלס פּלאַץ, וואו עס הערשט אַ שטרענגע דיסציפּלין און וואהין עס ווערען געשיקט די „שווערע פעלע“ — אַרעסטאַנטען אין די ערשטע שטור פען פון נייסטעס־געשטערטקייט, אָדער אויסערנגעוועהנליך אונזר היגע אַרעסטאַנטען — אין די ראַגאזשע־ווערקשטאַט דער הויפּט פונקט פון ספּעציעלער אויפפאַסונג און שטרענגער דיסציפּלין. עס איז די בעסט בעוואַכטע ווערקשטאַט, פון וואַנען ס'איז אונמעגליך צו אַנטלויפּען. אָבער אין דער זאַקען־שטריקעריי, אַ נייע אַיינ־ריכטונג אין דער אינדוסטריעלער אַבטהיילונג פון נעפענגניס, וועל איך פּילייכט געפינען די רעכטע געלעגענהייט. עס וועט, פּער־שטעהט זיך, נעהמען פּיעל צייט; אָבער איך וועל זיין געדולדיג, ביז איך וועל דערנריכען מיין גרויסען ציעל. אויך זיינען די אַר־בייט־בעדינגונגען דאָ ניסט־גער: דאָס צימער איז ליכטיג און לופטיג, די דיסציפּלין ניט אַזוי שטרענג. מיין קורצזיכטיגקייט האָט מיך בעפרייט פון דער אַרבייט ביי אַ מאַשין. דער „דע־פּיוטי“ איז און אַנפאַנג בעשטאַנען דערויף, אַז מיינע אויגען זיינען גוט גענוג צו זעהן און אונטערשיידען די פּיעלע נאָדלען פון דער שטריק־מאַשין. ס'איז אמת, אַז איך האָב זיי טאַקע געקענט זעהן; אָבער ניט קלאָהר גענוג צו קענען אויף ריכטיג אַריינציהען פּאָדים אין די נעהעריגע נאָדלען. איך האָב געוואוסט, אַז קוים וועל איך נור צוגעבען, אַז איך זעה אַביסעל, וועט מען פון מיר פּאָדערען צו פּראָדוצירען אַ געוויסען טהייל אַרבייט, און וועל איך ניט קענען פּראָדוצירען אַזויפּיעל, אָדער מיין אַרבייט וועט ניט זיין גוט גע־מאַכט, וועל איך שטרענג בעשטראַפּט ווערען. די נויט האָט מיך געטריבען זיך צו פּערשטעלען: איך האָב ערקלעהרט, אַז איך קען אַבסאָלוט ניט אונטערשיידען איין נאָדעל פון דער צווייטער. אַזוי ווי די ווידערהאַלטע סטראַשונקעס פון בעשטראַפונג האָט ניט גע־ענדערט מיין ענטשלאָסענהייט, האָט מען מיר געגעבען די פּער־העלטניסמעסיג ליכטע אַרבייט „אויסצוקעהרען“ די זאַקען. דיעזע אַרבייט, הגם זעהר אַ לאַנגווייליגע, איז דאָך ניט קיין איבעריגס שווערע. זי בעשטעהט אין צוזאַמענעהמען די זאַקען וואָס ווערען פּאַבריצירט דורך די שטריק־מאַשינען, פון וואַנען זיי קומען אַרויס אַהן זוילען. איך טראַג צו דעם פּאַק צום טיש, וועלכער איז בע־זאַרגט מיט אַן אייזערנעם שטאַנג, אַכצען אינטשעס די הויך מיט

אן אויסגעבויגענעם שפיץ. אויף דיעזען אינסטרומענט ווערען די זאָקען אויסגעקעהרט, „אַנטהוענדיג“ זיי אויפ'ן שטאַנג און אויף גיך זיי „אויסהוענדיג“. די זאָקען, וועלכע ווערען אויף אזא אופן אויסגעקעהרט, ווערען צוגעטראָגען צו מאַשינען, וועלכע פּערענ-דיגען זיי, און דאָן ווערען זיי צו מיר ווידער געבראַכט, איד זאָל זיי נאָך אַמאָל אויסקעהרען און זיי צוגרייטען צום סאַרטירען און אַוועק-שיקען.

מאַנאַטאָן געהען פאַרביי די טעג און די וואָכען. אַ דאַנק מיין געאיבטקייט מאַך איד מיין אַרבייט שנעלער, אָבער די אַרבייטס-שטונדען שלעפען זיך ווי אויף שווערע פיס. איד זוך צו פּער-טרייבען די צייט, צווינגענדיג זיך צו געהמען אָן אינטערעס אין דער אַרבייט. איד צעהל די זאָקען וואָס איד קעהר איבער, צעהל די בעוועגונגען ביים איבערקעהרען, און רעכען אויס וויפּיעל אַרבייט איד טהו אָב אין אַ בעשטימטער צייט. אָבער ניט קוקענדיג אויף דיעזע אַנשמרענגונגען קעהרען זיך מיינע געראַנקען ווי אַיינגע-שפּאַרטע צוריק צו די נוצלאָזע טהעמאַס: מיינע פּריינד און די פּראַפּאַגאַנדע; די שרעקליכע אונגערעכטיגקייט פון מיין שווע-רער פּעראַורטהיילונג; זעלבסטמאָרד און אַנטלויפּען פון גע-פּעננים.

מיינע נעכט זיינען אונרוהיג. געדריקט פון אַן אונבעשרייבלי-כער לאַסט, אָדער געמאַטערט פון שרעק, כאַפּ איד זיך אויף פּלוצ-לונג, אָהן אַן אַטהעם און צושראַקען, און איד פיהל מאַמענטאָן אַן ערלייכטערונג, אזוי ווי די געפּאָהר וואָלט פאַראיבער. אָבער אין אַ מינוט אַרום געהמט מיך דורך דער בעוואַוסטזיין פון מיין אומ-געבונג און איד פאַל אַרײַן אין אַ שטימונג פון ווילרען צאָרן און פּערצווייפלונג, מאַכטלאָז, האַפּנונגסלאָז.

אַט אזוי קומט דער טאַג נאָך דער נאַכט, און די נאַכט נאָכ'ן טאַג, אין דעם אונענדליכען קאַמפּף צווישען האַפּנונג און ענט-מוסטיגונג, צווישען לעבען און טויט, אין מיטען פון דעם אויסער-ליך רוהיגען גאַנג פון מיין פּענסילווייניער קאַשמאַר.

קאפיטעל 6.

מיון ערשטער בריעה

1.

באקס „איי“ 7,
אלענהעני סיטי, פא.
19טען אקטאבער, 1892.

ליעבע שוועסטער! *

ס'איז פונקט א מאנאט, א מאנאט היינט, זינט איך בין גע-
קומען אהער. איך האלט אלץ אין איין פרעגען זיד, צי קען אזא
וועלט פון עלענדר און פיין איינגעפרעסט ווערען אין איין קורצען
מאנאט? ... ווי איך האב דאס אויסגעקוקט אויף דיזער געלעד-
גענהייט! דו פערשטעהסט דאך: מען מוז זיין א מאנאט צייט
דא, איידער מען קריגט די ערלויבניש צו שרייבען. אבער פיעלע,
פיעלע לאנגע בריעה האב איך דיר געשריבען — אין מיין געדאנק,
ליעבע סאניא. וואו זאל איך אצינד אנהויבען? מיין פלאץ איז
זעהר בעשרענקט, און איך האב דיר אזויפיעל צו זאגען, דיר און
דעם „צווילינג“ — איך האב ערהאלטען אייערע בריעה. דו דארפסט
ניט ווארטען ביז דו וועסט הערען פון מיר: דו שרייב רעגעלמע-
סיג. ס'איז מיר ערלויבט צו בעקומען אלע צוגעשיקטע בריעה,
„מיט א מאראלישען אינהאלט“, ווי עס לויטען די געזעצע. און
איך וועל שרייבען ווען איך וועל נור מעגען.
ליעבע סאניא, איך שפיר ביטערקייט און ענטטוישונג אין דיין

* דאס מיידעל; ווערט אויך דערמאנט אלס סאניא, „מוזיק“ און
„מאטראז“.

בריעה. פארוואס רעדסט דו פון דורכפאל? דו, וועניגסטענס, דו און פעדיא, וואלמען ניט בעדארפט דערלאזען, אז אייער אורטייל זאל פערדונקעלט ווערען דורך דעם בלויען צופאל פון פיזישע רע-זולטאמען. דייע ציילען האבען מיר וועה געטהאן און געערגערט אויף אז אונבעשרייבליכען אופן. ניט דערפאר וואס דו זאלסט אזוי שרייבען; נאר דאס וואס דו, זאגאר דו, זאלסט אזוי דע-קע-ז. דארה איד א סך ריידען וועגען דעם? אמת'ע מאראל האט אין זינען מאטיווען, ניט פאלגען. איד-קען ניט גלויבען, אז מיר זאלען האבען פערשידענע מיינונגען איבער דיעזען פונקט.

איד פערשטעה גאנץ גוט, וואס פאר א מורא'דיגער קלאפ די אבטרייניגע האנדלונג פון „ווארסט“* האט געמוזט זיין פאר דיר. אבער ווי ווייט דאס זאל ניט פערקלענערען די ווירקונג, קען עס אבער ניט ענדערען דעם פאקט, אדער זיין כאראקטער. דאס האסט דו אפנים ארויסגעלאזט פון אויג. ניט קוקענדיג אויף „ווארסט“ און זיין האנדלונג, האט מען געקענט פיעלעס אויפטהאן. איד ווייס ניט, צי דאס איז געטהאן געווארען: דיין בריעה איז זעהר מא-גער אין בעזוג צו דיעזען פונקט. דאך איז דאס פון גרויסער אינטערעסע פאר מיר. אבער איד ווייס, סאניא, — אין דיעזער איינער זאך, וועניגסטענס, בין איד זיכער — דו וועסט טהאן אלעס וואס איז אין דיין מאכט. ס'איז פיליכט ניט פיעל — אבער דער צווילינג און א טהייל פון ארטשאַרד סטריט** וועלען זיין מיט דיר.

ווארום דיזע נאטע פון ענטוישונג, כמעט פון צאָרן, וואס אנבעלאנגט טאלסטאָגוב'ס פעהעלטניס צו דער דאָרווינישער טע-אָריע?*** דו מוזט האָבען אין זינען, אז דער פראָסטער בשר ודם קען ניט אורטהיילען איבער די פערפלאַנטערטע שוועריגקייטען פון וויסענשאַפטליכע היפאָטעזען. דער וויסענשאַפטסמאַן וואַלט מיט רעכט אַרויסגעטראָמען געגען אזאַ השערה.

(* יאָהאָן מאָסט.)

(**) 54 אַרטשאַרד סטריט — דער זאַל, אין וועלכען די אידישע אַנאַרכיסטישע פּערזאָנלונגען פּלעגען געהאַלטען ווערען אין ניו יאָרק.
 (***) טאַלסטאָגוב — דעם פּערפאַסער'ס רוסישער צונאַמען. דער אויסדרוק מיינט, אז דער פּערפאַסער שטרעבט צו לעכען ווייטער.

איך אומאָרם אײך כײַדען. די צוקונפֿט איז פינסטער; אָבער, ווידער, ווער ווייס?... שרײַב עפֿטער. דערצעהל מיר וועגען דער בעוועגונג, וועגען דיר אַליין און די פֿריינד. ס'וועט מיר העלפען צו זײן אין בעריהרונג מיט דער אויסערער וועלט, וועלכע קוקט מיר אויס, ווי זי וואָלט פֿון טאָג צו טאָג אַלץ מעהר און מעהר דערווייטערט זיך פֿון מיר. אַ פֿערצווייפֿעלטער האַלט איך זיך פעסט אָן דעם פֿאָדים וואָס בינדט מיר נאָך צו די לעבעדיגע — עס זעהט מיר אויס, אזוי ווי ער וואָלט זיך אָבגעוויקעלט אין מײנע הענד, די דינע מאַטיקלעך רײסען זיך איבער, אײנס בײ אײנס. מײן האַנד לאָזט נאָך. אָבער דער סאַניאַ-פֿאָדים, ווייס איך, וועט בלייבען שטײף און שטאַרק. איך האָב דײך אײמער גערופֿען די אונפֿערערערליכע.

2.

כ'האָב אַרײנגעוואָרפען דעם ברײעף אין דעם פֿאַסט־קעסטל פֿון די אַרעסטאַנטען הײנט אין דער פֿריה, ווען מיר האָבען זיך אויסגעשטעלט אין דער רײה צו נעהן צו דער אַרבייט. אָבער אין דער רגע וואָס דער ברײעף איז אַרויס פֿון מײנע הענט, האָט מיר דורכגענומען אַ טיפֿע בענקשאַפט. אַה, ווען וואָס־פֿאַר־עס־איז געהײמע קראַפט וואָלט מיר פֿערוואַנדעלט אין יענעם שטיק פֿאַר־פֿיר! איך וואָלט אײצט געלעגען בעהאַלטען אין דײנען גרײנעם קעס־טעל — מיט אַן אײנגעהאַלטענעם אַטהעם וואָלט איך זיך פֿלאַך געמאַכט דאָרט אין דעם פינסטערסטען פֿלאַץ און איך וואָלט גע־וואָרט אויפֿן גײסטליכען צוזאַמענצונעהמען די ברײעף...

מײן האַרץ קלאַפט מיט גערויש, בעת די ווילדע פֿאַנטאַזיע שוועבט אַרום אין מײן מח. איך בין ווי אָבוועזענד, כ'זעה ניט די פֿאַרמירענדע רײהען, הער ניט די שאַרפע בעפעלהען, די שווערע טריט. אויסאַמאַטיש קעהר איך איבער די זאַקען, צעהלענדיג אײנס, צוויי, אײן פֿאַר; דרײ, פֿיער, צוויי פֿאַר. וועמעס שטימע הער איך דאָס? איך קען דאָך דעם מאַן — ער קומט מיר פֿאַר אזוי הײמיש. ער בויגט זיך אָן איבער די שטריק־מאַשינען און קלײבט צונױף די זאַקען. אַט צעהלט ער זײ: אײנס, צוויי, אײן פֿאַר; דרײ, פֿיער, צוויי פֿאַר. פֿונקט ווי איך. נאָך מעהר, ער קוקט אויס ווי איך אַליין! און די אַלע מענער דענקען, ווײזט אויס,

אז דאס בין איד. הא, הא, הא! דער אויפזעהער אויך. כ'האב נור וואס געהערט, ווי ער האט געזאגט: „אלעק, ארבייט אביסעל שנעלער, קענסט ניט? זעה די הויפענס דארט, דו ביזט הינטער שטעליג.“ ער דענקט, אז דאס בין איד — וואס פאר א געשיקטע שפיעל! און די גאנצע צייט ליעגט זיך דער ווירקליכער „איד“ געמיטליך דארט אין גרינעם קעסטעל, ארויסקוקענדיג דורכ'ן שליסל-סעל-לאך, ווארטענדיג אויפ'ן פאסט-מאן. שיש! כ'הער פוס-טריט. פילייכט איז דאס דער גייסטליכער: ער וועט עפענען דאס קעסטעל מיט זיינע פלינקע, נערוועזע הענט, וועט א כאפ טהאן א הויפען בריעה און זיי אריינארפען אין דער ברייטער טאש פון זיין שווארצען טוכענעם ראק. עס זיינען פארהאן אזוי פיעל בריעה דארט — כ'וועל זיך דורך זיי אריינגליטשען אין דער גרויסער טאש — דער גייסטליכער וועט מיך ניט בעמערקען. ער וועט דענ-קען, ס'איז בלויז א בריעה, הא, הא! ער וועט נאכזוכען און פאר-שען יעדעס ווארט, ווארים ס'איז דאך דער בריעה פון איינעם וואס איז פער'משפט אויף לאנגע יאהרען; דערצו נאך זיין ערשטער בריעה. אבער איד בין פערזיכערט, איד בין אונזיכטבאר; און ווען זיי וועלען רופען צו דער ארבייט, וועלען זיי נעהמען אט יענעם מאן דארט פאר מיר. ער צעהלט ניינצעהן, צוואנציג, צעהן פאר; איין-און-צוואנציג, צוויי-און-צוואנציג... וואס איז דאס געווען? צוויי-און-צוואנציג — אה, יא, צוויי-און-צוואנציג, דאס איז מיון שטראף. די עזעל-קעפ, זיי דענקען, אז איד וועל עס אויסזיצען. כ'וועל זיך פריהער דעם טויט מאכען. אבער עס וועט ניט נויטיג זיין, גליקליכערווייזע! ס'איז געווען אזא גליקליכער געדאנק, די זעם אויסטהאן זיך פון זיך, דיזעס פערזונדעלט ווערען אין מיון בריעה. אבער וואס איז פארט געשעהן מיט דעם גייסטליכען? ווען ער וואלט שוין אמאל געקומען — וואס זאמט ער זיך אזוי לאנג? זיי קענען זיך נאך כאפען, אז איד פעהל אין דער ווערקשטאט. ניון, ניון! יענער מאן איז דארט — ער קעהרט איבער די זאקען — זיי ווייסען ניט. אז איד בין דא אין בריעפאסטען. דער גייסט-ליכער וועט עס אויך ניט ווייסען: איד בין אונזיכטבאר; ער וועט דענקען, אז עס איז א בריעה, ווען ער וועט מיך אריינלעגען צו זיך אין טאש, און דאן וועט ער מיך פערזיגלען אין א קאנווערט און אדרעסירען — כ'מוז זיך איינציהען, זיך פלאך מאכען, אזוי

אז זיין האַנד זאל ניט פיהלען — און ער וועט מיך אדרעסירען צו סאַניאַן. ער וועט ניט וויסען, וועמען ער שיקט דאָס צו איהר — ער ווייסט דאָך ניט ווער זי איז — דער פערשטעלטער אדרעס איז אויסגעצייכענט — מיר מוזען עס אָנהאַלטען. עס אָנהאַלטען? צו וואָס? ס'וועט דאָך ניט נויטיג זיין: נאָכדעם ווי ער וועט מיך אַבשיקען מיט דער פּאַסט, דאַרפֿען מיר זיך שוין מעהר ניט שרייבען — ס'איז אויך זעהר גוט אזוי — כ'האַב אזויפיעל זאַכען צו זאָגען סאַניאַן — און עס וועט ניט דאַרפֿען דורכגעהן דורכ'ן צענוואָר. אָבער ס'איז אַלעס גוט איצט — זיי וועלען אַריינוואַרן פֿען די בריעף אין דעם פּאַסט־טרעגער'ס זאַק — עס וועלען זיין אַ סך, אַ סך בריעף — היינט איז דאָך דער אַלגעמיינער פּאַסט־טאַג, איך וועל זיך בעהאַלטען אין דעם הויפֿען, און זיי וועלען מיך דורכ־נעהמען דורך דער פּאַסט קיין ניו יאָרק. טייער, טייער ניו יאָרק! נה, יא, כ'מוז זיין געדולדיג — און ניט אַטהעמען אזוי הויך. אז איך וועל קומען קיין ניו יאָרק, וועל איך ניט אַריינגעהן גלייך אין הויז — סאַניאַ קען זיך נאָך דערשרעקען. איך וועל אַפּריהער אַריינ־קוקען דורכ'ן פּענסטער — כ'בין נייגייעריג צו וויסען וואָס זי וועט דאָן טהאָן — און ווער וועט זיין אין דער היים? יא, פּעדיאָ וועט זיין דאָרט, און פּילייכט אויך קלאַוז און סעפּ. ווי איבערדאַשט זיי וועלען דאָס אַלע זיין! סאַניאַ וועט מיך אומאַרמען — זי וועט פּערוואַרפען איהרע אַרעמס אַרום מיין האַלז — ס'וועט זיין אזוי ווייך און וואַרם —

„העי, דו דאָרט! ביזט טויב? אַריין אין דער רייהע!“

אַ צומישטער, אַ בערוישטער זעה איך פאַר זיך דאָס ביזע געזיכט פון דעם וועכטער. די מענער אין די געפּאַסעוועטע קליידער געהען מיר פאַרביי, איינגעהילט אין אַ נעבעל. כ'נעהם אַז דאָס הענטעל פון דער מאַשין. דאָס אַייזען איז קאַלט. אַ שוידער געהט מיר אַריבער איבער'ן לייב, און דאָס ביגטעל מיט זאַקען פּאַלט מיר אַרויס פון דער האַנד.

„אַריין אין דער רייהע, זאַג איך דיר!“

„ס'אָז עזעלקאַפּ!“ בורטשעט איינער הינטער מיר. „אַרבייט

נאָדן פּייפען. וואָס זשע, האַסט מורא, וועסט ניט מאַכען ענעגן

אין דינע צוויי און צוואַנציג יאָהר, עה? דו עזעלקאַפּ, דו!“

קאפיטעל 7.

ווינגיע.

די שטונדען ביי דער ארבייט העלפען אַבטעמפען דעם שאַר פֿען בעוואוסטזיין פֿון מיין אומגעבונג. די זאַקען־שטריקעריי איז אַריבער די מדרגה פֿון עקספּערימענט; דאָס צוקומען פֿון נאָך נייע שטריקמאַשינען האָט פֿערגרעסערט מיין אַרבייט. פֿאַדערענדיג גרעסערע אַנשטרענגונג און מעהר פֿליסיגקייט.

די אַרבייט אין דער ווערקשטאַט פֿאַדערט איצט מיין גאַנצע אויפֿמערקזאַמקייט. זי לאָזט איבער וועניג צייט צו דענקען אָדער סתם אַזוי זיך פֿערטראַכטען וועגען עפעס. מיין פיזישער צושטאַנד בעאונרוהיגט מיך: די מאָרגען־שטונדען מוטשען מיך אויס, שע־פען פֿאַלשטענדיג אויס מיינע כחות, און איד בין קוים אימשטאַנד נאָכצוהאַלטען מיט דער ליניע פֿון אַרעסטאַנטען, וועלכע קעהרען זיך אום אין דעם צעלען־הויז צו עסען מיטאַג. א געפיהל פֿון מיעדקייט איבערוועלטיגט מיך, מיינע פֿיס שלעפען זיך שווער, און איד האָב גרויסע שוועריגקייטען צו בעהערשען מיין שלע־פֿעריגקייט.

איד בין געוואָרען גלייכגילטיג צו די מאַלצייטען; דער גע־רוך פֿון שפּיז רופֿט אין מיר אַרויס אַן איבעלקייט. איד בין נער־ווען און קרענקליך: דער אַנבליק פֿון אַ געשטרייפטען אַרעסטאַנט עקעלט מיך אַב; די נאָהענטקייט פֿון אַ וועכטער רייצט מיך אויף. דער אויפֿזעהער פֿון דער ווערקשטאַט האָט מיך שוין מעהר ווי איין מאַל געוואָרענט געגען מיינע מיסאַכטענדע און בייזע מאַניע־רען. אבער איד בין גלייכגילטיג צו די קאַנזעקווענצען: וואָס מאַכט עס אויס וואָס עס וועט פֿאַסירען? מיין שווינדערדע קראַפט

איז פאר מיר א קוואל פון בעפרידיגונג: פילייכט איז דאס אן אנדייטונג, אז דער טויט קומט. דער געדאנק שטעלט מיר צופריעדן דען אויף א רוהיגען, אונפערזענליכען אופן. ס'וועט מעהר קיין ליידען ניט זיין, קיין אננסטען. די גרויסע וועלט מיט אלע איהרע קלייניגקייטען עקזיסטירט דאך ניט; זי איז קאנצענטרירט אין מיר; און דאך, איר אליין שטעה פון דער זייט און זעה ווי זי פאלט לאנגזאם, שטופענווייז אריין אין פריעדען און רוה, אין אבי געשטארבענקייט.

אז איר קום צוריק אין מיין צעל נאך דער ארבייט פונ'ם טאג, לאז איר דאס אבענדיעסען, וואס בעשטעהט פון ברויט און קאפע, אונבעריהרט. מיין ליכט בלייבט ניט אָנגעצונדען. איר זיך גלייכגילטיג אין דער וואקסענדער פינסטערקייט, בעוואוסט בלויז פון דעם פערלאנג צו הערען דעם טיעפען באס פונ'ם גלאק, וואס קלינגט אויס דעם בעפעהל צו געהן שלאפען. איר בעגריס די גליק ליכע ערלויבעניש אריינצופאלען אין בעט. דער גראבער שטרויע-נער מאטראץ מאניעט און ציהט מיר צו זיך; איר שמאכט נאך שלאף, נאך פערגעסענהייט.

צופעליגע בריעה פון פריינד וועקען מיר אויף פון מיין אפאר טיע. אבער די ערוואכונג איז קורץ: דער טאג פון די בריעה איז אַבגעהיט, זייער אינהאלט צו אַלגעמיין אין כאראקטער, ניטאָ אין זיי קיין פראגען, וואָס וואַלטען געקענט אַרויסרופען מיין אינטערעס. די וועלט און איהרע פראבלעמען פערשווינדען אלץ מעהר און מעהר פון מיין האַרזאָגנט. איר בין אַריינגעשליידערט אין דער פינסטערניש. ניטאָ פאר מיר קיין שטראַהל פון זונשין, וואָס זאָל דערוועקען אין מיר די האַפנונג אויף פרייהלינג.

צייטענווייז ווירקט דאָס בעוואוסטזיין פון מיין שיקוואַל אויף מיר מיט דער געוואַלט פון אַ צוטרייסלונג, און איר פאַל אַריין אין פערצווייפלונג, וואָס אַט דראַהט זי מיר אַראַבצופיהרען פון זינען און אַט שלידערט זי מיר אַריין אין אַן אַבגרונד פון ווילדע פאַנטאַזיעס... דאָס לעבען ווערט אַלץ מעהר און מעהר אונערטרעגליך מיט דעם קאָנטראַסט פון טרוים און ווירקליכקייט. פערמאַטערט

פון דער ארבייט און דער מושמירטער אָרדנונג פונ'ם טאָג, בעגריס
 איד די איינזאמקייט פון דעם קעמערל, און איד בין זאָנאר אונגע-
 דולדיג צו דער בעגריסונג פון דעם פערבייגעהערנען אַרעסטאַנט.
 איד ווייך פון דער אונגעבעטענער פאַמיליאַריטעט פון דייעזע מע-
 נער; די גראַע און שוואַרצע פאַסען דערוועקען כסדר אין מיר
 דאָס בילד פון דער טיגערין מיט איהר גנבה'שער, רשעות'דיגער
 כיטרעקייט. זיי זיינען ניט פון מיינ וועלט. איד וואָלט זיי
 וועלען העלפען, ווי איד בין פערפליכטעט צו טהאָן פאַר די אָפּפער
 פון סאַציאַלער אונגערעכטיגקייט. אָבער איד קען ניט זיין בע-
 פריינדעט מיט זיי: זיי געהערען ניט צו דעם פּאָלק, וועמען איד
 בין אימער געווען און בין גרייט צו דינען מיט מיין לעבען. זיי
 זיינען אונגליקליכע, דאָס איז אמת; אָבער דאָך זיינען זיי פאַראַ-
 זיטען אויף די פּראָדוצירער, וועניגער אין גראַד, אָבער ניט וועניגער
 אין מין ווי די רייכע עקספּלואַטאַטאָרס. צו פערדאַנקען מיינע פריינד
 ציפּען, גיכער ווי זייערע פערדיענסטען, מוז איד זיי געבען מיין
 אינטעלעקטועלע סימפּאַטיע; אָבער זיי ריהרען ניט אָן קיין סטרו-
 נע אין מיין האַרץ.

בלויז ווינגיע שיינט צו זיין אַנדערש. פאַראַן אַן עדעלער
 שטריך אין זיין אויפפיהרונג וואָס אַטהעמט מיט ערמוטהיגונג.
 אָפט בענק איד נאָך איהם, וואָלט געוואָלט איהם האַבען נעבען
 זיך, אָבער ער געפינט זעלטען אַ געלעגענהייט צו ריידען מיט מיר,
 אויסער זונטאגס בעת'ן קירכען-געבעט, ווען איד בלייב אין צעל.
 פילייכט וועל איד איהם זעהן היינט. ער מוז זיין פאַרזיכטיג און
 זיך היטען פאַר דעם „קעפטיין“, דעם אויפזעהער פון דער אבטהיי-
 לונג, וועלכער געהט אַרום איבער די גאַלעריען, איבערזעהלענדיג
 די וועלכע געהען ניט אין קירכע (*). דער קעפטיין געהט איצט
 פערביי. איד דערקען דעם אונזיכערען טריט, גרייט יעדע וויילע
 זיך אַבזושטעלען ביים אַנבליק פון אַ געזיכט הינטער די גראַמעס.
 אַט איז ער ביי מיין צעל. ער פערצייענט אין זיין נאַטייזיכעלע
 דעם נומער אויפ'ן ברעטעל איבער דער טהיר, „אוי“ 7.

(* אַרעסטאַנטען פון קאַטוילישען גלויבען זיינען ניט געצוואונג-
 גען ביזאָוואוינען פּראָטעסטאַנטישע גאַטעס-דיקסטען, און אַזוי פער-
 קעהרט.)

„א קאטאליק?“ פרעגט ער מעכאניש. דאן, אויפהויבענדיג די אויגען, קוקט ער מיד אן מיט א פינסטערן בליק.

„ביזט דאך ניט קיין קאטאליק, בערקמאן. פארוואס בלייבסט דו אין צעל?“

„איד בין אן אטהעאיסט.“

„א וואס?“

„אן אטהעאיסט, א ניט־גלויביגער.“

„אה, אן אונגלויביגער, דאס ביזט דו? דו וועסט געוויס זיין

פערדאמט.“

די הילצערנע טרעפ סקריפען אונטער דעם בעאמטען'ס שווע־רע טריט. ער האט זיך פערקירעוועט אן א זייט. ווינגיע וועט איצט זיך בענוצען מיט דער געלעגעהייט. איד האף, ער וועט באַלד צוקומען. פילייכט קוקט אימיצער נאך —

„העלאָ, אלעק! ווילסט א שטיקעל „פאי“? נא, נעהם עס!“

„פאי, ווינגיע?“ שעפטשע איד מיט א טאן פון פערוואונדער־

רונג. „וואו קריגט איהר אַזעלכע לוקסוס־אַרטיקלען?“

„אַרויסגעלאַטכענט פון דעם „שרייפעל'ס“ זעקעל, קאַרנברויט

טאַם'ס דינער־קאַרב, פערשטעהסט דו מיד. דער שעהנער מענש

האַט עס אַכנעשפאַרט נאָך פריהשטיק. פאַסקורניאַק, ניט אמת?“

„פאַרוואָס?“

„פאַרוואָס, דו גרינהאַרן, ער אין א מאַגעז־דרייכער, דאָס וואָס

ער איז. ס'איז א ז ע ר פאי, אלעק, געמאַכט דא אין דער

בעקעריי. אַט דערפאַר איז אונזער ברויט אַלט־געבאַקען, פער־

שטעהסט? זיי גנב'ענען אַוועק די הייווען צו מאַכען פאַיס פאַר

די „שרייפלעך“. פערשטאַנען? יעדענפאַלס, ווי געפעלט דיר דער

מאַכל?“

„דאָס ברויט איז כמעט אימער אַלט־געבאַקען, ווינגיע. און

די קאַפע האָט א טעם ווי לעבליך וואָסער.“

„קאַפע רופסט דו עס? הי, הי, אויך מיר קאַפע. ס'איז ניט

קיין פערפלוכטע קאַפע; ס'איז אפילו קיינמאַל לעבען קאַפע ניט

געווען. ס'איז בלויז לויג־וואָסער, אלעק, לויג־וואָסער. ווייסט,

ווי עס ווערט געמאַכט?“

„ניין.“

„גו, איד בין געווען דריי מאַנאַט אין קיד. נעהמסט צונויף

די אלע אלטע שטיקלעך ברויט, וואָס די חברה אַרעסטאַנטען לאָג זען איבער מיט זייערע דינער־שיסלען. בלויז די האַכטע, די סקאַר רינקע ווערט בענוצט, פערשטעהסט? אזוי ווי אַ פאַסקודנער סיפּי ליטישער בחור וואָלט ניט געקענט אַנשפּייען דערויף. אַ טהייל זיינען געמיין גענוג עס צו טהאָן. אָבער עס מאַכט גאַרנישט אויס. דער בעפעהל איז, אַבצושניידען די סקאַרינקעס און זיי ברענען, ביז זיי ווערען גוט שוואַרץ און ברעקעלריג. דאַן גיסט דו אַרויף קאַכעדיג וואָסער דערויף און טהוסט עס אַרײַן אין קעסעל, אין אַ זעקעל, פערשטעהסטו מיר, און וואַרפסט אַרײַן אַביסעל שמוציגע ציקאַריע — אַט האַסט דו דיר דײַן קאַפּע. איד ריהר זיך קײַנ מאָל ניט צו צו דעם דאַזיגען שמוציגען געטראַנק. עס ראינירט דיין מאַגען, דאַס איז וואָס עס טהוט, אַלעק. דו דאַרפסט ניט טרינגען די פאַסקודסטוואָג.

„מיר אַרט ניט אַז איד וועל שטאַרבען דערפון.“

„נח, נח, אַלעק. זיי מונטער, מיין יונג. דו האַסט געקראַגען אַ היבשע פאַרצײע, איד ווייס, אַ שווערע שטראַף, אָבער נעהם זיך ניט אזוי צום האַרצען. טראַכט ניט פון דער צײַט. פערגעס עס. אַה, יא, דו קענסט; דו פערלאַז זיך אַקאַרשט אויף מיר. מאַד בעקאַנטשאַפט, קריג עטליכע פריינד. דענק וועמען דו ווילסט זעהן מאַרגען, דאַן זוד אַ וועג ווי זיך צו זעהן מיט ווי. דאַס איז וואָס דו דאַרפסט טהאָן, אַלעק. ס'וועט דיר האַלטען בעשעפטיגט. די בעסטע זאַך פאַר די מעלאַנכאָלישע געראַנקען, מיין קינד.“

אויף אַ ווײַלע ווערט ער אַנטשוויגען. די מילדע אויגען זיינען פול מיט סימפּאַטיע, די ליפען שמייכלען ערמוטהיגענדיג. ער שפּאַרט אַן דעם בעזים אַז דער טהיר, קוקט זיך שנעל אום, איז זיך מישב אַ ווײַלע, און דאַן רוקט ער פּלוצלינג אַרײַן אַ מאַגערע דעליקאַטע האַנד צווישען די שטאַנגען און גיט מיר אַ צערטליכען גלעט אײַבער דער באַק.

ניט־ווײַלענדיג טרעט איד אַב צוריק, מיט דעם אינסטינקטיווען געפיהל געגען אַ מאַז'ס לאַסקע. דאַד האָב איד ניט געוואָלט פערלעצען מיין גוטען פריינד. אָבער ווינגיע האָט געמוזט בעמערקען מיין פערלעגענהייט. ער בעטראַכט מיר מיט קריטישע, וואונדער־רעדע בליקען. דערנאָך, נעהמענדיג צוריק דעם בעזים איז דער האַנד, זאָגט ער מיט אַן אײַנגעהאַלטענעם טאָן:

„דו ביזט אַל־רײט, אַלעק. דו געפעלסט מיר דערפאַר. כ'האַב
דיך נור געוואָלט אויספרואווען, פערשטעהסט?“
„וואָס הייסט מיר אויספרואווען, ווינגיע?“

„אַה, דו ווייסט ניט וואָס איד מיין? נאַ, דו פערשטעהסט —
ער האַלט זיך צוריק, אַ שוואַכע רויטקײט פער'גנב'עט זיך איבער
זיין בלאַסען אַרעסטאַנטען־געזיכט. „דו פערשטעהסט, אַלעק,
ס'איז — אַה, וואַרט, כ'וועל אַ קוק טהאַן, וואו דער „שריפּעל“
איז.“

אַרעמער ווינגיע, די כיטרעקײט איז צו דורכזיכטיג צו בער
האַלטען זיין פערלעגענהייט. איד קען דייטליך הערען די טריט
פונ'ם קעפטיין פון דער אַבטהײלונג אויף די אויבערשטע גאַלעריען.
ער איז דער איינציגער בעאַמטער וואָס געפינט זיך אין צעלען־הויז
בעת דעם קירכען־דיענסט. דאָס אויפמאַכען פון דער הויף־טיהר
וואָלט אונז מאַמענטאַן געגעבען צו וויסען, אַז אַ וועכטער איז אַרײַנגע
געקומען. איידער אַט דער וועכטער וואָלט צײט געהאַט צו בער
מערקען ווינגיע'ן בײ מיין קעמערל.

איד שטעה און טראַכט איבער דעם שוואַכען אויסרייד. פאַר
וואָס איז ווינגיע פלוצלינג אַוועק פון מיר? זיין גערויטעלט געזיכט,
דאָס צוריקגעהאַלטענע ריידען פון דעם געווענהליך פלוידערנדען
אַרעסטאַנט, דער תירוץ וואָס ער האָט דאָ בענוצט, כדי זיך „אַרויס־
צו'גנב'ענען“ — ווי ער אַליין וואָלט כאַראַקטעריזירט זיין האַסטי־
גען אַוועקגעהן, — דאָס אַלעס קוקט אויס זעהר מאַדנע. וואָס האָט
ער געקענט מיינען מיט „אויספרואווען“ מיר? אַבער איידער
איד האָב נאָך צײט צו קומען צו וואָס פאַר עס איז צופריעדענשטע
לענדע ערקלעהרונג, הער איד, ווי ווינגיע קומט צוריק אויף די
שפיץ פינגער.

„ס'איז אַל־רײט, אַלעק. ס'וועט נאָך נעהמען אַ היבשע ווײלע,
איידער זײ וועלען אַרויסקומען פון קירכע.“
„וואָס האָט איהר געמיינט מיט „אויספרואווען“ מיר, ווינגיע?“
„אַה, גאַרנישט.“ האָט ער אַרויסגעשטאַמעלט, „ניש'קשה, אַלעק.
דו ביזט אַ גוטער יונג. דיין פלאַץ איז ניט דאָ, דאָס איז וואָס
איד האָב געזאָגט.“

„נאַ, איד בײ זיך דאָר אַבער דאָ; און די אויסזיכטען זיינען,
אַז איד וועל שטאַרבען דאָ.“

„נו, נו, רעד ניט קיין נאַרישקייטען, מיין יונג. ווי קומט עס צו דיר? דו וואָרף אַקאַרשט אַרויס פון קאַפּ אַט דעם גאַנצען אונד זיין! קראַפֿירען דאָ, צום טייוועל! ס'הויבט זיך גאַרנישט אָן. דו הער בעסער אויף צו גריבלען און צו טראַכטען. הער מיך אויס, אַלעק, דאָס רעדט אַ פֿריינד צו דיר, פֿערשטעהסט? ביזט נאָך אַזוי יונג, וואָס ווילסטו, ביזט דאָך נאָך גאָר אַ קינד. איין און צוואַנציג, ניט אַזוי? און רעדסט פון שטאַרבן! שעהמען מענסט דו זיך, שעהמען!“

ער זעהט אויס ביז, אַבער דער ציטער אין זיין שטימע שיקט אַריין אַ שטראַהל פון וואַרימקייט אין מיין האַרץ. אימפּולסיוו לעג איך אַריין מיין האַנד צווישען די גראַטעס. זיין פעסטער דרוק פֿערזיכערט מיר, אַז ער אַנערקענט און שעצט מיין פֿריינדשאַפט. „דו מוזט זיין מונטער, אַלעק. קוק אויף די לעבענסלענגליכע. דו וואַלסט געזאָגט, אַז זיי דאַרפֿען זיין שוואַרץ ווי די נאַכט. ס'הויבט זיך גאַרנישט אָן, מיין יונג, די לוסטיגסטע חברה אין דעם מיסטקאַסטען. האַסט געזעהן דעם אַלטען הענרי? ניין? נאָ. האַסט איהם בעדאַרפט זעהן. ער איז דער עלטסטער מאַן דאָ; זינט פּופּצעהן יאָהר. אַ לעבענסלענגליכער, און האַט ניט קיין פֿריינד אין דער גאַנצער וועלט, אַבער ער איז גליקליך ווי דער טאָג איז לאַנג. און דו האַסט דאָך אַ סך פֿריינד; אמת'ע גוטע פֿריינד. כ'ווייס, אַז דו האַסט.“

„איד האַב, ווינגיע, אַבער וואָס קענען זיי טהאָן פֿאַר מיר?“
 „ווי דו רעדסט דאָס, אַלעק! קענען שוין טהאָן גאָר פּיעל. דו האַסט רייכע פֿריינד, כ'ווייס. דו ביזט געווען פֿערמישט מיט פֿריק'ן. נאָ, דינע פֿריינד זיינען אַלרייט, ניט אמת?“

„נו יא. וואָס וואַלטען זיי געקענט טהאָן, ווינגיע?“
 „קריגען דיין בעגנאַדיגונג, אין צוויי, דריי יאָהר פּילייכט, פֿער-
 שטעהסט? דו מוזט זיך מאַכען אַ גוטען רעקאָרד דאָ.“
 „אָה, איד וויל ניט קיין בעגנאַדיגונג.“

„וואַדאָס? דו שפּאַסט.“
 „ניין, ווינגיע, נאָנץ ערנסט. איד בין געגען דעם אויס פֿריינד ציפּ.“

„ביזט זיכער נישט ביים זינען. וואָס רעדסטו, וואָס? פֿרינציפּ
 שמינציפּ. ווילסט אַרויס פון דאַנען?“

„פערשטעהט זיך, אז איד וויל.“
 „נו, אלזא, לאז איהם לויפען, דיין פרינציפ! וואס האט פרינציפ צו טהאן דערמיט? דיין פרינציפ איז געגען ארויסקומען פון געפענגניס?“

„ניין, אבער געגען בעגנאדיגט ווערען.“
 „כ'פערשטעה דיר ניט, אלעק. כ'מיון, דו מאכסט שפאס מיט מיר.“

„הערט אויס, ווינגיע. איהר פערשטעהט, איד וויל ניט בעטען קיין בעגנאדיגונג, וויל דאס וואלט געהייסען בעטען טובות ביי דער רעגירונג, און איד בין געגען דעם, איהר פערשטעהט? ס'וואלט סיי ווי גארנישט געהאלפען, ווינגיע.“
 „און אויב דו וואלטסט געקענט קריגען א בעגנאדיגונג בלויז אויב דו בעטסט, ווילסטו ניט בעטען, אלעק. דאס איז וואס דו מיינסט?“
 „יא.“

„ביזט א בראנד, אלעק. ווי רופען זיי דיר, נארכיסט? א בראנד, כ'לעבען! כ'קען דיר פונדעסטוועגען ניט פערשטעהן. ס'קוקט מיר אויס גארנישט. הער מיך אויס, אלעק. ווען איד בין אויף דיין פלאץ, וואלט איד גענומען אלעס וואס איד קען, און דאן וואלט איד זיי געשיקט צום טיוועל. אט דאס וואלט א י ד גע-טהאן, מיין פריינד.“

ער קוקט מיר אן מיט א דורכדרינגענדען, אויספארשענדען בליק. דער שוואכער אבקלאנג פון דעם קעפטייני'ס טריט דערגרייכט צו אונז פון א גאלעריע אויף דער אנדערער זייט. מיט א שנעלען בליק רעכטס און לינקס, בויגט זיך ווינגיע אריבער צו דער טיהר. מיט זיין מויל צווישען די גראטעס, שעפטשעט ער זעהר שטיל:
 „פרינציפען זיינען געגען אנטלויפען, אלעק?“

די פלעצליכע פראגע צוטומעלט מיך. דער אינסטינקט פון פרייהייט, מיין רעוואלוציאנערער גייסט, די קלענליכקייט פון מיין עקזיסטענץ, — אלעס פלאמט אויף, ווערט לעבעדיג, און מיין הארץ הויבט אן קלאפען ווילד, טומעלדיג, און מיין גאנץ וועזען ווערט דורכדרונגען פון האפנונג, אזוי אינטענסיוו, אזוי שטארק, אז עס טהוט מיר אזש וועה. איד בלייב שטיל. מען מען איהם טרויען?
 ער זעהט אויס פריינדליך און סימפאטיש —

„דו מעגסט מיד טרויען, אלעק“, שעפטשעט ווינגיע, אזוי ווי
 ער וואלט געלעזען מיינע געדאנקען. „איך בין דיין פריינד.“
 „יא, ווינגיע, איך גלויב איך. מיינע פרינציפען זיינען ניט
 געגען אנטלויפען. איך האב געטראכט דערפון, אבער דערווייל —“
 „שיש! שטיל! ווענט האבען אויערען.“
 „פארהאן עפעס א טשאנס דא, ווינגיע?“

„דעם אמת זאגענדיג, איז דאס א פערדאמט שטייפער מיטט-
 קאסטען, אט דער דא; אבער פארהאן גענוג שטערען אין הימעל,
 אלעק, און דו וועסט פילייכט האבען איינעם א מזל'דיגען. ס'איז
 פון דאנען קיינער ניט אנטלאפען, זינט פערדי מעק'גרא האט זיך
 ארויסגע'גנב'עט איבער'ן דאך, דאס איז — לאמיר זעהן, מיט זעקס,
 זיבען יאהר צוריק, אונגעפעהר.“

„ווי אזוי האט ער עס געמאכט?“ פרעג איך, אהן אן אמהעם.
 „איינפאך איירישער מזל. זיי האבען דאן געהאלטען אין ענד-
 דיגען דעם נייעם פליגעל, פערשטעהסטו מיד. פערדי האט זיי גע-
 האלפען לעגען דעם דאך. נו, אז ער איז געווען מיט אלעם פארטיג,
 געהמט ער זיך גאנץ איינפאך צו דער ארכייט און גליטשט זיך
 אראב פון דאך. האט צוזאמענגענומען שטיקלעך אין דער ווערק-
 שטאט, וואו מען מאכט די ראגאזשעס, און האט זיך אויסגעבונדען
 א שטריק דערפון, פערשטעהסט? זיי האבען איהם שוין קיינמאל
 מעהר אין די אויגען ניט געזעהן.“

„איז ער געווען אין שטרייפען, ווינגיע?“

„געוויס. ער איז בלויז געווען דא עטליכע מאנאט.“

„ווי אזוי איז איהם געלונגען צו אנטלויפען אין די געשטרייפ-
 טע קליידער? וואלט מען איהם ניט געקענט דערקענען אלס אן
 אנטלאפענעם ארעסטאנט?“

„וועגען דעם זארגסטן, אלעק? געה שוין, דאס איז לייכט.
 בעהאלטסט זיך ערגעץ ביז עס ווערט פינסטער, דאן שטעלסטו אב
 דעם ערשטען חברה'מאן וואס דו זעהסט און געהמסט צו זיינע
 טראגאטעס. אדער דו רוקסט זיך אריין אין דער הינטער-טיהר פון
 א שמאטע-געשעפט; פארהאן א סך אזעלכע אין אלענהענג.“

„איז פארהאן אירגענד וועלכער טשאנס איצט דורכ'ן דאך?“

„ניין, מיין יונג. ניטא וואס צו טהאן דא ר ט. אבער מען

טאָר ניט פערלירען קיין האַפנונג. פאַרהאַן פיעלע וועגען ווי אזוי צו הרג'ענען אַ קאַז, פערשטעהסטו מיר. געדענקסט דאָס צעטעלע וואָס דו האַסט געקראָגען אין די זאַכען, דעם האַנדטוך און די זייף? "איהר ווייסט וועגען דעם, ווינגיע?" פּרעג איר אין ערשטוי-
נונג.

"צי איר ווייסט? הייהי, דו קליינער —
דער גערויש פון שטאַהל קלינגט אַב אַלס וואַרנונג. ווינגיע
פּערשווינדט."

קאפיטעל 8.

צו דער מיידעל.

באקס „איי“ 7,
אלעגהעני סיטי, פא.
18 נאוועמבער, 1892.

מיון ליעבע סאניא!

ס'קוקט אויס, ווי א גאנצער מענשענאלטער וואלט פאראיבער, זינט איד האב דיר געשריבען, דאך איז עס ניט מעהר ווי א מאנאט. אבער די טאנאטאנקייט פון מיון לעבען ציהט מורא'דיג אויס די צייט, — די איינציגע אונטערברעכונג אין דער שרעקליכער איינ-טאנינקייט האב איד דורך דינע טייערע, ליעב-הארציגע בריעה, און דורך די בריעה פון פעדיא'ן. ווען איד געה צוריק אין צעל, צו עסען מיון מיטאג, ווערט מיון טריט פערשנעלערט דורך דער הייסער ערווארטונג צו געפינען א בריעה פון דיר. ארום עלף פאר מיטאג מאכט דער גייסטליכער זיין טור איבער די געפענגניס-ציע לען; זיין פראקטישע האנד ווארפט אריין דעם בריעה צווישען די גראטעס, גלייך צום בעט אדער אויפ'ן קליין טישעל אין וויינ קעל. אבער ווען דער בריעה איז א לייכטער, פאלט ער געוועהנט ליד ארונטער אויף דער ערד. אז איד קום אריין אין צעל, זאגט מיר גלייך די פאזיציע פון דעם קליינעם ווייסען געגענשטאנד, צי דער בריעה איז לאנג אדער קורץ. מיט פערמאכטע אויגען פיהל איד זיין געוויכט, ווי דעם ווארעמען דרוק פון דיין אייגענער מיי-ערער האנד, און די צערטליכע בעריהרונג קומט לאנגזאם צו מיון הארץ, ביז איד פיהל זיך אריבערגעהויבען איבער דער עפנונג אין דיין אנוועזענהייט. די גראטעס געהמען זיך פונאנדער, די ווענד פערשווינדען, און די אטמאספערע ווערט זיס און פול מיט דעם

אראמאט פון פרישער לופט און בלומען, — איד בין ווידער מיט דיר, שפאצירענדיג אין דעם העלען לבנהשיין פון מאנאט יולי... דער שטריך פון דעם ג ר ו י ס - ר ו ס אין דינע אויגען און האר רופט ארויס פאר מיין גייסטעס-בליק די וואלנא, אונזער שעה-נעם „באנאטיר“, און די טענער פון דער „דובנישקא“, ציטערענדיג מיט ליידען און שמרעבען, שווימען ארום מיר... מיין מאהלציט בלייבט אונבעריהרט. איד טרוים איבער דיין בריעה, און איד ליינען איהם ווידער, לאנגזאם, לאנגזאם, מוראהאבענדיג אז איד קען נאך צו גיך צוקומען צום סוף. די נאכמיטאגשטונדען זיינען געהייליגט דורך דיין בעריהרונג און דיין אנוועזנהייט, און איד בין בעוואוסט בלויז פון דער בענקשאפט נאך מיין צעל, — אין דער שטילקייט פונ'ם אבענד, בעפרייט פונ'ם קאשמאר פון מיין מאך-מענטאנעם לעבען, שפאציר איד אינ'ם גארטען פון אונזער טרוי-מען.

און דעם קומענדען פריהמארגען, ביי דער ארכייט אין ווערק-שטאט, פערבריינג איד אין דער אנגסט־יגער פראגע, צי וואס פאר עס איז אויפמונטערענדעס ווארט פון מיין אייגענער, מיין ווירק-ליבער וועלט, ערווארט מיר דאָרט אין צעל. מיט אַ ריהרענדען גע-פיהל דענק איד פון דעם גייסטליכען: פילייכט האלט ער גראד איצט אין דעם מאמענט דיין בריעה אין זיינע הענד. ער עפענט איהם, לייענט איהם. פארוואס זאלען פרעמדע אויגען... אבער דער גייסטליכער שיינט צו זיין פריינדליך און פערנינפטיג. אַט געהט ער איצט דורך די גאלעריען, צוטהיילענדיג די בריעה. דאָס פעקעל ווערט אלץ קלענער, וואָס געהענטער ער קומט צום אונטערשטען עטאָזש. אַה! אויב ער וועט ניט אויף גיך צוקומען צו מיין צעל, וועט ער נאך בלייבען אַהן בריעה. אבער גלייך נאָכדעם מוז איד אליין אַ שמייעל טהאָן איבער מיין קינדישען געדאַנק, — אויב ס'איז דאָ אַ בריעה פאר מיר, וועט דאָך קיין אנדער אַרעס-טאנט איהם ניט קריגען. דאָך, ס'קען זיך מאַכען אַ טעות... ניין, ס'איז אונמעגליך — מיין נאָמען און געפענגניס-נומער, און דער צעל-נומער אָנגעצייכענט פונ'ם גייסטליכען אויפ'ן קאָנווערט, — דאָס אַלעס פערזיכערט די בריעה געגען וואָס פאר עס איז טעות ביי דער צוטהיילונג. אַצונד פייפט עס צו מיטאָג. מיט פלייס אַייל איד זיך אין צעל. ניטאָ גאַרנישט אויפ'ן דיעל! פילייכט

אויפ'ן בעט, אויפ'ן טישעל... איד ווער פיבערדיג, מורא האבענדיג דיג פאר אן ענטטוישונג. מעגליך, אז דער בריעה איז ארונטערנע פאלען אונטער'ן בעט, אדער אין דעם פינסטערן ווינקעל. ניין, גארנישט ניטא דארט, — אבער עס קען דאך ניט זיין, אז עס איז ניטא קיין בריעה פאר מיר היינט! כ'מוז נאך אמאל א קוק טהאן — ס'איז פיליכט ארונטערנעפאלען צווישען די בעט-געוואנד... ניין, ניטא קיין בריעה!

אט אזוי פערנעהען מיינע טעג, טייערע פריינדן. אין געדאנק בין איד אימער מיט דיר און פעדיא'ן, אין אונזרע אלטע גאסטהייזער און אומגעבונגען. איד וועל זיך קיינמאל ניט צוגע-וועהנען צו דעם לעבען, און איד וועל ניט געפינען קיין אינטערעס אין דער ווירקליכקייט פונ'ם מאמענט. וואס פון מיר וועט ווערען, ווייס איד ניט. איד קימער זיך ווינציג וואס דעריבער. מיר זיי נען רעוואלוציאנערען. טייערע: וואס פאר אפפער די בעוועגונג זאל ניט פארערן. מען דער איינצלענער אונטערנעהן, אבער די מענשהייט וועט סוף כל סוף פראפיטירען. אין דעם בעוואוסטזיין מוזען מיר געפינען אונזער טרייסט.

א ל ע ק ס

פרייוואט

לעצטער טאג פון נאוועמבער, 1892.

געליעבט מיידעל!

כ'האב געמיינט, אז איד וועל ניט איבערלעבען די יסורים פון אונזער צוזאמענטרעפונג, אבער אפנים אז עס איז גאר קיין גרע-נעץ ניטא צו די מענשליכע כחות אריבערצוטראגען ליידען. אלע מיינע געדאנקען, אלע מיינע בענקשאפטען זיינען געווען קאנצענטרירט אין דעם איינעם וואונש דייך צו זעהן, דיר אריינקוקען אין די אויגען און דארט לעזען דעם שעהנעם צוזאג וואס האט אָנגעדפילט מיינע טעג מיט שטארקייט און האַפנונג... אז אומאַרמונג, אַ לאַנגען קוּש, און די מתנה פון ל י נ ג (*) וואָלט געווען מיינע

(* לואים לינג, איינער פון די שיקאַגא-מאַרטירער, וועלכער האָט זיך גענומען דאָס לעבען מיט אַ דינאַמיש-שטעקעל אין אַ ציגאַר, וואָס אַ פריינד האָט איהם געגעבען.

אָננעהמען דיין האַנד, אַראַבקוקען פאַר אַ שטומען, אונשטערבליכען אויגענבליק אין דיין זעלע, און דאָן שטאַרבען אין דייןע הענד, געלייבטע, מיט דעם וואָרעמען אַטעם פון דיין קוש, בעגלייטענדיג מיך אין פריערליכער אייביגקייט — אָה, דאָס וואָלט געווען דאָס העכסטע גליק, די פּערווירקליכונג פון אונזערע טרוימען, ווען מיך האָבען אין עקסטאַז געקושט דאָס בילד פון דער סאַציאַלער רעוואָלוציאָן! געדענקסט דו נאָך יענעם הערליכע געזיכט, אזוי קרעפטיג און צאַרט, אויף דער וואַנד פון אונזער קליינעם זאַל אין היסטאָריע סטריט? ווי ווייט, ווייט אין דער פּערנאַנגעהייט זיינען זיי, יענע בענייטערטע מאַמענטען! אָבער זיי האָבען אָנגעפילט מיינע שטונדען מיט הייליגע געדאַנקען, מיט פּרעהליכע ערוואַרטונגען. און דאָן ביזט דו געקומען. אַ בליק אויף דיין געזיכט, און איד האָב געוואוסט, אז איד בין פּער'משפּט צו אַ שרעקליכען לעבען. כ'האָב עס געלעזען אין דעם בייזען בליק פונ'ם וועכטער. ס'איז געווען דער „דעפּיוטי“ אַליין. פּיליכט האָט מען דיך באַזוכט! ער האָט נאָכגעפּאַלגט אונזער יעדען ריהר, ווי אַ פּערהונגערטע קאַץ וואָס מאַכט זיך כלומר'שט ניט וויסענדיג, דאָך איז זי גרייט צו יעדען מאַמענט אַרויפצושפּרינגען אויף איהר אַפּפּער. אָה, איד קען די אויסגעוועכענטע פּערדאַרבענקייט וואָס ליגעט בעהאַלטען אונטער אַט דעם מילדען אויסערליכען אויסזעהן! די שנעלע בעוועגונג פון זיינע פּויקערע פינגער, בעת ער האָט זיך מיט אַ כיוון אַוועקגע-זעצט צווישען אונז, האָט מיך דערמאַנט אַן דער ווילדער חיה, וואָס קוקט אויס אויף איהר רויב... דער ליכט־קרייז איז פּערשוואַונדען. די ווערטער זיינען פּערגליווערט געוואָרען אין מיר, און איד האָב דיך געקענט בעגעגענען בלויז מיט אַן אויסגעוועפּטען שמייכעל, און גלייך אויפ'ן שטעל האָט זיך דער שמייכעל אָבגעשפּיגעלט אין מיין זעלע ווי אַ זייטיגער בליק, ווי אַ כיטרער וואונק, און מיין האַרץ איז פול געוואָרען מיט כּעס אויף אַלצדינג אַרום אונז — אויף מיר, אויף דעם „דעפּיוטי“ (איד וואָלט איהם געקענט צודריקען אויף טויט), און — אויף דיר, מיין טייערע. יא, סאַניאַ, זאַנאַר אויף דיר: די לעבעדיגע קומען בעגראַבען די טויטע... אָבער איז אַ ווילע אַרום האָט זיך דאָס אונווירדיגע קלאַפּען פון מיין געמאַטער־טער זעלע איינגעשטילט דורך דעם ליידענשאַפּטליכען דרוק פון מיינע ליפּען אויף דיין האַנד. ווי זי האָט דאָס געציטערט! כ'האָב

זי געהאלטען צווישען מיין האַנד, און דערנאָך, ווען איך האָב אויפגעהויבען מיין געזיכט צו דיינעם, האָט דער אויסדרוק, וואָס איז מיר געקומען פאַר די אויגען, מיר אין נאַנצען ווי אויסגעטהאַן פון זיך אַליין. דאָס ביזט דו גאָר געווען איך! דאָס איינגעצויגענע געזיכט, דער בליק פון שרעק, דיין גאַנץ וועזען דער געשריי פון מאַטערניש און פיין — ביזט דו ניט געווען דער ווירקליכער אַרעסטאַנט? אַדער זיינען דאָס געווען מינע טיעפע, ווייטגעזע-הענע יסורים, וועלכע האָבען בעפעסטויגט דעם גייסטיגען באַנד, אַבווישענדיג יעדען מיספערשטענדניס, יעדעס בייזע געפיהל און אויפהויבענדיג אונז איבער צייט און פלאַץ אין דעם עקסטאַז פון מאַטירערני?

שטום האָב איך געהאלטען דיין האַנד. דאָן האָבען מיר גע-דערט — מעכאַניש, וועגען קלייניגקייטען... ניט קוקענדיג דערויף וואָס דער בלאַסער „דעפיוטי“, מיט זיין ברוטאַלען בליק האָט גע-צעהלט די סעקונדען און פערבאַטען דעם קלאַנג פון אונזער טיי-ערען רוסיש — אַבער ניט דער הימעל און ניט די ערד האָבען גע-קענט ברעכען די הייליגקייט וואָס איז געווען פערזינעלע מיט אונ-זער שמערץ.

דער ווידער-קלאַנג האָט בעגלייט מינע טריט, בעת איך בין דורכגעגאַנגען די ראַטונדע אויפ'ן וועג צו מיין קעמערל. אַלעס איז געווען שטיל אין דער אַבטהיילונג. קיין גערויש פון מאַשינען און געצייג האָט זיך ניט געהערט פון די ווערקשטאַטען. ס'איז געווען יום-טוב — „טהענקסגיווינג“, דער טאַג פון דאַנק: אַלע אַרבייטען זיינען געווען אַבגעשטעלט. איך האָב זיך געפיהלט בע-רוהיגט אין דער שטליקייט. אַבער ווען די טיהר האָט זיך צוגע-שלאָסען, און איך האָב זיך געפונען אַליין, איינער אַליין אין די ווענט פונ'ם קבר, איז איבער מיר פּלוצלונג געקומען די פולע בע-דייטונג פון דיין אַוועקגעהן. די לעבעדיגע האָט פערלאָזען דעם טויטען... דער פחד פון דער ווירקליכקייט האָט מיר געפאַקט און אַ ספּאַזם פון אַנגסט איז מיר, בעפאַלען.

איך מוז ענדיגען. דער פריינד וואָס האָט מיר צוגעוואַגט אַוועק-צושיקען דעם דאָזיגען בריעף „פּריוואַט“, ניט דורך די בעאַמטע פון געפּענגניס, וואָרט דאָ ביי מיין טיהר. ער איז אַ גוטער אונגליקליכער, וועלכער האָט זיך בעפּריינדעט מיט מיר. איך

ווינש, אז אט דער בריעה זאל דיר אַנקומען אונגעשטערט. אַלס צייכען אז דו האַסט איהם דערהאַלטען, שיק מיר אַ קאַרטעל מיט סיי וואָס פאַר אַן אינהאַלט, דערמאַנענדיג דאָרט, אַנב אורחא, אז עס איז אַנגעקומען נייעס פון מיין ברודער אין מאַסקווע. פּערגעס ניט זיך אונטערצושרייבען „שוועסטער“.

מיט אַ ליידענשאַפטליכער אומאַרמונג,

דיין ס אַ ש אַ .

קאפיטעל 9

פערפאלגונג

1.

יסורים און דאס שטענדיגע זיין פנים-אל-פנים מיט געפאהר זיינען שנעלע לעהרער. אין די דריי חדשים לעבען אין צוכט הויז האב איך פיעל געלערענט. איך צווייפעל, אויב די טומאנע שרעקען וואס מ'יין ערפאהרונג האט מיר געמאלט זיינען געווען מורא'דיגער, איידער די ווירקליכקייט פון זיין אין געפענגנים. ספעציעל אין א'יין הינזיכט איז די ווירקליכקייט א קוואל פון ביטערנים און פון שטענדיגער אויפרעגונג. ניט קוקענדיג אויף אלע פחדים, און אפשר טאקע מחמת דיעזע פחדים, האב איך זיך אימער פארגעשטעלט געפענגנים אלס א פלאץ, וואו, אין א געוויסער מאס, זיינען זאכען נאטירליכער: סאציאלע אונטערשידען זיינען אבגעשאפט, קינסטליכע מחיצות זיינען ניטא; ניטא קיין נויטווענדיגקייט צו בעהאלטען אייגענע געדאנקען און עמפפינדונגען; א מענש קאן זיין וואס ער איז אין דער ווירקליכ-קייט, און עקווארפענדיג הינטער די טויערען פון געפענגנים יעדע פערמאסקירונג און קינסטליכקייט. אבער ווי אנדערש איז דאס ווירקליכע לעבען דא! פול מיט נארעריי, פערשטעלטקייט און פאריוויססוואג — אן ערכטערטע צווייטע זייט פון דער דרויסענ-דיגער וועלט. דער שמיכלער, דער חניפה'ניק, דער מסור, דער שפיאן — פאר אונזעלכע איז דא א רייכער באדען. דער קרומער בליק פון א שומר קאן ברענגען אונגליק, און אויסמידען קאן מען דאס דורך חניפה, דורך אונטערבויען זיך; אונטערטעניג ליכקייט קאן ערווארטען די בעליוונג פון א ליכטערען דזשאב. די פערמאסקירטע נשמה אין שטרייפען וויינט ארויס ווערטער פון א בעל-תשובה'ניק אין די גנעדיגע אויערען פון די קריסטליכע

דאָמען, וועלכע זאָרגען שוין, ער זאָל חלילה ניט בלייבען אָהן אַ מוסר־ספר, אָדער אָהן דער ביבעל — און די צבוע'צקע פרומקייט קריגט שוין ענדליך אַ בענגאָדיגונג, וואָרום די מלאכים אַליין קלייבען דאָך נחת, ווען דער זינדיגער ווערט אַ בעל־תשובה. איד, ווער געקרענקט אַנקוקענדיג די עזע סצענעס.

די בעאַמטע מאַכען די עזען אויסוואַהל גאַנץ שנעל קלאַהר פאַר דעם נייעם אַרעסטאַנט: פראַטעסטירען געגען אונרעכט אין אַן אומזיסטע און געפעהרליכע זאַך. נעכטען האָב איד בייגע' וואוינט אין שאַפ אַ באַראַקטעריסטישען פאַל — אַ געשלעג צוויי־שען דזשאַהני דייוויס און דזשעק ברעדפאַרד, ביידע ערשט ניט לאַנג אַנגעקומענע און נאָך גאָר יונגע בחורים'לעך. דזשאַהני, אַ מענליך־אויסזעהענדער יונג, אַרבייט אויף אַ שטריקער־מאַשין, עטליכע פוס פון מיין טיש. אַנטקעגען איהם איז דזשעק, וועמעס פריהערדיגע ערפאַהרונג אין אַן אויסבעסערונג־אַנשטאַלט (רעפאַר־מאַטאָרי) האָט איהם „געמאַכט קלוג“, ווי ער דריקט זיך אויס. איינע דריי מאַנאַטען זיין אין געפענגניס האָט מיד אויסגעלערענט די קונסט צו קאַנען ריידען דורך כמעט ניט בעוועגען די ליפּען. אויף די עזען אופן האָב איד זיך ערקונדיגט פון דזשאַהני, אַן ברעדפאַרד ננב'עט פון איהם אַוועק וואָס ער אַרבייט אויס און פעראַורזאכט דורך דעם, אַז מען זאָל איהם שטענדיג בעשטראַפען פאַר פראָדוצירען וועניגער איידער עס איז אַנגעוויזען. האַפענדיג אַז ער וועט איהם אַבהאַלטען דערפון, האָט דזשאַהני זיך בעקלאַגט פאַר דעם אויפזעהער, ניט אַנקלאַגענדיג דערביי דזשעק'ען. אַבער דער אויפזעהער האָט זיך געמאַכט ניט וויסענדיג פון דער קלאַגע און האָט אַלץ רעפאַרטירט אַז דזשאַהני איז קורץ אין דער אַרבייט. ענדליך האָט מען איהם אַיינגעשפאַרט אין שטראַף־קאַמער. נעכטען אין־דער־פריה האָט מען איהם צוריקגעבראַכט צו דער אַרבייט. די ענדערונג אין דעם רויט־באַסיגען בחור'ל האָט זיך גלייך געוואַרפען אין די אויגען; בלייך, די אויגען אַיינגעוונקען, איז ער געאַנגען קוים האַלטענדיג זיך אויף די פיס. ווען ער האָט זיך אַוועקגעוועצט לעבען זיין מאַשין, האָב איד געהערט ווי ער זאָגט דעם בעאַמטען:

„מר. קאַססאָו, איד בעט אַיך, זעצט מיד אויף אַן אַנדער

פלאַץ“.

„וואס איז?“ פרעגט דער אויפזעהער.
 „איד קאן דאָ ניט אויסארבייטען די צאהל. איד וועל דאָס
 אָבער אויסארבייטען אויף אַז אַנדער מאַשין; איד בעט אַיך,
 מר. קאַססאָן.“

„פאַרוואָס קאַנסטו דאָ ניט מאַכען?“
 „ווייל ביי מיר ווערען פערפאלען זאַקען.“
 „האַהאַ, שפיעלסט דעם אַלמען קונץ, האָ ? ווילסט וויערער
 אַיינגעשפאַרט ווערען אין לאַך?“
 „איד קאָן די לאַך מעהר ניט אַריבערטראַגען, מר. קאַססאָן,
 איד שווער ביי נאַט, אַז איד קאָן ניט. אָבער דאָ ווערען מיר דאָר
 פערפאלען זאַקען.“

„פערפאלען צום שוואַרץ-יאָהר! ווער גנב'עט דאָס ביי דיר
 זאַקען, הע ? דערצעהל מיר ניט אַזעלכע מעשיות. קיינער קאָן
 ניט גנב'ענען דינע זאַקען, ווען איד בין דאָ. דו געה בעסער
 אַרבייטען און אַרבייט אויס וויפיעל מען דאַרף. פערשטאַנען?“
 שפעט נאַכמיטאָג, ווען מען האָט אַנגעהויבען איבערצעהלען
 די אַרבייט, איז דזשאהני געווען קורץ אין אַכצעהן פאַר. ברעד-
 פאַרד האָט געהאַט מעהר אַלס מען בעדאַרף אויסארבייטען.
 איד האָב געזעהן ווי מר. קאַססאָן געהט צו צו דזשאהני.
 „עה, דרייסיג, מאַשין דרייסיג“, האָט ער אַ געשריי געטהאָן.
 „דו ווילסט טאַקע ניט אויסארבייטען די צאהל, הע ? טהו אָן דיין
 ראַק און היטעל.“

שרעקליכע ווערטער! דאָס מיינט גלייך רעפאַרטען צום
 געהילפס-פערוואַלטער און די אונפערמיידליכע שטראַף אין גרוב.
 „אַה, מר. קאַססאָן“, האָט דער יונג געבעטען זיך, „דאָס איז
 ניט מיין שולד, זאַל מיר אַזוי גאָט העלפען, ניט מיין שולד!“
 „ניט דיין שולד, עה ? וועמעס דען שולד איז'ס; מיינע?“
 דזשאהני האָט זיך געוואַקעלט. זיינע אויגען האָבען גע-
 וואַנדערט אין ברעדפאַרד'ס זייט, וועלכער האָט געזוכט אויסצו-
 מידען זיין בליק.

„איד קען ניט מסור'ן“, האָט ער געענטפערט שטיל.
 „אַה, צום טיפּעל! דו האָסט גאַרניט וואָס צו מסור'ן. געהם
 דיין ראַק און היטעל.“

דזשאהני האָט פערבראַכט די נאַכט אין קאַרצער-גרוב. היינט

איז דער פריה איז ער אַרויסגעקומען, זיינע באַקען נאָך מעהר אַיינגעפאַלען. ער האָט געאַרבייט מיט פּערצווייפּעלעטער ענערגיע; האָט געפּראָצעוועט נאָכאַנאַנד, נאָכאַנאַנד און האָט די אויגען ניט אַראַבגענומען פון דעם וואַקסענדען בערגעל זאָקען. וויילעווייז פּלענט ער וואַרפען אַ בליק אויף ברעדפּאַרד'ן, וועלכער, זייענדיג זיכער מיט דער גונסט פון דעם בעאַמטען, האָט בעגעגענט דשאַהי נ'ס האַסענדען בליק מיט אַ כיטרען פינטעל מיט דער לינקער אויג. איין מאָל האָט דזשאַהני, אַנגעהענדיג מיט זיין אַרבייט, אַ קעהר געטהאָן עטוואָס זיין קאַפּ אין מיין ריכטונג. איד האָב ער מוטעהיגענד געשמיכעלט. און אין דעמועלבען מאַמענט האָב דזשעק'ס האַנד אַ ציה געטהאָן זיך איבער'ן טיש און שנעל אַ צופּ געטהאָן אַ הויפען פון דזשאַהני'ס נאָקען. באַלד האָט אַ שניידערער אויסגעשריי אויפגערודערט דעם גאַנצען שאַפּ. קוים וואָס זיי האַבען דעם אויפגעקאַכטען דזשאַהני אַבגעריסען פון דעם אַנידערגעשליידערטען ברעדפּאַרד. מען האָט ביידע אַרעסטאַנטען באַלד אַוועקגעפיהרט צום הילפּס־פּערוואַלטער צום משפּט, און דער איינציגער עדות איז געווען דער עלטסטער בעאַמטער קאַססאַן.

איד האָב מיט אונגערולד געוואַרט אויף דעם רעוולוטאַט. דורך דעם אַפּענעם פענסטער האָב איך געזעהן ווי דער אויפּוועהער קומט צוריק. ער איז אַריינגעקומען אין שאַפּ און אַרום זיינע מויל־ווינקלען האָט געשפּיעלט אַ שמיכעל. איד האָב בעשלאָסען צו ריידען מיט איהם, ווען ער וועט פּערבייגען.

„מר. קאַססאַן, זאג איד מיט געמאַכטען דרד־אַרץ. מען איד איך עפעס פּרעגען?“

„געוויס, בערק, איד וועל דיך ניט אויפעסען. נו, גערעדט!“
 „וואָס האַבען זיי געטהאָן מיט די צוויי יונגען?“
 „דזשאַהני האָט בעקומען צעהן טעג אין גרוב. גאַנץ שטייף, ער? פּערשטעהסט, ער האָט דאָך אַנגעהויבען דעם געשלעג, כּדי ער זאָל ניט דאַרפען טהאָן זיין אַרבייט. אַה, איד גיב אויף איהם גוט אַכטונג. מ'ד קאַנען זיי ניט אַזוי לייכט נאַרען; ווי מיינסטה, בערק?“

„איד זאָל מיר דענקען, אַז זיי קאַנען ניט, מר. קאַססאַן. האָט איהר געזעהן, מר. קאַססאַן, ווי דער געשלעג האָט זיך אַנגעהויבען?“
 „ניין. אַבער דזשאַהני האָט אַליין צוגעגעבען, אַז ער האָט

דער ערשטער ברעדפארד'ען א זעץ גענעבען. דאס איז גענוג.
 „ברעד“ וועט זיין מארגען צוריק אין שאפ. איר האב געזעהן, ער
 זאל לייכט אַבְקומען; פערשטעהסט, ער איז א גוטער אַרבייטער,
 אַרבייט תמיד אויס מעהר פון זיין צאהל. ער וועט נור פערלירען
 א וועטשערע. דאס קאן ער, גלויב איר, אויסהאלטען. ניטא דע-
 ריין פיעל וואס צו פערלירען; ניט אזוי, בערק?”
 „ניין, ניט פיעל צו פערלירען“, האב איר צוגעשטימט.
 „אבער, מר. קאססאן, דאס איז דאך אין גאנצען ברעדפארד'ס
 שולד.“

„ווי אזוי דען?“ האט דער אויפזעהער א פאדער געטהאן.
 „ער האט גע'גנב'עט דזשאהני'ס זאקען.“
 „דו האסט איהם דאס ניט געזעהן טהאן.“
 „יא, מר. קאססאן, איר האב אליין געזעהן דיעזען...“
 „הער צו, בערק. דאס איז אַלראַיט. דזשאהני טויג סאָר-
 ווייסיי ניט; ער איז צו פרעד. דערצעהל בעסער וועגען דעם
 קיין זאך ניט, פערשטעהסט? מיין וואָרט גילט ביי דעם געהילפס-
 פערוואַלטער.“

די שרעקליכע אונגערעכטיגקייט מאַטערט מיין מח. דער
 אַרעמער דזשאהני זיצט שוין דעם פערטען טאָג אין דער שוידער-
 ליכער גרוב. דאס איז שוין דאָס דריטע מאָל דערצו, און איז דאָך
 אַבסאָלוט אונשולדיג. מיין בלוט קאָכט ביי דעם געדאַנק פון אזא
 העלישער האַנדלונג און פון דעם בעאַמטענס פאַלשקייט. עס איז
 דאָך מיין פליכט אַלס רעוואַלוציאַנער אַנצונעהמען זיך פאַר דעם
 פערפאַלגטען. יא, איר וועל אזוי טהאן. אָבער ווי אזוי זאל
 איר דאָס טהאן? מאַכען אַ קלאַגע געגען מר. קאָססאָן וואַלט גע-
 ווען אַן אומזיסטע זאך. און מען וועט דאָך וועגען דעם לאַזען
 וויסען דעם בעאַמטען, וועט ער דאָך מיר פערביטערען דעם לעבען.
 זיין דעה איז ווערקשטאַט איז אַן אַבסאָלוטע.

די עטליכע פלענער וואָס האַבען זיך מיר גערדעהט אין קאַפּ
 האַבען נאָך מעהר נאַכדענקען זיך בעוויזען ניט אויספיהרבאַר. עס
 קומט אין מיר פאַר אַ קאַמף צווישען פערזענליכע אינטערעסען
 און דעם געפיהל צו טהאן מיין פליכט. די פאַרשטעלונג אַז
 דזשאהני וואַלגערט זיך דאָרט אין גרוב, דער אַנבליק פון זיין לע-

דינער מאשין, ברערפארד'ס טריאומפירענדער שמייכל, לאזען מין געוויסען ניט בערוהיגען זיך, ביז איד קען מעהר ניט שווייגען. איד בעשלים ביי דער ערשטער געלעגענהייט צו ריידען מיט דעם פער־וואַלי

עמליכע טעג זיינען פערביי. אפט ווער איד געמאטערט פון צווייפעל, איז עס ראטהאָס צו ריידען וועגען דעם מיט דעם פער־וואַלטער? דזשאהניז קאן דאָס ניט העלפען; דאָס וועט נור מיר אַריינשלעפען אין אונאַנגענעהמליכקייט. אָבער באַלד פער־שעהם איד זיך אַליין פאַר מין שוואַכקייט. עס קומט מיר אַרויף אויפ'ן זינען דער פיעל־פערנגעטערטער העלד פון מין יוגענד, דער בעריהמטער מישקין. איבערוועלט־גענדר מין אייגענע ווערטהלאַד זינקייט, דערמאָן איד זיך אַליין אויף די העלדישע טהאַטען פון היפּאָליט ניקוטש. וואָס פאַר אַ מאַן! איינער אַליין האָט ער אונטערנומען צו בעפרייען טשערנישעווסקי'ן פון געפענגניס. אַה, די פערפלוכטע אַרעמקייט! ווען ניט דאָס, וואַלט מישקין געווען ערפאַלגרייך און דער גרויסער בעגייסטערער פון דער רוסישער יוגענד וואַלט געווען צוריק געשענקט דער וועלט. איד טראַכט אַלץ וועגען די איינצעלהייטען פון דעם כמעט ערפאַלגרייכען אַנט־לויפען, מישקינ'ס קאַמף מיט די קאַזאַקען, זיין אַרעסט, און זיין מערקווירדיגע רעדע אין געריכט. אַ פּעראורטהיילטער צו צעהן יאָהר קאַטאַרנע אין סיביר האָט ער געוואַנט אויפצוטערטען געגען דער טיראַניי אין זיין רעדע אויף דעם קבר פון דמאָכאווסקי און פאַר זיין דרייטטיקט האָט ער בעקומען נאָר פופּצען יאָהר קאַטאַרנע. איד פאַלג נאָר אַלע איינצעלהייטען פון זיינע ווידער־האַלטע פּערוזוכען צו אַנטלויפען, דאָס איבערפיהרען איהם אין דער פּעטראַפּאָליאָווסקער פּעסטונג און פון דאָרט אין דער שליסעל־בורגער פּעסטונג, וואו ער איז געגאַנגען צום טויט נעהמענדיג ראַכע פון אַ הויכען רעגירונגס־בעאַמטען פאַר דער שלעכטער בעהאַנדל־לונג פון זיינע חברים. אַה! אַזוי האַנדעלט אַ רעוואָלוציאָנער! און איד — יא, איד בין ענטשלאָסען. קיין געפּאָהר וועט ניט האַל־טען מינע ליפען פּערשלאָסען געגען די פּערברעכען און געגען דער אונטערעכטיגקייט.

ענדליך האָט זיך געמאַכט די געלעגענהייט. דער געהילפס־פּערוואַלטער קומט אַרײַן אין שאַפּ. הויך, גרוי, עטוואָס געבויגען, דער קאַפּ פאַראַוים, דערמאָנט ער אָן אַ וואַלף, וואָס פּאַלגט נאָך דעם סליאַד.

„מ. מעקפּיין, איין מינוט, ביטע“.

„יא.“

„איך דענק, אַז דזשאַהני דיוויס ווערט אונשולדיג בע־

שטראַפּט.“

„דו דענקסט, המ, המ. און ווער איז דאָס דער אונשולדיגער

דזשאַהני, המ, דיוויס?“

זיינע פינגער ווירבלען אונגעדולדיג אויפ'ן טיש, ער מעסט

מיד אַב מיט ערנידריגענדע, פּערדעכטיגענדע בליקען.

„מאַשין דרייסיג, הערר פּערוואַלטער.“

„אה, יא, מאַשין דרייסיג; המ, המ. דער רויטער דיוויס.

המ, ער האָט געהאַט אַ געשלעג.“

„דער אַנדער מאַן האָט גע'גנב'עט פון איהם זאַקען. איך

האָב דאָס אַלײַן געזעהן, מ. מעקפּיין.“

„אַזוי, אַזוי. המ, און פאַר וואָס האַסטו דאָס געזעהן, מיין

נוטער מענש? ביסטו זיך מודה, הייסט עס, המ, המ, אַז דו האַסט

ניט, המ, פּערנומען זיך מיט דיין אייגענע אַרבייט. דאָס איז

שלעכט, המ, זעהר שלעכט. מ. קאַססאָן!“

דער אויפזעהער לויפט צו צו איהם.

„מ. קאַססאָן, דיעזער מאַן האָט געמאַכט אַ קלאַגע געגען

אַיך. אַרעסטאַנט, שלאַג מיר ניט איבער. המ, וואָס איז דיין

נומער?“

„אוי“ 7.“

„מ. קאַססאָן, „אוי“ 7 מאַכט המ, אַ קלאַגע געגען דעם בעאַמ־

טען, המ, וואָס האָט אויפזיכט איבער דיזען שאַפּ. ביטטע, המ, המ, המ,

פּערצייכענט דאָס.“

ביידע טרעטען אַב אָן אַ זייט היידענדיג שטיל. די ווערטער

„קוקער“ און „הי' קיד“ גרייכען מיינע אויערען. דער געהילפס־

פּערוואַלטער שאַקעלט צו מיט'ן קאַפּ דעם אויפזעהער, זיינע שטאַ־

לענגע אויגען זיינען אַנגעשטעלט אויף מיר מיט האַס.

2.

איך פיהל זיך היִלפלאז, פריינדלאז. מיין טרייסט פון וויני
 ני'ע'ס מונטערען גייסט פעהלט. מיין אַרעמער פריינד איז אין
 אַ שווערער לאַגע. פון איינציגע שטיקלעך פון אַ געשפרעך אין
 שאַפּ האָב איך צונויפגעבונדען די געשיכטע. „דאָטש“ ערעמס,
 וועלכער זיצט שוין דעם דריטען מאל און וועלכער איז דעם גע-
 היִלף־פּערזאָלמטער'ס בעליעבטער שפּיאָז, האָט פּערלאָרען אין אַ
 געוועט וועגען אַ פּרייז־פּאַיט זיין מאַנאַטליכע פּאַרציאָן טאַבאַק,
 האָט ער געפּאַדערט אַז ווינגיע, וועלכער איז געווען דער געוויינער
 פּונ'ס געוועט, זאָל זיך מיט איהם צוטהיילען. און זייענדיג אויפֿ-
 געבראַכט וואָס דיעזער האָט ענטזאַגט, האָט ער גע'מסור'ט מיין
 פּריינד פּאַר שפּיעלען אין וועמענעס. אַז אונטערזוכונג אין וויני
 ני'ע'ס צעלע האָט אויפגעדעקט דעם טאַבאַק, וואָס דאָס איז שוין
 אַ בעשטעטיגונג פון דער קלאַגע. מען האָט ווינגיע'ן אַוועקגעשיקט
 אין שטראַף־גרוב. אָבער עס זיינען אַוועק די פינף טעג און מיין
 פּריינד האָט זיך נאָך אַלץ ניט צוריקגעקעהרט אין זיין אַלמער
 צעלע, און איך האָב זיך אין גיכען דערוואוסט, אַז מען האָט איהם
 איינגעשפּאַרט אין איינצעלהאַפט פּאַר ניט וועלען אויסזאָגען דעם
 נאָמען פון דעם מאַן, וועלכער האָט איהם פּערטרויט.

ווינגיע'ס שיקזאַל מאַטערט מיין מח. מיין אַרעמער נוטהאַרד
 ציגער פּריינד ווערט געבראַכען אונטער דער ווירקונג פון דער
 שרעקליכער שטראַף. היינט אין דער פּרייה, ווען מיר איז אויסגע-
 קומען פּערבייצונגען זיין צעלע, האָב איך איהם געגריסט, אָבער
 ער האָט ניט געענטפּערט אויף מיין גרום. אפשר האָט ער ניט
 געהערט, האָב איך זיך געקלעהרט. מיט אונגעדולד האָב איך
 דערוואָרט ביו מיטאַנצייט, ווען איך וועל געהן צוריק. „העללאַ
 ווינגיע!“ האָב איך אַ זאָג געטהאָן. ער איז געשטאַנען ביי דער
 טייה, קוקענדיג שטאַרק צווישען די גראַטעס. ער האָט אויף מיר
 געקוקט מיט שטאַרע בליקען, מיט בלאַנקע, אויסדרוקסלאָזע אוי-
 גען. „ווער ביזטו?“ האָט ער אַרויסגעבורטשעט געבראַכען. דאָן
 האָט ער אָנגעהויבען צו פּלאַפּלען. פּלוצלונג האָב איך אָנגעהויבען
 פּערשטעהן דעם אימ'דיגען אמת. מיין אַרעמער, אַרעמער פּריינד,
 דער ערשטער וואָס האָט צו מיר גערעדט אַ פּריינדליכען וואָרט —
 ער איז פון זינען אַראָב!

קאפיטעל 10

דער „יענג“

1.

וואָכען און מאָנאַטען פּערלויפּען און קיין קלאַהרע פּלענער פאַר אַנטלויפּען. יעדער טריט, יעדע בעוועגונג ווערט אזוי שטרענג בעוואַכט, אז מיינע האַפּנונגען שיינען צו זיין אומזיסט. איד בין אונרוהיג און נערוועז, אין אַ שטענדיגען צושטאַנד פון אויפּרעגונג.

די צושטענדע אין שאַפּ ווירקען נאָך מעהר ערביטערענד אויף מיין גייסטיגען צושטאַנד. מען האָט פּערגרעסערט די צאָהל אַר-בייט, וואָס מען מוז אויסאַרבייטען ביי די מאַשינען; פּאַלגליד ווער איד הינטערשטעליג אין מיין אַרבייט. מיינע ווידערהאַלטע בקשות פון הילף ווערען פון דעם אויפּזעהער אינגאַרירט; ער בענוצט יעדע געלעגענהייט צו בעליידיגען און ערנידריגען מיד. זיינע פיס ברייט צועפענט, מיט די הענד אין די זייטען, דער בויך אויסגעשטעלט, מעסט ער מיד אַב מיט זיינע שמאַלע פעמע אויג-לעך. „אַה, וואָס איז דער מעהר מיט דיר“, ברומט ער אַרויס, „ווער דאָך ריהרעוודיגער, בערק, וואָס, ניט?“ דאַן ענדערט ער דעם טאָן און גיט זיך אַ בייזער: „שמעה דאָרט ניט אזוי ווי אַ נאַר, הערסט צי ניט? דאָס צווייטע מאָל וועל איד דיר רעפּאַרטען און דו וועסט געהן אין גרוב. דאָס רייך איד צו דיר, פּער-שמעהסט?“

אַפּטמאָל פּיהל איד אזוי ווי דער גייסט פון אַ קין וואַלט זיך אין מיר ערוועקען. ווען ניט די האַפּנונג צו אַנטלויפּען וואַלט איד ניט געקענט אַריבערטראַגען דיעזע בעליידיגונגען און פּער-פּאַלגונגען. ווי די זאך איז, דער וועכטער טרעט איבער דעם גרע-

ניץ פון מיין גערולר. זיין געמיינע כיטרעקייט געפינט אויס גע-
נוג געלענענהייטען צו ערביטערען און צו רייצען מיד. דיעזע אונ-
אויפהערליכע טראפענס גיפט מאכען פאר מיר די טעג אין שאפ
אלס א שטענדיגע פייניגונג. איד זוך צו פערנעסען זיך דורך
איבערגעבען זיך אין גאנצען דער ארבייט: איד שטרענג אן מיין
גאנצע ענערגיע אריבערצויאגען די ארבייט פון דעם נעכטיגען טאג;
איד קאנקוריר מיט זיך אליין און געפין א טרויעריגען פערנדיגען
אין דערנרייכען און ברעכען א נייעם „רעקארד“ אין אויפטאהן
ארבייט. און ווידער אמאל שטרענג איד אן אלע מייע איינ-
פעלע צו קאנען פערפאלקאמען א מיטעל ווי צונויפצוריידען זיך
מיט מיין נייעם נאכבאר דזשאהני דיוויס. זייענדיג לפנים
שטארק בעשעפטיגט אין אויפטאהן די נויטיגע צאהל ארבייט,
פיהרען מיר א שטילען געשפרעד צווישען זיך מיט די פינגער,
מיט די אויגען און ווילעווייז מיט א בעוועגונג פון די ליפען.
אום צו מאכען גרינגער דיעזע לעצטע מעטאדע, האב איד אנגע-
הויבען איינגעוועהנען זיך צו קייען טאבאק. דאס האט מיר אויך
געגעבען א בעסערע געלענענהייט צו קאנען אומטוישען זיך מיט
אינדריקע מיט מיין נייעם העלפער, אן אלטער געפענגניס־פויגעל,
וועלכער האט זיך מיר פארגעשטעלט אלס „באסטאנער רויטער“.
דאס האב איד צו פערדאנקען דעם אומשטאנד, וואס דער פערואאל-
טער האט זיך צוריקגעקעהרט פון זיין וואקאציע. נעכטען האט
ער בעזוכט דעם שאפ. א מיליטעריש־אויסזעהענדער מאן. מיט
א טונענדהאפטע ווייסע בארד און שטאטליכע פיגור, קומט ער צו
צו מיר אין בעגלייטונג פון סופעאינטענדענט פון געפענגניס־פאב-
ריקאציאן.

„איז דאס דער בעריהמטער ארעסטאנט?“ האט ער געפרעגט
מיט א לייכטען שמייכל ארום זיין רויהען מויל.
„יא, קאפיטאן, דאס איז בערקמאן, דער מאן וואס האט נע-
שאסען אויף פריק'ען.“

„איד בין דאמאלס געווען אין געאפאל. איד האב וועגען דיר
געלעזען דאן אין די ענגלישע צייטונגען, בערקמאן. ווי פיהרט
ער זיך אויף, סופעראינטענדענט?“
„גוט.“

„נו, ער האט זיך געדארפט גוט אויפפיהרען דרויסען.“

אבער בעמערקענדיג א בארג פון ניט אויסגעקעהרטע זאקען, האט דער פערוואלטער געהייסען דעם אויפזעהער צו געבען מיר אן ארויסהעלפער, און אויף אזא'ן אופן איז דער „באסטאנער רוי-טער“ צוגעשטעלט געווארען צו ארבייטען מיט מיר אויף מארגען.

מיין ארויסהעלפער נעהמט זיך דעם פערנגיגען צו פערפאל-קאמען מיר אין דער קונסט צו ריידען אהן ליפען. א גרויסער שטיק טאבאק שטאפט אן זיין לינקע באק, די מויל עטוואס צו עפענט און קרומלעד האט ער הנאה צו דערצעהלען „גייסטער געשיכטעס“ אונטער די סאמע בליקען פון די בעאמטע. דער רויטער מאכט מיר בעקאנט מיט דער וועלט פון „אויפ'ן וועג“, מיט דעם דאזיגען פרייען לעבען, וואס איז אזוי פול מיט אינטער-רעסאנטע און אוואנטוריסישע בעגעבענהייטען. מיט פריידען און ליידען. אן אינטערעסאנטער כאראקטער, ווירקליך, וועלכער פרע-טענדרט וויציג „אראבצוקוקען אויף דער וועלט פון דער הימלישער הויכקייט פון אנגעפאסטען ציניזם.“

„סטייטש, רויטער, קאנסט דאך ריידען א גוטען ענגליש“, מאך איך איהם א לייכטען פארוואורף, „פאר וואס-זשע געברויכסטו אזא מארק שפראך? עס איז דאך פאר מיר שווערער דיך צו פער-שמעהן.“

„איך קימער זיך ניט פאר דיין קלאסישער שפראך. איך קאן דאס געברויכען אלראיט. אבער גיב מיר בעסער דאס לשון. פערשמעהסט, איך בין ניט קיין לאטכער, דארף דאס אין זיך ניט האבען. כ'בין א יענג.“

„וואס איז א יענג, רויטער?“

„די בעלי-גאוה'דיגע וועלט פון פרעהליכע אידיאמען פאסט צו צו מענשען פון מיין שטאנד דעם טערמין „טרעמפ“.“

„א יענג איז, הייסט עס, א טרעמפ. איך בין איבערראשט, אז אזא מענש ווי דו זאל וועלען פיהרען א לעבען פון א ברא-דיאגע.“

די געפענגניס-בלייכקייט פון מיין ארויסהעלפער בעגיסט זיך מיט א רויטקייט.

„דו ביזט אזוי דום, ווי די אלע איבעריגע“, ענטפערט ער מיר מיט היץ, און איך בעמערק ווי זיינע ליפען בעוועגען זיך ווי

אין געוועהנליכען געשפרער. אָבער באלד האָט ער זיך איבער-
וועלטניגט און ארום זיינע אויגען האָט זיך אַ שפּיעל געטהאָן אַ
נוטמוטהיגער לאַך.

„מײן הערר“, זאָגט ער מיט אָנגעשטעלטער גרלוּת, „דאָס
מינדסטע וואָס איד קען זאָגען איז, אַז דו מאַכסט קיין אויסוואַהל
ניט אין דיין טערמינאַלאַגיע. ניין, מײן הערר, גאַרניט. נה,
הער זיך צו, דו ביזט אַ וואוילער־קערל, אָבער דיין כילדונג איז
זעהר טרויעריג פּערנאַכלעסיגט געוואָרען. כאַפּסטו דעם געדאַנק?
רוף מיך מעהר ניט מיט דיעזען נאַמען. דאָס איז בעלידיגנענד.
דאָס איז אַ גאַנץ אומזיסטע בעלידיגונג, מײן הערר. ווירקליך,
איד מעג זאָגען ניט מורא האָבענדיג זיך צו וויעדערשפרעכען, אַז
דיעזע בעלידיגונג איז העכסט איבערגעליידיגט. יא, מײן הערר,
אָווי בין איד. איד בין ניט קיין בראַדיאָגע, אָבער פּערדאַמט ניט.
מעק אויס דיעזען אונאַנשטענדיגען עפיטעט פון דיין שפּראַך־רייכ־
קייט, מײן הערר, ווען דו רעדסט צו דיין זעהר איבערגעבענעם.
איד בין אַ יאַנג, מיט אַן אַ און אַ דאַפּעל גע, מײן הערר,
פון דעם זעהר געהערטען שטאַם פון די יאַנג־לייט. אַנדערע לעגען
דאָס אויס מיט אַן ע — ענג, — אָבער איד שטעה דערויף, אַז דאָס
דאַרף זיין מי טאַן אַ, וואָרום אָווי איז גראַמאַטיקאַלישער, און
אָווי ווי דאָס אונפּערגלייכליכע וואָרט האָט קיין בלוט־פּערוואַנד־
שאַפט מיט די פּרוכט פון אַ הוהן, טאַר דאָס ניט פּערדאַרבען
ווערען דורך אַ וואַלגאַרע אויסלעגעכץ.“

„וואָס איז דער אונטערשיעד צווישען אַ יענג און אַ בראַך־

דיאַגע?“

„דער גרעסטער אונטערשיעד אין דער וועלט. אַ בראַדיאַגע
איז אַ נידעריגער שטאַדט־קלאַץ, וועמעס גייסטיגער האַריוואָנט, מײן
הערר, דרעהט זיך אַרום דער הינטער־טיהר, מיט אַ דאַרער האַנד־
אויסשטרעקונג אַלס צוציהונגס שווער־פונקט. איהם פּעהלט דער
מוטה אַוועקצואוואַרפען זיין געבירטיגען ווינקעלע און אַרומוואַנד־
דערען אין דער ווייטער וועלט אַלס פּרייער און אונאַבהענגיגער
דזשענטלעמען. דאָס איז אָבער דער יענג, מײן קינד. ער וואָנט
צו זיין און צו טהאָן, ניט קוקענדיג אויף קיינע פּערבאַטען. ער
לעבט; יא, ער לעבט — אויף דעם חשבון פון אַ וועלט מיט
צאַפּערס, דאַנקע שעהן, מײן הערר. וועגען זיי איז ריכטיג גע־

זאגט געווארען אין דעם נוטען ספר: „זיי זאלען זיך מעהרען און פרוכפערען ווי די זאמד אויפ'ן ברעג פון ים“, אדער עפעס אזעלכע מינים בעדייטערע ווערטער. א יעג איז די סאמע זאלץ פון דער ערד. אן אמת'ער בלוט-דיינער יעג וועט ניט ערנדייגען זיך צו אטעהמען דיזעלכע לופט, וואס א שטאדטישער בראדיאגע. נא, סעריי.“

איך וויל איהם א פרעג טהאן וועגען אן ערקלעהרונג פון דעם נייעם טערמין, אבער דאס שנעלע, קורצע אבהוסטען זיך פונ'ם „רויטען“ ווארנט מיד אויף דער געפאהר. דער אויפזעהער קומט צו מיט שווערע, געמאסטענע טריט, דער קאפ פערווארפען אויף צוריק, די הענד פערלייגט אויף הינטען — א זיכערער צייכען פון שטארקער זעלבסט-צופריעדענהייט.

וואס מאכסטו, רויטער?“, גריסט ער מין ארויסהעלפער. „זא-זא“.

„ניט לאנג געבליבען דרויסען, ווי?“

„צוויי מיט עפעס.“

„דאס איז גענוג לאנג פאר אזא ווי דו.“

„אה, איד ווייס ניט. איד בין שוין איין מאל געבליבען דרוי“

סען פאר יאהרען.“

„יא, דו ביזט! ביזט דאן געווען, דענק איד, אין קאלאמ“

בוס (*).“

„ניט אין אייער לעבען, מר. קאססאן. דאס איז נאר געווען

אין סינגיסינג.“

„הא-הא! דו ביזט אלראיט, רויטער. אבער איהר וואלט

זיך געדארפט אביסעל אונטעריאגען, יונגען. איד דענק אריינ-

שטעלען נאך צעהן מאשינען, אלוא, זייט לעבעדיגער.“

„ווען וועט מען אריינשמעלען די מאשינען, מר. קאססאן?“

„גאנץ גיד, רויטער.“

דער אויפזעהער געהט אב און דער רויטער ניט מיר א

שעפצע:

„אלעק, גאנץ גיד“ איז אקוראט די צייט, ווען איד וועל זיך

אזעגענען. צום טיפעל מיט זיין ארבייט און מיט די נייע מא-

(* דאס צוכטהויז פון קאלאמבוס, אהויא.)

שינען. איד בין ניט אזא בריאה וואס ארכייט. ער מיינט, אן איד בין א ניגער, וואס? ניו, מיון הערר, די וועלט איז מיר שול-דיג חיונה און געווענהליך זעה איד דאס שוין צו קריגען, איד קאן וועטען דערויף. בלויז עזלען און ניגערס ארכייטען. איד בין א פרייער מענש; איד קאן לעבען פון שפאס, פערשטעהסט? איד ארכייט קיינמאל ניט ווען איד בין דרויסען, געה איד צום טייפעל, אויב איד וועל ארכייטען דא. איד בין דאך ניט קיין אממעזונכער. צו וואס זאל איד ארכייטען, הא? קאנסטו מיר אפשר זאגען, צו וואס?"

„מיינסט צו ענטזאגען זיך דא פון ארכייט?"

„ענטזאגען? איד? ניקס. דאס איז א הארבער ווארט. ניו, מיון הערר, איד ענטזאגן זיך קיינמאל ניט. זיי וועלען דיר דא דיון אויבער-שטיבעל אראכהאקען, אויב דו ענטזאגסט זיך צו אר-בייטען. איד מיר פשוט אויס, גאנץ ענטשיעדען און מיט א בע-שטימטען צוועק. ארכייט איז אזא מין חולאת, מיון קינד. מען מוז זיין זעהר פארויכטיג, מען זאל דערפון ניט אנגעשטעקט ווע-רען. דאס איז א רעגולערע פעסט. דו האסט דאך קיין מאל ניט געארבייט, יא?"

דיעזע אונערווארטעטע ווענדונג האט מיר איבערראשט און איד האב געוואלט א שמייכל טהאן, האב אבער דעם שמייכל גלייך אונטערדריקט, זעהענדיג דעם צארענדיגען אויסדרוק אויף „רויטענ'ס" פנים.

„קלאץ דו", האט ער א זשיפע געטהאן, „בעהאלט דעם פנים; דער שפיק שפירט דיר נאך. דו וועסט אונז אריינשלעפען אין גרוב אריין פאר מאכען אזא גרימאסע. וואס שמייכלט זיך דיר, וואס?" האט ער פארגעווארפען מיר. „מיינסטו צו זאגען, אז דו האסט געארבייט?"

„איד בין א זעצער, א שריפטזעצער", זאג איד איהם.

„לאז אב! דו ביזט אן אנארכיסט. איד האב דאס געלעזען אין די צייטונגען, מיון הערר. דייע ליסטע גלויבען ניט אין אר-בייטען. ווילסט מאכען א צוטהיילונג. זאל זיין אזוי, איד האלט מיט דיר. ראקעפעלער האט ניט דאס רעכט אויף דער גאנצער וועלט. איהם איז דאס נאך אויך וועניג. ער וויל נאך א צאהם ארום דער וועלט."

„אנארכיסמען ווילען ניט מאכען קיין צוטהיילונג, רויטער.

מען האט דיר פאלש אינפארמירט —“

„א, ניש'קשה, זאל זיין. איך האלט ניט פון אויסבעסערען די וועלט. זי איז גוט גענוג פאר צאפערס, און ווי די הייליגע שריפט זאגט: „געבענשט זאלען זיין די וואס זעען ניט און ראייען ניט; אלעס זאלען זיי פערמאגען.“ דאס זיינען קלוגע ווערטער, מיין בחור'ל. נאך א זאך, ניט דו, ניט איך וועלען דערלעבען צו זעהן אן ענדערונג, טאָ צו וואס זאלען מיר זיך דרעהען דעם ספאדיק פאר דעם? איך מוז אַנשטרענגען מיין גאַנצע חכמה אויסצוררעהען זיך פון אַרבייטען. ס'איז אַ שאַנדע צו אַרבייטען, און עס האַלט מיך שטאַרק בעשעפטיגט אויפצוהאַלטען מיין עהרע און מיין זעלבסטווירדע. דו ווייסט אפשר, אָדער דו ווייסט ניט, אַז קאַלאַמבוס איז זעהר אַ פאַסקודנער מיסטקאַסטען. אָבער דענק סטו דען, אַז איך האָב דאָרט אַן אַרבייט געטהאַן? ניין, ניט איך, מיין הערר, אַ ניין!“

„האַסטו אָבער דען ניט געזאָגט קאַססאַן'ען, אַז דו ביזט גע-

ווען אין סינגיסינג, ניט אין קאַלאַמבוס?“

„האַב'ד געזאָגט. איז וואָס דערפון? איך בין קיינמאַל ניט געווען געהענטער ווי אויף אַ שטח פון דרייסיג מייל פון ניו יאָרק קער שטייג. דאָס איז געווען טאַקע אַ געזונד צו קאַלאַמבוס'ען, אָבער דאָס איז צווישען זיך גערערט. די שפיקעס דאַרפֿען דער-פון ניט געוואָהר ווערען.“

„ווי זשע, רויטער, האַסטו זיך געקליגט ניט צו אַרבייטען אין

קאַלאַמבוס?“

„געקליגט? דאָס איז רעכט, מיין הערר. דאָס איז אַ וואָרט פון אַ זעהר גרויסער בעדייטונג; דאָס וואָרט שילדערט אַפּוראַט מיינע בעשיידענדע בעשטרעבונגען. דאָס איז וואָס איך האָב גע-טהאָן. און פאַר אַ גוטען צוועק דערצו. קיין שטאַך אַרבייט. אַי ווי? איך האָב געהאַט בילל'יץ מיט מיר, דאָס איז מיין „קיד“, פערשטעהסטו מיך, און אַ פיינער בחור'ל איז ער געווען דערצו. איך האָב איהם געלאָזט אַרויפציהען אויף מיר אַ דושינגער, האָב דאָס אַנגעהאַלטען פאַר פיער יאָהר. אַט האַסטו אויסדויער און אַרבייטזאַמקייט, מיין הערר.“

„וואָס מיינט דאָס, אַרויפציהען אַ דושינגער אויף?“

„א דזשינגער? נו, א דזשינגער איז —“

דער מיטאָנצייט פייף האָט איבערגעריסען די ערקלעהרונג. מיט אַ פריינדליכען פינטעל מיט'ן אויג אין מיין ריכטונג, האָט מיין אַרויסהעלפער פערנומען אַ פלאַץ אין דער רייע. שווינגזאָם מאַרשירען מיר צו די צעלען, די געמאָסטענע פוס־טריט הילכען אָב אין די געוועלבען פונ'ם געפענגניס־הויף.

2.

די געשפרעכען מיט דעם „באַסטאַנער רויטען“, מיט דעם יונגען דייוויס און צייטענווייז מיט אַנדערע אַרעסטאַנטען, העל־פען צו פערטרייבען די לאַנגוויילע פון די אַרבייט־שטונדען. אָבער אין דער איינזאַמקייט פון דער צעללע, דורך די לאַנגע ווינטער־אַבענדען, איז מיין מח פערנומען מיט דער דרויסענדיגער וועלט. פריינד, די בעוועגונג, דער וואַקסענדער אַנטאָנאָזום, די ביטערע שטרייטיגקייטען צווישען די מאַס־ט־אָנ־ע־ר און די פערטריי־דיגער פון מיין טהאַט — מיט דעם אַלעם זיינען פול מינע גע־דאַנקען און מינע טרוימען. דורך אויסגעטראַכטע, אָבער בע־דייטענדע נעמען, דורך רוסישע און דייטשע ווערטער פערקעהרט געשריעבען, און עהנליכע איינפעלע, לאָזט מיר דאָס מיידעל ווי־סען, וואָס עס קומט פאַר אין אונזערע קרייזען. איך פערנעטער, אָבער ניט צוליעב עפעס פערוענליכעס, איהר פעסטקייט און קאַמפּ־לוסט פערטהידיגענד מיין זאך געגען אַלע אַנגריפען. עס איז כמעט אַ שוואַכקייט פון מיין זייט, אַלס טעראָריסט מיט רוסישע טראַדיציעס, צו רעכענען איהר איבערגעבענהייט אַלס עפעס וואָס פערדיענט בעזונדערע אַנערקענונג. זי איז אַ רעוואָלוציאַנערקע; איז דאָך דאָס איהר פליכט צו אונזער געמיינשאַפּטליכער זאך. מוטא, פול־האַרציגע טריישאַפט איז אפילו זעהר אַ זעלטענהייט, — דאָס איז אמת. זי, פעדיאָ און עטליכע אַנדערע — אויסער זיי, ליידער, פעהלט די אַלגעמיינע אַפּאָזיציאָן פון דער בעוועגונג גע־גען מאַס־ט־האַלטונג... אָבער ידיעות פון קאַמפּראַדען און פון אונבעקאַנטע סימפּאַטיזירער זיינען די זריעה פון האַפּנונג, אַז עס וועט קומען אַ רעאַקציאָן אין דעם קאַמפּין פון דענונצירונגען. מיט גרויס פערנגניגען מערק איר, ווי עס שטייגט די רעוואָלוציאַ־נערע ריכטונג אין ראַבערט רייצעל'ס צייטונג „דער אַרעמער טיי־“

פעל". איך האב איינגערעדט דעם גלח פון געפענגניס־קירכע, ער זאל קריגען די ערלויבניס צו בעקומען ראבערט רייצעל'ס שארפ־זיניגע שריפט. אלע אנדערע פעריאדישע שריפטען, וואס ווערען מיר געשיקט, ווערען כסדר אריינגעווארפען אין פאפיער־קארב, לויט דעם בעפעהל פונ'ם געהילפס־פערוואַלטער. ער האט זיך ענטזאגט צו מאכען אן אויסנאָהם אפילו מיט דעם זשורנאַל פון די „נאַטיס אָו לייבאַר". „דאָס איז אַן אַנאַרכיסטישע בראַנד־ציי־טונג", האָט ער ערקלעהרט.

דאָס אַנקומען פון דעם „טייפעל" איז אַ גרויסע פאַסירונג. וואָס פאַר אַ פרייד דאָס איז געווען צו דערזעהן, ווי די צייטונג ליעגט זיך רוהיג צווישען די פיסלעך פון צעלע־מישעל! איך האָב צערטליך אויפגעהויבען דעם געווינשטען גאַסט און דאָס האַרץ האָט געקלאָפּט. דאָס איז אַ לעבעדיג וועזען, אַ שטראַהל פון וואַרעם קייט אין די טריבע אָבענדען. וואָס פאַר אַ טרייסטענדע בשורה ברענגט מיר רייטצעל איצט? וועלכע שעהנהייטען פון זיין ריי־כען נייסט זיינען בעהאַלטען היינט אין דער אַנטיקער דייטשער שריפט? מיט פּעהר־היליגונג צועפען איך דאָס פּערוויקעלטע פאַ־פיער. דער אונגעשניטענער בויגען צועפענט זיך אויף דער פּער־טער זייט, און דאָס בעגייסטערטע קאַמפּס־ליעד פון האַפּ'ס פּראַ־פעציהונג בעגריסט מיין בליק. —

ג ר ו ס א ז א ל ע ק ס א נ ד ע ר ב ע ר ק מ א ז !

טעג לאַנג קלינגט די מוזיק אין מיינע אויערען. וויעדער און וויעדער וויעדערהאַלט זיך דער שלוסריים פון גלויבען און שטאַלצען מוטא.

שאַן ריסטעט זיך דער פּרויהייטס שאַר
צור הייליגען ענטשיידונגס־שלאַכט;
עס ענדען „צוויי־און־צוואַנציג" יאָהר
פּילויכט אין א י נ ע ר שטורמעסנאַכט!

אַבער אין אָבענד, ווען איך קעהר זיך צוריק אין מיין צעלע, לעגט אַוועק די ווירקליכקייט איהר שווערע האַנד אויף מיין האַרץ. דאָס שמעלעקען פון ליכט פּערשטאַרקט נאָר די מרד־שחורה־דינקייט, און איך זיין אין טרויעריגע געדאַנקען וועגען דער קומענדער רייהע

פון אונערליכע ביטערע טעג און אַבענדען און נעכט... די פינסט
טערניש זאמעלט זיך אַרום ליכטעל, ווען איך זיך אונבעוועגליך
און קוק נאָך זיין פערצווייפעלטען קאַמפּף פאַר עקזיסטענץ. די
אַכשטאַרבנדע אַנאַניע, אַהן איינדרוק און אומזיסט, זאָגט מיר
פאַר מיין אייגענעם גורל, וואָס איז אונפערמיידליך. שוואַכער
און בלייכער ווערט די שייך, שוואַכער און מאַטער — איין לעצטער
ציטער און אַלעס ווערט פערוויקעלט אין חושך.
דריי קלונגען. „אויסגעלאָשען די ליכט!“
אַה, מיין ליכט האָט ניט געצויגען ביז דער ערלייכטער
שמונדע...

די שטראַמען זונען־ליכט אין דעם פיעל־פענסטערדיגען שאַפּ
פערטרייבען די נאַכט. אפשר האָט מיין קליין ליכטעל מיט'ן מוט
היגען ווידערשטאַנד פערקירצט די הערשאַפט פון פינסטערניש —
ווער ווייס? עס קאָן זיין, אַז דער מוטהיגער, אונגלייכער קאַמפּף
האַט אויפגעוועקט די זון פון איהר דרעמעל און האָט פערשנעלערט
דאָס אַנקומען פון טאָג. דיעזע פאַנטאַזיע פאַנגט מיך מיט איהר
וואַרעמער אומאַרמונג, ווען פלוצלונג רודערט מיך אויף מיין אַרויס־
העלפער:

„ע, וואָס, שלעכט געשלאָפּען לעצטע נאַכט? זעהסט אויס
ווי אַ נעכטיגער, מיין בחור'ל.“

זייענדיג איבערראַשט פון מיין שווייגען, וואַרענט ער מיך:
„יונגער מענש, האַלט שטייף די אויבערשטע ליפּ. קוק מיך
נור אַן! ערלויב מיר פאַרצושטעלען דיר, מיין הער, אַ דזשענ
טעלמאַן, וועלכער האָט שוין געשפיעלט אויף די הויכע און אויף
די נידעריגע סטרונעס פון לעבען, און איז שוין געווען פנים־אל־
פנים מיט די אויסגעפלאַכטענסטע נעץ־געוועבען פון אַיזערנע
גראַטעס צווישען יאַרק און פריסקאַ. איז אימער אַרויס זיענדיך,
מיין הער, בלויז צו פערדאַנקען דעם אומשטאַנד וואָס ער איז קלוג
און האַלט שטייף די אויבערשטע ליפּ; פערשטעהסטו דעם עסק?“
„וואוהין קירעוועסטו, דויטער?“

„זיי געהען מיך איבערטראַנספּאָרטירען אונטען, אין דיין
ריהע, ווען איך אַרבייט שוין אין דיין שאַפּ. כ'ווייס ניט ווי
לאַנג איך וועל בעשליסען צו פערבלייבען, מיין הער, אין דיעזען

וואונדערליכען זאקען-פאלאץ, אבער איך זעה אז לעבען דיינער איז א לידיגע צעלע, וועל איך פרוכירען און זעהען צו לאנדען דארט. פערשטעהסט, מיין יונג? איך וויל דיר לעהרנען צו זיין פערנינפטיג, מיין זוהן. איך וועל, אזוי צו זאגען, ווערען דיין וואהלטהעטיגער אפעקון; וועל אכטונג געבען אויף דיר און אויף דיין מאראל. יע, סער, דו ביזט איצט שוין מיין „קיד“, פער-שטעהסט?

„וואס הייסט, דיין קיד?“

„וואס הייסט? געוויס, מיין קיד. דאס איז וואס איך מיין. האסטו עפעס דאגעגען, מיין הערר, ווי עס פרעגען די געלעהרענטע פון געזעץ אינ'ם עהרווירדיגען געריכט פון דער בלינדער געמין. איך מאך דיר א געוועט, אז זי איז בלינד; בלינד ווי א סאווע אין א זונגען זומערטאג. אבער ניט איך דיין פערדאמט רויכעדיגער שטארט. די זון איז דא פערשעהמט. אבער ווייט אוועק איך מיין קענטאקיהיים, לעבען דעם סוואני טייד, ס'וואגני טייד — —“

„ווארט, רויטער, דו ראמאנסירסט דאך. דו האסט מיר אנגעהויבען צו זאגען וועגען דעם, אז איך בין דיין „קיד“. ער קלעהר מיר דאך וואס דו מיינסט דערמיט?“

„ווירקליך, דו —“, ער האלט די ניט אויסגעקערטע זאק העני גענדיג איבער'ן קלאץ, קוקענדיג אויף מיר מיט האלב צוגעמאכטע, צינישע אויגען, אין וועלכע עס קעמפט צווייפעל מיט פערוואונדערונג. אין זיין איבערראשונג האט ער זיך פערגעסען אפילו צו זיין פארזיכטיג, און איך האב איהם געווארענט, אז דעם אויפזע-הער'ס אויגען וואכען.

„ווירקליך, אלעקס; נו, פערדאמט, איך האב שוין עפעס געזעהן אזעלכע זאכען ארום דער וועלט, נאנץ זונדערבארע זא-כען אויך, און מ'ד קאן מען שוין ניט איבערראשען, לאמיר דיר זאגען. אבער דו איבערראשסט מיר, אלעקס; יא, מיין בחור'ל, דו טהוסט מיר איבערראשען. האב שוין אזא שטוינגענדען קלאפ ניט געהאט, זינט איך האב צום ערשטען מאל בעגעגענט „סיגארעט דזשימי“ אין איל סיטי. אונשולדיג, עה? נו, איך עס טאקע אזוי געווען. האט קיין מאל קיין גייסטער-געשיכטע ניט געהערט; אלט געווען פערצעהן יאהר בלויז דערצו. נו, האב איך איהם אבער געקראגען אלראיט, אלראיט. אצינד איך ער

פארפאקט דאָרט אויף פינף יאָהר אין קענזאָס, אַרים קינד! ער איז טאָקע געווען אַ סורפּרײַז. אָבער זינט דאָן, מיין הערר, זיינען שוין גענוג רוײשיגע כּוואַליעס פּוֹן לַעבען אַרײנגעפּלאָסען אין דעם ברעגן לאַזען ים פּוֹן צײט, יע, סער, און אײך האָב נאָך נײט בעקומען קײנ־מאָל אַזאַ שטױנענדען קלאַפּ ווי דו האָסט מיר אײצט געגעבען. וואָס רעדסטו, מענש, דאָס איז דאָך אַזאַ זעץ אין פינפטען רײפּ, אַרויס־געשלאָגען מײך פּוֹן מײן סאַמע קענטעניס פּוֹן דער וועלט, מײן הערר. פּערדאַמט בין אײך אויב אײך וואָלט דאָס ווען גלױבען. זאָג נור, ווי אַלט ביטו, אַלעקס?"

"אײך בין אײבער צוויי און צוואַנציג, רױטער. אָבער וואָס האָט דאָס צו טהאַן מיט דעם, וואָס אײך האָב דײך געפּרעגט?"

"ס'האַט זעהר און זעהר צו טהאַן, מײן בחור'ל. דו ביזט צוויי און צוואַנציג יאָהר אַלט און דו ווייסט נײט וואָס אַ קיד איז! גרײן, וואָס? נו, מײן הערר, עס וואָלט געווען שווער צו געפּינען עפּעס גלײכעס צו דײן אונצײטיגען פּערשטאַנד; אײך וואָלט גע־זאָגט בעסער צו דײן אונרײפּער נשמה, סײדען אײך זאַל דאָס פּערגלײכען מיט גרײנע קאַרען אין פּריהען זומער מאַנד. ווייסטו וואָס "מאַנד" איז, אָדער נײט?" גיט ער מײך אין מיטען אַ פּרעג און זוכט צו אונטערדריקען זײן שמײכעל.

אײך ווער אונגעדולדיג וואָס ער זוכט אַלץ אויסצומײדען אַ דירעקטען ענטפּער. און דאָך נעהמט זײך בײ מיר גײט קײן האַרץ צו ווערען אויף איהם אין כּעס. זײן פּנים דריקט אויס אַ טיעפע אײבערצײגונג פּוֹן וועלט־קלוגשאַפט, די אויגען דריקען אויס שפּאַ־סיגען צײניזם און די אַרם און ווייזע ווי ער מישט די מאַרק־שפּראַך פּוֹן אַ בראַדיאַגע מיט קלאַסישען ענגליש — דאָס אַלעס ענט־וואַפּענטט מײן אויפּרעגונג. דערצו העלפט זײן פּלאַפּלעריי צו פּער־טרייבען די לאַנגווייליגע שטונדען פּוֹן דער אַרבייט; און אפּשר קאָן אײך ערקונדיגען זײך פּוֹן דער ערפּאהרונג פּוֹן אַן אַלטען אַרעס־טאַנט עפּעס ניצליכע אויסקונפּט וועגען מײנע פּלענער צו אַנט־לױפּען.

"דערקענסטו אַ מאַנד ווען דו זעהסט איהם?" פּרעגט ער

מײך.

"אײך דענק אַזױ."

"און אײך מאַך דײר אַ וועט, אַז נײט. מײן הערר, אײך קאָן

שוין דערקענען, אז דו ביזט איינגעמונקט אין דער טיעפסטער אונט-
וויסענהייט אין בעצוג צו דער העכסטער וויסענשאפט פון מאַנ-
דאָלאַגיע. יא, מיין הערר, וויעדערשפרעך ניט. לאַמיר ענטוויקלען
פאַר דיין וואונדערבאַרען בליק די הימעלשע וויסענשאפט מיט
מאַנדאָלאַגיע. צום אַלעם ערשטען איז מאַדאָלאַגיע אויסשליסליך
אַן אַריסטאָקראַטישע וויסענשאפט. ניט פאַר די וואָס פרעמענ-
דירען אויף בראַד סטריט און פינפטע עוועניו. ניקסי. אָבער
טאַקע פאַר דער איינציגער ריכטיגער אַריסטאָקראַטיע פונ'ם ברוי-
טען שליאַך, מיין הערר, פאַר די סאַמע אויבערשטע פון דער מענש-
הייט, פאַר די יעגמען, מיין בחור'ל, פאַר דיין איבערגעבענסטען
און זיין שטאַם. יע, סעריי! "

„איד הויב ניט אָן צו וויסען, וועגען וואָס דו רעדסט.“

„איד ווייס, אז דו ווייסט ניט. דערפאַר וויל איד דאָר דיין
ערציהער זיין, דו קינד. מאַנדאָלאַגיע, מיין מאַרקטוויינישע אונט-
שולר, איז די אמת'ע קריסטליכע וויסענשאפט פון ליעבען דיין
שכן, אויב ער איז נור אַ שעהנער אינגעלע. פערשטעהסטו שוין
איצט? "

„ווי קענסטו ליעבען אַ אינגעל? "

„ביזטו ווירקליך אזא גולם? דו ביזט ניט קיין רויהער יונג,

איד קאַן דאָס זעהן.“

„הער, רויטער, ווען דו וואַלסט אויפהערען מיט דיין פער-
שטעלטער שפראַך און וואַלסט גערערט איינפאַר, וואַלט איד בע-
סער פערשטעהן.“

„איד האָב געמיינט, אז דו ליעבסט קלאַסיקער. ווי קען אַ
דושענטעלמען מיט זעלבסטרעספעקט מאַכען זיך פאַר דיר פער-
שטענדליך? אָבער איד וועל פרובירען. דו ליעבסט אַ אינגעל,
ווי דו ליעבסט דאָס פאַעטיש-בעזונגענע קעלבעל, פערשטעהסט?
האַסטו ווען געלעזען ביללי שעקספיער? געדענקסטו דעם פלאַץ
„ער איז ניט קיין מאַן און אויך ניט קיין פרוי; ער איז „פאַנק“.
יא, ביללי האָט געוואוסט. „פאַנק“, דאָס איז אַ אינגעל, וואָס...“
„וואָס!“

„יע, סער, וואָס גיט זיך אָב צו אַ מאַן. נו האַבען מיר גע-

רעדט פשוט. פערשטאַנען איצט, אונשולר אויף יענער זייט? "

„איד גלויב ניט דאָס וואָס דו זאָגסט מיר, רויטער.“

„דו גלויבסט ניט? וואָס, צום טויפעל, מיינסטו דו גלויבסט ניט? הער, גיב אַכטונג!“

זיין אויפגערעגטער פנים האָט מיך איבערראַשט. אין זיין אויפגענונג האָט ער אַזוי אויפגעהויבען זיין קול מיט אַ קוויטש, אַז דאָס האָט געצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון דעם אויפזעהער, וועלכער איז האַסטיג צוגעקומען, צו אונז.

„ווער רערט דאָס דאָ?“ האָט ער געפאָדערט קוקענדיג מיט פערדאָכט אויף די שטריקער. „דאָס רעדסטו, דיווייס?“

„נאַ, סער.“

„ווער-זשע דען?“

„דאָ קיינער ניט, מר. קאַססאָן.“

„יא, מען האָט גערערט. איד האָב געהערט אַ געשריי.“

„אַ, דאָס איז געווען איד“, ענטפערט דיווייס און גיט אַ קוק אויף מיר. „איד האָב זיך אַבגעשלאָגען דעם עלענכויגען אַז דער מאַשין.“

„לאַז מיך זעהן.“

דער אויפזעהער קוקט זיך צו צו דעם נאַקעטען אַרעם. „ווער-לי, זאַגט ער „עס זעהט זיך קיין צייכען ניט.“

„עס האָט וועה געטהאָן, האָב איד אַ געשריי געגעבען.“

דער אויפזעהער גיט זיך אַ קעהר צו מיין אַרויסהעלפער:

„האַט ער גערערט, רויטער?“

„איד רענק ניט, אַז ער האָט, קעפטען.“

האַבענדיג הנאה פון אַזאַ טיטול, גיט קאַססאָן אַ שמייכעל צום רויטען און געהט אַב וואַרנענדיג דיווייס'ען: „לאַמיר דיך ניט כאַפען נאָך אַ מאַל ביי אַזוינס, דו הערסט!“

פאַר דעם גאַנצען סוף פון טאַג האָבען די אויפזעהער בעזונדער דער וואַכזאַם אַכטונג געגעבען אויף אונזער ווינקעל פון שאַפ. אַבער די בראַזשנעריי פון די נייע שטריק-מאַשינען האָט „רויטען“ געגעבען מוסה אַנצוהויבען ווייטער זיין געשפרעך.

„זיי קאַנען אונז איצט ניט הערען“, האָט ער געשעפצעט, „סידען ווען זיי זיינען נאָהענט לעבען אונז. אַבער היט דייע ליפען, יונג; די פערדאָמטע בוילעס האָבען שאַרפען לאַמפען. און דו זאַלסט מיך נאָך אַמאָל אַזוי ניט איבערשרעקען. וואַרום ווען

דו רעדסט אזוי נאָריש, מאַכסטו אַז איד זאָל אין גאַנצען פּערנע-
סען זיך. זעהסט, דיעזער קיד קומט גוט צוניץ; אפשר ניט?
ווי רופט מען איהם? רזשאהני דייוויס? יא, ער איז אַ קלוגער
קיד. גאָר אזוי ווי מיין אייגענער ביללי, וועגען וועלכען איד האָב
דיר דערצעהלט. ער איז אויך ניט געווען קיין „פּאַנק“, דאָס זאָל-
סטו ניט פּערגעסען. ער איז צו מיר געווען צוגעקלעפט ווי די קאַרע
צו אַ בוים. הער נור, וואָס האַסטו דאָס געזאָגט אַז דו גלויבסט
מיר ניט, וואָס איד האָב אזוי געוויסענהאַפט געשטרעבט אַרייַן
צושלאָגען דיר אין קאַפּ? דו האַסט נור געמאַכט שפּאַס מיט מיר,
וואָס?”

„ניין, רויטער, איד האָב דאָס געמיינט גאַנץ ערנסט. דו
שפינסט אויס גייסטער-געשיכטעס, ווי דו רופסט עס אָן. איד
גלויב ניט אין די דאָזיגע קיד ליעבשאַפט.“

„און פאַר וואָס גלויבסטו ניט?”

„פאַר וואָס? המ — ורווייל איד גלויב ניט, אַז דאָס איז
מעגליך.“

„ו ו א ס איז ניט מעגליך?”

„דו ווייסט וואָס איד מיין. איד דענק ניט, אַז עס קאַנען זיין
אַזעלכע אינטימע בעציהונגען צווישען פּערוואַנען פּונ'ם זעלכען
געשלעכט.“

„האַ, האָ! אזוי מיינסטו? נו, אַלעקס, דו ביזט דאָך אַ
גרעסערער דומקאַפּ אידער מען קאַן מיינען אויף דיר קוקענדיג.
דו גלויבסט ניט, אַז דאָס איז מעגליך, גלויבסט ניט, עה? דו גיב
מיר נור עטוואָס אַ געלעגענהייט, וועל איד דיר ווייזען.“

„רויטער, דו זאָלסט צו מיר אַזוינס ניט ריידען“, האָב איד אַ
זאַג געטהאָן מיט כעס, „אויב דו—“

„רוהיגער, רוהיגער, מיין בחור'ל“, שלאָגט ער מיך איבער
גוטמוטהיג. „שפּרינג ניט אַרויף אויף דיין הויכען פּערד. כ'האַב
קיין זאָך ניט געמיינט, אַלעקס. ביזט אַ גוטער יונג, אָבער דו
רענסט מיך אויף מיט דייע פּערריקטע רייד. דו זאָגסט מיר, אַז
דאָס איז אונמעגליך. מענש דו איינער, דאָס געהט אָן אין יעדער
געפענגניס און אויפ'ן שליאָך, אומעטום. גאָט מיינער, ווען איד
וואָלט געהאַט אַ שטיק גאָלד פאַר יעדען מאָל וואָס איד האָב זיך

בענוצט מיט א קיד, וואָלט איד דאָך געווען אזוי רייך ווי ראַקע־פעלער, מיין הערר. יא, מיין בחור'5.

„דו ביזט זיך ווירקליך מודה, אז דו טהוסט אזעלכע שרעק־ליכע זאַכען? ביזט אַבשטויסענר. אַבער איד גלויב עס דאָך ניט, רויטער.“

„זיך מודה צום טיפּעל! בין זיך אין קיין זאך ניט מודה. שרעקליך, אבשטויסענר! דו רעדסט אזוי ווי א מענש, וואָס זיצט אין דער הויך אויף אַ בוים, דו הייליגער הימעל־וועכטער.“

„זיינען קיין פרויען ניטאָ אויף דעם שליאָד?“

„פּשאָ! ווער וועט קוקען אויף אַ קעלבעל, ווען דו קאַנסט קריגען א קיד? פרויען טויגען ניט. איד וואָלט אויף זיי אפילו ביט אַ קוס נעטהאַן, ווען איד קען האַבען מיין פּריושאָן *). אַי, עס שיינט מיין הערר, אז דו האַסט זיך ניט פּערטיעפט אין די נעהיימיסע פון מאַנדאלאַניע און אז דו האַסט ניט פּערזוכט די זאַפטיגע פּרוכט פון דעם פּערבאַטענעם בוים פון —“

„אַה, הער אויף!“

„נ, דו וועסט שוין וויסען בעסער איידער דיין געפענגניס־צייט וועט זיך ענדיגען, מיין פּרוּמער זעהנדעלע.“

שוין עטליכע טעג ווי מיין אַרויסהעלפּער ערשיינט ניט אין שאַפּ איבער קראַנקהייט. דער אויפּזעהער זאָגט מיר, אז דער דאָקטאָר האָט איהם „ענטשולדיגט“. ער פּעהלט מיר אַלס אן אַרויסהעלפּער; די שטונדען ציהען זיך לאַנג איבער דעם, וואָס עס פּעהלט דער רויטער אַלס קאַמפּאַניאָן. און דאָך בין איד צור פּריערען וואָס ער איז ניטאָ. זיין צינישע בעציהונג צו פרויען און צו געשלעכטליכער מאַראַל האָט אין מיר ערוועקט אַ שנאה צו איהם. די ריידערייען וועגען אינגעל־ליעבשאַפט זיינען אַבשטוי־סענר פאַר מיין נאַטור. דער סאַמע געדאַנק פון אזא אוננאַטיר־ליכע אויפּפיהרונג רעבעלירט אין מיר און איז מיר דערווידער. אַבער עס בערוהיגט מיר דער געדאַנק, אז דעם רויטענס אינסינואַ־ציאָנען זיינען בלויז אויסגעטראַכטע זאַכען; מען דאַרף אזעלכעס ניט גלויבען. דער מענש, אַ דענקענדעם וועזען, קאָן ניט זיין

(* אַ אינגעל אַ לעהרלינג ביי אַ ריכטיגען טרעמפּ.

אזוי טיעף געזונקען. אפילו דער ניעדריגסטער אויסוואורף איז
ניט פעהיג אויף אזא פערדארבענהייט. איך דארף זיך וועגען
דעם ניט אזוי אויפרעגען. דער ארויסהעלפער איז א זונדערבארער
קערל; ער מוז זיך דאס בלוין רייצען מיט מיר. אזעלכע זאכען
זיינען אונגלויבליך; ווירקליך, איך דענק, אז זיי זיינען אונמעג-
ליך. און אז זיי וואלטען אפילו מעגליך געווען, איז דאך אבער
קיין מענש ניט פעהיג צו זיין אזוי פערברעכעריש. איך דארף
דאך ניט ליידען פונ'ם „רויטענס“ שפאסאפטמינקייט, אום מיך צו
בעאונרוהיגען.

קאפיטעל 11

דורכ'ן אונטערערדישען וועג

מערץ 4, 1898.

מידעל און צווילינג.

איד שרייב מיט פערצווייפלונג אין הארצען. מען האט מיד געפיהרט קיין פיטסבורג אלס עדות אין דעם פראצעס פון נאלד און באוער. איד האב געהאפט אויף דער געלעגענהייט — איהר פערשטעהט, פריינד. דאס איז געווען א דינער פאדים, אבער איד האב זיך אנגעהאלטען פאר דעם ווי א פערצווייפעלטער, בע-רייט אלע האפנונגען דערויף צו לעגען. עס האט זיך אבער בע-וויווען אלס א צובראכענע שטרוי. איצט בין איד צוריק דא, און איד וועל אפשר פון דאנען א לעבעדיגער ניט ארויס.

איד בין געווען ביטערליך ענטוישט, וואס איד האב אייד ניט געפונען אין געריכט. איד האב געשמאכט צו זעהן אייערע גע-זיכטער. אבער איהר זייט דארט ניט געווען, און אויך קיין אנט-דערער פון די ניו יארקער קאמערעדען. איד האב געוואוסט וואס דאס מיינט: איהר האט א שווערען קאמפף אום צו קאנען עקזיס-טירען. ווען ניט, וואלט אפשר מעגליך געווען עפעס צו טהאן. אום צו הערשטעלען פריינדליכע בעציהונגען צווישען ראכמעטאוו און מר. געבאפ (*). דאס וואלט געפאדערט קאסטען העכער פון דער מעגליכקייט פון אונזער קרייז; צו אנדערע קען מען זיך דאך ניט ווענדען אין דיעזער אנגעלעגענהייט. עס בלייבט קיין זאך ניט, ווי נור צו ווארטען ווי די זאך וועט זיך ענטוויקלען „אינ-וועניג“ — א שרעקליך לאנגזאמער פראצעס.

(* ליווענעדיג פערקעהרט „פאבעג“ — אין רוסיש „אנטלויפען“.)

דאָס זיינען אַלע האָפנונגען וואָס איד קען אייך געבען, טהייר ערע פריינד; איהר וועט דענקען, אז דאָס איז אַ קנאַפּע האָפּט נונג, אָבער דאָס איז דער איינציגער שטראַהל, וואָס האַלט אין מיר אויף דאָס ליכט פון לעבען אין די פינסטערסטע מאָמענטען... איד האָב ניט גערעכענט, אז מיין זיין דאָ וועט פיזיש אויף מיר אַזאָ ווירקונג האָבען (עס איז שוין איצט פינף מאָנאַטען) ביז מיין צוריקקומען פון געריכט. איד דענק, אז די אויפּרענונג פון זיין דרויסען האָט מיר אַזוי גאַלואַניזירט... מיין קאַפּ האָט געשווינד דעלֶט; איד האָב ניט געקענט צונויפּנעהמען מייע געדאַנקען. אַ ווילדע האָפנונג האָט מיך אָנגעכאַפּט — „פּאַבעג!“ דער קלאַנג פונ'ם שטאַהל, וואָרום איד בין געווען צוגעקייטעלט צום וועכטער, איז פאַר מיר געווען דער טויט־קלאַנג... די אָבגעוועהנטע קולות פון די גאַסען, די מענשען און די הויכע שטימען אין געריכט, די סצענעס פונ'ם משפּט, אַלעס האָט מיך פּערכאַפּט אין דעם מאָמענט. מיר האָט זיך אויסגעדוכט אַזוי ווי איד וואָלט געווען אַ זייטיגער צושויער, פּעראינטערעסירט, אָבער האָב פּערזענליך קיין שייכות ניט צו דאָס אַרומיגע; און דאָס אַרומיגע גופא האָט מיר אויסגעזעהן אַזוי ווייט, פון אַ פּרעמדער וועלט, אין וועלכער איד האָב ניט קיין טהייל. בלוז דערנאָך, ווען איד האָב זיך שוין איינגעפונען איינער אַליין אין דער צעלע, האָב איד דערפיהלט מיט אַזאָ דריקענדער קראַפּט די גאַנצע בעדייטונג פון דער פּערלאַרע־נער געלעענהייט.

אָבער פאַר וואָס זאָל איד אַיך אַזוי טרויעריג מאַכען? אפּשר איז דעריין פאַראַן אַ טרייסטענדע זייט איצט, ווען נאָך און באַוער זיינען דאָ. איד האָב זיי נאָך ניט געזעהן, אָבער זייער אַנוועזענדיג הייט אַליין שוין, דער אומשטאַנד, אַז ערנעץ דאָ אינוועניג פון די עזע ווענד געפינען זיך ק א מ ע ר א ד ע ן, מענער, וועלכע אַזוי ווי איד ליידען פאַר אַן אידעאַל — די עזער געדאַנק ענטהאַלט שוין פאַר מיר אַ טיעפע צופריעדענהייט. דאָס מאַכט מיין לאַגע עהנליכער, ביז אַ געוויסען גראַד, צו יענער סביבה פון פּאַליטישע אַרעסטירטע אין אייראָפּא. ווי גרויס עס זאָל ניט זיין דער עלענד און די יסורים פון זייער טעגליכען לעבען, די פּאַליטישע דאָרט — אפילו אין סיביר — אַטהעמען די אַטמאָספּערע פון סאַלידאַריטעט, פון אַנערקענען איינער דעם צווייטען. וויפּיעל מוטה און קראַפּט

עס מוז זיי געבען די בענייסטערונג, וועלכע שטראַמט אַרויס פון דעם געמיינשאַפטליכען קאמפף! די לאַגע דאָ איז אַ גאַנץ אַנדערע. ביידע, די אַרעסטאַנטען און די בעאַמטע, ווייסען ניט וואוּ היז מיך צו „קלאַסיפֿיצירען“. זיי האָבען קיין מאָל ניט געוואוסט פון פּאָליטישע געפאַנגענע. אַז איינער זאָל אָפּפּערען, אַדער ריי זיקירען מיט זיין לעבען אַהן אויגענשיינליך פּערזענליכע מאַטיווען, איז אַ זאָר, וועלכע זיי קענען גאַרניט בעגרייפּען, אין וואָס זיי קענען גאַרניט גלויבען. דאָס איז אַזאַ מדבר פון ביטערקייט, וואָס האַלט מיך אַלץ מעהר אין אַרומכאַפּען. ווי גערן וואַלט איך זיך בייטען מיט אונזערע קאַמעראַדען אין סיביר.

די פּריהערידיגע „פּאַדפּאָלאַיאַ“ איז אַכגעלענט געוואָרען אַרבער דעם גרויסען אונגליק וואָס האַט געטראָפּען מיט מיין פּריינד ווינגיע, וועגען וועלכען איך האָב אַיך פּאַריגען מאָל געשריבען. דיזעזע טייבעל וועט אַרויסגעפּלויגען ווערען דורך דעם מר. טיורעמ־שטשיק — אַן אַלטער סאַלדאַט, וועלכער סימפּאַטזירט מיט ווינגיע. איך גלויב, אַז זיי האָבען געדיענט אין דעמוועלכען רעגירמענט. ער איז אַ גוטער מענש, וואָס האַסט זיין אַבשייליכע אַרבייט. אַבער ער האַט אַ פּאַמיליע אין דער היים, אַ קראַנקע פּרוי — איהר ווייסט דאָך די אַלטע געשיכטע פון שוואַכע קניע. איך האָב געהאַט פון איהם מיט אַ טאַג פּריהער אַ וואונק: מען שפּירט איהם נאָך; עס איז פאַר איהם אַ געפּאַהר ווען מען דערזעהט איהם אין מיין צעלע, און אזוי ווייטער. דאָס איז אַלעס גאַנץ אמת; אַבער וואָס ער מיינט דערמיט איז, אַז אַ ביסעל געלד וואַלט געווען ווילקאַמען. איהר ווייסט ווי צו בעגעהן זיך אין דיזעזער אנגעלע־גענהייט. לאָזט קיין סליאַד ניט איבער. איך הער די טריט פון די פּילץ־זוילען. דאָס איז דער סאַל־דאַט. איך ווינש מיין פּויגעלע אַ שנעלען גור־באַי.

קאפיטעל 12

„צוכטהויזבליטהען“

1.

א געדיכטער טומאן הויבט זיך אויף אויף דעם ברײטען בוזים פונ'ם אהאיץ. ער וויקעלט ארום די טיך-ברעגען אין זיין מיסטער-ריעזער אומארמונג, פערשלייערט בוים און פעלז מיט זיין דונקעלן טהוי און רייצט זיך אין זיין בייזקייט מיט דער זון. אין דעם הויז פון טויט פיהלט זיך דער קאלטער אטהעם, און אלעס איז שטיל און שוויגזאם אין די אייזערנע שטייגען.

נור וויילעווייז רייסט איבער די שטילקייט א קלאפען, ווי אויף מעטאל. איד הער זיך צו אויפמערקזאם. נעהענטער און בולט'ער הערען זיך די קלאנגען, פארזיכטיג און קענטיג מיט אב-זיכט. ניט וועלענדיג דערמאן איד זיך אויף די מעטאדען פון צונויפרייען זיך אין געפענגניס, וועלכע עס געברויכען די רוסישע פאליטישע, און איד זוך צו געפינען עפעס א געדאנק אינ'ם קלא-פען. דאס ווערט קלעהרער וואס נעהענטער איד געה צו צו דער הינטערוואנד פון מיין צעלע, און באַלד דערהער איד א שוואכען מורמלען אין וואטערקלאזעט. דוכט זיך דאס מיר, אדער האב איד טאקע געהערט מיין נאמען?

„האללאו!“ רופ איד זיך אב אין רעהר.

דאס קלאפען הערט גלייך אויף. איד הער א פערשטיקטע

דומפע שטימע:

„דאס ביזטו, אלעק?“

„יע, ווער איז עס?“

„ס'מאכט-ניט אויס. מוזט זיין א טויבער ניט צו הערען ווי

כ'רוף דיך די גאנצע צייט. שלעפ ארויס די וואטע פון דייען אויערען.“

„איד האָב ניט געוואוסט, אַז מען קען אזוי ריידען.“
 „ניט געוואוסט, עה? נו, ווייסטו איצט. דאָס זיינען פּוסטע
 רעהרען, קיין שטעהענדע וואַסער ניטאַ, פּערשטעהסט? גוט צו
 ריידען. אַ, צו אַל'די רוחות —“
 די ווערטער ווערען פּערלירען אין דעם גאַנגלען פּונ'ם לוי-
 פענדען וואַסער. אויגענבליקליך ווערט דאָס רוישען איינגעשטילט
 און דאָס קלאַפּען געהט אַז ווייטער. איד בייג זיך צו איבער'ן
 קלאַזעט:

„העללאַ, העללאַ! איז דאָס דו, אַלעק?“
 „טרעט אַב פון ליניע, דו פּלוידערענדער אידיאָט!“ שרייט
 עמיצער אַרײַן אין רעהר.

„לעג זיך דאָרט אַוועק!“
 „העי, נעהם אַרויס די פּאַסטקע פון לאַך.“
 „הער אויף מיט די נאַרישקייטען, פּערד-גנב!“
 „העי, חברה, גענוג אַיך שוין. דאָס בין איד. דאָס איז באַב,
 פּערד-גנב באַב. איד רייד געשעפט. שווייג דאָרט, נו הערסט
 צי ניט? ביטו דאָס, אַלעק? יע? נו, הער זיך ניט צו צו
 שררות. ס'איז געווען דער משוגע'נער סלים, וואָס האָט געלאָזט
 לויפּען דאָס וואַסער.“

„וועמען רופסטו, משוגע'נער, דו פּערפּלוכטער!“ רייסט אַי-
 בער א שטימע אין מיטען.
 „אה, סלים, לעג דאָס אַוועק, הערסטו. ווער האָט דיר גע-
 זאָגט משוגע? העי, אַלעק, ביזט דאָרט?“
 „יעס, באַב.“

„אַה, געכאַפט שוין מיין נאַמען ענדליך, האָ? יע, איד בין
 עס, באַב, פּערד-גנב באַב. מאַך נור קיין טעות ניט ווען דו זעהסט
 מיך. איד בין דאָס, באַב דער גרויסער, דער פּערד-גנב. קאַנסטו
 מיך הערען? איז דאָס דו, אַלעק?“
 „יעס, יעס.“

„איז דאָס געוויס דו? כ'האַב דיר וואָס צו זאָגען. וואָס איז
 דיין נומער?“

„מיין נומער איז איי 7.“
 „דאָס איז עס. וועלכע צעלע?“
 „זעקס, קיי.“

„און דאָס בין איך, באַב דער גרויסער, אין —
 „באב דער בלאַזזאָק“, שלאָגט איבער אַ באַסאָווע שטימע
 פון אויבען.“

„ווער פערשטומט, קוירלי, איך בין דאָך אויף דער ליניע. איך
 בין 6 עף, אַלעק, די העכסטע לאַזשע. רוף מיך אָב צו יעדער
 צייט, איך בין דאָ; האַ, האַ! פערשטעהסט, דער וואַסער־רעהר
 ציהט זיך פון אַרויף ביז אַראַב און דו קענסט ריידען אַזוי ווייט
 ווי דו ווילסט, אָבער נאָך אין דער זעלבער ליניע צעלען ווי דו
 ביזט, צעלע 6, פערשטעהסט? איצט, אויב דו ווילסט ריידען צו
 צעלע 14, צום קורצען, פערשטעהסט? —“
 „צום קורצען? איך וויל ניט ריידען צו קיין קורצען. איך קען
 איהם ניט, באַב.“

„יע, דו קענסט איהם. דו הער זיך בעסער צו וואַס כ'זאָג דיר,
 אַלעק, וועסטו בעסער מאַכען. איך רייך דאָס, באב דער גרויסער,
 פערשטעהסט? זאָג איך, אויב דו ווילסט אַ שמועס טהאָן מיט'ן
 קורצען, זאָג נור מיר. זאָג ברודער באב און ער וועט מאַכען די
 פערבינדונג אַלראַיט. כאַפסטו זיך? ווייסטו שוין ווער ס'איז
 מר. קורצער?“
 „ניין.“

„ברויכסטו צו וויסען. ס'איז קארל, קארל נאָלד. נו, קענסטו
 א י ה ס, צי ניין?“
 „וואָס!“ שריי איך אויס אַן ערשטוינטער, „איז דאָס אמת,
 באב? איז נאָלד דאָרט אין דיין גאַלערעע?“
 „אַ זיכערע זאך, צעלע 14.“

„פאַר וואַס־זשע האַסטו דאָס מיר באַלד ניט געזאָגט? דו
 האַסט דאָך דערווייל פערשווענדט צעהן מינוט אין ריידען. האַסטו
 איהם געזעהן?“

„וואַס איז מיט דיר די אַיילעניש, אַלעק? דו קאַנסט איהם
 ניט זעהן; ניט שוין אַזוי גיך, יעדענפאַלס, אפשר שפעטער אבי־
 סעל. וואַס איז די כאַפעניש, אַלעק? דו האַסט נאָך גענוג צייט.
 היבשע עטליכע יאָהר, דוכט זיך. האַהאַהאַ!“
 „העי דאָרט, פערר־גנב, הער דאָס אויף!“ דערקען איך קויר־
 לי'ס באַסאָווע שטימע. „פאַרוואַס זאָלסטו דעם קיך אָבעסטען
 דאָס האַרץ?“

„קײן שלעכטס ניט געמיינט, קוירליי, ענטפערט איהם כאב.
איד האב זיך נור מיט איהם אַ שפיעל געמהאַן אַ ביסעל“.
„איז הער דאָס אויף!“

„האַסט דאָך קײן פאַראיבעל ניט, אַלעק, וואָס?“ הער איד
וויערער באב'ס שטימע אין וויכערע טענער. „איד האָב דיר
ניט געוואָלט אַכעסען דאָס האַרץ. כ'בין דײנער אַ פריינד, אַלעק,
קאַנסט וועמען דערויף. הערסט, איד האָב עפעס פאַר דיר פונ'ם
קורצען, איד מיין פון קאַרל, פערשטעהסט?“
„וואָס האָסטו פאַר מיר, באב?“

„ניקס, דורך דער לאַך איז ניט זיכער. איד בין דער קאַפּע
פונאַנדערטרענער. איד וועל זיך אַ גנב'ע טהאַן אין דער פריה
צו דיר, ווען איד געה טראַגען דאָס קענדעל מיט דעם שוואַרצען
געטראַנק. און איצט דושיגאַרו (*), דער „שרייפּעל“ קומט“.

2.

די אַנוועזענהייט פון מיינע קאַמעראַדען גיבען אַרײן בעדייִ-
טונג און אינטערעס אין מיין עקזיסטענץ. דאָס האָט מיר אַרײנגע-
בראַכט אַ ווינטעל פון דער אַטמאָספּערע פון מיין פריהערדיגער
סביבה; דאָס וועקט אויף די קברים, וואו עס ליענט דער טויט
פון מיין נשמה, און גיט אַרײן בענייטען לעבען און האַפּנונג.
דאָס געהוימע אומטוישען זיך מנט די צעטעלעך ניט צו פאַרב
צו דער אַלטענליכקייט. דאָס איז ווי אַ פרישער וואַסער־שטראָם
פון באַרג, וואָס ריזעלט דורך אַ שטעהענער לוזשע. ביי דער
אַרבייט איז שאַפּ ווערען מיינע געדאַנקען אַנגעפילט מיט אונזער
קאַרעספּאַנדענץ. וויעדער אַמאַל און נאָך אַמאַל טראַכט איד אײ-
בער די אַרגומענטען וואָס אילוסטרירען פאַר מיינע קאַמעראַדען
די בעדייטונג פון מיין אַ ט ע נ ט אַ ט : זיי זיינען אויך גע-
ניינט צו פּערגרעסערען די וויכטיגקייט פונ'ם רײן־פּיזישען רע-
זולטאַט. דער אויסטויש פון מיינונגען מאַכט שטופּענווייז רייפּער
אונזער פריהעריגע קורצע און אויבערפֿלעכליכע בעקאַנטשאַפט און
מיר ווערען אינטימער. עפעס איז אַזוינס אין קאַרל נאָלד, וואָס
ציהט בעזונדער צו צו איהם : איד שפּיר אין איהם אַ פּערוואַנד־

(*) דושיגאַרו מיינט „גיב אַכטונג“.

שאפטליכען גייסט. זיין ספאנטאנע אָפּענהערציגקייט אָפּעלירט צו מיר; אין מיין האַרצען רופט זיך אַב זיין פּערדרום איבער מאַסט'ס אונפּערצייהליכער האַלטונג. אַבער באַוער'ס כּעהאַלמע-נער אַנטאָגאָניזם רעגט מיר אויף. דאָס ווייזט זיין פּערצווייפּעל-טען אַנהאַלמען זיך אָן צושמעטערטען אַבגאַט. עס הויבט זיך אַבער אָן צו ווייזען אַ בעסערע פּערשטענדניס. דער גרויסער גוט-מוטהיגער דייטש האָט פּערדיענט מיין רעספּעקט; ער האָט זיך בראַוו פּערהאַלמען געגען דעם ריכטער'ס גרימצאָרן און האָט בשום אופן ניט געוואָלט אַרויסגעבען דעם נאַמען פון דעם מאַן, וועלכער האָט איהם געהאַלמען פּערשפּרייטען די אַנאַרכיסטישע פּלוג'בלע-טער צווישען די האַמסטעדער אַרבייטער. פון דער אַנדער-זייט אַנערקענען ביידע, קאַרל און הענרי, מיין בעמיהען זיך אַלס ערות ריינצואַוואַשען זיי פון בעטהייליגונג אין מיין טהאַט. זייער פּעראורטהיילונג, אַלס אויסגעשפּראַכענע אַנאַרכיסטען, איז געווען נאַטירליך אַ פּאַראַויס בעשטימטע זאַך, און עס פּרעהט מיר אויס-צוגעפינען, אַז קיינער פון מיינע צוויי חברים האָט גאָר אַנדערש ניט ערוואַרטעט ווי אַזאַ שיקזאַל. זיי האָבען ביידע אין דער ווירקליכקייט אויסגעדריקט זייער איבערראַשונג וואָס די מאַקסי-מום ראַכע פּונ'ם געזעץ איז ניט אַנגעווענדעט געוואָרען געגען זיי. זייער פּילאָזאָפּישעס בענעהמען זיך ווירקט אויף מיר אַנגענעהם. קאַרל זאָגט זאָגאַר אַרויס זיין צופּריעדענהייט וואָס זיין פּעראור-טהיילונג אויף פינף יאָהר וועט איהם געבען די מעגליכקייט צו האָבען אַן אַברוה, וועלכע ער האָט שוין לאַנג געדאַרפט האָבען, נאָך די פּיעלע יאָהרען פּראַצע אין פּאַבריק. איהם פּערדריסט נור, וואָס די קאַפיטאַליסטישע אינדוסטריע וועט האָבען אַ פּערלוסט, וואָס זי פּערליערט אַ גוטען סטאַליער ווי הענרי, מיט וועמען ער רייצט זיך גוטמוטהיג, וואָס ער דאַרף נעכיד געשיידען זיין פון זיין יונגער כּלח.

די אַבענר-שטונדען האָבען אויפּגעהערט צו ציהען זיך אַזוי לאַנגאַייליג: אונזער איבערשרייבען זיך גיט פּערגניגען און צייט-פּערטרייב. די צעמעלעך זיינען אויסגעוואַקסען אין גרויסע ברײַע, וואָס פּערפּעסטיגען טעגליך אונזער פּריינדשאַפט. מיר וועקסלען זיך איבער מיט אונזערע אַנזיכטען, מיר טוישען אום אַיינדריקע

און דיסקוטירען געפענגנים שמועסעריי. איד לעהרען פון זיי די געשיכטע פון דער בעוועגונג אין דער צווילינג־שטאָרט, דעם פער סאָנאל פון די אנארכיסטישע קרייזען, און איד זאמלען אנעקדאָטען וועגען אלברעכט'ען, דעם פילאָזאָפישען אַלטען שוסטער, ווע מעס קליינער שאַפ אין אלעגהעני אין דער צענטער פון דער ראָדי־קאַלער אַיִנִט־עִלִיִגִעִנִצִיִאָ. מיט טיעפען בעדויערען אין באוער זיך שמערצליך מודה, אַז ער איז שיער־שיער ניט געוואָרען מיין תליון. מיין אונערוואַרטעטע ערשיינונג צווישען זיי, אַקוראַט אין דעם רעכטען ברען פונ'ם האַמסטער קאַמפּף, האָט ערוועקט פערדאַכט ביי די קאַמעראַדען פון אלעגהעני. זיי האָבען געשיקט אַנפּרעגען ביי מאַסט'ן, וועלכער האָט זיי געענטפערט מיט אַ וואָר־נונג געגען מיר. גאַנץ אונבעוואוסט פאַר מיר האָט באוער פער־נומען דעמעלבען צימער, אין וועלכען איד האָב געוואוינט אין נאַלד'ס הויז. אין די לאַנגע נאַכט־שטונדען איז ער געלעגען וואָ־כענדיג מיט אַן אַנגעלאָרענעם רעוואָלווער. ביי דעם ערשטען פערדעכטיגען צייכען פון מיין זייט, איז ער געווען ענטשלאָסען מיר צו טויטען.

דער פערזענליכער כאַראַקטער פון אונזער קאַרעספּאַנדענץ ברייטעט זיך שטופענווייז אַויס אין אַ גרעסערען געביעט פון סאַציאַל־פּאָליטישע טהעאָריען, מעטאָדען פון אַגיטאַציאָן און אַנ־ווענדונג פון טאַקטיק. די לאַנגע און אַפט היציגע דיסקוסיאָנען פערקאַפּען אונזער גאַנצען אינטערעס. די דיקע צעטעלעך פאַר־רען אַ גרעסערע פאַרויכטיגקייט; די שווערקיט צו קריגען שרייב־מאַטעריאַל ווערט אַן ערנסטע מניעה. יעדער שטיקעל פאַפּיער, וואָס מען קען קריגען, איז אַויסגענוצט; ברעגען פון צייטונגען און זשורנאַלען ווערען פערשריבען מיט בלייפּעדער; דערנאָך ווערט דאָס אַבגעריבען און דאָס אַבגעריבענע פאַפּיער ווערט בעדעקט מיט דראַבענעם שריפט מיט טינט. אַמאַל אפילו די שער־בלעטלעך פון אַ ביבליאָטעק־בוך ווערען געצוואונגען אַרויסצוקריכען פון צווישען די טאַולען אַזוי, אַז קיין סימן זאָל ניט בלייבען, אַז מען האָט זיי אַויסגעריסען. דיעזער פּראָבלעם דראַהט אונז צו מאַכען אַ סוף צו אונזער קאַרעספּאַנדירען זיך, און דאָס פערשאַפט אונז ענמט נפש. אַבער די גייסטרייכקייט פון אונזער טרייען בריעף־טרעגער מיט זיינע שטאַלצע פער־גנב'ישע אַיינפּעלע, איז ווי גע־

וואקסען פאר אזעלכע אומשטענדען: באב ווערט אונזער קאמף-סיאנער און מאכט דעם בעזים-שאפ, וואו ער איז בעשעפטיגט, אלס דעם הויפט-קוואל פאר אונזערע שרייב-בעדערפניסען. דער אונזער-ווארטעטער צופלום פילט אונז אן מיט פרייד. די גרויסע קוילען פאפיער, וואס דער „פערד-גנב“ קריגט פאר אונז שליסט אויס יעדע געפאהר פון א פאפיער-הונגער; די גלאטע, געלע וויקעל-פאפיער ניט אונז דעם וואוילטאג צו קענען געברויי-כען א גרעסערע און מעהר בולט'ע האנדשריפט. דיעזע פלוצלונגע עשירות הויבט אן צו ערוועקען אמביציעזע פראיעקטען. מיר הויי-בען שוין אן צו ספעקולירען וועגען דער מעגליכקייט צו פער-וואנדלען אונזער קארעספאנדענץ אין א זשורנאלטישק און מיר צוואווארימען זיך שוין איבער א ליסטע פון לעזער. עס דויערט ניט לאנג און די ערשטע אויסגאבע פון די „צוכטהוויבליטהען“ ווערט בעגריסט מיט אן ערמוטהיגונג פון אונזער איינצעלנעם אבאנענט, וועמעס בייטראג האט אונז איבערראשט אין דער פארם פון א גאנץ געלונגענער פאעמא אויף דעם ליידגען בלאט פון דער אויסגא-בע. זייענדיג דערפרעהט מיט אזא גליקליכען געווינס, האבען מיר איהם גלייך איינשטימיג געקרוינט אלס „מייסטער-זינגער“ מיט פולער הערשאפט איבער דעם דעפארטמענט פון פאעזיע.

באלד האבען מיר אנגעהויבען פלאנעווען א רייכערע אויס-גאבע: די אויסערליכע גרויס פון דער אויסגאבע זאל בלייבען דיזעלביגע, דריי אינטשעס די ברייט און פינף די לענג, אבער די צאהל פון זייטען זאל פערגרעסערט ווערען; יעדע בעזונדערע אויס-גאבע זאל האבען אן אנדער רעדאקטאר, כדי צו געבען איטליכען א גלייכע מעגליכקייט; די לעזער זאלען דיענען אלס מיטארביי-טענדע רעדאקטערע. די ערשיינונג פון די „בליטהען“ זאל רעגור-לירט ווערען לויט דער צייט וואס איז נויטיג צו פערפאלשטענדיגען דעם קרייז פון לעזער, וועמעס פערזאן עס דארף זיין פערמאסקירט דורך בעשטימטע בוכשטאבען, אום צו בעשיצען איהם פון אויפ-דעקונג. פון היינט אן וועט באוער, וועלכער איז פיזיש א גיגאנט, זאל ווערען בעצייכענט „ג“; איד, אלס פון מיטעלען וואוקס, זאל ווערען בעצייכענט „מ“; און נאלד, דער קירצעסטער, זאל ווערען בעצייכענט „ק“. דער פאעט, וועמעס געשיכטע איז עפעס פער-

שלייערט אין געהיימניס, זאל קריגען די בעצייכנונג „ד“ פאר דיכ טער. „מ“, „ק“ און „ג“ דארפען לויט דער רייע זיין די הויפט רעדאקטערע, וועמעס ארבייט דארף בעשטעהן אין אנהויב די „בליטהען“ אוועקלאזען אויף א נאנג, יעדער לעזער דארף ביטראגען דאס זייניגע צו דער אויסגאבע ביז עס קומט אן צוריק צו דעם הויפט-רעדאקטאר, וועלכער לעזט איבער דאס בייגעטראד גענע און קאמענטירט דערויף. אזוי וואקסט די אויסגאבע אין איהר איבערגעהן פון איינעם צום אנדערע און קומט אן צו דעם צווייטן טען מיטארבייטער, וועלכער איז שוין דער רעדאקטאר פון דער פאלגענדער אויסגאבע.

דיעזע אריגינעלע אראנזשירונג ווערט א קוואל פון פיעל פערגנגען און צייט-פערטרייב. דאס קליינע זשורנאלעל איז רייד אין אינהאלט און פערשיעדענארטיג אין סטיל. די פער-שיעדענהייט אין דער האנדשריפט מאכט די זאך נאך אינטערע-סאנטער. אין דער ארענא פון דער קליינער אויסגאבע קומט פאר דער קאמפף צווישען די שטרייטערע סאציאלע פילאזאפיען; דא געפינט זיך א פאליטישע אבהאנדלונג אין נאעהנטע שכנות מיט א וויציגען אנעקדאט און א דיסערטאציע וועגען דער „נאטור פון זאכען“, איז דורכגעמישט מיט געפענגניס-שמועסען און פערזענ-ליכע עראינערונגען. פונקען פון נאטירליכען הומאר און אונבע-וואוסטע אויספיינען זיך מיט דער ארטאגראפיע — דאס אלעס גיט צו א בעזונדער חז צו די אונקאנווענציאנעלע עדיטאריעלס און בלאזט אריין אן אטהעם פון ד ז ש א ש ב י ל י נ ג ס אין די בלעטער מאנסקריפט.

אבער עס שטעלט זיך נאך אין גיכען ארויס, אז דער ערפאלג פון די „צוכטהוויזבליטהען“ איז א מין „פראנקענשטיין“, וועלכער בעדראהט דעם אורשפרינגליכען צוועק און דעם יסוד פון דעם זשורנאלעל. די פאפולאריטעט פון דער געמיינשאפטליכער רע-דאקטירונג וואקסט אויף די קאסטען פון אייניגקייט און ריכטונג; דעם פאעט'ס ערשטוינענדע פעהיגקייט אין פערזען שאפען, צוזא-מען מיט א רייכער פאנטאזיע פון א ז ש ו ל ו ע ר ל, פער-אורזאכט אונז גרויס דאגה, אז זיין אונגעצאמטער פענאסוס זאל ניט אריבערשפרינגען די גרעניצען פון אונזער פאפיער-פערמעגען. די שרעקליכע ווארונג פון אונזער קאמיסיאנער, אז דאס צו האס-

Special Spring Edition
of the

Z. Blüten.

טיגע אויסנוצען פון זיין פאפיערקוואל וועט איהם צווינגען צו סטרייקען, ווירקט ענטשלאסען אויף צוריקצוהאלטען זיך. מיר הויבען אן אויסארבייטען פלענער פאר פארויכט און עקאנאמיע, ווען אונערווארטעט קומט א לייונג פונ'ם פראבלעם דורך דער ערשיינונג פון צוויי האמסטערער מענער.

3

די אנוועזענהייט פון יודזש. פ. דעמפסי און ראבערט דזשיי ביטטי, וועלכע זיינען פראמינענט אין דער ארגאניזאציע פון די נאטס און לייבאר, גיט א מעגליכקייט פאר פראפאגאנדא צווישען די ארבייטער, וואס שטעלען מיט זיך פאר דעם מעהר ראדיקאלען עלעמענט פון דער אמעריקאנער ארבייטערשאפט. זייענדיג בע- שולדיגט אין פערניפטען די שפייז פון די סטרייקברעכערס אין די פאבריקען קומען זיי, דעמפסי און ביטטי, מיר פאר, אלס אן אונגעוועהנליכער טיפ פון מענשען. צי זיינען זיי שולדיג, צי זיינען זיי אונשולדיג, אבער די פילאזאפיע פון זייערע מעטאדען זיינען אין איינקלאנג מיט רעוואלוציאנערער טאקטיק. אדבייט קען קיין מאל ניט זיין אונגערעכט אין איהרע פאדערונגען: איז דען ארבייט ניט די שאפענדע קראפט פון אלע רייכטהימער אין דער וועלט? יעדע וואפע מעג געברויכט ווערען אום צוריקצוקעהרען צום בערויכטען פאלק זיין בערעכטיגטען אייגענטהום. איז דען ניט די טעראריזירונג פון סקעבעריי און ענדליך פון די קאפיטאל- ליסטישע עקספלוואטאטארס, א ווירקזאמער מיטעל צו העלפען דעם קאמפף? דעמפסי און ביטטי הערדיענען דארום אנערקענונג. זייענדיג מאראליש זיכער אין זייער שולד, רעספעקטיר איך זיי דערפאר נאך מעהר, אבוואהל עס פערדריסט מיד, וואס זיי ווארפען פון זיך אב יעדע בעטהייליגונג אין דעם פלאן אויף צו פערניכט טען לנמרי אלע סקעכס. דער סקעב איז אפילו אויך א מענש, דאס איז אמת, און וויל אויך לעבען. אבער א מענש זאל בעסער פער- הונגערען, איידער ווערען א פעררעטהער צו די אינטערעסען פון זיין קלאס. נאך א זאך, דער אינדיווידואום — אדער אפילו א צאהל אזעלכע — קען ניט איבערוועגען די אינטערעסען פון דער מענשהייט.

אונענדליכע געדולד שפינט די פּעדים, וואָס ברענגען אונז צונויף מיט די געפאַנגענע אַרכייטער־פיהרער. אין דעם אונאויפ־הערליכען דעל פון לעבענס־נויט געגען אונוויסענהייט און בייזקייט ווערט פאַרויכט און איינפאַל פּערשאַרפט דורך געפאַהר. די מינ־דעסטע אונפאַרויכטיגקייט, די אונבעדייטענדסטע נאַכלעסיגקייט, מיינט אויפדעקונג, חורבן. אָבער אויסדויער און פּערנינפטיגער צוועק בעזיעגען. דורך דער הילף פון דעם טרייען „פּער־גנב“ ווערען איינגעפיהרט פּערבינדונגען מיט דעמפּסי און ביטטי. מיט דער קראַפט פון פּעסטע איבערצייגונגען לעג איד פאַר זיי פאַר מיינע אנשוואונגען, ריידענדיג וועגען דער היסטאָרישער ראַלע פון דעם א ט ע ט ע ר און די געזעלשאַפטליכע בעדייטונג פונ'ם בעוואוסטזיניגען אינדיווידועלען פּראַטעסט. די דיסקורסיאָן ווערט איבערגעהאַקט, די זאָך איז געוואָרען אזוי אינטערעסאַנט, אַז מיינ פּאַפּיער־קוואַל האָט זיך אויסגעשעפּט. איד בין אַריינגעצויגען געוואָרען אין אַ קאַרעספּאַנדענץ מיט עטליכע פּער־זאָן, וועמען איד פּרוּף ענטפּערען מיט פּערזענליכע תּשובות אויף פּראגען און אויף מיספּערשטענדניסע וועגען מיינ טהאַט. אָבער דיזעזע מעטאָדע שטעלט זיך אַרויס אַלס אונמעגליך פאַר אונזערע מיטלען און „ק' נ. מ.“ בעשליסען ענדליך אַרויסצוגעבען אַז ענג־לישע אויסגאַבע פון די „צוכטהויזבליטהען“. דאָס דייטשע זשור־נאַלכעל ווערט אויפגעגעבען און אויף זיין פּלאַץ ערשיינט די ער־שטע אויסגאַבע פון „פּריזאָן בלאַססאַמס“.

קאפיטעל 18

דער יודאם

„אה, דארט, פראנט!“ בעגריסט מיר מיין ארויסהעלפער אין שאפ. „וועסטו טראקטירען צוליעב דעם דאזיגען יום־טוב?“
„יע, רויטער, דא האסטו קיי־טאבאק, גיב א קיי“, ענטפער איך מיט א שמייכעל, דערלאנגענדיג איהם דאס שטיק טאבאק.
זיינע אויגען פינטלען ביטרעוואמע בעקוקענדיג מיין איבער־געביטענעם דונקעל־גרויען אנטזונ. דער גרעסטער טייל פונ'ם שטיק טאבאק שטאפט אן זיין כאק און ער ווארפט מיר צו דאס געבלי־בענע אריבער'ן טיש, בעמערקענדיג:

„דארף'ס ניט. נעהם זיך צוריק דיין מעלהיגה און איד וועל זיך האלטען מיין עהרע, פערשטעהסטו זוהנדעלע. אן אדעליגער פון מיין גדלות, מיין הערר, א נאטירליך געבארענער זעגלער אניף די גרויסע ימים פון געזעלשאפטליכען לעבען — כאפסטו דעם גע־דאנק, בחור'ל? א דושענטעלמען זאג איך, וואס זיין שיפעל איז פערקראכען אין אזא טריקעניש... ווארט נור, קיד, וועגען וואס רייד איך דאס צום טייפעל? כאפט מיר דער רוח, אויב איך האב ניט פערגעסען —“

„איך בין זיכער, אז איך ווייס געוויס ניט, רויטער.“
„ווייסט שוין גאר גוט צו אל'די רוחות! באט מיר אן קיי־טאבאק! יעזוס, איך שטארב פאר א טראפען משקה. אזא גרויס־ארטיגע געלעגענהייט פערדיענט אז מען זאל עס בענעצען, מיין הערר. און הער דאך, אלעק, עס וועט ניט שארען צו דיין שעהנ־קייט, אז דו וועסט די ארבעל אביסעל אויסציהען. דו זעהסט אויס ווי א סטראשידלע אין די אונטערגעצויגענע הויזען. מעג ניט דער אלטער סאנדי זיין א קעניג פון שווינדלערס, הא?“
„וועמען מיינסטו, רויטער?“

„וועמען מיין איד, אידיאָט דו איינער! וועמען אנדערש אלס דעם פּערוואַלטער, דעם געהערמען קאפיטאַן עדואַרד סאַנדי ראַיט, מיט רעספּעקט צו מעלדען, מיין הערר. אַ קאפיטאַן פון אַלמע פּערפּוילטע קיהנעלעך, דאָס איז ער. דו פרעג די שומרים, זיי וועלען דיר זאָגען. ער האָט דאָך אין זיין לעבען קיין מאָל קיין פּוּלוער ניט געשמעקט. אַט דאָ געפינט ער זיך שוין דעם גרעס־טען טהייל פון זיין לעבען. אַבער עס זיינען פאַראַן אויפּוועהער דאָ, וואָס דיענען נאָך לענגער פון איהם, זיינען דאָ געבאָרען געוואָר־רען, דער רוה זאָל זיי כאַפען, קאַנסט זיי פון דאַנען ניט אַרויס־שלעפען מיט קיין דאַמפּף־מאַשינען אפילו. זיי קענען דיר אַבער דערצעהלען וועגען דעם קאפיטאַן. דער אַלטער סאַנדי האָט ניט געהאַט קיי צובראַכענעם פינפּער ביי זיי נאָמען, ווען ער איז אַהער אָנגעקומען, און איצט איז דיעזע גומענע קישקע שטיין־רייד. דיעזער מיסט־קאַסטען איז פאַר איהם אַ רעגולערע גאַלד־מינע. קריגען געהאַלט קריגט ער נור לויזיגע פינף טויזענד דאָלאַר אַ יאָהר. האָט אַ גרויסע פאַמיליע, האָלט אַן קאַרעטען און דיענסטען, פּער־שטעהסט, און קען זיך נאָך פּערגינען צו פאַהרען קיין אייאָפּאַ יערען יאָהר, און האָט נאָך אַ היבשען הויפען אין באַנק אויך, און דאָס אַלעס פון די פינף טויזענדלעך אַ יאָהר נעבאַר. אַ נומער פּערוואַלטער, אפשר ניט? אַ שטענדיגער קירכען־געהער איז ער נאָך דערצו, פּערפּלוכט זאָל זיין פּערפּוילטע נשמה ווערען אין גיהנום!“

„איז ער טאַקע גאָר אַזוי שלעכט, רויטער?“

„צי איז ער? אַ היפּאָקריט אין געפאַרבטע וואָל, דאָס איז וואָס ער איז. שפּיעלט די ראַלע פון אַ הומאַנעם נפש. ער האָט זעהר פּיעל געהאַט צו זאָגען אין די צייטונגען פאַר וואָס ער גלויבט ניט אין אַזאַ ברוטאַלע בעשטראַפונג ווי י ע מ ס האָט בעקומען פון דעם האַמסטעדער קאַלאַנעל — ע — ווי איז זיין נאָמען?“

„קאַלאַנעל סטריטאַר, פון צעהנטען פענסילוויינער רעגני־מענט.“

„יא, דאָס איז דער כלב. ער האָט אויפּגעהאַנגען דעם סאַל־דאָט יעמס פאַר ביידע גראַבע פינגער ביז דער יונג איז שיער געשטאַרבּען. פאַר גאַרניט דערצו. דו מוזט דאָך דאָס געדענקען, וואָס, ניין? יעמס האָט אויסגערופּען דריי מאָל הוראַ פאַר דעם

מאן וואס האט געשאסען אין פריק'ען, און דערפאר האבען זיי איהם שיער ניט ערמאָרדעט און האבען איהם אַרויסגעטריבען מיט באַראַבאָנעס פון רעגומענט און מיט אַ האַלב־גענאַלמען קאַפּ".

"דאָס איז געווען ערגער פון באַרבאַריש".

"און דיעזער פּערדאָמטער סאַנדי האָט אין די צייטונגען געזוכט אַרויסצושטעלען זיך אַלס איינער וואָס גלויבט ניט אין אַזעלכע זאַכען, און אַליין טהוט ער עס די גאַנצע צייט, דיעזער לינגערישער מערדער. עס געהט ניט אַריבער אַ טאַג, וואו מען זאָל איינעם ניט אַריינשלידערען אין דער גרוב. דאָס איז דער הומאַני־טאַראַיער וואָס ער איז. איד ווער ווילד ווען איד טראַכט וועגען דעם. זעהסט דאָ, קיד, איד ווער זאָגאַר אַזוי אויפגערגוט, אַז איד פּערגעס דאָס דו, יונגער הערר, ביזט געשטימט פאַר די זיסע סימ־פּאַניעס פון קלאַסישען ענגליש. אָבער ווען נור איד דאַרף ריירען וועגען דיעזער בריאה פון אַ פּערוואַלטער, פּערגעס איד אויף דער נחתי־רוה־דינגער רוהיגקייט פון מייזן גייסט, און מייזן רוהיגער סטאַ־איציזם קאָן זיך ניט פּערגלייכען מיט דעם בילד פון „גערולד שטע־הענדיג אויף אַ מאָנומענט און שמיכלענדיג אין פנים פון טרויער".

קוק נור אַן דיינע דונקעלע שמאַטעס. דו ביזט מיר שוין בעסער געפּלען אין די שטרייפּען. זיי גיבען דיר די בגדים פון דעם נעגער, וואָס איז נעכטען אַרויס און אין בוד פּערשרייבען זיי אויף דיר אַ שפּאַגעל נייעם אַנצוג. זעהסטו שוין וואו סאַנדי לַעקט אָב אַ ביינדעל, עה? הער נור, קיד, ווי לאַנג איז עס ווי דו ביזט דאָ?"

"אַז אַכט מאָנאַטען אונגעפּעהר, רויטער".

"האַבען זיי דיר אָבגענאַרט אין צוויי מאָנאַט. זיי פּאַלגען זייערע אייגענע איינפיהרונגען אפשר, מיינסטו? אָבער גאַר־ניט! דו ווייסט, מייזן טהייער שפּעלע, אַז דו ביזט בערעכטיגט איבערצוביימען דיינע פּערשיעדענפאַרביגע מלבושים פון זעבראַ־קאַליר נאָך דעם ווי דו פּערברענגסט זעקס מאָנאַט אין דיעזען וואַהלטהעטיגען לאַגער־פּלאַץ. איד קען מיט דיר וועטען, אַז דער פּרישער העכט וואָס זיצט דאָרט ביים מאַשין, וועלכער איז אַנגע־קומען אַהער ערשט מיט עטליכע טעג צוריק, אַז איהם וועט מען ניט לאַזען וואַרטען מעהר פון זעקס מאָנאַטען אויף זיינע שוואַר־צע קליידער".

איד גיב אַ בליק אין דער ריכטונג פון דעם ניט לאַנג־אַנגע־

קומענעם. ער איז א שלאנקער מאן מיט א דונקלען געזיכט און שנעלע לויפענדע אויגען. דער אויסדרוק פון כיטרער שולד איז אבשטויסענדיג.

„ווער איז דער מאן?“ גיב איד שטילערהייט א פרעג דעם ארויסהעלפער.

„ער געפעלט דיר. וואס, ניט? ערלויב מיר, מיין הערר, פארצושטעלען דיר, די וואונדערליכע ארכייט, פון זיין בעשער פער, א ווייד-מיליגע, פוטער-לויפענדיגע, האניג-זיסע, קרעציר גע שפיעל-קאץ, א געלער הונד, א שמוציגע, גליטשיגע שלאנג, א קריכעדיגע זשאבע, וועמעס אנוועזענהייט אליין שוין, מיין הערר, איז א טויטליכע בעליידונג פאר א זיד-עלכסט-רעספעקטירענדיגן מיטגליעד פון מיין שטאם, — מר. פעטריק גאלאנדהר פון דער עהרוויירדיגער פינקערטאן פאמיליע.“

„גאלאנדהר?“ האב איד א פרעג געטהאן ערשטוינט. „דער מסור, וואס האט גע'מסר'ט דעמפסי און ביטטי?“

„דער סאמע זעלביגער. דער שמוציגער שפיאן, וואס האט אריינגעשטויסען די עזע מענשען אהער אויף זיעכען יאהר. דעמפסי סי איז געווען א דומקאפ, אז ער האט זיך פערבונדען מיט אזעלכע יאשצערקעס ווי גאלאנדהר און די וויירסאן. ער איז געווען מיין טער-ארכייטער אין דיסטריקט פון די נאייטס און לייבאר. פאר וואס האט ער ניט געקענט קריגען זיינע אייגענע מענשען אויף צו טהאן די מלאכה? נעהמט ער און דינגט אזעלכע שפיר-הינד, שיקט זיי אין די סקערי-ברעכער און זאגט איהם אלעס אויס פון חדר, פער-שטעהסט? דו האסט דאך מסתמא זיך שוין אריענטירט, מיין הערר, וועגען דער ענטוויקלונג פון די קאד-קונסט עקספערימענטען?“

„יעס. מען זאגט, אז מען האט אריינגעטהאן קראטאן אויל אינ'ם עסען און די סקעבס זיינען קראנק געווארען אויף דייעריא.“ „קראנק געווארען? ניו, בחור'ל, פיעל פון זיי האבען גע-קראפירט. איד בין איבערראשט, מיין הערר, וואס דו געברויכסט אזא וואולגארע בעצייכענונג ווי דייעריא. דו בעליידגסט מיין עסטעטישען געפיהל. די געלעהרענטע העררען, וועלכע גריבלען זיך אין די אינגעווייט פון דער ערד און פון מענשען, האבען צו-

געשריעבען די אורזאכע פון דעם, וואס די מענשליכע פערפליכ-
טונגען צו דער נאטור זיינען אזוי פערגרעסערט געווארען פלוצלונג
און וואס די מיסטעריעזע און פערשווענרערישע פאפולאריטעט פון
די גארניט ריהנחוח'דיגע ערטער האט געקראגען אזא אנציהונגס-
קראפט, אז מען האט אויטאמאטיש בעקומען די לויפעניש צו
זיי — האבען זיי דאס צוגעשריעבען, מיון הערר, צו דעם פאקט,
וואס מען האט אזוי פיעל לייזיגע בראדיאגעס אריינגעפאקט אין
שמוציגע וואוינונגען, אדער צו דעם פאקט, וואס די אינגעווייט
זיינען פעראיידעלט געווארען... עס וועט אפשר אמאל קומען א
טאג, מיון הערר, ווען עס וועט זיך ערהויבען א פאעט און וועט
פעהערליכען אין דער שעהנקייט פון עפישער שילדערונג די העל-
דישע צייט פון דעם מאדערנעם „בול ראן“ — און איד מוז דיר זאגען,
בחור'ל, אז דאס איז געווען אזא ס' „ראנינג“, אזא מין לויפעניש,
געלאפען און וויעדער געלאפען, פון אויבען און פון אונטען, —
אדער ווי א לירישער דיכטער וואלט עס פערקערפערען אין פער-
זען און בעוינגען די בעגייסטערטע טעג ווען קראמאן אויל איז גע-
ווען קעניג. אבער, מיון הערר, ניט פאר אייער ערגעבענסמען איז
צו קריכען מיט זיינע הענד אין אזעלכע האניגלעקער; און
בפרט, מיון הערר, איז ביי מיר א כלל גדול פון דזשענטעלמענסקער
אויפפיהרונג ניט צו קריכען מיט מיון שנויץ אין פרעמדע עסקים.”

„דעמפסי קען זיין איז גאר אונשולדיג, רויטער.”

„נו, אבער די געשווארענע האבען ניט אזוי געטראכט. נאר
מען קען ניט וויסען. כנאמנות, זאג איד דיר, אלעק, אז דיעזער
פערפולטער סקעב גאלאנהער האט געווארפען א בלייבען קאליר
פון ענטשלאסענהייט — אויב איד מעג בארגען אן אויסדרוק פון
דעם אלטען בילדי שיק'ס מארק-שפראך — אויף מיינע איבערציי-
גונגען... דו ווייסט וואס ער האט געכטען געטהאן?”

„וואס?”

„האט געשיקט נאך דעם אונטערזוכונגס-ריכטער און האט
זיך ווייטער מודה געווען.”

„ווירקליך? פון וואנען ווייסטו דאס?”

„א נאכט-שומר, מיינער א בעזונדער פריינד, קיר. איד שמעה
מיט איהם אויף א גוטען פוט, פערשמעהסט? און ער איז א קיר-
לעכדיגער עס-הארץ, קען אפילו זיין אייגענעם נאמען ניט אויס-“

לייגען. קומט ער יעדען טאג נעהמען א ביסעל פון מיין בעשייד דענעם אָבער אונערשעפליכען קוואַל פון אינטעליגענץ, אום צו קענען אויסמאַכען זיינע רעפּאָרטען. כאַפּסטו זיך שוין? נעכטען האָב איך פון איהם געקראַגען אַ היכשע פאַרציאָן, ערשטע קלאַסע, מוז איך דיר זאָגען: צוויי האַרט־געקאַכטע אייער און אַ האַלבע טאַמייטא, זאַפטיג און געשמאַק, מיין הערר. האָב איך דאָס הנאה געהאַט! ביי דיר לויפט שוין די סליונע פון מויל, עה, קיד? נו, אויב דו וועסט זיין גוט צו מיר, קענסטו אויך קריגען וואָס איך קריג, איך וועל מיט דיר מאַכען לחצאין. נו, שטעה דאָך ניט און קוק מיך אָן ווי אַ הילצערנער אינדיאַנער. האָט מיין אונערוואַר טעטע ענטדעקונג, וואָס איך האָב דיר אויס גרויסמוטהיגקייט אויסגעזאָגט, אָבגענומען ביי דיר דעם לשון?"

דער כיטרער וואונק, מיט וועלכען ער האָט אונטערשטראַכען זיין אַנבאַט און זיין אונערוואַרטעטע ערנסטקייט האָט אויף מיר זעהר אונאַנגענעהם געווירקט. מיט געמאַכטער גלייכגילטיגקייט האָב איך זיך ענטזאָגט צו טהיילען מיט איהם זיינע דעליקאַטעסען. „דו דאַרפסט די צוגעפאַלענע גוטע קלייניגקייטען פאַר זיך אַליין, רויטער. דו האַסט דאָך מיר אַליין געזאָגט, אַז דו ליידעסט פון אונפערדייאונג. אַז ענדרונג אין דער דיעטע אַמאָל אין אַ נאָווינע וועט דיר גוטעם טהאָן“, ערקלעהר איך איהם. „אָבער דו האַסט דאָך מיר ניט געענדיגט דערצעהלען וועגען גאלאנהער'ס נייעם וידוי“.

„עה, ביזטו אַ כיטראַק, אַלעק. אָבער זאָל זיין, מיין בחור'ל, אפשר וועל איך פאַר דיר עפעס אַמאָל קענען טהאָן. איך בין דייער אַ פריינד, אַלעק; מענסט זיך אויף מיר פערלאָזען. אָבער דייער הונד גאלאנהער, יא, ער האָט זיך נאָך אַמאָל מודה געווען. פערפלוכט זאָל ער ווערען אויב דאָס איז שוין ניט אַ דריטען מאָל. האַסטו ווען געהערט אַזוינס? דער אויפזעהער האָט דאָס מיר אַליין געזאָגט. איך מוז צוגעבען, אַז די האַנדלונגען פון דיע זען עהרווירדיגען דזשענטעלמאַן גיבען אַ מיש מיין קעפעל קרויט; דאָס שטערט אפילו אַזאַ רעכטדענקענדען יעגג ווי איך ניט צו קענען איינליגען אין די זאַנפטע אומאַרמונגען פונ'ם נאָט מאַר פּעאום. וואָס בעצוועקט ער אייגענטליך דערמיט? זאַלען מיר אפשר געפינען אַ דיאַגנאָזע פאַר דער בעזונדער נייסיגער מענס-

טרואציע, אָדער — אָדער, וואָס איז אייער געלעהרטע מיינונג, מײן לייכטענדער קאלעגע, הע? דריי נייע געשמענדניסע, איינע נאָך דער אנדערער, יעדע ווידערשפרעכט די פריהעריגע. טרעפט דאָס דיר אין רעכטען פינטעל, זוהנעניו?"

"איז זיין צווייטער געשמענדנים האָט ער צוריקגעצויגען זיינע בעשולדיגונגען געגען דעמפסי. וואָס זשע ווערט געזאָגט אין זיין דריטער געשמענדנים, רויטער?"

"ער ציהט צוריק די צוריקציהונג, מײן בחור'5. און טרעה, אַלעק, פאַר וואָס?"

"איד רעכען, אַז דערפאַר וואָס מען האָט איהם בעזאָהלט ער זאָל ווידערהאַלען זיינע ערשטע בעשולדיגונגען."

"ביזטו ניט ווייט פון טרעפען. נאָך דעם ווי דיעזער שעהנער מענש פון א יודאס האָט ריינגעוואָשען די אַנגעקלאַגטע, האָט סאַנדי וועגען דעם געלאָזט וויסען די אַרוואַקאַטען ריער און נאַקס. זיי זיינען שוין קלוגע חברה'לייט ניש'קשה. זיי זיינען דאָס די אַדוואַ-קאַטען פון קאַרנעגיע קאַמפאַניע, וועלכע זיינען אַנגעשטעלט צו פערטייטשען די מאַראַם יוסטיציאַ, מײן הערר, אויף אַזאַ מין אופן — —"

"איד ווייס, רויטער", שלאָג איד איהם איבער. "זיי זיינען דאָך די אַרוואַקאַטען, וועלכע האָבען מיר גע'משפט. אפילו אין נעריכט האָבען זיי אַנגעוויזען דעם אַנקלעגער ווי צו פיהרען די אַנקלאַגע, און זיי האָבען אַפען איהם אַיינגעראַמט, וועלכע פראַגען ער זאָל שטעלען די עדות. ער איז געווען בלוין אַ פעשקע אין זיי-ערע הענר, זייערס אַ ווערקצייג. און עס האָט אַזוי לעכערליך גע-קלונגען ווען דיעזער אַנקלעגער האָט געזאָגט די געשוואַרענע, אַז ער שטעהט ניט אין דער דיענסט פון אַ פערזאָן אָדער פון אַ קאַר-פאַראַציאָן, נור אַז ער האַנדעלט אַיינציג און אַליין אַלס אַ בעאַמ-טער פון דעם שטאַאַט, וועלכער האָט אויף זיך די הייליגע פליכט צו בעשיצען די אינטערעסען פון דעם שטאַאַט אין מײן אַנקלאַגע. און די גאַנצע צייט איז ער געווען בלוין אַ האַנדריווערק ביי פריק'ס אַרוואַקאַטען."

"וואַרט אויף, קיד! דו גיסט מיר ניט קיין געלעגענהייט צו כאַפען אַ וואַרט, ווען דו הויבסט אַן צו מאַלען. דו מיינסט, אַז דו שטעהסט עס אויף דער פלאַטפאָרם און דרשנ'סט פאַר דינע

לאנגהארניגע צוהערער? ניט מ י ד קענסטו בעקעהרען; מעג' סטו זשאַלעווען דיין אַטהעם, מענש דו איינער."

"איד וויל דיר גארניט בעקעהרען, רויטער. דו ביזט אינ' טעליגענט, אבער דו ביזט שוין א האפנונגסלאזע זאך. דו ביזט ניט פון אזא סארט, וואס זאלען קענען נוצליך זיין פאר דער זאך." "זעהר צופריעדען וואס דו פערשטעהסט. דו האסט מיר אַכנעמאַסטען ניט שלעכט, עה? נו, מיין הייליגער בחור'ל, איד בין גראַדע אַקוראַט דער מענש וואס קען דיענען פאר דער זאך; אַבער פאר וואס פאר א זאך, פאר מ י ר אַליון; פאר מ י ר מיט א גרויסען "מ", פערשטעהסט? א מענש איז א נאַר, ווען ער זאָרט ניט פאר נומער איינס. איד זאָג דאָס דיר אַפען, אַלעק. וואָס זיינען דייע הויפט־פליהענדע פאַנטאַזיעס — אונטערדריקטע מענשהייט און דאָס ליידענדע פאַלק — פּוסטע מעשיות! דו געהסט און רוקסט אַריין דיין פערדאַמטע האַלז אין דער פעטליע פאר די סטרייקערס. אַבער וואָס האַבען די דאָזיגע לייט ווען עס איז געטהאָן פאר דיר, עה? זאָג מיר, וואָס! זיי וועלען פאר דיר קיין גאר ניט טהאָן. האַסט טאַקע געפונען דעם מענשען, א י ד זאָל הענגען פאַר'ן פאַל־ליק! די בהמות פערדיענען ניט מעהר וויפיעל זיי קריגען, דאָס איז וואָס א י ד זאָג."

"איד וויל דיעזע פראַגען מיט דיר ניט דיסקוטירען, רויטער.

דו וועסט דאָך קיין מאָל ניט פערשטעהן סאַיוויסאַי."

"מאָך אַז עק שוין. דו רעדסט אַרויס אַזוינס, אַז מיין אַנ' ערקענונג פון מיין אייגענעם איד טרייבט מיר אויסצוקעמפּפּען דאָס אויף דעם עהרענפעלד, מיין הערר. אַבער דער ווערטהלאַזער גייסט פון גדלות איז פרעמד פאר מיין נאַטור און דערפאַר וועל איד בלייבען שטיל ווי א געלאַסען שעפעלע, וואָס פאַסט אַזוי פאַר אַן אמת'ן קריסט, און איד וועל פאַלגען דעם געבאַט פונ'ם גרויסען לעהרער אונטערצושטעלען די צווייטע באַק פאר דעם שטיק קייטאַבאַק, וואָס איד האַב דיר געגעבען. גיב'זשע זיך א גריבעל אין קעשענע."

איד דערלאַנג איהם דאָס איבערגעבליבענע פון מיין טאַבאַק.

זאָגענדיג:

"דו האַסט ווי געוועהנליך פערלאַרען דעם פאַדעם פון אונזער געשפרעך, רויטער. דו האַסט געזאָגט, אַז דער פערזאָלטער האַט

געשיקט נאך קארנעניע'ס אדוואקאטען, נאכדעם ווי גאלאגהער האט צוריקגעצויגען זיין ערשטע געשמענדנים. איז וואס האבען זיי געטהאן?"

„ווייס ניט וואס זיי האבען געטהאן, אבער איד האב דיר געזאגט, אז דער שעפסעו-קאפ האט געשיקט רופען דעם זעלביגען טאג דעם דיסטריקט אטורני און האט זיך אונטערגעשריבען אונטער א דריטער געשמענדנים. דעמפסי איז דאך געווען געקיצעלט צום טויט, ווייל—“

ער האט פלוצלונג איבערגעריסען די רייד. זיין שנעלער אבי הוסטען זיך האט מיך געווארענט אויף דער געפאהר. דער פערוואלטער אין דער בעגלייטונג פון זיין געהילף און פון דעם אויפוזהער פון שאפ איז איצט ארומגעגאנגען אינספעקטען דעם שאפ און האט זיך אבגעשמעלט לעבען יעדער מאשין און צוגעדערט זיך צו די בקשות פון ארעסטאנטען. זיינע יוגענדליך בליי צענדע אויגען זיינען א שניידענדער קאנטראסט צו זיינע סאלידע מאניערען און צו זיינע געזיכטסציגע, וועלכע זיינען איינגעפאסט אין א ראם פון גרויווייס. צוקומענדיג צו אונזער טיש גריסט ער אונז מיט א ננעדיגען שמייכל:

„וויטמארגען, יונגען.“

ער ווארפט א בליק אויף מיין ארויסהעלפער און גיט א פרעג:

„דיין צייט ענדיגט זיך שוין אין גיכען, רויטער?“

„געווען שוין ארויס און וויעדער אריין, קאפיטאן, לאכט דער

בעאמטער.

„יא, ער איז המ... המ... צוריק אין דער היים“, זאגט דער געהילפס־פערוואלטער סארקאסטיש מיט זיין קוויטשיגען ווייבער־שען קול.

„דיר איז ניט געפעלען געווען דרויסען, רויטער?“ שפאסט

אב דער פערוואלטער.

מיין אויסהעלפערס פנים ווערט בעשאטענט מיט א רויטקייט און ער גיט אן ענטפער: „עס זיינען פאראן מעהר טכורען דרוי־סען, אלס דא אינוועניג.“

דער קאפיטאן גיט זיך א קרים. דער געהילפס־פערוואלטער

גיט זיך א בייזער מיט'ן פינגער, אבער דער פערוואלטער לאכט לייכטליך און זעצט פאר זיין אינספעקציאן ווייטער.

מיר אַרבייטען שוויגנאָם אַ ווילע. דער רויטער קוקט זיך אַרום, זיינע אויגען פאַלגען נאָך די אַוועקגעהערדע בעאַמטע. און ענדליך גיט ער אַ שעפּצע:

„האַסט געזעהן ווי איד בין איהם אַריינגעפאַהרען, אַלעק?
ער ווייס וועמען איד האָב געמיינט. האַסט געזעהן ווי דאָס האָט איהם אַ קאָד געטהאָן? איד האָב געמיינט, אַז ער וועט אַרויס־פלאַצען. דאָס האָט איהם אַ ביסעל אַ ניכטער געטהאָן. געזעהן זיינע לאַנטערנעס, קיד?“

„יא, זעהר ליכטיגע אויגען.“

„ליכטיגע אויגען ביי דיין באַבען! בעשנוישקעט, אַט וואָס דאָס איז. דו מיינסט, אַז איד וואַלט אַזוי גלאַט אַבגעשניטען, ווען ער וואַלט ניט געווען אַנגעגאַסען מיט'ן געוויסען שטאַף? איד האָב דאָס דערקענט אויף איהם גלייך ווי איד האָב נור אַ קוק געטהאָן. איד קען דערקענען פון זיינע לייכטענדע שייבלעך און און דעם פרעהליכען שמייכעל, ווען ער פיהלט זיך אויפגעלעגט; איד ווייס שוין גוט די סמנים. ער פיהלט אַלע מאָל גוט, ווען ער איז אַנגעגאַסען. דאָס איז די צייט ווען דו קענסט פון איהם וואָס עס איז אַרויסקריגען. דעם צווייטען מאָל ווען דו וועסט איהם דערזעהן אַזוי בעשנוישקעט גיב ביי איהם אַ בעט ער זאָל אונז געבען נאָך אַז אַרויסהעלפער. אַז ניט וועלען מיר דאָך דאָ דער־טרונקען ווערען אין דעם ים מיט זאַקען.“

„יא, מיר דאַרפען טאַקע האַבען מעהר הילף. פאַר וואָס האָסטו ביי איהם ניט אַ בעט געטהאָן?“

„איך? איד בעטען טובות ביי דעם פערפלוקטען שוויין? נור דאָס ניט, קיין מאָל ניט! קאַנסט מיר ניט כאַפען הנפה־ענד־דיג די הויכע און מעכטיגע, מיין הערר, די געלעגענהייט איז — „גוט, רויטער. איד וועל איהם אַרדאי אויך ניט בעטען.“

„קימערט דאָס מיר ווי די וואַגד. אַלעס וואָס מיר אַרט, אַלעק, און — נו, צווישען זיך גערעדט, קענען זיי אַריינפאַסען זיי־ערע קאַסטבאַרע שטרימפע אין די אונערשעצטע שפאַלמען פון זיינע ברעגען, וועלכע, אויב איד מעג האַבען מיין בעשיידענע מיינונג, מיין יונגער הערר, זיינען אַזוי גרויסמוטהיג אין זייער אויסברייטונג, אַז עס זאָל ניט שאַרען די האַריגקייט פון אַ זאַק.“

ווען זי איז אויסגעקעהרט פון אינווייניג ארויס, מײן הערר. כאפֿט
סטו דעם געדאַנק, מײן בחור'ל?"

"זעהר שווער, רויטער", ענטפער איד מיט אַ שמייכלעל. "ווע-
נען וואָס רעדסטו, ווירקליך? איד וואָלט וועלען דו זאלסט ריידען
איינפאַכער".

"דו וואָלט וועלען, עה? און אפשר וואָלטו דאָס גאָר
ניט געוועלט. אָבער מיר מוזען דאָד קריגען הילף דאָ. איד וועל
זיך דאָ ניט אוועק'הרג'ענען אַרבייטענדיג ווי אַ ניגער. איד וועל
דאָס דער ערשטער אויפגעבען. דענקסטו אַז — ס'סיס!"

דער אויפזעהער פון שאַפֿ קעהרט זיך צוריק:

"פערפלוכט פרעד ביזטו, רויטער", גיט ער אַ געשריי אויף
מײן אַרויסהעלפער. פאַרוואָס קענסטו ניט אַיינהאַלטען דיין צונג?"
"וואָס איז, מר. קאססאָן, וואָס האָט פאַסירט?"

"דו ווייסט שוין פערדאַמט גוט וואָס. דו האָסט דעם אַלמען
אויפגעבראַכט, אַ שרעק. דו האָסט געדאַרפט פערשטעהן בעסער
ווי צו פיהרען זיך. ער איז געווען ווייך ווי פוטער, ביז וואָנען דו
האָסט אַן עפען געטהאָן דיין פאַסטקע. אַלעס איז שוין דערנאָך
געגאַנגען מיט די פוטער אַראָב. ער האָט אויסגעלאָזען צו מיר
אַלע חלומות, פאַר וואָס לעבען אַיך ליעגט אַזאַ באַרג. פאַר וואָס
טראַנסטו שוין זיי ניט אוועק צו די פעטעלקע-מאַכער, בוירק?"
"זיי זיינען דאָד ניט איבערגעקעהרט געוואָרען", ענט-

פער איד.

"וואָס זאָנסטו? נאָך ניט איבערגעקעהרט?" גיט ער זיך
אַ קאָד מיט כעס. "וואָס־זשע טהוט איהר דאָ די גאַנצע צייט,
וואָלט איד וועלען וויסען!"

"מיר טהוען מעהר אידער מיר וואָלטען געדאַרפט", גיט
איהם דער "רויטער" אַן ענטפער שאַרף.
"האַלט'ס מויל און שנעלער געאַרבייט".

"מיט די פערפוילטע קרופניק וואָס מען קאַרמעט אונז",
טענה'ט מײן אַרויסהעלפער.

דו בעסער האַלט ס'מויל, רויטער".

"דאָן גיט אונז וועניגסטענס אַן אַרויסהעלפער".

"איד וועל אַיך געבען, ווי דען!"

עס גיט אַ פּוּיף צו מיטאַג.

קאפיטעל 14

דער „דיפ“.

פאר א וואך שוין ווי דער „רויטער“ קומט ניט צו דער אר-
כייט. מיינע אלע אַנשטרענונגען זיינען אומזיסט; איד קאן
זיך ניט ספראווען מיט דעם בארג פון ניט אויסגעקעהרטע זאקען.
וועלכער ווערט אלץ גרעסער. און דער אויפזעהער ווערט אלץ
מעהר אין כעס און טרייבט. אָבער מורא האַבענדיג, אז די אינ-
דוסטריעלע ראָד וועט זיך אויפהערען צו דרעהען, איז ער געצוואונ-
גען צו געבען מיר אַן ארויסהעלפער, א יונגער מענש מיט שאַרפע
אויגען און אַ נערוועזער פערנעהמט דעם ליידיגען פּלאַץ.
„ער איז אַ דיפ“ (*), גיט אַ שעפצע דושאהני דייוויס.

„אַ בריטווע“, זאָגט ער מיט אַ מין פערנעמערונג.

איד פיהל אַ ווידערליכקייט. איד בין נאָך קיינמאָל פריהער
ניט געקומען אין פערזענליכער בעריהרונג מיט אַ פראַפעסיאָנעלען
גנב און איד האָב נאָטירליך זעהר אַ קנאַפע פאַרשטעלונג וועגען די-
זען קלאַס. אָבער זיי זיינען דאָך ניט קיין פראַרוצירער; הייסט
עס, דאָס זיינען פאַראַזיטען, וועלכע בערויבען אַכזיכטליך די געזעל-
שאַפט, מעהרסטענס די אַרעמערע. קיין געמיינשאַפטליכעס קען
ניט זיין צווישען מיר און אַזאַ מענשען.

דעם נייעם אַרויסהעלפערס זעלבסט-בעוואוסטע גדלות נענען
מיר רעגט מיך אויף. זיינע שטאַלצע מאַניערען מאַכען מיך ניי-
גיעריג. עפעס איז זיין גדלות'דיגע בענעהמונג און זיין אונאבהינג-
יג, גאוה'דיגע האַלטונג גאַרניט דאָס וואָס איד האָב אינגעלווייז

(*) אַ קעשענע-גנב.

געהאט אלס בעגריעה וועגען א גנב! איד עראינער זיך גאנץ גענוי וועגען דעם רויט־קאפיגען קאליא, ווען א מורא־דיגער זשאנדארם האט איהם ארויסגעפיהרט פון קלאס־צימער. ביי די גימנאזיסטען זיינען פערשוואונדען געווארען זייערע אַנביסענס, און קאליא האט זיך מודה געווען אין דער גנבה. מיר זיינען נאָכגעלאָפּען נאָך דעם אַרעסטירטען, און ער האָט געהאַלטען אַראָבגעלאָזען דעם קאַפּ און האָט געציטערט, און אַזוי בלייב איז ער געווען, אַז איד וואָלט געקענט איבערצעהלען יעדען זומער־שפּריינסלעע אויף זיין פנים. ער איז שוין צוריק אין גימנאזיע מעהר ניט געקומען און איד פלעג אלץ טראַכטען וואָס איז פון איהם געוואָרען. דער שרעק איז זיינע אויגען האָט מיך פערפאַלגט אין מינע חלומות, די ברוינע פלעקען אויף זיין שטערען פלעגען פאַר מיר ערשיינען אלס פייער־גע בוכשטאַבען פון דעם רוסישען וואָרט „וואַר“ *).

„דאָס איז אַ קנאַק“, שלאָגט איבער דעם אַרויסהעלפּערס שטיי־מע מיין פערטראַכטקייט. ער רעדט מיט אַ שעדו־מאַדולירטען טאָן און מיט אַ גוטען אַקצענט. „איהר דאַרפט קיין מורא ניט האַבען צו ריידען“, זאָגט ער מיר פאַטראַניזירענדיג. „איד האָב קיין מורא ניט“, ענטפּער איד איהם אַב אויף זאַ אַינסניואַציע. „וואָס זאַל איד עפעס פאַר אַיך מורא האַבען?“ „ניט פאַר מיר, נאָך פאַר דעם בעאַמטען, מיין איד.“

„איד האָב פאַר איהם אויך קיין מורא ניט.“ „נח, לאַמיר דאָך ריידען וועגען עפעס, אויב אַזוי. דאָס וועט העלפּען צו פערטרייבען די צייט, פערשטעהט איהר.“

זיין מונטערע פריינדליכקייט פערגלעט מיין אויפגערעגטקייט. דער קאַרעקטער ענגליש, אלס אַ גענענאָץ צו מיין פריהערדיגען אַרויסהעלפּער, איבערראַשט מיך.

„עס טהוט מיר לייד“, זאָגט ער ווייטער, „וואָס זיי האַבען אַיך פּעראַורטהיילט אויף אַזוי לאַנג, מר. בערקמאַן, אָבער — פון וואָנען ווייסט איהר מיין נאָמען?“ שלאָג איד איהם איבער, „איהר זייט דאָך ערשט אַנגעקומען.“

„זיי רופען מיך, בלייז על“, ענטפּערט ער מיט אַ מין שטאַלץ. „איד בין דאָ אין גאַנצען דריי טעג, אָבער אַ מענש איז מיין פאַר

קען אין אזא קורצער צייט גאנץ פיעל לערנען. מען האט מיר אנגעוויזען אויף אייד, ווי איד האב געבעטען."

"ווי רופט איהר אייער פאד? פאר וואס האט מען אייד אהער אריינגעזעצט?"

אויף א מאמענט איז ער אנטשוויגען געווארען. איד בין געווען איבערדראשט נאכצוקוקען ווי זיין פנים איז רויטליך געווארען.

"איהר זייט פון די תמ'עוואטע יאלדעס. א, ענטשולדיגט מיר, מר. בערקמאן, פערריכט ער זיך אליין, "איד פאל אמאל אריין אין אונזער לשון, פערשטעהט איהר; איד האב געמיינט צו זאגען, אז מען קען לייכט זעהן, אז איהר זייט ניט נאהענט צום וועג... איד מיינ, ניט בעקאנט מיט אזעלכע זאכען. איהר זאלט קיין מאל ניט פרעגען א מענשען פאר וואס ער זיצט דא."

"פאר וואס ניט?"

"נ, ווייל —"

"איהר שעהמט זיך."

"עס הויבט זיך גארניט אן. שעהם זיך וואס איד בין ארייני געפאלען, קען זיין — איד מיינ, וואס מען האט מיר געכאפט פאר דער האנד, ווייל דאס איז ניט קיין מעלה אין א חברה'מאנס רעפ, איד מיינ רעפוטאציע, פערשטעהט איהר. אבער איד בין שטאלץ אויף די שטיקלעך ארבייט וואס איד האב געטהאן. איד בין גאנץ פליגק, פערשטעהט איהר מיד."

"אבער איהר ווילט ניט, אז מען זאל אייד פרעגען פאר וואס מען האט אייד אריינגעזעצט."

"נ, דאס זיינען ניט קיין גוטע מאניערען צו שטעלען אזעלכע פראגען."

"געגען דער עטהיק פון דער מלאכה, אפנים?"

"ווי סארקאסטיש מיר קענען זיין, מר. בערקמאן. אבער עס איז אמת. דאס איז געגען דער עטהיק. און דאס איז ניט א מלאכה, דאס איז א פראפעסיאן. אה, איהר מעגט זיך שמייכלען, אבער איד וואלט בעסער זיין א קעשעניק, א פראפעסיאנעלער, מיינ איד, אלס צו זיין איינער פון אייערע פאבריק הענד."

"זיי זיינען עהרליך, אבער. זיי זיינען עהרליכע פראדוצירער, בעת איהר זייט א ננב."

„אה, א י ד פיהל קיין שטאך ניט פון דעם ווארט. איד
בין שטאלץ צו זיין א גנב, און וואס נאך מעהר, א י ד בין אן
ערשטע קלאסע קעשעניק. זעהט איהר שוין? דער בעסטער „דיפ“
אין יוניטער-סטייטס.“

„א קעשענע גנב? גנב'ענען ניקעלס ביי פאסאזשירען אין
די טראמוואים און —“

„א י ד? זעהר פיעל, צום טיפּעל, ווייסט א י ה ר וועגען
דעם. רעכענט איהר מיד פאר אזא קליין פישעל, וואס? איד
ארבייט בלויז ביי די פערדרייסעס.“
„איהר רופט דאס ארבייט?“

„געוויס. און פערדראמט שווערע ארבייט דערצו. מען דארף
דערצו האבען מעהר מארד אידער א גאנצע פאבריק מיט אייערע
עהרליכע פראדוצירער קענען דאס פערמאגען.“

„און איהר קלויבט בעסער אויס דאס, אידער עהרליכקייט?“
„איד? איד גיב אויס מעהר אויף האנדשוה אידער אייערער
א מוליער מאכט אין א גאנץ יאהר. מיינט איהר, אז איד בין
אזא דומקאפ צו שקלאפען א גאנצע וואך פאר עטליכע דאלארעס?“
„אבער איהר ויצט דאך אב די מעהרסטע צייט פון אייער לע-
בען אין געפענגניס.“

„א נעכטיגער טאג. אן אמת גוטער חברהמאן האט אלע
מאל אבגעשפארט א ביסעל געלד פאר יעסין-צייט — איד מיון,
א ביסעל מזומן אויב מען פאלט אריין — און א קלונער אדוואקאט
וועט מעהרסטענטהייל שוין ארויסשלעפען; צורייבען די זאך, פער-
שמעהט איהר מיד. איד האב נאך קיין מאל ניט בענעגענט א פא-
ליציי-שפיצעל, וועלכען מען קען ניט צורעכט מאכען, אויב מען
האט נור גענוג ממתקים; און די מעהרסטע ריכטער אפילו אויך.
נאטירליך, אמאל פאסירט, אז אפילו דער בעסטער פון אונז פאלט
אריין; אבער דאס טרעפט ניט אזוי אפט; דאס אלעס געהט
אריין אינ'ם חשבון פונ'ם שפיעל. דאס גאנצע לעבען איז דאך
אזא מין שפיעל, מר. בערקמאן, און יערער איינער האט זיך זיין
לאפקע.“

„מיינט איהר, אז עס זיינען נאך ניטא קיין עהרליכע מענ-
שען?“ פרעג איד פערדריסליך.

„פיששא! איד בין פונקט אזוי עהרליך ווי ראקעפעלער אדער

קארנעניע; ניט מעהר, דאס געזעץ איז אויף זייער זייט. און איד ארכייט שווערער פון זיי, איד מאך אייד א וועט. איד דארף דאך עסען, אפשר ניט? נאטירליך, לעגט ער צו נאכדענקענדיג, „ווען איד וואלט געוואוסט אז איד בין זיכער מיט מיין ברויט און פוטער, אפשר —“

דער פערבייגעהערער אויפזעהער גיט א שמיכעל דערזעהענ-דיג דעם בעוואוסטען קעשענע-גנב און גיט העפליך א פרעג:

„וואס מאכט מען עפעס, על?“

„נאך געהויבען, מר. קאססאן. איד האט, אז איהר פיהלט

היינט גוט.“

„ווי קיין מאל גיט בעסער, על.“

„מייער א פריינד פלעגט מיר אפט דערצעהלען וועגען אייד,

מר. קאססאן.“

„און ווער איז דאס?“

„בארני, דזשעק בארני.“

„דזשעק בארני! א, ער האט דאך פאר מיר געארבייט אין

דעם בעזים שאפ.“

„יא. ער פלעגט מיר אפט זאגען: על, ווען דו וועסט ווען-

עס-איז לאנדען אין ריווערסייד, זעה, פערנעס גיט דארט אכצונגעבען

מיין בעסטען גרוס צו מר. קאססאן, צו מר. ער. קאססאן, זאגט ער,

א פרעכטיגער קערל.“

דער בעאמטער פיהלט זיך געשמייכעלט: „יא, איד האב

איהם גוט בעהאנדעלט“, זאגט ער און געהט ווייטער.

„איד האב געוואוסט, אז ער וועט דאס אראכשלינגען“, גיט

זיך מיין ארויסהעלפער א קרים נאך איהם. „עס איז אלע מאל

בעסער צו זיין מיט זיי אויף דער רעכטער זייט“, גיט ער א פינד

טעל מיט'ן אויג. „בארני האט מיר שוין וועגען איהם נאר גוט

געזאגט. דער פערפויטער שפיר-הונד אינ'ם מיסט-קאסטען. פער-

שמעהט איהר, מר. בערקמאן — מעג איד אייד רופען אלעק? דאס

איז קירצער — פערשמעהט איהר מיד, אלעק, איד מאך ביי זיך

אב, אז איד מוז אלעס אויסגעפינען. עס איז זעהר פערנינפטטיג

צו קענען די הענקער. איד ווייס שוין די גאנצע באנדע דא. דער

דזשימי מעקפיוו, דער געהילפס-פערוואלטער, איז אן אמת'ער רוצח.

ער האט שוין איין מאן ערמארדעט. בארני האט מיר דערצעהלט

וועגען דעם די גאנצע געשיכטע; ער האט דאן געהאט זיין חלק — איד מיינ, איז אבגעזעסען דאן זיין שטראף. איהר זעהט, אלעק, ראמט ער מיר איין פערטרויליך א סוד. „איד האב פיינד צו בענוצען די מארק־שפראך; דאס קלעפט זיך צו צו אזא ווי איד, און יעדער פאליציי־שפיצל קען איד שוין דערקענען אלס א זשוליק. פאר מיינע געשעפטען איז נויטיג צו וויזען א שעהנע אומזעהן און צו געברוכען א גוטען ענגליש, דערפאר טאר איד ניט אריינפאלען אין דער געווענהייט צו ריידען די חברה־שפראך. האב איד איד אנגעהויבען וועגען דעם וואס בארני האט מיר דער־צעהלט וועגען דעם געהילפס־פערוואלטער. ער האט ערמארדעט אן ארעסטאנט קאלטבלוטיג. דער ארעמער יונג איז ניט געווען ביים זינען, געווארען א ביסעל צודרומשקעט, פערשמעהט איהר מיד. איז ער איין אין דער פריה ארויסגעלאפען פון זיין צעלע מיט א שטוהל אין האנד און אנגעהויבען רעווען: „געוואלד! מארד! הרגעט איהם!“ דער געהילפס־פערוואלטער איז אקוראט דאן פערבייגענאנגען, כאפט ער ארויס זיין שיסערל — איד מיינ דעם רעוואלווער, פערשמעהט איהר, און — קנאקנאק. ער האט דעם אונגליקליכען משוגענעם צולעכערט, אזוי פיעל קוילען האט ער אין איהם אריינגעשאסען, דער מערדער. אוועקגעלעגט א טויטען. מען האט איהם אפילו ניט גע'משפט דערפאר. דער פערוואלטער האט ערקלעהרט אין די צייטונגען, אז דאס איז געטאהן געווארען אין זעלבסט־פערטהיידיגונג. א פערדאמטער ליגען. סאנדי ווייס אז עס איז א ליגען; אלערא האבען געוואוסט אז דאס איז געווען א קאלטבלוטיגער מארד, אהן שום אורזאכע גאר. זיי זיינען אלע צוזאמען איין קייטעל, פערשמעהט איהר, איינער פערבונדען מיט דעם אנדערען. און דער אלטער פערוואלטער איז דער גרעסטער כאבארניק צווישען זיי אלע. און דער דאזיגער הימעל־שומר איז אויך אן ערשטע קלאסע זשוליק. האט איהר געהערט וועגען דעם קינד, וואס איז דא געבארען געווארען? נאך כעפאר אייער צייט. א מורא'דיגער סקאנדאל. זינט דאן מוז זיך מיט דעם הייליגען פרומאק געפינען א וואך זונטאג, ווען ער פראוועט גאטעס־דיענסט אין דער פרויען־אבטהיילונג. און לאמיד איד זאגען, אז מען דארף אויף איהם זעהר שטארק אכטונג געבען דאן.“

דאס פייפל מאכט אן ענד צום געשפרעד.

קאפיטעל 15

דער דראנג פון געשלעכט

זונטאג נאכט: מײן נייע צעלע אין דער אויבערשטער גאָ-
לערעע איז הייס און שטיקענד; איר קען ניט שלאָפֿען. דורך די
גראַטעס זעה איר דעם אַהאַיאָ. די פּוֹלע לבנה הענגט איבער דעם
טייך, באַדענדיג דאָס וואַסער אין אַ ווייכען שײן. פון דעם וועל-
דעל טראַגט זיך צו ווי אַ זיסעם וויעגלייך און די טײך-ברעגען
זיינען מונטער מיט געלעכטערס. אַ מיידעל'ס אַבקלאַנג, ווי אַ
זילבער-גלעקעל, און שטימען רופֿען פון דער ווייט, אַזוי פּרעהליך
און נאָהענט איז דאָס לעבען, שרעקליך נאָהענט, רייצבאַר נאָ-
הענט — אַבער אַרום מיר איז אלעס שטיל און טײט.
מען לאַנג ווי די ווייבליכע שטימע קלינגט אין מייע אױ-
ערען. דאָס האָט געקלונגען אַזוי יוגענדליך און אַזוי לעבהאַפֿט.
אַזוי צערטעלדיג הינציהענר. אַ שענההייט פון אַ מיידעל געוויס.
וואָס פאַר אַ תּענוג צו האַלטען מײן בליק אױף איהר! שױן אַזוי
פיעל מאַנאַטען ווי אַרום מיר איז ניט געווען די נאָהענטקײט פון אַ
פרויענצײמער; איר בענק אַזוי נאָך די צאַרטע קלאַנגען פון אַ
פרויען-שטימע, נאָך דער צערטליכער בעריהרונג. אין מײן געהי-
רען טראַגט זיך אַלץ די שטימע ביים טײך, די זיסע טענער פלעכ-
טען זיך איבער מיט די לוסטיגע געזאַנגען, מאַלען בילדער און
טרוימערייען, ווען איר געה אַרום הין און צוריק אין מײן צעלע
אַ גערייצטער. זיי לעבען, זיי אַטהעמען! איר זעה די שלאַנקע פיגור
מיט דעם שוועלענדען בוזים, דעם איידעלען ווייסען האַלז, דעם
קינדערשען פנים, מיט די גרויסע, זוכענדע אויגען. אַ, דאָס איז
דאָך לױבאַ! מײן בלוט ווערט גערייצט גוואַלטיג, לײדענשאַפֿט-
ליך ווען איר לעב וויעדער אַמאַל דורך די זיסרייצבאַרקײט פון

דער ערשטער בעריהרונג פון איהר מיידעל-ברוסט. ווי פערפיהר רעריש-אונשולדיג האָט געקלונגען די אונבעשיידענע איינלאָדונג אויף די סאַמעט-ליפען, ווי רייצענד-זים דיעזע פלוצלונגקייט! מיר זיינען דאָן געווען אין ניו הייווען. איינער צו איינעם האָבען מיר זיך צונויפגעקליבען דאָרט, ביז די קליינע ניו יאָרקער קאַמונע אין דאָרט געווען אין גאַנצען. נאָך מיר איז דאָס מיידעל געווען די ערשטע וואָס איז געקומען, וואָרום איד האָב זיך געפיהלט איינזאַם אין א פּרעמדער שטאַדט, לאַנגווייליג אַרבייטענדיג אלס זעצער פון אַ פּראָווינציעלען וואַכענ-בלאַט; די אַבענדען זיינען געווען קאַלטע, אומעמינע, אין אַ קאַנסערוואַטיווער סביבה. אָבער דאָס מיידעל האָט געבראַכט מיט זיך ליכט און זון-שיין, און נאָך דעם איז געקומען דער צוויילינג און מאַניאַ. ליובאַ איז געבליבען אין ניו יאָרק; אָבער מאַניאַ, די טרייע נשמה, האָט געבענקט נאָך איהר שוועסטער, און ענדליך האָבען די דריי מיידלעך געאַרבייט צוזאַמען אין דער קאַרסעטען-פאַבריק. אין דער פּרייער אַטמאָספּיערע האָבען זיך אַלע געפיהלט גליקליך און ליובאַ האָט זיך צו בליהט אין שעהנער פּרויען-רייפיקייט. עפעס איז אַרום איהר גע-ווען יענע טומאַנע אונבעשטימטהייט, וואָס האָט אין מיר אַרויס-גערופען אַ צערטליכע בענקשאַפט, אַ רייצענדען וואונש. איין מאָל — דאָס איז געווען מיט אַ יאָהר פּריהער אין ניו יאָרק — האָב איך דערפיהלט אַ פלוצלונגען חשק צו איהר. דאָס האָט מיך אַנגעכאַפט אונגעריכט, אַהן בערענקען. איהר פאַטער האָט מיך איינגעלאָדען צו שפיעלען מיט איהם אַ שאַר. ער דערצעהלט מיר, אַז ליובאַ איז געווען קראַנק. זי פיהלט שוין איצט בעסער און וואָלט גערען זיין מיך זעהן. איד בין געזעסען אויפ'ן ברעג בעט שמועסענדיג מיט איהר אין דער שטיבל, ווען איך האָב בעמערקט אַז די קישעלע האָט זיך אַרויסגעגליטשט פון אונטער איהר קאַפּ. אַנבויגענדיג זיך האָב איך ניט-וועלענדיג בעריהרט איהרע האַר, וואָס זיינען לויז געהאַנגען אויף דער זייט. דאָס ווייכע דונקעל-ברוין האָט מיך דורכציטערט. אַ מאַמענט ביד איך אַזוי געבליבען פּערגאַפט און שטיבל געדריקט די זיידענע וועלען צו מינע ליפען. די מאַמענטאַלע פּערשעהמטקייט האָט זיך פּערלאָרען אין דעם געפיהל פון פּערהייליגונג פאַר דער מיידעל מיט די פּרעכטיגע האַר, וואָס האָט אַזוי איבערראַשט מיך און בעצויבערט, און אַ

טיעפע בענקשאפט האט מיך פלוצלונג אנגעכאפט בעת זי איז גע-
לעגען אזוי רייצענד, פול מיט חן און שעהנקייט. און די גאנצע
צייט וואס מיר האבען גערעדט זיינען מיינע בליקען געווען איינ-
געפרעסען אין איהר רייצענדער געשטאלט און איד האב מקנא גע-
ווען איהר צוקינפטעיגען געליעבטען און געהאסט די פערשוועכונג
פון הייליגקייט. אבער ווי איד האב נור פערלאזען איהר געלענער,
איז פערשוואונדען יעדער צייכען פון לוסט, און די מאַמענטאלע
בעגייסטערונג איז פערגאנגען ווי אַ טרוים־בילד, וואס אַנטרינט
ביים זוואיפגאנג. בלויז אַן איבערגעהענדע, קוים בעמערקבארע
אונרוהיגקייט איז געבליבען, ווי פון עפעס אונעררייכבארעס.

דערנאך איז געקומען דער אונפערגעסליכער מאַמענט פון ניט
געטרוימטען תענוג. מיר זיינען ערשט געקומען צוריק פון אַ
פארשטעלונג פון „טאסקא“, מיט סאַראַה בערנאַרד אין איהר אונט-
פערנעסליכער ראַלע. איד האב געראַרפט דורכגעזען לויבאַס צי-
מער געהענדיג צום אויבערשטיבעל אינ'ם קליינעם הויז, וואו אונט-
זער קאַמונע האט געוואוינט. זי האט זיך שוין געלענט שלאָפען,
האט אבער נאך ניט געשלאָפען. איד האב זיך געזעצט אויפ'ן
ברעג בעט און מיר האבען גערעדט וועגען דער פארשטעלונג. אין
איהר האט געברענט די בעגייסטערונג פאַר דער גרויסער טראַג-
געדריסטין; דאַן איז איהר אויסגעקומען צו מאַכען עפעס אַ בע-
מערקונג וועגען דער שוישפילערינס „דעקאַלטע“.

„ווען אויף דער ביהנע ערשיינט אַ שעהנער ביוסט אויסנע-
בלויזט מאַכט ניט אויס“, האב איד בעמערקט, „אבער איד האב
געהאט אַ צושטאַרקען בינאַקל: זייערע נאַקעטע בריסט האבען
מיר אויסגעזעהען אזוי לויז און פליישיג. עס איז געווען אכשטוי-
סענד“.

„דענקט איהר אַז — מיינע זיינען שעהן?“ האט זי אַ פרעג
געטהאַן פלוצלונג.

פאַר אַ מאַמענט בין איד געווען איבערראַשט. אַבער די פראַג
גע האט געקלונגען אזוי רייצענד אונבעדענקט, אזוי בעגעהרענע
אונשולדיג.

„איד האב קיין מאַל — לאַזט מיך אַנקוסען“, האב איד אַ
זאג געטהאַן אימפולסיוו.

„ניין, ניין!“ האט זי אויסגעשריען מיט אויפגערייכטער בע-

שיידענהייט. „ניין, איד קען ניט, איד קען ניט!“
 „איד וועל ניט קוקען, ליובא. איהר זעהט, איד מאך צו די
 אויגען. בלויז אַנריהרען.“

„אה, איד קען ניט! איד שעהם זיך! נור פון אויבען איבער דער
 דעקע, איד בעט אײך, סאַשא“, האָט זי זיך געבעטען ווען מיין
 האַנד האָט זיך בעזאַכט אונטערנע'גנב'עם אונטער דער דעקע. זי
 האָט פעסט פּערצויגען אַרום זיך דעם לאַקען און מיין האַנד איז
 געבליבען ביי איהר זייט. די בעריהרונג פון איהר פעסטער, רונ-
 דער ברוסט האָט מיך דורכגעדרונגען מיט אַ ברענענדער ליידענ-
 שאַפט. מורא האַבענדיג, אַז דאָס וועט אַרויסרופען פון איהר
 זייט מיידעלשען ווידערשטאַנד, האָב איד געזוכט צו בעהאַלטען
 מיין אויפגערענטקייט און האָב פאַרויכטיג און צערטליך אַבגעצוי-
 גען מיין האַנד.

„זיי זיינען פּרעכטיג, ליובאַ“, האָב איד געזאָגט קאַנטראַלי-
 רענדיג דאָס ציטערען פון מיין שטימע.

„האַט איהר זיי גערען, ווירקליך, סאַשא?“ די גרויסע אויגען
 האַבען געלויכטען מיט גליק.

„זיי זיינען גריכיש, טהייערסטע“, און אַ ציה טהוענדיג דעם
 לאַקען האָב איד זי געקושט צווישען די בריסט.

„איד בין אזוי גערען וואָס איד בין אַהער געקומען“, האָט
 זי געזאָגט טרוימעריש.

„האַט איהר געפיהלט לאַנגווייליג אין ניו יאָרק?“

„עס איז געווען שרעקליך, סאַשא.“

„געפעהלט אײך די ענדערונג?“

„אַ, איהר שלעכטער! ווייסט איהר דאָס ניט?“

„וואָס, ליובאַ?“

„איד האָב בעגעהרט די ד, טהייערסטער“, איהרע אַרעמס

האַבען מיך צערטליך אַרומגענומען.

איד בין געוואָרען צושראַקען. דאָס מיידעל, מייע רעוואַל-
 ציאַנערע פּלענער, אַלעס איז דורכגעלאַפען מייע געדאַנקען און

דער זעלבסטפאַרוואַרף האָט מיך געגליווערט. דער בלייכער פאַרב
 פון דאָס עררייכטע האָט געוואַרפען זיין שאַטען אויף דער גע-
 רייצטקייט און איד בין געלענען קאַלט און רוהיג אויף ליובאַ'ס

ברוסט. די דעקע האָט זיך אַראַכגעגליטשט און ווען איד האָב

זי געוואלט ארויפציהען, האט מיין האנד צופעליג א ריהר געטהאן
איהר קניע.

„סאשא, ווי ערלויבט איהר זיך!“ האט זי א געשריי געטהאן
אז איבערראשטע און האט זיך אוועקגעזעצט אַנקוקענדיג מיך מיט
צושראָקענע אויגען.

„איד האב קיין זאך ניט געמיינט, ליובאַ. ווי אזוי האט
האט איהר געקענט אזוי דענקען פון מיר?“ דאס האט מיך
אזוי עמפּערט.

מיין האנד האט זיך אַכגעלאָזען אויף איהר ברוסט. מיר
זיינען געבליבען ליגען אין א שווייגונאַמער פּערלענענהייט.
„עס ווערט שפעט, סאשא“, האט זי צערטליך צוגעצויגען מיין
קאפּ צו איהר בזוים.

„איין וויילינקע נאך, טהייערע.“ און וויעדער האט דער
כשוף פון דער מיידעל-ברוסט מיך פּערבאַפּט און איד האב זי
בעשאַטען מיט ווילדע קוסען און געפּרעסט זי ליידענשאַפּטליך,
וואהנזייניג, ביז זי האט אויסגעשריען פון שמערץ.

„דו מוזט געהן, טהייערער.“

„גומע נאַכט, ליובאַ.“

„גומע נאַכט, טהייערסטער. דו האסט מיך ניט געקושט,
סאשענקאַ.“

איד האב געפיהלט איהרע אַכגעצויגענע ליפען, ווען איד בין
אוועק.

אין די שלאַפּלאַזע נאַכט-שטונדען ווערט אַלץ שטאַרקער און
שטאַרקער דער דראַנג פון געשלעכט סצענעס פון דער פּערנאַנגענ-
הייט לעבען אין מיינע געדאַנקען; די צעלע ווערט אַנגעפילט מיט
בעקאַנטע פּנימ'ער. עפּיזאָדען וואָס זיינען שוין לאַנג פּערשטאַרבען
אין די זכּרונות לעבען וויעדער אויף פאַר מיר. זיי שווימען אַרויס
פון די דונקעלסטע קאַמערלעך פון מיינ נשמה און בעוועגען זיך מיט
אַזא ווירקליכקייט, ווי פּאַרטרעטען פון מיינע עלטערען פּלעגען
אויפּלעבען אין די דונקעלע אימה'דיגע נעכט פון מיינ קינדהייט.
די מונטערע מאַשאַ שמייכעלט צו מיר פון איהר פּענסטער פון
יענער זייט גאַס און מחנות מיידלעך געהען פּערביי מיר מיט
בעשיידען אַראַכגעלאָזענע אויגען און דאַן רופּען זיי מיך פּינד

בריהדיג, מיט דינע פערשטעלמע שטימען. איד בין וויערער מיט מיינע שפיעל-חברים, מיר געהען נאך די גימנאזיסטקעס אויף זייער וועג צום טיך. און מיר קייכען פון געלעכטער ווי זיי שרעקען זיך פאר אונז און ווערען צוטומעלט, ווען זיי ענטרעקען די אויגען וואָס זיינען צוגעפרעסט צו די לעכער, וואָס מיר פלעגען אויסשנייד דען אין קופאַלע. עס פערדריסט מיר וואָס נאָדיאָ באַדט זיך אין איהר העמד, און אויס ראַכע טוקע איד זיך אַרונטער אונטער די ברעטער און שוויים אַרויס אין מיטען פון די מיידלעך, וועלכע לויפען אַרויס צושראַקענע און פערשעהמטע אַרויפצוכאַפען אויף זיך וואָס אַלס צודעק, אָבער איד ווער עמפּערט אויף וואַנקאַן, וועלכער רייצט זיך מיט די מיידלעך רופענדיג זיי „ציבאַ, ציבאַ *). באַאַא!“ און איד ברעד קאַליאַן אָן די ביינער פאר וואָס ער רופט די קליינע נוינאַ מיט פאַסקודנע נעמען דורך דעם הויף פון גימנאַזיום, וואָרום איד ליעב זי געהיימניספול.

אָבער די בילדער פון דער שפּעטערער צייט קעהרען זיך וויעדער און וויערער צוריק און די סצענעס פון דער יוגענד טרעטען צוריק אין זייערע דונקעלע ראַהמען. קלעהרער און אָפּטער ער-שיינען סאַניאַ און ליובאַ, און די קליינע געליעכטע פון מיינע ער-שטע מאַנאַטען אין אמעריקאַ. וואָס פאַר אַ גאַנז דאַס איז געווען! זי וועט מיך ניט אומאַרעמען, וואָרום דאַס איז אַ גרויסע עכירה. סײַדען מען איז פּערהייראַט. אָבער ווי כיטרע זי פלעגט עס אַראַנז זשירען אַזעלכע שפיעלען, אין וועלכע מען קושט זיך, זונטאַנס, ווען מען פלעגט זיך צונויפקומען ביי איהר אין דערהיים, און זי איז דערביי געווען בעזונדערס צוגעלאָזען צו מיר! זי מוז שוין איצט זיין אַ פרוי, פּערהייראַט, מיט אַ מאַן, מיט קינדער... שנעל פליהט זי פּערכיי, אפילו די עראינערונג בלויז פון איהר נאַמען ווערט צוגאַנגען אין דער גליהונג פון אַנאַרכיסטישע עמפּינדונגען און אין דער ברענענדער בעגייסטערונג פון יענע טעג אין אַרטשאַרד סטריט. דאָרט פלאַמט אויף דאַס ליכט, וואָס שטראַהלט אַרויס די אונבעשטימטע בענקשאַפט פון מיינע רוסישע יוגענדיאַהרען, און גיט אַ בעגייסטערענדע פּערטייטשונג פאַר יענעם נעבעלשאַפט

* ציען.

פולסירענרען אידעאליום. דאָס גיסט אַ בעליבטערעדע בערעכטיר גונג אויף מיין בלינדליך רעבעלישען גיסט. די טרויעריגע אַב קומעניש פון מיינע „גרינהאַרן“ טעג בעקומט אַ נייע בעדייטונג. אַ, וואָס פאַר אַן אונגליקליכע צייט דאָס איז געווען, מיינע ערשטע יאָהרען אין אמעריקא!... און דאָך צואוויקעלט דאָס וועב־שיפעלע פון דער צייט די שטאַף פון לעבען אין דער נייער וועלט, מיט זיינע פריידען און האַרץ־בעוועגונגען. איד שטעה אַן עלענדער, פרעמדער, אַ צוטומולטער פון דעם רויש פון קעסעל־גאַרדען און דאָך פעסט אין דער האַפנונג און אין דעם מוטה אַרויפצואַרבייטען מיון שיק־זאַל אין פרייהייט. דער צאַר איז ווייט און די מורא פאַר די פער־האַסטע קאַזאַקען איז פערביי. ווי בעגייסטערענדר פרייהייט איז! די סאַמע לופט אַטהעמט מיט בעגייסטערונג און קראַפט, און מיט פערטרויטער אייפעריוגקייט אומאַרעם איד דאָס נייע לעבען. איד טרעט אַריין אין די רייהען פון דער וועלטס פראַדוצירער און בין שטאַלץ מיט דער פולער מענליכקייט, וואָס עהרענהאַפטע אַרבייט גיט. איד שטרייט אַב די חוּק־מאַכעריי פון מיינ פאַמיליע וועגען מיינ אַדאַפּטירטען לאַנד — שטרייט דאָס אַב היציג. איד פיהל אַן ערנידעריגונג אין דעם פאַרוואורף, אַז איד האַב בעלידיגט מיינע עלטערענס רעספעקטפולען נאַמען דורך דעם, וואָס איד בין געוואָרען „אַ שמוציגער בעל מלאכה“. איד בעקעמפּף זייער גאווה און געהט נקמה פאַר דער בעלידיגונג פון אַרבייט דורך פיהר רען אַ פערגלייך צווישען דער אַלטער און דער נייער. זעהט דעם גלאַנץ פון פרייהייט און פראַספעריטעט, די אויפטוואונג פון אַ גאַציאָן וואָס רעספעקטירט אַרבייט!... דער וועב־שטוהל פון צייט האַלט אין וועבען. עלענד און אַהו פריינד ראַנגעל איד זיך אין דעם נייעם לאַנד. דאָס לעבען אין טענעמענטס איז טרויעריג, דער שיקוואַל פונ'ם אַרבייטער איז אַ שווערער. גיטאָ קיין „רעם פעקט פאַר אַרבייט“. דאָס ברויט פונ'ם סוועטי־שאַפּ איז ביטער. אונטערדריקונג בעוואַכט די גילדערנע פערשפרעכונגען, און שקלאַפישע ברוטאַליטעט איז דאָס איינציגע פערדיענסט פון ער־פאַלג. אזוי ווי די זיסע טענער פון אַ קלאַרנעט אין אַ וויסטען מרבר איז דאָן דער רוף פונ'ם אידעאַל. שטאַרק און ערוואַכענדר הערט זיך דער קאַמפּפֿגעשריי פון דער רעוואָלוציאָן. ווי אַ בלייז־ליכט אין דער נאַכט אזוי בעליכט עס מיינ זוכען אין דער פינס־

טערניס. מיין לעבען בעקומט אַ פולערע און נייערע בעדייטונג אין דעם קאמפּפּ פאַר אַ וועלט־בעפרייאונג. פעדיא שמעהט אויך צו צו מיר און צוזאַמען זיינען מיר פערטרונקען אין דער מוזיק פון אַ נייער מענשהייט.

דאָס איז אַלץ ווייט, ווייט — און דאָד איז יעדע איינצעלהייט אַזוי בולט אַיינגעקריצט אין מיין זכרון. שנעל פליהען פערביי מיר דורך די יאָהרען פון פאַלשטענדיגען ווידמען זיך דער בעווע- נונג, דאָס פרייוויליגע אונטערוואַרפען זיך צו אַרעמקייט און אַפּ פער, די פיכערהאַפטע כוואַליע פון אַניטאַציאָן אין דעם סליאָד פון דער שיקאַנאַער מאַרטירעריי, די אַבענדען פון היציגע דע- באַטען, די נעכט פון שטודירען מיט התמדה. און איבער אַלעם שוועבט דער גייסט פון די פרייטאָנס אין דעם קליינעם פערזאָמל- לונגס־לאַקאַל אין דער גהעטאָ, וואו דאָס הייפּעל רוסישע עמיגראַנט- טען פערזאַמלען זיך; וואו מוטהיגע אַנקלאַגען ווערען דונערנד געשליידערט געגען דער טיראַניי און דער אונגערעכטיגקייט פון דאָס עקזיסטירענדע, און געפליגעלטע ווערטער פראַפּעצייהען ווע- גען דער נאָהענטער אַנקונפּט פון אַ גלענצענדען מאַרגען. פרויען מיט פאַטשיילעס און מענער מיט לאַנגע רעס און פרומע בערד כאַפּען זיך אַרײַן אין האַל נאָכ'ן דאַוונען און הערען מיט אויסגע- שטעלטע אויגען, זוכענדיג צו פערשטעהן דעם זונדערבאַרען אי- דיש וועלכער איז אַזוי דורכגעמישט מיט פּרעמדע ווערטער פון דער נייער תורה. ווי פּרעהען זיך עס אונזערע הערצער און ווי גערען מיר זוכען צו ערמוטהיגען דעם צוטומעלטען פראַגע־שטע- לער: „מיינט איהר ווירקליך, זאָל מיר גאָס ניט שטראַפּען פאַר פאַר די רייד, אַז עס איז גאַר ניטאָ קיין אויבערשטער דאָרט אין הימעל?“... שפּעט אין דער נאַכט לייזט זיך אויף די פּערזאָמל- לונג אין קליינע גרופּען, וועלכע היצען זיך וועגען דעם רעדנערס ווערטער. און דער בעזונדער קרייז קלייבט זיך צונויף ענדליך אין אַ ווינקעל. דער דונקעלער, קליינער טהעצימער היכט אָב מיט די הויכע שמועסען פון געלערענטקייט און ווייז, און וואָס שפּעטער עס ווערט, אַלץ מעהר ווערט מען הינגעריסען פון די שכל'דיגע דיסקוסיאָנען און ערהיצט פון די האַרציגע געשפּרעכען. דער וואַכ- זאַמער ווירט זוכט אַינצושטילען דיפּלאַמאַטיש די שטרייטענדע

צדדים : „דזשענטעלמען, דזשענטעלמען, ששש!... די פאליציי־סטאציאן איז אקוראט איבערן וועג“. און עס טרעט איין א שטיק־קייט אין דעם קאמפף. די אויפגערעגטע געגנער קוקען בייזלעך אן איינער דעם אנדערען, און דערווייל הויבט אן דער עסטרייכוי־שער סטודענט מיט זיין ווייכער שטימע צו דערצעהלען עפעס א געשיכטע פון זיינע פערזענליכע עראינערונגען, וואס איז, אנגי־אורחא, ניט צוגעפאסט דאָ צו עפעס און איז אַהן אַן אַנהויב, נאָר זעהר שפּאַנענד. מיט פינקלענדע אויגען האַלט ער אונז געשפּאַנט, דערצעהלענדיג פון זיין וואונדערליכער ריזע, דורכפיהרענדיג אונז דורך נעווסקי פראַספעקט אין פעטערסבורג, פון דאָרט אויף קאָור־קאָ, וואו עס שפיעלט זיך אַב אַ בלוטיגער קאמפף פון די טשער־קעסען, אָדער ער ציהט אונז אַריין אין זיינעם אַ געפעהרליכען ראַמאנסירען מיט אַן אַלכאַנעזער שעהנהייט פון אַ מוסולמאַנישען האָרעם; ער ערקלעהרט די פּילאַזאפיע פון מאַהאַמעד, און באַלד טראַגט ער אונז אַריבער פון דיעזער סצענע צו דעם טייך נילוס, וואו ער פיהרט אַ געיעג אויף אַ היפּאָפּאַטאַמוס. און פּלוצלונג רייסט ער איבער די געשיכטע און שטעלט אונז פאַר אַ נייעם בעקאַנטען פון דעם אַבענד „מיין פרעכטיגען פריינד, דער קומענדער גרויסער איטאַליענישער ווירטואַז, פון אַרעס, דזשענטעלמען. ער וועט אונז אונטערהאַלטען מיט אַן אַריע פון ט ר ו ב א ד ו ר “. אַבער דער קרייז איז ניט אין קיין מוזיקאַלישע שטימונג: עמיצער הויבט אַן אַבצושטרייטען דעם סטודענטס קענטעניס פון מוסולמאַנישער פּילאַזאפיע, און דער צוויילינג ניט אַנצוהערעניש, אַז מען רעדט עפעס אונטער וועגען דעם עסטרייכער, אַז ער האַט צו נאָהענטע בעקאַנטשאַפט מיט מיסיאַנערען. עס הויבען זיך אויף פּראַטעס־טען און מען פּאָדערט אַן ערקלעהרונג. דער סטודענט שטימט צו שמיכלענדיג, און ער איז שוין באַלד אויף אַ נסיעה אין כינעזישען מער, אין מיטען פון אַ זונדערבאַרען קאַראַוואַן, וואָס האַנדעלט מיט טהע אין יאכטא און העלפט דערווייל אַ פּאַליטישען צו אַנט־לויפען קיין וולאַדיוואסטאַק... די נאַכט פּערבלייבט בעפאַר דעם זון־אויפגאַנג, דער צוויילינג גענעצט, און אַיר בין צוקעלטערט מיט —

„קאַ־מען! ווילסט קאַפּעע? העי, אויפגעשטאַנען! האַסט דען ניט געהערט דעם גלאַק?“

קאפיטעל 16.

דעם פערואאלטערס סטראשונאק

1.

די אונטערנעהערנדע זון ווערט בלייד, פערצויגען מיט דעם שליער פון א טומאן. לאנגזאם פאלט דער דונקעל-גרויער פאס איבער'ן שאפ און ציהט אויס זיין ענבערערנדע לענג אריבער דעם האלב-טונקעלען הויף. די שאטענהאפטע וועלען נעהמען דורך דעם געדיכט ווערענרען טומאן, בעוועגען זיך ווי גייסטער און ווערען פערשלונגען אין דער צועפענטער פינטערנים פון דער צעלען-געביידע.

„אלעק, אלעק 1“ דעהער איד אן אונרוהיגען שעפען אהינ-טער מיר, „גיכער, פערשטעק דאס. דער שומר געהט מיר ארומטאפען“.

עפעס א הארטע, קליינע זאך ווערט אריינגעווארפען אין מיין קעשענע. דער וועכטער וואס איז פאראויס, שטעלט זיך אב און בעקוקט מיט פערדאכט די פערבייגעהערנדע ארעסטאנטען.

„אויפגעלייזט די רייהען 1“

דער אויפזעהער קומט צו מיר צו:

„מען דארף דיר האבען אין אפיס, בערק“.

דער פערואאלטער, מיט פערזשמורעמע אויגען, מאכט א ביזע

גרימאסע ווען מען פיהרט מיר אריין.

„וואס האסטו ביי זיך?“ גיט ער א פארער שטרענג.

„איד פערשטעה איד ניט“.

„יע, דו פערשטעהסט. האסטו ביי זיך געלד?“

„ניין, איד האב ניט“.

„ווער שיקט עס פאר דיר סעקרעטנע פאסט?“

„וועלכע פאסט?“

„דער בריעה, וואס איז געדרוקט געווען אין דעם אנארכיסט־שען בלאט אין ניו יארק.“
 עם ווערט מיר גרינגער אויפ'ן הארצען. דער בעטרעפענדער בריעה איז געגאנגען אויף אן אפיציעלען וועג.
 „דאס איז דאך דורכגעגאנגען דורך דעם גלח'ס הענד“, ענטפער איך מוסהיג.

„ניט אמת. אזא בריעה וואלט קיין מאל ניט געקענט דורכ־געהן דורך מר. מילליגען. מר. קאססאז“, גיט ער זיך א ווענד צו דעם אויפזעהער, „ברענגט די צייטונג פון מיין שרייבטיש.“
 דעם פערוואלטערס האנד ציטערט אנווייזענדיג דעם געציי־בענטען פלאץ אין צייטונג:

„דא איז עס! דו רעדסט פון רעוואלוציאן, און קאמערארען, און אנארכיזם. מר. מילליגען האט דאס קיין מאל ניט געזעהן בין איך זיכער. עם איז זעהר א שעהנע זאך ווען די צייטונגען דערצעהלען, אז דו רעדאגירסט — שטעל זיך פאר, פון געפענגניס — רעדאגירסטו אן אנארכיסטיש בלאט אין ניו יארק.“
 „איהר קענט דאך ניט גלויבען אלעס וואס די צייטונגען זאגן“, פראטעסטיר איך.

„המ, דיעזען מאל קען זיין המ, המ, אז די צייטונגען האבען רעכט“, מישט זיך אריין דער געהילפס־פערוואלטער. „זיי האבען דאך זיכער ניט אויסגעטראכט די געשיכטע סתם פון נאגנישט.“
 „גאנץ אפט אבער טהוען זיי דאס“, ענטפער איך צוריק. „האבען זיי אפשר ניט געשריעבען א מעשה, אז איך האב געזוכט אריבערצושפרינגען איבער דער וואנד — זי איז א דרייסיג פוס די הויך — און אז א שומר פון געפענגניס האט מיר געשאסען אין פוס?“

א שמייכל לויפט אריבער דעם פערוואלטערס פנים. אימ־פולסיון שים איך ארויס:

„איז יענע געשיכטע אפשר געווען אן אונטערנעאגמע?“
 „שטייל!“ גיט דער פערוואלטער א דונער. „דו האסט ניט צו ריידען, סידען ווען מען פרעגט דיר, געדענק דאס. מר. מעקפיוו, זוכט איהם דורך, בעמיהט זיך.“

די לאנגע ביינערדיגע פינגער האבען לאנגזאם אנגעהויבען פויען איבער מיין נאקען און מינע אקסלען און אראפ צו מינע

אַרעמס און קערפער איינדריקענדיג מיינע עלענבויגענס, אַרומטאָ-
פענדיג מיינע פיס, ניט דורכלאָזענדיג קיין פונקט און האט מיר
ווי איינגעטונקט אין אַן אַטמאָספערע פון עפעס קלעפיגעס. זיינע
גייעריגע בעריהרונגען עקלען מיר, אָבער איד פרעה זיך ביי דעם
געדאַנק, אַז איד בין זיכער; איד האב ביי זיך קיין זאַך ניט,
וואָס זאָל מיר אינקרימינירען.

פּלוצלונג לאָזען זיך די שלאַנגען-הענר אַרײַן אין מיינע קע-
שענעס פון ראָק.

„הם, וואָס איז דאָס?“ און ער וויקעלט אויף אַ קליינע רונדע
זאָר. „אַ מעסער, קאַפּיטאַן“.

„לאַמײַד זעהען!“ שריי איד אויס אַן איבערראַשטער.

„טרעט אַב!“ בעפעהלט דער פערואַלטער. „דיעזער מעסער
איז גע'גנב'עט געוואָרען פון דעם שוה-שאַפּ. אויף וועמען האַסטו
דאָס געוואָלט געברויכען?“

„הערר פערואַלטער, איד האב אפילו ניט געוואוסט, אַז דאָס
געפינט זיך ביי מיר. עמיצער האַט דאָס אַרײַנגעוואָרפען צו מיר
אין קעשענע, ווען מיר —“

„גענוג. דו ביזט ניט אַזוי קלוג, ווי דו מיינסט“.

„דאָס איז אַ פערשווערונג!“ שריי איד.

ער לעהנט זיך צוריק אין זיין פאַטעל, אַ מאַרנער שמייכעלע
צושפיעלט זיך אין זיינע אויגען.

„גו, וואָס האַסטו צו זאַגען?“

„דאָס איז אַן אַנגעשטעלטע זאָר“.

„ערקלעהר וואָס דו מיינסט“.

„עמיצער האַט דאָס אַרײַנגערוקט מיר אין קעשענע, ווען מיר
זיינען געקומען —“

„אַה, דאָס האַבען מיר שוין געהערט. דאָס איז אַ צו שיטערע
ערקלעהרונג“.

„איהר האַט מיר אַרומגעזוכט צו געפינט זיך ביי מיר ניט
קיין געלד און געהוימע בריעה —“

„גו, דאָס וועט זיין גענוג שוין. מר. מעקפּיין, וואָס איז די
שטראַף פאַר בעזיצען די געפעהרליכע וואַפען?“

„דאָס איז דאָך ניט קיין וואַפען“, שלאַג איד איהם איבער.

„דער קלינגעל פון מעסער איז בלויז אן אינטש מיט א האלב, און —“

„שטיל! איד האב דאך גערעדט צו מר. מעקפיון.“

„המ, דריי טעג, קאפיטאן.“

„פיהרט איהם אַרונטער.“

אינ'ס זאכען־צימער נעהמט מען פון מיר אַרונטער מיין דונקעל גרויען אַנצוג און מען טהוט מיך ווייטער אָן אין די אבשטויסענדע שטרייפֿען. אַהן אַ ראַק און אַהן שיד פיהרט מען מיר דורך קאַר־דאַרען און דורכגענגע, אַראַב אַ משופֿע'דיגע רייהע טרעפ, און איד ווער אַריינגעוואַרפען אין קערקער־גרוב.

דורכאויסגער הושך. די שוואַרצקייט איז געריכט־שווער — איד פיהל איהר האַנד אויף מיין קאַפ, אויף מיין פנים. איד וואַג ניט אַ בעוועג צו טהאָן זיך, טאַמער טרעפט ניט מיין טריט און איד פאַל אַרײַן אין תהום. איד פיהל מיין האַנד ביי מיניע אויגען — איד פיהל דעם ריהר פון מיניע ברעמען אויף דער האַנד, אַבער די פאַרם פון מיין האַנד קען איד ניט זעהן. איד שטעה אונבע־וועגליך אויף איין פונקט און האַב קיין חוש ניט פון קיין ריכטונג. די שווייגזאַמקייט איז אַ מאַוים־דיגע; עס דוכט זיך מיר, אַז איד קען זי הערען. נור וויילעווייז לאַזט זיך הערען אַ סקראַכס פון שנעלע פיס, וואָס רייסט פלוצלונג איבער די שטילקייט, און דאָס גרויען פון די אונגעזעהענע טיך־מיז פערפאַלגען די מאַוים־דיגע איינזאַמקייט.

לאַנגזאַם בלייבט די שוואַרצקייט, זי פליסט אַב און שמעלצט; און פון דעם דונקעלן גרוי קוקט אויבען אַרויס אַ וואַנד; דער סילועט פון אַ טיהר ערהויבט זיך טונקעל פאַר מיר אַנגעבויגען אַרויף־צו און וואָס ווייטער אַלץ קאַמפּאַקטער און אונדורכדרינג־באַרער.

די שטונדען ציהען זיך אונאונטערבראַכען דאָסזעלביגע. קיין קלאַנג גרייכט ניט צו מיר פון דער צעלען־געביידע. אין דער צום וואַהנין טרייבענדער שטילקייט און פינסטערנים איז פון מיר פערשוואַנדען יעדער בעגריעה פון צייט, סיידען איין מאל אַ טאַג, ווען דאָס שווערע בריאַזגען פון שליסלען ווייזט מיר, אַז עס איז

אינדערפריה: די גרוב איז ניט פערשלאסען און דער שווייגעני-
דער שומר דערלאנגט מיר א שטיקעל ברויט און א טאס וואסער.
די דאפעלטיהר פאלט צונויף מיט א שווערקייט, די טרעפ ווערען
וועניגער זיכטבאר און שטארבען אב אין דער ווייטקייט, און וויע-
דער איז דורכאויס הושד אין דער גרוב.

חלשות פון טויט גנב'עט זיך אריין אין מיין נשמה. די
פאלדאגע איז קאלט און קלעפיג, דאס גריזען הערט זיך אלץ נעהני-
טער און שטארקער, און עס כאפט מיר אן אן אימה, אן די הונגע-
ריגע מיין זאלען ניט אנפאלען אויף מיינע נאקעטע פיס. איד כאפ
אנשפארען זיך אן טיהר אין עטליכע מינוט פון אונגעוואוסטזיין,
און דערנאך הויב איד וויעדער אן צו טרעטען היין און צוריק זוכעני-
דיג צו בלייבען וואכענדיג און קלעהרענדיג אלץ צי איז דאס נאכט
אדער טאג, און שמאכטענדיג צו הערען דעם קלאנג פון א מענש-
ליכען קול.

פאלשטענדיג פערלאזען! אריינגעשליידערט געווארען אין
די שטיינערנע געדערים פון אבגורנד; דערווייטערט האט זיך די
מענשליכע וועלט, קיין סליאד ניט געלאזען הינטער זיך... שמאכ-
טענד שטרענג איד אן מיין געהער — בלויז דאס שטענדיגע מורא-
דיגע גריזען הערט זיך. אין פערצווייפלונג אומקלאמער איד די איי-
זערנע גראטעס — א דומפע עכא קלינגט אב פונ'ם אייזען. מייע-
הענד געהמען גוואלטיג רייסען די טיהר: „הא, דארט! איז עמיר
צער ערגעץ דא?“ אלעס שווייגט. אין מיין געהירען ראנגלען
זיך שטומע שרעקען און וועבען א קאשמאר פון אימה און פער-
צווייפלונג. דער שרעק פארמירט קאנוואלסיווע געדאנקען; זיי
ברויזען אויף א ווילדען שטורעם, שטילען זיך דערנאך איין, און
וויעדער לויפען זיי דורך צייט און רוים אין א שנעלער פערואונד-
לונג פון זונדערבארע בעקאנטע סצענעס, וועלכע ערוואכען אין
מיין דרעמלענדען בעוואוסטזיין.

אויסגעמאטערט און פערווירט פאל איד צו צו דער וואנד.
עפעס גליטשיגעס קריכט אויף מיין פנים און איד ציה זיך אב מיט
שוידער, און וויעדער טרעט איד היין און צוריק אין דער צעלע. איד
פיהל קאלט און הונגעריג. האט מען מיר אין גאנצען פערגעסען?
דריי טעג האבען דאך שוין געמוזט אריבער, מעהר אלס דריי טעג.
האבען זיי מיר פערגעסען? ...

דאס בריאזגען פון שליסלען ברענגט א ציטער פון פרייד אין הארצען. מײן קבר וועט זיך עפענען — אה, דערזעהו ליכט, אריינאטהעמען וויעדער לופט...

„כעאמטער, איז מײן צייט נאך ניט אריבער?“

„וואָס איז מיט דיר די אײלעניש? דו ביזט דאָ אין נאַנצען

ערשט אַבגעווען איין טאָג.“

די טיהרען פאלען וויעדער צונויף. מיט אַ זשעדנעקייט עסט איר אויף דאָס ברויט, אַזוי קליין און דין, אַ ביסען בלוין. א י י ז טאג נור! אַ פערצווייפלונג כאַפט מיך אַרום. אין אונמאַכט פון אַננסט זינק איר צו דער ערד.

2

די ענדערונג פון דעם קערקער אויף דער געוועהנליכער צעלע איז אַ גליקליכער איבערגאַנג. דער אַנבליק פון מענשליכע גע- שטאַלמען ניט מיך אַזוי פיעל גענעזונג, דער קלאַנג פון מענשליכע שטימען איז זיסע מוזיק. איר פיהל, ווי איר וואָלט אַרויסגער- סען געוואָרען פון די לאַפעס פון טויט, בעת איר האָב פערלאָרען יעדער האַפענונג — ביים סאַמע ראַנד פון קבר אַרויסגעשלעפט מיך און צוריק געבראַכט אין דער וועלט פון די לעבעדיגע. ווי ליכטיג די זון איז, ווי בשמים די לופט! מיט אַ זשעדנער לוסט ציה איר זיך אויס איבערין בעט. דאָס ציד איז פערשמירט, די שטרוי שטעקט אַרויס אין פלעצער, אַבער עס איז דאָך אַ תענוג דאָ אַבי צורהען, זייענדיג זיכער פון די מוראדיגע טיידמיז און אַלערליי משונהדיגע קריכעדיגע ברואים. דאָס איז דאָך שוין כמעט פרייז הייט, ערלייונג!

אַבער איר כאַפ זיך אויף אין דער פריה אין גרויסע יסורים. מיינע אויגען שמאַרצען זעהר; עס ברעכט מיר יעדער בייז; דריי טעג און נעכט בין איר געלעגען אויף נאַקעטע שטיינער. וואָס פאַר אַן אומזיסטע און אומנישטע האַרטהערציגקייט אַכצונעהמען פון מיר מיינע ברילען, מיט דעם אויסרייד, אַז איר זאָל מיט זיי ניט בענעהן זעלבסטמאָרד. ווי ריהרענד דאָס איז אַזוי צו זאָרען זיך פאַר מײן זיכערהייט, אַקוראַט דעמאָלט, ווען מען האָט סתם גע- פונען צו וואָס צוגובינדען זיך, כרי צו כעשטראַפען מיך. עפעס אַ געהימער מאַסיוו האָט דאָך געמוזט זיין דערצו ביי דעם געפענגניס-

פערוואלטער. אָבער וואָס קען דער מאַטיוו זיין? אפּשר וועלען זיי מיר ניט האַלטען לאַנג אין דער צעלע. ווען איר וועל וויערער געהן צו דער אַרבייט, וועל איר שוין אויסגעפינען דעם אמת.

די טעג געהן פּערכיי אין אומזיסטער ערוואַרטונג. דאָס שטענדיגע פּערשלאָסען זיין אין צעלע ווערט אונערטרעגליך. דאָס איבערפּיהרען מיר אין דער „אוינצעלנער“ צעלע, וואָס איז פּעל ענגער איידער מײן פּריהערדיגע, האָט פון מיר אַוועקגענומען דאָס ביסעל קאַמפּאַרט. מײן ביבליאָטעק איז אויך פּערשוואַונדען צו זאַמען מיט די בילדער, וואָס איר האָב געזאַמעלט אויף צו בעפּוצען די ווענד. די ווענד פון דער צעלע זיינען נאַקעט און טרויעריג; די גרויסע קאַרטע מיט מיאָס-געדרוקטע רעגעלען אויף דער אויפֿ-דעגענדער געקאַלכטער וואַנד גיט אַ קנאַפע דערקוויקעניש. דער ענגער פּלאַץ מאַכט אונמעגליך שווער בעוועגונג צו האַבען; ביי יעדע צוויי טריט אויף דעם דריטען מוז מען זיך שוין אַ קעהר טהאָן אויף צוריק און דאָס פּערוואַנדעלט דאָס געהן אין אַ מין דריהע פון קרעמפּפע. אָבער מען מוז דאָך געפינען עפעס אַ מיטעל די צייט צו פּערוויילען. איר טרעט היז און צוריק, צעהלענדיג די סעקונדען, וואָס געהמט צעהן מאַל צו מאַכען די פאַר טריט היז און צוריק. איר האָב געהערט, אַז פינף מייל איז אַ געזונדער שפּאַציר פאַר אַ טאַג. טאָר דעם חשבון דאַרף איר זיך 3,771 מאַל אויס-קעהרען אין דער צעלע היז און צוריק, וואָרום זי פּערנעהמט אין דער לענג נור זיבען פּוס. איר טהייל אײן מײן שפּאַציר-גאַנג אין דריי טהיילען און לעג צו יעדען טהייל צו נאָך עטליכע מאַל, כדי צו מאַכען זיכערער פינף מייל. איר צעהל פאַרזיכטיג און עפעס ווי אַ גרויסער אונגליק וואַלט מיר טרעפען, ווען דאָס ברומען פון גלאַס צומישט מיר מיינע צאַהלען. איר מוז אָנהויבען פון דאָס נײ.

דאָס איבערבייטען פּונ'ם פּלאַץ האָט איבערגעריסען מיינע פּערכינדונגען מיט מיינע קאַמפּאַרען. איר האָב מורא פאַר דעם שיקזאַל פון די „צוכטהאַזובליטען“: די שטרענגע בעוואַכונג מאַכט אונמעגליך צו בענייען די פּערכינדונגען. מײן פּלאַץ איז אין אונטערשטען עטאַזש; מײן צעלע געפינט זיך אין גאַנצען עטליכע

פוס ווייט פונ'ם בעאמטענס שרייב־טישעל לעבען דער הויף־טיהר. וואָכערע אויגען זיינען שטענדיג אויף מיר אויסגעשטעלט; עס איז אונגעגליך פֿאַר וועלכע־ניט־איז אַרעסטאַנט צו ריידען מיט מיר. דער עסע־טרעגער אַליין נור קען מיר העלפען צונויפצוריי־דען זיך מיט מיינע פריינד, אָבער מען האָט מיר געוואָרענט געגען איהם; ער איז אַ מסור, וועלכער האָט בעקומען זיין שטעלע דורך שפּיאַנעווען די אַרעסטאַנטען. פון איהם קאָן איד קיין הילף ניט ערוואַרטען; אָבער אפשר קען איד דאָס אויספיהרען דורך דעם קאַפּע־טרעגער.

איד פֿלאַנעווע צו פֿרובירען מיט איהם ריידען, ערקונדיג איד זיך אָבער, אַז אַרעסטאַנטען פון דער שטריקעריי־אבטהיילונג זיי צען אַיינגעשפּאַרט אויף דער אויבערשטער גאַלערעע. צונויפריי־דענדיג זיך דורך דער מיסט־דעהר געפּין איד אויס אַלעס וואָס האָט פּאַסירט פֿאַר דער צייט, וואָס איד בין געווען אַיינגעשפּאַרט אין קערקע־גרוב. די אַרבייטער פון שאַפּ זיינען געווען אונצופריעדען מיט די ניט־געניגענדע פּאַרציאָנען, און די עזע אונצופריעדענהייט האָט זיך נאָך פֿערשטאַרקט, ווען מען האָט געבראַכט צו פיהרען אַ לאַדונג פון צופּוילטע פֿלייש. דער עיפּוש דערפון האָט זיך גע־הערט אין גאַנצען הויף און עטליכע פּערוואַן זיינען בעשטראַפּט געוואָרען פֿאַר מאַכען ניט קיין קאַמפּלימענטאַרע בעמערקונגען וועגען די שפּייז. ווען מען האָט נאָך דערצו פּערגרעסערט די אַר־בייט, האָט דאָס אַלעמען נאָך מעהר ערביטערט. די שטריקער און פּעטעל־קעס־מאַכער האָבען שיער ניט רעבעלירט. צוויי מאַל האָט מען שוין אין די עזען מאַנאַט פּערגרעסערט די אַרבייט. זיי האָט בען געשיקט צום געפענגניס־פּערוואַלטער בעטען, אַז מען זאָל פּערליכטערען די אַרבייט. אַלס ענטפּער דערויף האָט ער געגעבען אַ בעפּעהל נאָך מעהר אַרבייט אַרויפצולעגען אויף יעדען. דאָן האָט בען אַז אַנצאַהל אַרעסטאַנטען געסטרייקט. זיי זיינען געבליבען אין זייערע צעלען און האָבען ניט געוואַלט געהן אין שאַפּ אַרביי־טען, סידען מען וועט נאָכגעבען זייער פּאַדערונג פון מעהר עסען און וועניגער אַרבייט. דער פּערוואַלטער האָט מיט דער הילף פון מוסרים אַנגעפיהרט אַ שטילע אונטערזוכונג. אינציגווייז האָט מען געצוואונגען די אונגעהאַרכזאַמע אַרעסטאַנטען צו אונטערגע־בען זיך. דורך דעם פּראָצעס פון אויסשליסען די צאָהל פון די

וואָס זיינען אויסער פּערדאַכט האָבען די בעאַמטע אזוי דורכגע-
זיפּט, אַז מען מורמעלט שוין, דאַס זיי ווייסען ווער די פּעראַנט-
וואַרטליכע זיינען פאַר דער אויסנאַהמיגער געשיכטע פון אַ סטרייק
אין געפּענגניס.

אַרום די אויפּוועהער איז אַן אַטמאָספּערע פון געהיימניספּול-
קייט. עטליכע מאָל האָב איד געפּרובט זיי אַריינציהען אין אַ
געשפּרעך, אָבער די מינדעסטע אַנדרייטונג וועגען דעם סטרייק
פּערזינגעלט זייערע ליפּען. איד פּערשטעה ניט, פּאַרוואָס זיי קוקען
עפּעס אויף מיר אזוי זאָנדערבאַר, נאָר עס שטעלט זיך פּלוצלונג
אַרויס די אורזאַכע.

3.

עס איז זונטאג מיטאַנצייט. דער עסענ-טרענער שטופּט דעם
מיטאַנדרוועגעל אין דער לענג פון דער רייהע צעלען. איד שטעה
אין טוהר, פּערטיג צו קריגען מיין מאָלצייט. דער אויפּוועהער ניט
אויף מיר אַ קוק, דאַן גיט ער אַ צייכען דעם עסענ-טרענער. דאַס
וועגעל ווערט געשטופּט ווייטער פּערביי מיין צעלע.

„בעאַמטער“, רופּ איד אויס, „איהר האָט דאָך מיר אויסענ-
געלאָזען.“

„האַסט דערשמעקט דאַס געקעכטס, יאָ?“

„וואו איז מיין מיטאַג?“

„קריגסט ניט קיינעם.“

דער ריח פון דעם געקאַכטען מאַכל, אויף וועלכען מען וואַרט
זשעדנע יעדען צווייטען זונטאג, דערגרייכט מייע נאָזלעכער און
פּערשאַרפט מיין הונגער. די גאַנצע וואָך האָב איד קנאַפּ גענע-
סען און געוואַרט האָב איד אויף דיעזען מאַכל, און איצט — איד
פּיהל ערנידעריגט און ווער ביז, וואָס איד בין אזוי אונצערעמאַניעל
בערויבט געוואָרען פון דעם זעלטענעם מיטאַג. אַ דערצאַרענטער
גיב איד אַ האַק מיט דער בלעכענער טאַס אין טוהר, און נאָך אַ
מאָל און נאָך אַ מאָל ביז עס ווערט איבער די גראַטעס אַ שטאַרקע
קלינגערין.

אַ שומר לויפּט צו צו מיר :

„הער אויף דיזע פּערפּלובטע בראַזגעריי“, בעפּעהלט ער

מיר. „וואָס טוהט זיך דאַס מיט דיר?“

„איד האב ניט געקראגען קיין מיטאג.“

„יא, דו האסט געקראגען.“

„ניין, איד האב ניט געקראגען.“

„נו, מסתמא פערדיענסטו דאס ניט.“

ווי ער הויבט אן אוועקצוגעהן, ניט מיון קענדעל א קנאק אין

טיהר — איינס, צוויי, דריי — —

„וואס ווילסטו צום טיפּעל, הע?“

„איד וויל זעהן דעם פּערוואַלטער.“

„קאָנסט איהם ניט זעהן, עס איז זונטאג.“

„קאָפיטאָן“, גיב איד איהם א זאָג אַנווייזענדיג אויף דער קאַר-

טע מיט רעגעלען אויף דער וואַנד פון דער צעלע — „דא איז אן

אויסצוג פון די סטאַטוטען פון פענסילווייניא, וועלכער פאַרערט,

אַז דער פּערוואַלטער פון געפענגניס מוז בעזוכען יעדען געפאַנגע-

נעם יעדען טאָג —“

„עס מאַכט נישט, נו“, שלאָגט ער מיד איבער. „צו וואָס

דאַרפסטו זעהן דעם פּערוואַלטער?“

„איד וויל וויסען פאַר וואָס איד האב ניט בעקומען קיין

מיטאָג.“

„דיין נאָמען איז אַרויסגענומען פון דער ליסטע פאַר די קו-

מענדע פיער זונטאָנס.“

„פאַר וואָס?“

„וועגען דעם וועסטו דאַרפען פרעגען דעם בעל־הבית. איד

וועל איהם זאָגען, אַז דו ווילסט איהם זעהן.“

דער אויפזעהער קומט צוריק און זאָגט מיר מיט אַ מין פּער-

טרויען, אַז ער האָט געפּוועלט ביי איהם אַליין, אַז ער זאַל מיר

געשטאַטען אַן אוידיענץ. מען לאָזט מיר אַריין אין זיין קאַנצלאַ-

ריע און איד געפין דעם פּערוואַלטער זיצענדיג ביי זיין שרייב־טיש,

זיין פנים פלאַמט פון כעס.

„וועגען דיר איז געמעלדעט, אַז דו שטערסט די רוה“, גיט ער

אויף מיר א געשריי.

„געגען איהם איז חמ, חמ, פאַראַן נאָר אַן אַנקלאָגע“, מישט

זיך אַריין דער געהילפֿס־פּערוואַלטער.

„צוויי אַנקלאָגען“, זאָגט דער פּערוואַלטער, „פאַר שמערען

די רוח און שטעלען פאָדערונגען. ווי וואַנסטו צו פאָדערען?
 ברומט ער. „ווייסטו וואו דו געפינסט זיך?“
 „איך האָב אַיך געוואַלט זעהן.“

„עס איז ניט קיין פראַגע וואָס דו ווילסט אָרער וואָס דו
 ווילסט ניט. פערשטעה דאָס גוט. דו דאַרפסט פאַלגען די פער-
 אַרדנונגען אַהן שום טענות.“

„די רעגעלען ווייזען אַז, אַז איהר דאַרפט בעזוכען —

„שטום! וואָס איז דיין פערלאַנג?“

„איך וויל ווייסען, פאַר וואָס פון מיר איז אַבגענומען געוואָרען
 מיטאָג-עסען.“

„דאָס איז ניט, הַם, פאַר דיר צו ווייסען. עס איז גענוג,
 הַם, אַז מיר ווייסען, ניט אַ זאַג דער געהילפס-פערוואַל-
 טער.“

„מ. מעקפּיין“, שלאָגט איבער דער פערוואַלטר. „איך וועל

מיט איהם אַ רייד-טהאַן גאַנץ איינפאַד. פון דיעזען טאַג אַז, גיט
 ער זיך אַ ווענד צו מיר, „וועסטו זיין אויף אַ פּענסילווניאַ דיע-
 טע“ פאַר פיער וואַכען. פאַר דיעזער צייט וועט דיר ניט ערלויבט
 זיין קיינע צייטונגען און קיינע ביכער. איך וועל דיר געבען פרייע
 צייט נאַכצודענקען וועגען דיין אויפפיהרונג. איך האָב אונטער-
 זוכט דיין אויפפיהרונג אין שאַפ און איד בין געקומען צום שלום,
 אַז דו האַסט עס דאַרט אויפגערייצט די אונאַנגענהמליכקייט. דו
 זאַלסט מעהר קיין מעגליכקייט ניט האַבען אויפצוהעצען די מענשען,
 ווען אפילו דו וועסט לעבען לענגער פון דיין שטראַף-טערמין.
 אַבער, דאָ מאַכט ער אַ פּויע און גיט דערנאָך ביז אַ סטראַשע,
 „אַבער דו מענסט גאַנץ גוט פערשטעהן דאָס איצט, אַזוי גוט ווי
 שפעטער, דיין לעבען איז ניט ווערטה די אונאַנגענהמליכקייטען
 וואָס דו פּראַרוואַכסט אונז. נעהם זיך דאָס גוט אַריין אין זינען,
 וואָס דאָס זאַל ניט קאַסטען, וועט דאָס זיין אויף די יו חשבון.
 פאַר דערווייל וועסטו בלייבען אין איינצעלהאַפּט, וואו דו וועסט
 ניט קענען אויסאיבען דיין שעדליכען איינפלוס. בעאַמטער,
 נעהמט איהם אַוועק צום „קאַרב“.

קאפיטעל 17

די „קארב“-צעלע

פיער וואכען פון „פענסילווייניא דיעטע“ האבען מיר רעדן צירט צו א סקעלעט כמעט. א דינער שטיקעל וויצען-ברויט און א טאס ניט-זיסע שווארצע קאפע איז מיין איינציגער מאלצייט, און בלויז צוויי מאל אין וואך א מיטאג פון גרינס-זופ פון וועלכען עס ווערט אויסגערעמט יעדער סליאד פון פלייש. יעדען זונטאג ברענגט מען מיר אין קאנצעלאריע אונטערזוכט צו ווערען פון א דאקטאר און אכגעוואויגען צו ווערען. די גאנצע וואך קוק איד אויס אויף דעם קורצען מאמענט אבכאפען זיך פון דער שרעקליכער „קארב“-צעלע. דער אנבליק פון א געשטרייפטען מענשען, וואס רייניגט די פאדלאגע, דער פריינדליכער שמייכעל פון א פנים, וואס גיט זיך בגנבה א הויב א קוק צו טהאן אויף מיר, ווען איד געה פערביי אין קארידאר, דאס זאנדערבארע בלוי פונ'ם הימעל, דער זיס-שמעקענדער אראמאט פון דעם אפריל'דיגען פריהמארגען — ווי שנעל דאס איז אלץ פערביי! אבער די זיעבען טיעפע אב-אטהמונגען, וואס איד געניס אויפ'ן וועג צו דער קאנצעלאריע און די זשעדנע צעהן אויף מיין וועג צוריק, דאס גליהט אויף מיין בלוט מיט בענייטען לעבען. פאר א מאמענט גיט זיך א צאפעל מיין מארד מיט א פלוצלונגען צופלוס פון גענעזענדער בערוישונג און דאן — וויערער אין קבר.

די פיינונגען פון דעם „קארב“ מאכט וואהנזיניג; די שטענדיגע דונקעלהייט מאכט מיר בלינד. קיין ליכט און קיין לופט כמעט קומט צו מיר ניט צו דורך דער געדיכטער דראט-נעץ וואס בעדעקט די פערריגעלטע טיהר. דער עיפוש'דיגער ריח איז שטי-

קענד; דאס אומקלאמערט מיין האלץ מיט א טויטענדער קראפט. די ווענד צוקוועטשען מיר; מיט יעדען טאג דריקען זיי זיך אלץ נעהנטער צו מיר, ביז די גאנצע צעלע פאלט, דוכט זיך, צוזאמען און איד פיהל זיך א צושמעטערטער אין דעם ארון פון שטיון. פון יעדער זייט קוקען אויף מיר די געקאלכטע זייטען, אהן רחמנות, אהן אויפהער, אין פולען בעוואוסטזיין, אז זיי זיינען זיכער מיט זייער קרבן.

די פינסטערנים פון פערצווייפלונג קלייבט זיך טאג נאך טאג; אלץ שווערער דריקט די האנד פון יאוש. דאס קארטקען פון א וואראגע ביינאכט פון יענער זייט טייך איז א טרויעריגער אב-קלאנג פונ'ם שווארצען ראב וואס וואכט אין מיין הארצען. די פענסטער-ראמען אין פאדער-קארידאר קנאקען און טרייסלען זיך פונ'ם בייזען ווינד, וויסט און וועה אין דער סליאר פון טאג — וויעדער א טאג, און נאך א טאג —

שוואד און אפאטיש ליעג איד אויפ'ן בעט. אלץ ווייטער ווייכט אב די וועלט פון לעבען. נאך דער נאכט קומט דער טאג, און לעבען האלט זיך אין איין שאפען, אבער איד האב קיין חלק ניט אין דער זארג און דער ארבייט. ווי א פונק פון ברענענדען גוס-אויבן, וואס בליצט דורך אין חושך און ווערט אין איהם פערשלונגען, אזוי בין איד ארויסגעשליידערט געווארען אויף די ברעגען פון די פערגעסענע. קיין קלאנג גרייכט צו מיר פון דער אינזעל-געפענגניס, וואו עס קלאפט א י ה ר ווארעם הארץ, קיין שטראהל פון האפנונג דרינגט ניט דורך די גראטעס פון עלענד. אבער אויף דעם שוועל פון נירוואנא הויכט זיך צוריק אן דאס לעבען; אין די סאמע אינגעווייט פון יסורים שרייט עס ארויס צו זיי! פערפאלגונג גיט נאהרונג פאר דעם פלאם פון וויעדערשטאנד און קרעפטיגט מיין ענטשלאסענהייט. וואלט איד געדויען א געוועהנליכער ארעסטאנט, וואלט איד ניט געוואלט אריבער-טראגען דיעזע יסורים. צוליעב וועלכען צוועק, און נאך מיט מיין אונגענליכען שטראף-טערמין? אבער מיינע אנארכיסטישע אידעאלען און טראדיציעס רעבעלירען געגען, דעם וואמפיר, וואס פרעסט אזוי גערן זיין קרבן. ניו, איד וועל ניט פערשענדען די הייליגע זאך; איד וועל מיינע קאמערעדען ניט פערארואכען

קיינ שמערצען דורך אונטערנעבען זיך פון שוואכקייט! איך וועל זיך ראנגלען און וועל קעמפפען און וועל ניט ענטמוטהיגט ווערען פון דראהונגען אדער פון פייניגונג.

קוים וואס איך קען געהן צו דער קאנצעלאריע פאר דאס ווע-
 בענטליכע אבוועגען זיך. מיינע פיס בויען זיך צוגעהענדיג צום
 וואגשאַל און איך בלייב אין אונמאכט. ווי דורך א טומאן זעה
 איך, ווי דער דאקטאר בויגט זיך אן איבער מיר, זיין קאפ פרעסט
 זיך צו מיין קערפער. ווי ניט איז קום איך צו צום "קארב" און
 וואונדער זיך, ווי אזוי האב איך דאס ניט געפיהלט די קאלטע
 לופט. אפשר האבען זיי מיך ניט געפיהרט דורך דעם הויף —
 וועמעס שטימע איז עס, דעם קאפיטאנס? "וואס האט איהר גע-
 זאגט?"

"געהסט צוריק אין דיין אלטער צעלע. דו ביזט איצט אויף
 א פולער דיעטע."

קאפיטעל 18

די איינצעל-האפט

1.

באקס „איו“ 7,
אלעהעני סימי, פא.
25טען מערץ, 1894.

טהייערער פעריא :

דיעזער בריעה האט זיך עטוואס פערשפעטיגט ; איבער גע-
וויסע אורזאכען האב איך פערבייגעלאזען לעצטען מאנאט דעם
פאסט-טאג. געפענגניס-לעבען האט אויך די אראב'ס און ארויף'ס,
און גראד איצט בין איך אויף די אראב זייט. מיר זיינען געווא-
רענט אבצוהאלטען זיך פון דערמאנען וועגען לאקאלע אנגעלעגענ-
הייטען ; איך קאן דיר דארום זאגען, אז איך געפין זיך אין איינ-
צעלהאפט, אהן ארבייט. איך ווייס ניט ווי לאנג איך וועל געהאל-
טען ווערען „פערשלאסען“. עס קען זיין א מאנאט, אדער א יאהר,
אבער איך האף אז עס וועט ניט זיין דאס צווייטע.

מען האט מיר ניט ערלויבט צו ערהאלטען די זשורנאלען און די
דעליקאטעסען וואס דו האסט געשיקט... מיר מענען אויסשרייבען
טעגליכע צייטונגען, און דו קענסט זיך לייכט פארשטעלען ווי רע-
ליגיע איך לען זיי פון דעם אויבערשטען קאפ ביו דעם לעצטען
אדווערטיוזמענט. ביז צו א געוויסען גראד האלטען זיי מיר אין
בעריהרונג מיט די לעבעדיגע... געבענשט זאלען זיין גוטענבערגס
שאטענס ! אין דער ביבליאטעק געפינען זיך הוגא און זאלא,
אפילו גאגאל און כורגעניעוו. עס איז עפעס אזוי ווי ווען מען
בעגעגענט אז אלטען פריינד אין א פרעמדען לאנד צו געפינען

אונזער אייגענעם באזאראווס געשפרעכען — אין ענגליש... בלאט נאך בלאט צועפענט זיך די פערגאנגענהייט — די איינצעלהאפט ווערט פערנעמען, די וועג פערשווינדען און וויערער לויף איד ארום מיט לעדער סטאקיינג אינ'ם פרימיטיווען וואלד, אדער זארג צוזאמען מיט'ן ארעמען אַליווער טויסט. אבער „קאפיטאנסקאיא דאטשקא“ רעגט מיך אויף, און פונאטשאוו, די רעבעלישע נשמה, איז אַרויסגעקומען אַ קאריקאטור פון די אונד געלומפערטע הענד פונ'ם איבערוועזער. און דאן קומט טאראס בולבא — דאס איז אונזער אייגענער טאראס, דער פורכטלאזער קעמפפער, דער שרעק פאר'ן טערק און טאַטער? ווי קאַמיש איז דער אַלטער בראַווער העטמאַן, וואָס שטורעמט מיט חרמות געגען די פּערהאַסטע מוסולמאַנער — איז לאַנגע דייטשע זאַצען! אַז אויפגערעגטער און פּערלעצטער קעהר איד זיך אויס מיט'ן רוקען געגען אַזא פּראַפּאָנירונג און איד עפען אַ בוד פון פּאַעזיע. אַבער אַנשטאַט ראַבערט בוינס, וואָס איד האָב געבעטען, געפין איד אַ באַנד פון וואַרדסוואַרט. קוויטען בליהען אויף זיינע בלעטער און רויזען קנאַספען איז דער ריח פון זיינע דיטמהען, אַבער די ליידען פון דער וועלטס אַרבייט וועקען קיין סטרונע ניט אין זיין נשמה... וויסענשאַפט און ראַמאַן, געשיכטע און וואַנדערונג, רע-ליגיאַן און פּילאַסאָפּיע — אַלע קומען אַריין נאָך דער רייהע אין דער צעלע, ווי עס פאַלט אַמאַל אויס, וואָרום מען ערלויבט בלויז איין בוד אויף אַ מאַל און דאָס בעגרעניצט מיין אויסוואַהל. די וואַריאַציאָן פון לעזען גיט אַ רייכען מאַטעריאַל פאַר נאַכרענקען, און דאָס העלפט צו פּערפאַלקאַמען מיין ענגליש. אַבער מאַנכער פאַסאַזש אין די „אויסגעשטערנטע הימלען“ ברענגט מיך פּלוצ-לונג אַראָב אויף דער ערד, און די געגענוואַרט איז בעלויבטען מיט דעם דירעקטען חוש פון פּערצווייפּלונג. און די שמערצליכע פּראַ-גע עגבערט מיין מח: וואָס איז די פּעולה פונ'ם גאַנצען שטודירען און לעהרנען? און צוריק — צו וואָס מאַטערען דיך מיט אַזא שטימונג.

ווען איד האָב אַנגעהויבען דעם בריעף האָב איד גאַרניט געהאַט אין זיינע דאָס אַלעס צו זאָגען. אַבער פּערפאַלען: מען מוז אַנגעבען חשבון פאַר'ן בלעטעל פּאַפּיער. דאָרום וועל איד דאָס דיר שיקען. אַבער איד ווייס, טהייערער פּרוינה, אַז דיין

בעט איז אויך ניט אויסגעבעט מיט בלומען. און דער ארעמער מאטראז?

מיון פלאץ האט זיך געענדיגט.

אלעס.

2.

די פערלענגערטע קייט פון טעג איז איינצעלהאפט שלעפט איהרע שווערע רינגען דורך אלע אנדערע צרות. די צעלע איז שטיקענד פון זומערהייץ; זעלטען גיט דאס פרישע ווינטעל פון טייך א גלעט מיין פנים. מיט דעם אויסרייד אז עס איז א צוג-ווינד פערמאכט דער אונפריינדליכער שומר די פענסטער פון קאד-רידאר אנטקעגען מיין צעלע. קיין אטהעם פון לופט בעוועגט זיך ניט. די בלייענע נאכטי-שטונדען זיינען אונערטרעגליך איבער דעם שלעכטען גערוד פונ'ם שווייס און די גאזען פון א טויזענד קערפערס. שלאפלאז ווארף איד זיך ארום אויף דעם אויסגעריבע-נעם מאטראץ. די אבגעניצעוועטקייט פון צייט און די שווערקייט פון די פיעלע ארעסטאנטען האבען דעם מאטראץ אין גאנצען געמאכט אונפאסיג פאר א געלעגער. אומזיסט בעט איד דעם קאד-פיטאז פאר נייע שטרוי; ער אייגנארירט מיין געבעט, זאגענדיג: „טרייסעל דאס אביסעל אויף“. איד האב אבער מורא צו ווידער-האלען דעם עקספערימענט; די וואלקענס שטויב דערשטיקען מיר; טעג לאנג בלייבט אין דער צעלע א געדיכטער טומאז פון דעם צושימעלטען שטויב. אונגעדולדיג דערווארט איד דעם איין-דערפריה; די הויף-טיהר וועט זיך עפענען פאר דער מארשי-רענדער הייע ארעסטאנטען און די פרישע לופט וועט א בלאז טהאן פערביי מיין צעלע. איד וועל זיין גרייט אויפצונעהמען די טהייערע ערקוויקונג, וואס וועט מיר פאר דעם טאג לעבען געבען.

און ווען די טורמע וועט אויסברעכען איהר שטראם פון גע-שטרייפטע געפאנגענע און די שטילקייט וועט האלטען וואך, וועל איד אפשר נעפינען א גינסטיגען מאמענט צו איבערטוישען זיך מיט גערוסען מיט דזשאהני דיוויס. דיעזער יונגער ארעסטאנט איז אין איינצעלהאפט אין דער גאלערעע, וואס איז איבער מיר. דריי מאל האט ער געבעטען מען זאל איהם געבען א העכערע מאשיין, ער זאל קענען ארויסגעבען מעהר ארבייט, האט מען איהם

ענטזאגט, און דער הויכגעוויקסיגער יונגער מענש מוז צונויפבויען זיך צו ארבייטען איבער א נידריגען טיש און קען דארום ניט שאַ מען אזוי פיעל, וויפיעל מען פאָדערט פון איהם. מען האט איהם שוין עטליכע מאל אריינגעוואָרפען אין קערקער אלס אַ שטראַף. לעצטע וואָך האָט מיט איהם געטראָפּען אַ בלוט־שטורץ; די גאַנצע נאַכט האָט זיך געהערט זיין דומפער הוסט. זייענדיג פער־צווייפּעלט פונם שרעק פאַר שווינדזוכט, האָט דזשאַהני זיך ענטי זאָגט צו געהן צוריק צו דער אַרבייט. דער פּערוואַלטער האָט געוווּנען גוטע רעזולטאטן און האָט איהם ערלויבט צו אַרבייטען אויף זיין אַמאָליגער הויכער מאַשין. אָבער דער יונג איז געוואָרען אייני געשפּאַרט: ער איז ענטשלאָסען ניט צו געהן צוריק אַרבייטען אין דעם שאַפּ, וואו דער אויפּזעהער האָט איהם פּעראורזאכט אזוי פיעל יסורים. די דיסיפּלין פון געפענגניס נעהמט ניט אין אַנ בעטראַכט די לאַגע. יעדען מאַנטאג ווערט רעגולאַר ווידערהאַלט די פּייניגונג: מען ברענגט דעם יונג צו דעם געהילפּס־פּערוואַל־טער און ער ווייזט איהם אַן צו געהן אַרבייטען אין דער שטריקעריי־אַבטאָילונג; דער יונג ענטזאָגט זיך צו געהן און עס פּאַלגט קערקער. דערנאָך זעצט מען דזשאַהני אַריין אין איינצעלהאַפּט, אום נעקסטען מאַנטאג זאַל ער ווייטער פאַרגעבראַכט ווערען פאַר דעם געהילפּס־פּערוואַלטער. עס קרענקט מיך וואָס איד ביז אונז בעהילפּליך און קען פאַר איהם גאַרניט טהאָן. זיין האַלטונג איז אַ זעלבסטמערדערישע, אָבער די מינדעסטע אַנרייטונג אונטער־צוגעבען זיך רעגט איהם אויף שרעקליך: „איד וועל לייעבערשט שטאַרבען איידער אונטערגעבען זיך“, האָט ער מיר געזאָגט.

פון די שטייע געשפּרעכען דורך דעם מיסט־דעהר האָב איך זיך דערוואוסט די טרויעריגע געשיכטע פון זיין יונגען לעבען. ער איז ניינצעהן יאָהר אַלט און איז פּעראורטהיילט אויף פינף יאָהר. זיין פּאַטער, אַן אייזענבאַהן־אַנגעשטעלטער, איז גע'הרג'עט גע'וואָרען אין אַן אייזענבאַהן־קאַליוואַן. דער פּראָצעס פאַר שאַדענ־ערוואַץ האָט זיך געצויגען פאַר יאָהרען און די אַלמנה איז געבליי־בען הילפּלאַז און עלענר. פון זיין פּערצעהנטען יאָהר אַז האָט דער יונגער דזשאַהני געדאַרפּט ערנעהרען די גאַנצע פּאַמיליע. צו לעצט האָט ער געאַרבייט אלס אַ פּוהרמאַן אויף אַן אַבליפּערונגס־וואַגען, וואָס דאָס האָט איהם אַריינגעצויגען אין בעקאַנטשאַפּט

מיט רויחה, אונגעהובעלטע חברים און ער האט אנגעהויבען צו שפיעלען אין קארטען. איין מאל איז ער געווארען קורץ אין צוועלף דאלאר פון זיין בעל-הבית'ס געלד. דאס געזעץ-מיהלכעל האט אנגעהויבען צו מאהלען, ביז מען האט דזשאהני אנגעטהאן אין די געשטריפטע קליידער.

אומזיסט זוד איד זיך צו פערטיעפען אינ'ם בוך פון ביבליא-טעס. לאורא זשאזיס געמישטע העלדען ערוועקען גארניט אין מיין הארצען; קארעלי'ס העכערע בעשעפענישען, וואס האבען עסקים מיט מיסטעריעזע הימעלשע קרייזען זיינען פאר מיר פרעמד און אונגענשליך. דא, אין דער צעלע איבער מיר, יאמערט און קרעכצט א שרעקליכע טראגעדיע פון דער ווירקליכקייט. וואס פאר א מאוים'דיגע זאך דאס איז, אז די גאנצע מאכט פונ'ם קהל, די גאנצע מאשינעריע פון רעגירונג איז קאנצענטרירט צו צושמעטען רען דיעזען אונגליקליכען אטאם! זינדלאז שולדיג איז נאך דערצו דער אונגליקליכער אינגעל. אריינגעשלעפט פון דעם קארטען-שפייל לערישען גייסט פון דער צייט, אן אונגליקליכער פראדוקט פון א פערדארבענער סכיבה, איז זיין שיקזאל פערזיגעלט געווארען אין א מאמענט פון שוואכקייט. און דאך איז זיין אכווייכונג פונ'ם וועג פון דער אנגענומענער מאראל מעהר ניט ווי א שוואכע אבי שפיגלונג פונ'ם לעבען פון די מענשען, וועלכע האבען איהם פער-אורטהיילט. די צכע'צטוואס פון ארגאניזירטער געזעלשאפט! דער סאמע פונדראמענט פון איהר עקזיסטענץ איז דאך אויף דעם גרונד פון פערליקענען יעדען פרינציפ פון רעכט און גערעכטיג-קייט. יעדער שטריך פון איהר פנים איז א קאריקאטורע, א חזק-מאכעריי פון יעדער אנדריטונג אויף אמת; דאס גאנצע לעבען פון דער מענשהייט איז דאך נור א מין אבלאכונג פון דעם סאמע נאמען מענשהייט. פאליטישע הערשאפט וואס שטיצט זיך אויף נוצאלט און אויף יעוואיטסטווא; אינדוסטריע וואס זאמעלט דעם שניט פון מענשליך בלוט; האנדעל וואס שטיינט אויף די חורבות פון מענליכקייט — אזוי איז די מאראל פון דער ציוויליזאציאן. און אויבען אויף דיעזען מורא'דיגען פערדארבענעם בנין זיצט און רעניערט דאס געזעץ, און די רעליגיאן וועכט איהר פורכט פון קדושה און לאקירט אב רעכט און פערוואונדערט אונרעכט

און באַט אַז דעם אונטערטעניגליכען שיקזאַל אַ הייליגע שירה:
 „דיין רצון זאַל געשעהן!“

דזשאַהני היט אַב פרום צו געהן אין קלויסטער און טהוט
 תפילה, אַז זיינע „זינד“ זאַלען פּערגעבען ווערען. ער האָט מיר
 דערצעהלט, אַז דער פּראָקוראַר אין געווען „זעהר האַרטהערציג“
 געגען איהם. דער בלינדער מילכ פיהלט נור דאָס סאַמע נאַהענט־
 סטע, און אין ערכיטערט געגען די פּערוואַנען, וואָס זיינען דירעקט
 פּעראַנטוואָרטליך פאַר זיין לאַנגען שטראַף־טערמין. אַבער גרע־
 סערע מוחות פון איהם האָבען נאָך ניט אין גאַנצען בענריפען די
 אונגערכטיגקייט פון דאָס הערשענרע. אפילו מיין ליעבלינג
 ב ו ר נ ס איז אויך הינטערשטעליג, ווי מעכטיג ער בעווענט
 ניט מיין גייסט מיט זיין טיעפער סימפּאַטיע פאַר די אַרעמע און
 אונטערדריקטע. אַבער „דעם מענשענעם אונמענשליכקייט צו מענ־
 שען“ איז ניט דאָס לעצטע וואָרט. דער אמת ליענט פיעל טיע־
 פער. דאָס איז די עקאָנאָמישע שקלאַפּעריי, דער ווילדער קאַמפּף
 פאַר אַ שטיקל ברויט, דאָס האָט פּערוואַנדעלט די מענשהייט אין
 וועלכע און שפּעסען. אונטער פרייהייט און קאַמוניזם וואַלט קיינער
 ניט געהאַט דעם ווילען און די מאַכט „צו מאַכען אונזעהליגע טוי־
 זענדער יאַמערען“. געוויס איז דאָס דאָס סיסטעם און ניט די פּער־
 זאָן, דאָס איז דער קוואַל פון פּערדאַרבענהייט און געוונקענהייט.
 די אומגעבונג פון מיין געפענגניס־הויז איז אַ גוטער בעווויז, ווי
 אזוי עס ווירקט די האַנד פון מ י ד א ס, וועמעס פּערפּלוכטע
 בעריהונג פּערוואַנדעלט אַלעס אין ברוטאַלער קנעכטשאַפּט פּונם
 גאַס מאַמאָן. דער אונפּעהיגער גראַבער יונג זוכט דורך ברוטאַלי־
 טעט אַרויפצואַרבייטען זיך; מיט אַ ווילדער הנאה קנאַקט דער
 שאַפּ־אויפּזעהער מיט דער בייטש, אום צו קריגען זיין לויז פון בלוט
 אין גאַלד פּערוואַנדעלט. די אויסגעהונגענערטע קערפּערס אין
 שטרייפּען, די געפייניגטע מוחות אין די קערקער־נעכט, די מענשען
 וואָס ווערען בעגראַבען אין איינזעלהאַפּט און אין „קאַרב“ —
 וועלכע מענשליכע האַנד וואַלט זיך דאָס אונטערשטעהן אַ דרעה
 צו טהאָן דעם שליסעל, אום צו פּעריגלען אַ נשמה אין אַבסאַל־
 טער פּינסטערניש, ווען ניט די מורא אַליון צו האָבען אַן עהנליכען
 שיקזאַל און פאַר דעם שאַמען וואָס דאָס וואַרפּט אין פאַראַויס?
 דיעזער קאַשמאַר איז דאָך נור אַ מעהר בולט־ער אַבדרוק פון דער

דרויסער-וועלט — די גרעסערע טורמע מיט די רינגלען פון האבן
ניעה, מיט דער בעוואכונג פונ'ם הונגער.

מיין געהירען איז אלץ בעשעפטיגט מיט דעם דרויסענדיגען
לעבען — דאס איז א ריעזיגע אויפגאבע אויפצואוועקען די
גלייכנילטיגקייט, זי זאל דערזעהן דעם עקעל פון איהר אייגענער
יאמערליכקייט. און דאך, ווען דאס פאלק וואלט נור בענריפען
די טיעפקייט פון זיין ערנידריגונג און וואלט אויפגעקלעהרט ווע-
רען מכת די מיטלען פאר זיין ערלייונג, מיט וואס פאר א הנאה
זיי וואלטען אומארעמען די אנארביע! שנעל און ענטשיידען
וואלט געווען דער זיעג פון די ארכייטער געגען דעם הייפעל פון
זייערע פייניגער. א שטונדע פון קלאהרקייט, פריי פון פאראור-
טהיילע און אבערגלויבען און דער פאקעל פון פרייהייט וואלט
ארומפלאמען די גאנצע וועלט, און די פאהן פון גלייכהייט און
ברידערליכקייט וואלט אויפגעפלאנצט ווערען אויף די בערג פון
א ווידערגעבארענע מענשהייט. אה, ווען די וועלט וואלט נור
א קלעהר טהאן איין קורצע וויילע, וואלט פערשטעהן און וואלט
געווארען פריי!

ניט-ווילענדיג דערמאן איד זיד אויף א תלמוד'ישע זאגע:
איין רגע פון „כולו זכאי“ — און משיח וואלט געקומען אויף דער
ערד. דיעזער שעהנער פערשפרעכען האט מיר שטארק דערנומען
אין די טעג פון מיין קינדהייט. דער גנעדיגער גאט פאדערט פון
אונז אזוי וועניג, האב איד זיד אלץ געטראכט. פאר וואס זאלען
מיר זיד ניט אבהאלטען פון זינד און שלעכטע מעשים פאר בלויז
איין „הרה-עין“? וואכען-לאנג בין איד ארומגעגאנגען א צונומע-
נער פון פערדרום אויף דעם עקשנות'דיגען פאלק ישראל, וואס
וויל ניט זיין געראטעוועט; מיין בענעהרענדער מח איז געווען
שוואנגער מיט פראיעקטען ווי אזוי צו דערנעהנטערען די נאולה.
ווי א הימעלשע אינספיראציע איז צו מיר אנטפלעקט געווארען
די לייוונג: ווי נור עס וועט שלאגען די מיטאגישטונדע, אין אז
אבעמאכטען טאג, זאלען אלע מענער און פרויען פון אידענטום
איבער דער גאנצער וועלט גלייך מתפלל זיין. אין איין בעשטימט
טען מאמענט, אלע פויט איין מאל — און — משיח קומט! ווי
שמערצליך איבערראשט איד האב געקוקט אויף מיין רבי'ן, ווי ער

שאַקעלט מיט'ן קאַפּ. ווי איז מײן האַרץ דורכגענומען געוואָרען פון זיין גוטמוטהיגען שמייכל? די קינדער פון ישראל קענען אויף אזא אופן ניט דערלייזט ווערען — האָט ער מיט אַן אומעט געזאָגט. ניין, ניט אפילו אויף אַ גרעסערען אופן, אַז אונזער נאַך צעם פּאַלק אין די ווייטסטע ווינקלען פון דער ערד זאַלען אַפילו האָבען צייט צוצוגרייטען זיך צו דיעזען הייליגען מאַמענט. משיח וועט קומען, האָט דער גוטער רבי מיך געטרייסט. אַזוי איז אונזער הבטחה. „אַבער די שעה איז נאָך ניט געקומען, קיין מענש איז ניט בכח דוחק צו זיין דעם קי“.

מיט אַ געפיהל פון אויסניכטערענדער טרויעריגקייט טראַכט איד וועגען דער נייער האַפנונג, פון דעם רעוואָלוציאַנערען משיח. דער אַלטער רבי איז דאָך געווען אַ חכם: קיין מענש איז ניט בכח מקרב צו זיין די גאולה. פון דעם פּאַלקס נויטען גופא, פון דעם מוטערלייב פון זיינע יסורים, מוז געבאָרען ווערען די שטונד דע פון אויסלייזונג. די נויטווענדיגקייט אַליין מיט איהר אַיי זערנעם קנאָפּעל וועט אַנשפּאַרנען די פּעריחלשטיע אַרעמקייט צו מאַכען אַן אַנשטרענגונג און וועט אויפוועקען די לעבעדיגע טויטע. דער פּראָצעס איז אַ פּייניגליך לאַנגזאַמער, אַבער די געבורט פון אַ נייער מענשהייט קען ניט פּערשנעלערט ווערען דורך אונזער דולד. מיר מוזען וואַרטען אויף אונזער צייט און דערווייל פאַר בערייטען די אַרבייטער פאַר דעם גרויסען אויפשטאַנד. מען מוז נור אויסהיטען זיך פון די טעות'ען פון דער פּערגאַנגענהייט; דער אויגענשוינליכער זענען איז תמיד געווען גערויבט פון זיין פּרוכט און איז פאַראַלזירט געוואָרען אין אַ נידערלאַגע, דערפאַר ווייל דאָס פּאַלק איז געפּענטעט געוואָרען דורך זיין רעספּעקט פאַר אייגענטהום, דורך זיין אַבערגלויבען פאַר אויטאָריטעט און דורך זיין פּערלאַזען זיך אויף פּיהרער. דיעזע געשפּענסטער מוזען אַב געוואָרפּען ווערען און דער פּאַקעל פון פּערשטאַנד, וואָס צינדט אַז זיך אין דער פינסטערניס פון מענשליכע מוחות, נור אזא אויפֿ-שטאַנד קען צורייסען די וואַלקענס פון נידערלאַגע אויפֿ'ן מיטען וועג און דערוועהן דעם גלאַנץ פון דער סאַציאַלער רעוואָלוציאַן און דעם דערנאָך.

3.

א שווערער קאשמאר בעאונרוהיגט מיין שלאָף. געמישטע קולות קלינגען אין מיינע אויערען און קלאפען מיר אין קאָפּ. איך כאָפּ זיך אויף פון אַן אונבעוואוסטען שרעק. דאָס געפענגנים הוושעט שטורעמדיג: א קראַך נאָך אַ קראַך דונערט דורך דעם קאָרידאָר; עס שטורעמט געגען די ווענט פון די צעללען, דאָן קייקעלט זיך עס דורך ווי אַ מורא'דיגער באַראַבאַנען אין דער לענג פון די גאַלערעען און האַקט זיך מיט אַמאָל אָב.

מיט שרעק שפּרינג איך אויף אין בעט. אַלעס איז טויט־שטיל. אַיינגעהאַלטענערהייט קוק איך זיך אַרום. די צעללע איז אַיינגעהילט אין חושך און בלוז אַ שוואַכעס נאַז־ליכט שמינקעט אונזיכער אין קאָרידאָר. פּלוצלונג שניידט אַ געשריי דורך די שטילקייט און עס פּלאַצט אַרויס אַ גרילצענדער, ווילדער געלעכ־טער. און דאָן ווידער אַ מורא'דיגער דונער, אַ ווילע שטורמענדיג פון דער אויבערשטער צעללע און דערנאָך מורמלענדיג מיט אַ מין געפעהרליכקייט אין דער ווייטענס, און דאָן אַבשטאַרבענדיג מיט אַ ברום. און אַלעס ווערט צוריק שטיל, בלוז דער העלישער געלעכטער קלינגט דורך דער געביידע.

„דזשאַהני, דזשאַהני!“ — רוף איך אין שרעק — „דזשאַהני!“
 „דאָס קינד איז אין לאַך“ — דערהערט זיך אַ הייזעריגער קול פון אַבטערט — „דאָס איז פּערד־גנב. ווער איז'ס? דו, אַלעק?“

„יא. וואָס איז דאָרט, באָב?“

„עמיצער ברעכט די בעל־הבית־ישקייט.“

„ווער?“

„כ'ווייס ניט. אפשר סמיטי.“

„וועלכער סמיטי, באָב?“

„דער משונגע'נער סמיטה, אין דער קרענקס רייע. גיב אַכ־טונג, זיי קומען.“

די שווערע טיהרען קרעכצען אויף זייערע זאָוועסעס. ווי די שאַטענס גליטשען זיך דורך ריזיגע פיגורען פּערביי מיין צעללע. זיי טרעטען באַזאכט מיט די פּילצענע זווילען, די לאַנגע קלאַבס שאַרבען ביי זייערע זייטען. הינטער זיי קומען אַנדערע, און דאָן

דער פערוואלטער. א גרויסער רעוואָלווער פינקעלט אין זיין האַנד. מיט איינגעהאלטענעם אַטהעם הער איד זיך צו, וויסענדיג, אז אנדערע זיינען לעבען די טיהרען. פלוצלונג שניידט אַ יאָמערן מיט אַ ווילדען געלעכטער דורך די נאכט; אַ קלינגעריי פון אייזען, אַ נוואַלטינער געשלענג, אַ דומפער קלאַפּ פון אַ פּאַלענרען קערפּער, און אַלעס ווערט שטיל. קלאַנגלאַז רודערט פּערביי דאָס ברויט-וועגל, די גרויסע שאַמעס זיינען אָנגעבויען איבער דעם קערפּער וואָס איז אויסגעצויגען אויף די ברעטער

דער גלאַק קלינגט צום אויפשטעהן. די מאָרגען-זונן בעלייכט מיט אַ שטראַהל דעם בלוטיגען סליאַד אין קאָרדאָר. אַ מחנה מענער אָנגעהאַן אין גרוי-און-שוואַרץ מאַרשירען אַריין פון הויף און זיי שייערען אַראָב מיט וואַסער און זאַמד די רויט בעגאַסענע ברוק-שטיינער.

איך דערוויס זיך, צו מיין בערוהיגונג, אז „משוגע'נער סמיט" איז ניט טויט. ער וועט קומען צוריק, פּערזיכערט מען מיר. דער דאָקטאָר האָט פּאַרבאַנדאַזשירט דעם אַרעסטאַנט'ס וואונדערן און דאָן האָט מען איהם, נאָך אַלץ אין אונבעוואוסטען צושטאַנד, אַריינגעשלעפט אין קאַרצער. ביסלעכווייז ערקונדיג איך זיך ווען גען זיין געשיכטע. סמיטה איז געווען וואַהנזיניג, צייטענווייז זעהר ברויזענדיג, זינט מען האָט איהם איינגעשפּאַרט אין געפּענג-ניס. נאָך מיט אַ יאָהר פּיער צוריק. זיין „שותף" בוירנס, איז אויך אַראָב פון זינען פון זאָרג איבער דעם וואָס ער איז פּעראור-טיילט געוואָרן אויף פינף-און-צוואַנציג יאָהר. זיין וואַהנזין האָט אָנגענומען אזא רעבעלירענדען אויסדרוק, אז די בעאַמטע האָבען בעשלאָסען דאָס מען דאַרף איהם אַריינגעבען אין אַ משוגעים-הויז. אָבער סמיטה בלייבט אַלץ אין דער רייהע „צעללען פאַר קרענקס", ווייל דער פּערוואַלטער האַלט זיך ביי דאָס זייניגע, אז סמיטה מאַכט זיך דאָס פאַר משוגע, כדי ער זאָל קאָנען אַנטלויפּען.

4

די זעלטענע שטיקלעך געשפּרעכען מיט דעם אַלטען זיינען עראינגניסע אין דער איינטאָניקייט פון דער איינצעל-האַפט. איר בער באַב'ס קראַנקהייט האָב איך ניט קיינע פּערבינדונגען מיט

מיינע פריינד. דאָס געצוואונגענע ליידיגגעהן מאַכט די שטונדען שווער און טרויעריג, די טעג שלעפען זיך אַלץ אויף איין אופן. מיט אַ נואַלטיגער אַנשטרענגונג פון ווילען אונטערדריק איך די אויפשווימענדע געדאַנקען וועגען מײן לאַנגער פּעראַרטיילונג און איך זוך דורך לעזען צו פאַרגעסען זיך. באַנד נאָך באַנד געהט דורך מײנע הענט, ביז מײן געהירן ווערט אַנגעהויפט מיט די געדרוקטע ווערטער. בלאַט נאָך בלאַט דעקלאַמיר איך דורך די געשיכטע פון דער הייליגער קירכע, די לעבענסגעשיכטע פון די פּאַטערס און די הייליגע, אָדער איך לעז אויפ'ן קול, אום צו הערן אַ מענשליכע שטימע, די מיטהאַלאַגיע פון גריכענלאַנד און פון אינדיען, מישענדיג דערמיט, פון אַבוועקסלונג וועגען, מאַכע קאַ- פיטלען פון מילל און ספּענסער. אָבער אין מיטען פון אַ פּער- פּלאַנטערטען פּאַסאַזש אין „דאָס אונבאַוואַוסטע“ אָדער אין סאַמע מיטען פון אַ שווערען מאַטהעמאַטישען פּראָבלעם, כאַפּ איך זיך, אַז מײן בלייפּעדער צייכענט בעקאַנטע ציפּערען: 22 מאָל 12 — 264. וואָס איז דאָס, וואונדער איך זיך. און באַלד זען איך פּאַרט איין אַ מין האַלבען בעוואַוסטזיין און ענדיג דעם חשבון:

264 מאָל 30 — 7,920 טעג.

7,920 מאָל 24 — 190,080 שטונדען.

190,080 מאָל 60 — 11,404,800 מינוטען.

11,404,800 מאָל 60 — 684,288,000 סעקונדען.

אָבער באַלד ווער איך דערשראָקען פון דערמאָנען זיך, אַז מײן אויסרעכענונג איז דאָך נור געווען אויף דרייסיג טעג אין אַ מאַנאַט, און אין אַ יאָהר זיינען דאָך דאָ 365 טעג און מאַנאַטס יאָהר זאָגאַר 366 טעג. און איך הויב ווידער אָן צו חשבונ'ען, כּפּל'ענדיג 22 אויף 365, און איך כאַפּ זיך, אַז מיר שטעהט נאָך פאַר צו זיין אין איינצעל-האַפט 700.000.000 סעקונדען. פון דעם אָפּיציעלען קאַלענדאַר, וואָס איז לעבען די געדרוקטע רעגעלען, קוקט צו מיר אַרויס אַ טרויסט: גוטע אויפפיהרונג פּעקירצט די צייט. אָבער איך בין דאָך שוין ווידערהאַלט רעפּאַרטירט און בעשטראַפט געוואָרען — זיי וועלען געוויס מיך בערויכען פון פּער- מיכ'דערונג. זעהר פּאַרויכטיג הויב איך אָן אויסרעכענען די צייט וואָס ווערט מיר אַראַכענענמען: איין מאַנאַט פון דעם ערשטען יאָהר; איין מאַנאַט פון צווייטען; צו צוויי מאַנאַט פון דעם

דריטען און פערטען; צו דריי מאָנאַטען פון דעם פינפטען, זעקס־טען, זיבעטען, אכטען און ניינטען; און צו פיער מאָנאַט אויף יעדערן פון די ווייטערע יאָהרען. איד וועל דאַרום מוזען דיענען דאָ, אין דיזען פּלאַץ, פּופּצעהן יאָהר מיט דריי מאָנאַט, און דאָן נאָך עלף מאָנאַט אין אַרבייטס־הויז. נו, בין איד שוין דאָ אָבגעווען צוויי יאָהר. בלייבען נאָך אַלץ פּערצעהן יאָהר און צוויי מאָנאַט. אָדער מעהר ווי 5,170 טעג. צושוידערט פון דיזע ציפּערען, געה איד אַרום אַן אויפגערגטער הין און צוריק. עס איז האָפּענונגס־לאָז! עס איז דאָך דום צו ערוואַרטען, אַז איד וועל איבערלעבען אַזאַ שטראָף, איבערהויפּט נאָך ווען דער פּעוואַלטער פּערפּאָלנט מיך אַזוי, און די קלענערע בעאַמטע טיראַניזירען.

געדאַנקען וועגען זעלבסטמאָרד און וועגען אַנטלויפּען, משונה־דיגע פּאַנטאַזיעס פון אונפּאַראַויסגעזעהענע געשעהענישען אין דער וועלט אין אַלגעמיין, וואָס קאָנען פיהרען צו מיין בעפרייאַונג, דאָס אַלעס מישט זיך אין קאָפּ און לאָזט מיך איבער אַן אָבגעשוואַכטען און אונגליקליכען. מיין אַבסאָלוטע איזאָלירונג פאַרשפּרעכט מיר קיין ערלייזונג ניט; טעג פון קראַנקהייט און יסורים פילען מיך אָן מיט וועהמוטה. עס גיט מיר אַ שטאָך אין האַרצען, ווען איד באַמערק פּלוצלונג, ווי מיר קריכען אויס די האָאר פון קאָפּ. די סמנים פון קערפּערליכער אָבצעהרונג ערוועקען אין מיר דעם פּחד, אַז איד זאָל ניט גייסטיג צוזאַמענברעכען, פון זינען אַראָב... מיך שוידערט אויף דיזער שרעקליכער געדאַנק, און איד ווער אויפגע־בראַכט אויף זיך, אויף יעדען פּערבייגעהענדען אַרעסטאַנט, און מיין האַרץ איז פול מיט האַס געגען דעם פּערוואַלטער, געגען די שומרים, געגען דעם ריכטער און געגען דער קערפּערלאָזער, פּאַרמ־לאָזער, אָבער אונ'ברחמנות־דיגער זאָך — די וועלט.

אין די מאָנאַטען פון צוריקקומענדער רוהיגקייט כאַפּ איד זיך צו צו פּילאָזאָפּיע, צו וויסענשאַפט מיט אַ גוואַלטיגער ענט־שלאָסענקייט, וועלכע קומט פון פּחד. אָבער דער געשפּענסט פון שרעק איז שטענדיג פאַר מיינע אויגען; ער פּאָלנט מיר נאָך הין און צוריק אין דער צעללע, רייצט זיך מיט מיר מיט דעם ווילדען געלעכטער פון דעם „משוגע־נעם סמיטה“ אין דער שטיילקייט פון דער נאַכט, און מיט דעם ברומען און רעווען פון מיין שכן וואָס איז פּלוצלונג פון זינען אַראָב.

קאפיטעל 19.

עראינערונג-געסט

אפט שטעלט זיך אָב דער גייסמליכער פון געפענגנים לעבען מיין טיהר און רערט צו מיר ערמוטהיגענדע ווערטער. איך פיהל זיך טיעף געריהרט פון זיין סימפאטיע, אָבער מייע רעוואָלר-ציאָנערע טראַדיציעס פערבאָמען מיר אויסצורדיקען מייע געפיהר לען: זייענדיג אַ שרייפעל אין דער מאַשינעריע פון אונטערדריי-קונג, קאן ער נאָר אַננעהמען מיין דאַנקבאַרקייט פאַר אַ מין אונטערטעניגליכקייט פון דעם אַרעסטאַנט. אָבער איך האָף, אַז ער פיהלט אין מיין איינפאַכען „איך דאַנק אייך“ מיין דאַנקבאַרקייט. דאָס איז זעהר גוט האַרציג פון זיין זייט וואָס ער לייהט מיר ביכער פון זיין אייגענער ביבליאָטעק און צייטענווייז ערלויבט ער מיר אויך אַן עקסטראַ בויגען פאַפיער צו שרייבען. דאָס קאַרעס-פאַנדירען מיט אַי ה ר און מיט דעם צוויילינג און דאָס צייט-ווייליגע אומטוישען זיך מיט צעטעלעך מיט מייע קאַמעראַדען, זיינען די איינציגע פערבינדונגען, וואָס איך האָב מיט דער לעבע-דיגער וועלט. איך פיהל זיך לעבענס-מיעד און אויסגעמאַטערט, בין גלייכילטיג צו די געוועהנליכע פאַסירונגען אין מיין עקזיס-טענץ, וואָס רעגען אַזוי אויף די אַנדערע געפאַנגענע. דער „אַל-טער סעמי“ געפינט הונדערטע מעגליכקייטען אויסצוגיסען זיין האַרץ, ווערענדיג אַלץ נערוועזער, וואָס נעהענטער עס קומט צו זיין בעפרייאַונג. דעם גאַנצען טאַג שלעפט ער זיך פון איין צעללע צו דער אַנדערער, מאַכענדיג זיך ווי ער שויערט אַרום די ראַהמען פון די טיהרען אַדער שטויבט אָב די גראַטעס, און דערווייל רערט ער מיט די וואָס געפינען זיך אין איינצעל-האַפט. געדולדיג הער איך פון איהם אויס די „נייעס“, וואָס ער דערצעהלט, מיט די

ברייטע פירושים, וואָס ער מאַכט וועגען דעם. און אין מיטען פון זיינע זידעל־ווערטער איבער די „פּוילע שפּייז“ און וועגען די „מערדרשע ננבים“ צולאַכט ער זיך מיט בעגייסטערונג וועגען דעם מאָהלצייט, וואָס ער וועט האָבען אין דעם טאָג ווען ער וועט אַרויס פריי, וועגען די פריינד פון געפענגניס, וועלכע ער וועט האָבען צו געדענקען. אָבער ער ווערט פערטראַכט, אזוי גיך ווי ער דערמאָנט די פערבליבענע אינדער־היים; די „אַלטע“ איז געשטאַרבען פון האַרצוועהמאָג, די זיהן האָבען ניט געשריבען איהם קיין איין שורה שוין דריי יאָהר צייט. ער האָט מורא, אַז זיי האָבען פערקויפט דאָס שטיקעל פאַרם און האָבען זיך אַריבערגעקליבען אין שטאַרט. אָבער די שמחה, אַז עס קומט באַלד דער טאָג פון זיין בעפרייאַונג, פערטרייבט די טרויעריגע געדאַנקען און ער פלאַפעלט מיט האַפֿט־נונג: „איך וועל זעהן, איך וועל זעהן“ און קלייבט נחת וואָס ער איז נאָך „אַ לעבעדיגער און נאָך אַרבייטס־פּעהיג פאַר אַ צייט“. און פּלוצלונג רייסט ער איבער זיינע רייד און הויבט אָן דער־צעהלען מיט אַלע איינצעלהייטען ווי „דער משוגע־נער דיק, נעביך“ איז געפונען געוואָרען נעכטען אַז אויפגעהאַנגענער אין זיין צעלע, און ווי ער איז עס געווען דער ערשטער וואָס האָט דאָס ענטרעקט און געהאַלפּען די שומרים אַראַכצונעהמען איהם פון דער תּליה. און לעצטע וואָך איז ער אַליין געשטאַנען דערבײַ, ווען דער דאָקט־טאָר האָט געזוכט צו בריינגען צום לעבען צוריק „דעם קליינעם איטאַליענער“, און ווען דער דאָקטאָר וואַלט נור מיט איין וויילינקע פריהער צוריקגעקעהרט זיך פון טהעאַטער, וואַלט מען נאָך דעם „אַרעמען דושאָו“ געקאָנט ראַטעווען. „ער ליגט אַ גע־חלש־טער“ און די בלוטצאָפּער לאָזען איהם אזוי ליגען אין חלשות; „אויפֿן דאָקטאָר האָבען זיי געזאָגט, דאַרף מען וואַרטען. איך האָף, אַז זיי וועלען כאַטש מײַך ניט ערמאַרדען“, ערקלעהרט ער און שלעפט זיך אַוועק.

די אַנוועזענהייט פון טויט בריינגט אַרויף דעם געדאַנק פון געהמען זיך דאָס לעבען. און שטאַרקער ווערט די ליעבע צום לעבען. אָבער די האַפּנונג צו אַנטלויפּען ווערט שוואַכער, וואָס מעהר איך ווער פיזיש אַבגעשוואַכט. איבער די אַפּטע שטערונג גען האָט „די בליטהען“ געמוזט אויפהערען צו ערשיינען. דער

עקסצענטרישער פערוואלטר האָט אַפנים געהאַט גרויס פחד פאַר אַן אַנאַרכיסטישער פאַרשווערונג: ספּעציעלע באַפּעהלען זיינען אַרויסגעגעבען געוואָרען, אַז מען זאָל אויף „די דריי“ בעזונדער שטאַרק אַכטונג געבען. פאַרדעכטיגענדיג, אַז מיר קאָרעספּאָנדרין איז געהיים, און דאָך ניט זייענדיג אימשטאַנד צו געפינען אַ סליאַד דערפון, האָט די אַדמיניסטראַציע פון געפּענגנים בעשלאָסען מען זאָל אונז צושירען אַזוי, אַז עס זאָל קיין מעגליכקייט ניט זיין פאַר אונז צונויפּצורירען זיך. עס שיינט, אַז מיר וועט מען האַלטען אין איינצעלהאַפּט אויף אַ לאַנגער אומבאַשטימטער צייט, נאָרד'ן האָט מען אָבגעפיהרט אין דעם דרום-פּליגעל פון געפּענגנים, און באַווער'ן האָט מען אַריינגעזעצט אין ווייטסטער צעללע אויף דער אויבערשטער גאַלערעע אין דער צפון זייט. די טהייערע צייט שריפט איז אָבעלעגט געוואָרען, און בלויז די געוואַקסטייט פּונ'ם „פּערד'נב“ מאַכט פאַר אונז מעגליך צו איבערוועקסלען זיך מיט צעטלעך פון צייט צו צייט.

די לאַנגע ווינטער-אַבענדען פּערבריינג איך צווישען די פּאַנ-טאַסטישע פּאַרמען, וואָס ווערן געמאַלט פון דער דונקלער ליכטעל-בעליכטונג. איך טהייל אײן אין דריי טהיילען דעם געפּענגנים-טאַג צווישען זיבען אַזוינער אין דער פריה און ניין אין אָבענר, ווידמענדיג צו פיער שטונדען פאַר באַוועגונג, פאַר ענגליש לעהר-גען און פאַר לעזען. די איבעריגע צוויי שטונדען געהען אַוועק אויף עסען און אויף „רייניגען“. האָבענדיג אַרום זיך גראַמאַטי-קעס און ווערטער-ביכער, וועלכע איך האָב אויסגעבאַרגט ביי דעם גייסטליכען פון געפּענגנים, פּערטיעף איך זיך אין שעקספיערס אַ זאַל, צוגליעדער יעדעס וואָרט, שטודירענדיג די אַבשטאַמונג פּונ'ם וואָרט, זיין אויסבילדונג און אַנאַליזיר דעם אָנהויב און די ענדיגונג פּונ'ם וואָרט. אין מאַמענטען געפין איך אַ בעזונדער פאַרגעניגען אין נאַכפאַרשען אַ פּשוט'ען אויסדרוק דורך אַלעס, וואָס די עקזיסטענץ פּונ'ם וואָרט האָט דורכגעמאַכט פון זיין ליטיר-נישען אָדער גריכישען אורשפּרונג אָן. אין דער געשיכטע פון די פּערשיעדענע דורכגעמאַכטע עפּאַכען זוך איך אויסצוגעפינען דעם פּאַל'ק'ס ליידען און זיינע טראַגעדיעס צוזאַמען מיט דעם שיקאַל פון דער וועלט. פּילאָלאָגיע מיט דעם הינטערגרונד פון געשיכטע פיהרט מיר אַרײן אין די פּעלדער פון מיטהאַלאָגיע און רעליגיע.

דורך די גערעהמע וועגען פון מעטאפיזיק און פערשיעדענע פילאָזאָפיען, צו ראַציאָנאַליזם און עוואָלוציאָנס־וויסענשאַפט.

פאַרגעסענדיג וועגען מײן סביבה, שפּאַציר איך אַרום מיט סאַקראַמען, אַנטלויף פון אַטהענס מיט דיאַנאַראַס דעם „אַטהע־איסט“ און הער זיך צו מיט בעגייסטערונג צו דער זיסער פליימע פון אַריאַן; אַדער צוזאַמען מיט סועטאַניוס געה איך פּערביי די צוועלף צעזאַרס און וויין צוזאַמען מיט די קריגס־געפּאַנגענע משכנות צום טריאומף פון דער אייביגער שטאַדט. אָבער ביים סאַמע שוועל פון קלעאַפּאַטראַס בודואַר, דאַרפּענדיג אַריינקומען מיט מאַרק אַנטאַניוס, שטויס איך זיך אָן אויף דריי ריזיגע שקלאַפּען מיט דעם באַפּעהל:

„איין“ 7, הענט אין דער הויך! טרעט אַרויס אונטערזוכט צו ווערן!“

טעג לאַנג ציטערן מיינע אָבגעשוואַכטע נערווען פון דעם שלאַג. איך צווינג זיך מיט גוואַלד אַנצוכאַפּען דעם פּאָדים פון מײן לעבען צווישען די גייסטער פון דער פּערנאַנגענהייט. דאָס פּלאַכע וואַסער איז צומישט געוואָרן און די מאַזמען פון'ם זומפּ הויבען זיך צו דער אויבערפלעכע און פילען אָן מײן בעכער מיט דער ביטערקייט פון טויט.

די בעפרייאונג פון דעם „אַלטען סעם“ צוריהרט מיך בין צום טיעפסטען. פיעלע אַרעסטאַנטען זיינען געקומען און זיינען אַוועק זינט איך געפין זיך דאָ; מיט מאַכע בין איך געקומען בלוז אין האַנד־בעריהרונג, בעת זיי זיינען פּערביי אין דער פינס־טערנים און זיינען פּערשוואַנדען, ניט איבערלאָזענדיג הינטער זיך קיין סליאַד אין מײן עקזיסטענץ. אָבער אַט דער אַלטער פאַרמער, מיט זיינע שמיכלענדע אויגען און שטענדיגען אָפּטימיזם, איז מיר געוואָרען טהייער. ער האָט מיט מיר געטהיילט זיינע האַפּט נונגען און זיין מורא, האָט געטהיילט מיט מיר זיין עקסטראַ פאַר־ציאָן קאַרניכרויט און האָט געזוכט צו ערמונטערן מיר אויף זיין אייגענעם פּראַסטען אופן. עס פּעהלט מיר זיין אַנוועזענהייט. צו זאַמען מיט איהם איז אַוועק פון מיר עפעס אַ שטיקעל פון מײן לעבען, איבערלאָזענדיג אַ פּוסטקייט, טרויעריגקייט און שמערצ־

ליכקייט. עס האָט זיך מיר געדאַכט ווי איך וואָלט נאַכפּאָלגען מיין פריינד דורך די טויערן פון געפענגנים, אַרויס אין דאָס פרייע, אין דעם רייצענדען „דרויסען“, אין דעם צויבערליכען קרייז, וואָס פאַרשפּרעכט לעבען, פרייד און פרייהייט. ווי אַ שרעקליכער קאַש-מאַר פערשווינדען די דונקעלע ווענט, און בלוז אַ פינסטערער שאַ-טען באַוועגט זיך אין מיין זכרון. די זונן גליהט בריליאַנט אין די הימלען, ליכטע וואַלקענדלעך שווימען אויף דעם אַזשור און זיסע ריחות זיינען אומעטום אַרום מיר. די גאַנצע בענקשאַפט פון מיין נשמה ערהויבט זיך מיט אַ גוואַלטיגער ליידענשאַפט און אין פּלוצלונגען אַנפאַל פון שמחה גיב איך זיך אַ וואַרף צו דער ערד, און וויין און קוש זי מיט אַ הייליגער תפילה...

דאָס ליכטעל שמינקעלט, טוקעט זיך און געהט אויס. איך זיך אין דער פינסטער. שוויגענדיג געהט אויף דער פאַרהאַנג פון דער צייט. פאַר מיין בליק שמעלט זיך פאַר דער קליינער פּלעט אין ניו יאָרק. דאָס מיידעל קומט אַהיים; די יונגער-רויזען פּער-בליכען צווישען די שאַטענעס פון טויט. בלוז איהרע אויגען גלאַנצן צען פעסטער און טיעפער, אַן אַרויסרופונג בליק אין איהר אומע-טיג געוואַרענעם פנים. ווי אויף אַן אַפענעם בלאַט לעז איך די יסורים פון איהר געפענגניס-ערפאַהרונג, די שאַרפע ליניען פון ענטשלאַסענהייט... פאַר מיר צוואוויקלען זיך די פריידען און ליי-דען פון אונזער געמיינשאַפטליכער פּערגאַנגענהייט, און איך לעב ווידער אין דער אַלטער אומגעבונג. די אונפאַרגעסליכע סצענע אין זאַקס'ס קאַפעע איז פאַר מיר אַזוי בולט. דאָס צימער איז קאַלט אין דעם גאַוועטבערדיגען פאַרנאַכט, ווען איך קעהר צוריק פון דער אַרבייט און פאַרנעהם מיין געוועהנליכען פּלאַץ. איינער נאָך איינעם הויבען אַן אַריינקומען די שטענדיגע געסט, און איך בין שוין אַרײַן אין אַ היציגער דעבאַטע מיט צוויי רוסישע אימיג-ראַנטען, וואָס זיצען ביים טיש אַנטקעגען. די טיהר עפענט זיך און עס קומט אַרײַן אַ יונגע פרוי. שעהן פּערפלאַכטען, מיט דעם ראַבוסטען כּח פון יונגע, צולאַזט זי אַן אַטמאָספּערע פון קראַפט און לעבעדיגקייט. איך וואונדער זיך, ווער קאָן דאָס זיין די אַריינ-געקומענע? פאַר די צוויי יאָהר וואָס איך בין אין דער באַוועגונג

איז מיר שוין בעקאנט דער גאנצער פערסאָנאַל פון די רעוואָלוציי-
אָנערע קרייזען פון דער מעטראָפּאָל. אָבער דאָס דאָזיגע מיידעל
שיינט צו זיין אַ פּרעמדע; איך בין זיכער, אז איך האָב זי קיין
מאָהל פריהער ניט באַגעגענט אין אונזערע פּערזאָנאַלונגען. איך
גיב אַ ריהר דעם פּערבייגעהענדען ווירטה. ער גיט אַ שמייעל
פאַרשטעהנדיג מיין פּראַגע. „איהר ווילט וויסען ווער די יונגע
דאַמע איז?“ — גיט ער אַ שעפטשע — „איך וועל זעהן, איד וועל
זעהען“. מאַכט זיך גראָד אז מיר קומט אויס צו זיצען לעבען
איהר טיש. אָהן יעדער אַנשטרענגונג האַלטען מיר ביידע באַלד
אַ געשפּרעך ווי אַלטע בעקאַנטע, און איך ערקונדיג זיך, אז זי
האַט פּערלאָזען איהר היים אין ראָטשעסטער אום צו אַנטלויפּען
פון דער שטיקענדער פּראָווינציעלער לופט. זי איז אַ שניידערין
און האַפט צו געפינען אַרבייט אין ניו יאָרק. מיר געפּעהלט איהר
איינפאַכע, אַפּענע פּערטרויליכקייט; דאָס וואָרט „גענאַסע“ אויף
איהרע ליפּען נעהמט מיר דורך. זי איז אַן אונזעריגע, הייסט עס.
זייענדיג שטאַלץ אויף אונזער באַוועגונג, צושפּרייט איך זיך וועגען
דער טהעטיגקייט פון אונזער קרייז. עס זיינען פאַראַן זעהר
וויכטיגע מיטינגס, וועלכע זי דאַרף בעזוכען, וועט זיך דאָרט באַ-
געגענען מיט פּיעלע פּערזאָנען. האַסעלמאַן גיט אַ קורס אין סאַ-
ציאָלאָגיע; שולצע האַלט פּרעכטיגע לעקציעס. „האַט איהר ווען
געהערט מאַסע'ן?“ — גיב איך איהר פּלוצלונג אַ פּרעג — „ניין?
אַ, איהר מוזט נעהן הערען אונזער גרויסען אַלטען. ער האַלט
מאַרגען אַ פאַרטראַג; וועט איהר מיט מיר געהן?“ מיט אונ-
זערולד וואָרט איך אויף דעם מאַרגענדיגען אָבענד און אַייל זיך
צו קומען אין דער קאַפּע. דרויסען איז פּראַסטיג און איך געה
דורך די שמאַלע פינסטערע גאַסען היציג דיסקוטירענדיג מיט
„גענאַסען ראָטשעסטער“. די אַלטע טראַטואַרען זיינען אַוסגע-
קרימט און פּלעצערווייז גליטשיג. ווען מיר שניידען דורך די לענס
סטריט גליטשט זיך דאָס מיידעל אויס און פאַלט שיער אום; איך
כאַפּ זי אונטער בעצייטענס אז איהר קאַפּ זאל זיך ניט אַבשלאָגען
אַן די שטיינער. „איהר האַט געראַטעוועט מיין לעבען“ גיט זי
צו מיר אַ שמייעל און איהרע אויגען טאַנצען שטיפּעריש... מיט
אַ בעזונדער שטאַלץ שטעל איך פאַר מיין נייעם פּריינד פאַר דער

אינטעליגענציע פון דער גהעמא, צווישען די אימינראנטען פון דער קאלאניע. אך, די פרייד פון לעבען... די גאנצע געשיכטע פון דעוואלוציאנערן רוסלאנד שפיגעלט זיך אָב אין אונזערע קרייזען; יעדער שאטירונג פון טעמפעראמענטאלען ניהיליום און פאליטיר שער אנשוואונג געפינט זיך דאָ. איך זעה הארטמאנען, ארום וועלכען עס איז אן אטמאספערע פון קאנספיראטיווער געהיימניס; לעבען איהם איז דער וועלעקאָרסס מיט דער גרויסער באַרד און ברייטען פנים; ער איז פון דעם עלטערן דור פון די נאראדאוואלצעס; און דאָרט איז שעוויטש, א גרויסע, ברייטע פיגור, דער טיפישער דוואַריאַני, וואָס האָט פער אייניגט זיין גורל מיט דעם פראַלעטאָריאַט. די ליניע צווישען פערשיעדענע גלויבענס איז דאָ ניט שאַרף געמערקט אין דער קאָלאַניע: קאהאן איז צווישען אונז מיט זיין שטארקער שטימע און שפריצענדיג מיט אַגרעסיווער לעבעדיגקייט; זאַלאַטאַראַוו, וועמעס בלייכער פנים פון אַ סטודענט איז בעזונדער לייכטענר; מיללער מיט זיין פאַעטישער שעהן־ריידעריי, און זיין ברודער מיט דעם זאַנדערבאַרען נאָמען בראַנדעס, וועלכער זעהט אויס שווינד־זיכטיג פון זיינע ערפאַהרונגען אין אָדעסער געפענגניס. טימער־מאַן און אַלעיניקאָוו, רינקע און וויינשטיין — אַלע פּעראַייניגט מיט בענייטערונג פאַר דער אַלגעמיינער זאַך. טיפּען פון טורגע־ניעו'ס ווערק און טשערנישעווסקי'ס, פון דאָסטאָיעווסקי'ס און נעקראַסאָוו'ס פאַרקעהרען דאָ דורך דעם געמיש פון דער ווירק־ליכקייט, אינדיווידואַליזירט אין פּערשיעדענע שאַטירונגען. און נאָך אַנדערע עלעמענטען זיינען דאָ אין דער קאָלאַניע, אַרויסגע־שפּריצטע פון די שטיל־זידענדע וואַסערן פון צאַרענטום. שאַטיר־רונגען, וואָס זיינען אין פּראַצעס פון פאַרמירען זיך, זייענדיג נאָך אַלץ געקנאַטען אינ'ם מולטער פון אַלטע טראַדיציעס און אַ נייער סביבה. ווער ווייס וואָס עס וועט אַרויסקומען פון אַזאַ צוואַמענ־גוט, וואָס וועט ווען עס איז אויסגעפורעמט ווערן פון דער קינסט־לערהאַנד פון אַ נייעם טורגעניעוו?...

אַפּט ווערען מיינע שטונדען פון איינצעלהאַפּט בעלויכטען פון די בילדער פון דער פּערגאַנגענהייט. מיט די גענויסטע איינ־

צעלהייטען לעב איד ווידער דורך די יאהרען פון בענייסטערטער פריינדשאפט, וואָס האָט געהאַלטען דאָס מיידעל, דעם צווילינג און מיך ענג צוזאַמענגעבונדען דורך רעוואָלוציאָנערע בענייסטערונג און אינטימער פערזענליכער פריינדשאפט. ווי פול מיט געשפּאַנט־קייט און מיט רייכע פאַרשפרעכונגען איז דאָס לעבען דעמאָלט געווען, אין יענע ווייט־פּערלאָפּענע טעג, ווען נאָך די שווערע, ערנידריגענדע מאַטערענדע שטונדען אין פאַבריק, פלעג איד זיך אַיילען אַהיים, צו דעם קליינעם צימער אין סופּאַלק סטריט. ענג און שמאַל, מיט דעם קליינעם טישעל און איינציגען שטוהל, איז דאָר דער שטייגעהנליכער שלאָפּצימער פּערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ הייליגער וואַהנונג פונ'ם שיקזאַל וואָס האַלט דאָס גלייכ־געוויכט פון דער וועלטס וואַהלוזין. בלוז צוויי פלעגען קאָנען זיצען אויפ'ן בעטעל, דער דריטער אויפ'ן צובראַכענעם ביינקעל. און טאָמער איז עמיצער אַריינגעקומען פלעגען מיר שטעהן, אָבער די לופט איז געווען אַנגעפילט מיט דער גליהענדער האַפנונג פון אונזערע יונגע הערצער אין דעם פעסטען בעוואוסטזיין, אז מיר אַיילען צו די טריט פון פאַרטשריט צום גלענצענדען פרייה־מאַרנען.

די עראינערונגען פון דעם לעבען „דאָרט דרויסען“ פאַרנרע־סערן די יסורים פון איינצעלהאַפט. די געדאַנקען ווערן געמאַ־טערט פון דער נוצלאָזיגקייט פון מיינע לידען. מײן אויפגאַבע איז לעבען האָט זיך געענדיגט מיט דעם א ט ע נ ט א ט . וועלכע נוצען קאָז מײן ווייטערער לעבען בריינגען? מײן פּראָ־פאַנאַנדיסטישער ווערטמאָ אַ לעבעדיגער ביישפיעל פון קלאָ־סען אונגערכטיגקייט און פּאַליטישער פּערפאַלונג איז ניט גע־נוג וויכטיג, אַז איד זאָל זיין מחויב פון דאָס וועגען צו עקזיסטירן. אַנטלויפען איז אַ זאָך דער אונמעגליכקייט אַזוי לאַנג ווי איד בלייב תמיד הינטער שלאָס און ריגעל, אַ געגענשטאַנד אונטער אַ שטענדיגער שמירה. פּערבינדונגען מיט נאָרן און באַוערן ווערען מיט יעדען טאַג אַלץ שווערער. מײן געזונד ווערט שוואַכער און שוואַכער; קוים וואָס איד געה. וואָס איז די נוצען פון אַזעלכע מאַטערניש און יסורים? וואָס איז די נוצען? ...

איז אזעלכע מאמענטען שמעה איד אויף דעם ראנד פון יענער וועלט. עס איז בלויז אַכגעלאָזענקייט, וואָס האַלט אָן דעם שוואַך-כען פאָדים פון לעבען, אָדער אפשר איז עס נאַטור'ס געזעץ און דער אַיינגעבאָרענער גייסט פון ווידערשטאַנד? ווען איד זאָל ניט זיין אין דער מאַכט פון דעם שונא, וואָלט איד גאָר אָהן שום שהיות אַריבערגעטראָטען די מחיצה. אָבער אַלס אַ פּיאָנער פון דער הייליגער זאך מוז איד לעבען און קעמפען. אָבער לעבען אָהן טהעטיגקייט, אָהן אינטערעס איז שוידערליך... איד ביינק נאָך מיטגעפיהל, נאָך צערטליכקייט. מיט אַ וועהטאַג אין האַרצען דערמאָן איד מיינע קאַמראַדען, פּריינד און דאָס מיידעל. אַלץ מעהר און מעהר איז מיין מוח פּערנומען מיט די צאַרטע עראַר-נערונגען. איד כאַפּ זיך אויף ביינאַכט מיט אַ ליידענשאַפטליכען באַגעהר צו זעהן אַ זיסען פנים, צו פיהלען אַ ריהר פון אַ צאַרטע האַנד. אַ ווילדער באַגעהר פילט אָן מיין וועזען נאָך די פּרויען וואָס איד האָב געקענט, ווען זיי לויפען פּערביי מיין גייסטיגען בליק פון דער צייט אָן פון מיין פריהעסטער יוגענד ביז דעם לעצטען קוש פון ווייבערשע ליפען. מיט אַ ציטער דערמאָן איד זיך אָן יעדען ליכטיגען בליק און צאַרטער שפּראַך. מיין האַרץ הויבט אָן שטאַרק צו קלאַפען, ווען איד באַגעגען די קליינע נאַריע אויפ'ן וועג אין גימנאַזיע, פּרעטענדירענדיג אָן איד זעה זי ניט. איד גיב זיך אַ קעהר הנאה צו האָבען פון איהרע גאַלדיגע לאַקען און איד איבערראַש זי בעת זי קוקט מיר נאָך בגנבה. איד פאַרגעמער זי ביי זיך אין האַרצען, אָבער אין דערזעלבער צייט זאָג איד זיך שטאַלץ אָב פון מיין חבּר'ס אַנבאַט אַז ער וועט זי מיר פאַרשטעלען. ווי נאַריש דאָס איז פון מיר! און פון דעסטוועגען ביז איד גאָר ניט אַזוי צוריקגעהאַלטען, ווען איד וואַרט אַמאָל אין אַ קאַלטען ווינטער אָבענד אויף אונזער שכנ'ס דינסטמיידעל ווען זי וועט דורכגעהן דעם הויף; און ווי אונזערע מאָניעל איד כאַפּ זי אַרום! זי איז דאָך ניט אַ ב א ר י ש נ י אַ, דאַרף איד מיינע געפיהלען ניט פאַרשטעלען. און זי איז אַזוי פּרימיטיוו; זי מאַכט מיר פאַרוואַרף, אַז איד ווייס זאַכען, וואָס „פאַסט גאָר ניט פאַר אַ אינגעל“ פון מיינע יאָהרען. אָבער זי קושט מיר ווידער אַמאָל און עס ערוועקט זיך ליידענשאַפט פונ'ם צערטלען פון דער גרוי-

סער, גראבער האנד... מיין פלאטאנישע געליעבטע פון עלדדידזש סטריט שמעהט פאר מיינע אויגען און עס לעבט אין מיר אויף יעדע ליידענשאפט פון מיינע ערשמע יאהרען אין ניו יארק... און פון דער נירהייווען צייט ערשיינט פאר מיר דאס בילד פון ליובא, וואס פערכאפט מיד מיט אזא אונאויסשפרעכענדער בענקשאפט נאך דאס אונדערגרייכבארע. און ווידער לעב איך דורך די ער-פאהרונג פון דער פערנאנגענהייט מיט ליידענשאפטליכער זיכט בארקייט פון יעדער איינצעלהייט, מיט בילדער, וואס שמייכלען מיין עראטישען געשמאק און וועכען א געץ פון סעקסועלער רייז-בארקייט.